Møte mandag den 10. juni 2013 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 94):

1. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lange linjer – kunnskap gir muligheter
(Innst. 372 S (2012–2013), jf. Meld. St. 18 (2012–2013))
2. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Steinar Reiten og Line Henriette Hjemdal om tiltak for å styrke den maritime utdanningen
(Innst. 316 S (2012–2013), jf. Dokument 8:57 S (2012–2013))
3. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Steinar Reiten og Øyvind Håbrekke om styrking av ingeniør- og sivilingeniørstudiene
(Innst. 317 S (2012–2013), jf. Dokument 8:58 S (2012–2013))
4. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Tord Lien, Svein Harberg, Dagrun Eriksen og Trine Skei Grande om studiekvaliteten i høyere utdanning
(Innst. 318 S (2012–2013), jf. Dokument 8:59 S (2012–2013))
5. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe og Ine M. Eriksen Søreide om en strategi for universitetsmiljøer i verdenstoppen
(Innst. 319 S (2012–2013), jf. Dokument 8:82 S (2012–2013))
6. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i barnehageloven (politiattest m.m.)
(Innst. 437 L (2012–2013), jf. Prop. 120 L (2012–2013))
7. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i barnevernloven
(Innst. 395 L (2012–2013), jf. Prop. 106 L (2012–2013))
8. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Laila Dåvøy, Øyvind Håbrekke, Geir Jørgen Bekkevold og Kjell Ingolf Ropstad om handlingsplan for full fosterhjemsdekning og en stabilitetsreform i barnevernet
(Innst. 396 S (2012–2013), jf. Dokument 8:81 S (2012–2013))
9. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om diskrimineringslovgivning (diskrimineringsloven om seksuell orientering, likestillingsloven, diskrimineringsloven om etnisitet, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven)
(Innst. 441 L (2012–2013), jf. Prop. 88 L (2012–2013))
10. Innstilling frå justiskomiteen om lov om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m. (jordskiftelova)
(Innst. 403 L (2012–2013), jf. Prop. 101 L (2012–2013))
11. Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Ørsal Johansen, Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen, Ulf Leirstein og Per Sandberg om en økning i antall og reform av norske fengselsplasser
(Innst. 446 S (2012–2013), jf. Dokument 8:95 S (2012–2013))
12. Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen, Ulf Leirstein og Per Sandberg om handlingsplan mot tigging
(Innst. 407 S (2012–2013), jf. Dokument 8:96 S (2012–2013))
13. Innstilling fra justiskomiteen om endringer i politiloven
(Innst. 427 L (2012–2013), jf. Prop. 152 L (2012–2013))
14. Innstilling fra justiskomiteen om endring i straffeprosessloven
(Innst. 438 L (2012–2013), jf. Prop. 169 L (2012–2013))
15. Innstilling fra justiskomiteen om årsrapport til Stortinget fra Stortingets utvalg for rettferdsvederlag
(Innst. 454 S (2012–2013), jf. Dokument 16 (2012–2013))
16. Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen, Ulf Leirstein og Per Sandberg om en verdig voldsoffererstatning
(Innst. 398 S (2012–2013), jf. Dokument 8:99 S (2012–2013))
17. Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Jensen, Morten Ørsal Johansen, Per Sandberg, Gjermund Hagesæter og Åge Starheim om ikke å tillate bruk av burka, niqab eller andre heldekkende plagg i det offentlige rom
(Innst. 399 S (2012–2013), jf. Dokument 8:91 S (2012–2013))
18. Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagrun Eriksen, Line Henriette Hjemdal og Geir Jørgen Bekkevold om å innføre bindende aksjonæravstemning om lederlønninger i aksjeselskap
(Innst. 408 S (2012–2013), jf. Dokument 8:107 S (2012–2013))
19. Innstilling fra næringskomiteen om digital agenda for Norge. IKT for vekst og verdiskaping
(Innst. 370 S (2012–2013), jf. Meld. St. 23 (2012–2013))
20. Innstilling fra næringskomiteen om verdens fremste sjømatnasjon
(Innst. 418 S (2012–2013), jf. Meld. St. 22 (2012–2013))
21. Innstilling fra næringskomiteen om endringer i akvakulturloven

(Innst. 406 L (2012–2013), jf. Prop. 103 L (2012–2013))

22. Innstilling fra næringskomiteen om lov om førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar (fiskesalslagslova)
(Innst. 417 L (2012–2013), jf. Prop. 93 L (2012–2013))
23. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om årsmelding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) for 2012
(Innst. 376 S (2012–2013), jf. Dokument 7:1 (2012–2013))
24. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om særskilt melding til Stortinget fra EOS-utvalget – PSTs registrering av personer tilknyttet to muslimske miljøer
(Innst. 401 S (2012–2013), jf. Dokument 7:2 (2012–2013))
25. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Per Olaf Lundteigen, Marit Nybakk, Per-Kristian Foss, Hallgeir H. Langeland, Geir Jørgen Bekkevold og Trine Skei Grande om endring i § 4 første ledd i lov om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalgets innsynsrett)
(Innst. 371 L (2012–2013), jf. Dokument 8:130 L (2012–2013))
26. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli–31. desember 2012
(Innst. 415 S (2012–2013))
27. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens melding om verksemda i 2012
(Innst. 400 S (2012–2013), jf. Dokument 2 (2012–2013))
28. Stortingets vedtak til lov om endringer i stortingsgodtgjørelsesloven (reisedekning, utbetaling av feriepenger og krav om opplysninger)
(Lovvedtak 73 (2012–2013), jf. Innst. 334 L (2012–2013))
29. Stortingets vedtak til lov om endringar i helsepersonelloven m.m. (utsending av epikrisar og utlevering av teiepliktige opplysningar til bruk i læringsarbeid og kvalitetssikring m.m.)
(Lovvedtak 74 (2012–2013), jf. Innst. 299 L (2012–2013) og Prop. 87 L (2012–2013))
30. Stortingets vedtak til lov om endringer i psykisk helsevernloven
(Lovvedtak 75 (2012–2013), jf. Innst. 312 L (2012–2013) og Prop. 91 L (2012–2013))
31. Stortingets vedtak til lov om endringer i legemiddelloven (utvidet forbud mot dopingmidler m.m.)
(Lovvedtak 76 (2012–2013), jf. Innst. 315 L (2012–2013) og Prop. 107 L (2012–2013))
32. Stortingets vedtak til lov om endringer i finansieringsvirksomhetsloven og verdipapirhandelloven (nye kapitalkrav mv.)
(Lovvedtak 77 (2012–2013), jf. Innst. 295 L (2012–2013) og Prop. 96 L (2012–2013))
33. Stortingets vedtak til lov om endringer i arbeidsmiljøloven mv. (søksmålsrett for fagforeninger mv., overtredelsesgebyr og ufrivillig deltid)
(Lovvedtak 78 (2012–2013), jf. Innst. 348 L (2012–2013) og Prop. 83 L (2012–2013))
34. Stortingets vedtak til lov om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover
(Lovvedtak 79 (2012–2013), jf. Innst. 276 L (2012–2013) og Prop. 102 L (2012–2013))
35. Stortingets vedtak til lov om midlertidig lov om endring i markedsføringsloven
(Lovvedtak 80 (2012–2013), jf. Innst. 274 L (2012–2013) og Prop. 76 L (2012–2013))
36. Stortingets vedtak til lov om endringer i barnelova (barneperspektivet i foreldretvister)
(Lovvedtak 81 (2012–2013), jf. Innst. 374 L (2012–2013) og Prop. 85 L (2012–2013))
37. Stortingets vedtak til lov om endringer i barnelova (farskap og morskap)
(Lovvedtak 82 (2012–2013), jf. Innst. 373 L (2012–2013) og Prop. 105 L (2012–2013))
38. Stortingets vedtak til lov om endringar i jordlova
(Lovvedtak 83 (2012–2013), jf. Innst. 362 L (2012–2013) og Prop. 127 L (2012–2013))
39. Stortingets vedtak til lov om endringar i odelslova
(Lovvedtak 84 (2012–2013), jf. Innst. 361 L (2012–2013) og Prop. 128 L (2012–2013))
40. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen
(Lovvedtak 85 (2012–2013), jf. Innst. 378 L (2012–2013) og Dokument 8:135 L (2012–2013))
41. Stortingets vedtak til lov om endringer i energiloven
(Lovvedtak 86 (2012–2013), jf. Innst. 390 L (2012–2013) og Prop. 113 L (2012–2013))
42. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om statlig naturoppsyn
(Lovvedtak 87 (2012–2013), jf. Innst. 391 L (2012–2013) og Prop. 121 L (2012–2013))
43. Stortingets vedtak til lov om endringer i naturmangfoldloven og friluftsloven
(Lovvedtak 88 (2012–2013), jf. Innst. 386 L (2012–2013) og Prop. 145 L (2012–2013))
44. Stortingets vedtak til lov om endringer i naturmangfoldloven
(Lovvedtak 89 (2012–2013), jf. Innst. 387 L (2012–2013) og Prop. 134 L (2012–2013))
45. Stortingets vedtak til lov om endringer i kirkeloven
(Lovvedtak 90 (2012–2013), jf. Innst. 363 L (2012–2013) og Prop. 78 L (2012–2013))
46. Referat

Presidenten: Representantene Peter Skovholt *Gitmark*, Karin *Andersen*, Øyvind *Vaksdal* og Wenche *Olsen*, som har vært permitterte, har igjen tatt sete.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møter i inneværende uke – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Sigvald Oppebøen Hansen. – Andre forslag foreligger ikke, og Sigvald Oppebøen Hansen anses enstemmig valgt som settepresident for denne ukens møter.

Statsråd Kristin Halvorsen vil overbringe 3 kgl. proposisjoner – når hun kommer. Vi får komme tilbake til det.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at dagens møte fortsetter utover kl. 16 – og vil legge til: godt og vel.

Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomtieen vil presidenten foreslå at sakene nr. 1–5 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [10:01:23]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lange linjer – kunnskap gir muligheter (Innst. 372 S (2012–2013), jf. Meld. St. 18 (2012–2013))

Sak nr. 2 [10:01:34]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Steinar Reiten og Line Henriette Hjemdal om tiltak for å styrke den maritime utdanningen (Innst. 316 S (2012–2013), jf. Dokument 8:57 S (2012–2013))

Sak nr. 3 [10:01:50]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Steinar Reiten og Øyvind Håbrekke om styrking av ingeniør- og sivilingeniørstudiene (Innst. 317 S (2012–2013), jf. Dokument 8:58 S (2012–2013))

Sak nr. 4 [10:02:07]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Tord Lien, Svein Harberg, Dagrun Eriksen og Trine Skei Grande om studiekvaliteten i høyere utdanning (Innst. 318 S (2012–2013), jf. Dokument 8:59 S (2012–2013))

Sak nr. 5 [10:02:23]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe og Ine M. Eriksen Søreide om en strategi for universitetsmiljøer i verdenstoppen (Innst. 319 S (2012–2013), jf. Dokument 8:82 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 2 timer, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 35 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Venstre 10 minutter og medlemmer av regjeringen 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fire replikker med svar etter innlegg fra hovedtalerne fra hver partigruppe og seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen – innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter. – Det anses vedtatt.

Det er fremdeles ingen statsråd til stede. Presidenten spør komiteen om det er greit at vi likevel starter debatten – det er planlagt en ganske lang debatt, og vi får tro at statsråden blir orientert om det innhold som blir framført. Hvis det er greit, starter vi med ordfører for saken – som er Tord Lien.

Elisabeth Aspaker har bedt om ordet. Presidenten går ut fra at det er til forretningsordenen.

Elisabeth Aspaker (H) [10:03:28]: Ja, det er til forretningsordenen.

Jeg synes det er helt uansvarlig og uforståelig at statsråden ikke har kommet. Jeg vil faktisk motsette meg at vi starter debatten før statsråden er til stede.

Presidenten: Hvis noen føler at det er feil å gjennomføre innlegg uten at statsråden er til stede, vil presidenten selvfølgelig anbefale at Stortinget etterkommer dette ønsket. – Da er det bare én ting å gjøre, siden det ikke er noen annen statsråd til stede – som for så vidt er rimelig, i og med at forventet debattid på de første sakene er fire timer. Presidenten vil foreslå at vi midlertidig avbryter Stortingets møte, og at det vil bli ringt til møte igjen når statsråden dukker opp.

– Det anses vedtatt.

Møtet avbrutt kl. 10.04.

Stortinget gjenopptok sine forhandlinger kl. 10.07

Presidenten: Statsråden har innfunnet seg.

Vi har allerede vedtatt debattopplegget. De kongelige proposisjonene statsråden skal overbringe, får vi komme tilbake til.

Som sagt er debattopplegget vedtatt. Første taler er Tord Lien.

Tord Lien (FrP) [10:08:35] (ordfører for sakene nr. 1, 3 og 5): Som presidenten har redegjort for, handler denne

debatten om forskningsmeldingen og kirke-, utdannings- og forskningskomiteens behandling av flere andre saker. Jeg skal konsentrere mitt saksordførerinnlegg om forskningsmeldingen, og ikke så mye om Dokument nr. 8-forslagene, som jeg er trygg på blir ivaretatt i senere innlegg i dagens debatt.

Når jeg står her er det først og fremst som fremskrittspartirepresentant. Jeg tillater meg likevel å begynne litt personlig. Jeg har lyst til å si at jeg har vært på Stortinget i åtte år, og dette har vært noe av det mest givende arbeidet jeg har deltatt i. Rektorer, dekaner, professorer og organisasjoner har bidratt aktivt til at Stortingets behandling av denne saken skulle bli best mulig. Det har for min egen del nærmest vært en dannelsesreise å lede denne prosessen. Nå har denne dannelsesreisen i all hovedsak foregått innenfor Ring 3, men like fullt.

Så har jeg også lyst til å takke mine kolleger i komiteen for at jeg fikk lov å lede dette arbeidet, men også for det jeg har opplevd har vært et meget konstruktivt samarbeid på tvers av partiene, både internt i blokken og også i stor grad mellom blokkene. Det tror jeg er bra.

Jeg har også lyst til å takke Kunnskapsdepartementet både for informative svar og for til dels imøtekommende svar på de henvendelsene komiteen har sendt.

Komiteen står samlet bak mye av innstillingen. For meg og for Fremskrittspartiet har det vært et mål i seg selv: å få et bredest mulig flertall bak hovedlinjene i norsk forskningspolitikk. Jeg opplever at det i stor grad har vært gjennomgangstonen også i de andre partiene.

Uansett om vi snakker om universiteter, høyskoler, institutter eller andre som driver med forskning, f.eks. i næringslivet, har man et stort behov for forutsigbarhet – forutsigbarhet uavhengig av hvem som vinner valget til høsten. Det er jeg trygg på at høyresiden gjør. Men vi må ha en forutsigbarhet som går ut over fireårsperioden. Vi kan ikke overlate til universiteter, høyskoler, institutter og næringslivet å drive med planlegging av strategisk kunnskapsarbeid basert på fireårshorisonter. Vi må legge til rette for en lengre horisont enn det. Det mener jeg at komiteens arbeid har bidratt til. Vi har en bred politisk forankring for mye av hovedlinjene i meldingen og også – faktisk – en forholdsvis bred politisk forankring ut over innholdet i meldingen fra regjeringen.

Vi har hele sju henstillingsforslag som presumptivt vil bli vedtatt enstemmig i dag.

Overordnet har komiteen brukt mye tid på fire områder. Andre får redegjøre for hva de vektlegger tyngst. Jeg har vektlagt internasjonalisering av norsk akademia generelt og forskning spesielt, debatten om relevans og/eller kvalitet oppimot arbeidslivet og akademia, behovet for en kraftsamling av menneskelige og finansielle ressurser rundt miljøer som kan løfte norsk forskning inn i den divisjonen den bør være, og forskningsinfrastruktur.

Vi er ikke enige om alt, men vi er i stor grad enige om virkelighetsbeskrivelsen, og også i noen grad om i hvilken retning virkemidlene i framtiden bør innrettes.

Om internasjonalisering er det det å si at vi er et lite og tynt befolket land i verdens absolutte utkant, på andre siden av verden av der hvor folk flest bor. Derfor er deltakelse i internasjonalt samarbeid om forskning av fundamental betydning for Norge. Det må vi gjøre for å følge internasjonale forskningsfronter – men også for å gjøre vår jobb når det gjelder å bidra til å flytte dem. Dette må vi gjøre for å rekruttere talenter fra utlandet til norske forsknings- og utdanningsinstitusjoner. Vi må gjøre det for å styrke norsk næringsliv og forvalte internasjonale nettverk, ja vi må rett og slett delta i internasjonalt forskningssamarbeid for å sikre kvaliteten på det vi holder på med i Norge. Det må vi gjøre gjennom å eksponere dette – mot kolleger i utlandet.

Akademia i Norge har en lang og sterk tradisjon for samhandling med det pangermanske og angloamerikanske på kulturområdet. Tar vi med Japan i den kategorien, kan vi kalle det for komfortsonen til norsk akademia – med lange tradisjoner. Vi får det til, og vi har gjort det lenge. De institusjonene som har lyktes med samhandling med tyske, britiske og japanske institusjoner, har kalt seg for internasjonalisert. Sånn kan det ikke være i framtiden. Vi er nødt til å opprettholde og styrke de relasjonene vi har til disse landene, helt åpenbart, men vi må utenfor komfortsonen i framtiden, bl.a. for å etablere samhandling med de landene som man etter hvert kaller BRICS-landene: Brasil, Russland, India, Kina og Sør-Afrika. Dette er raskt voksende økonomier som betyr stadig mer for forskningen internasjonalt og stadig mer for verdensøkonomien. Jeg håper at både Kunnskapsdepartementet, Utenriksdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet leser innstillingen, hvor det står at komiteen vil se det som en fordel om det ble opprettet stillinger dedikert til forsknings- og innovasjonssamarbeid ved Norges ambassader i Brasil og Sør-Afrika. Sånne har vi ikke i dag.

Internasjonalisering må starte et sted. La meg gå litt inn på ph.d.-ordningen.

Det er en styrke – det tror jeg alle er enige om – at mange utlendinger kommer til Norge og bidrar til å heve kvaliteten på de programmene vi har i Norge. Når det gjelder marinteknologi og petroleumsteknologi, er vi helt avhengig av utenlandske statsborgere. Det er neppe heldig at vi er i ferd med å gjøre noen disipliner i Norge helt avhengig av migrasjon. Men det er bra at Norge og norske forskningssystemer er attraktivt for utlendinger. Det er åpenbart at det styrker kvaliteten på det vi holder på med.

Da NIFU-rapporten fra 2012, Med doktorgrad i arbeidslivet, ble offentliggjort i vinter, var det en stor debatt om at det er et problem at så mange reiser hjem. Det er jeg enig i. Det er et problem at så mange av de utenlandske statsborgerne som kommer til Norge, forlater landet med en gang de har tatt sin ph.d. her. Da debatten gikk om denne rapporten i vinter, framsto det som om det nesten bare var Tord Lien og Fremskrittspartiet som var bekymret for at så få nordmenn reiste ut. Bare 7 pst. av nordmenn reiser ut etter å ha avlagt ph.d. i Norge. Det bidrar ikke til internasjonalisering av norsk forskning. Derfor er jeg glad for at en samlet komité slutter seg til at det må være et mål at flere nordmenn reiser ut etter å ha avlagt ph.d. Jeg er glad for at det som i dag er mindretallet, men som til høsten vil bli flertallet i Stortinget – Høyre, Kristelig Folkeparti, Venstre og Fremskrittspartiet – fremmer forslag om å etablere stimuleringsordninger for å få flere

nordmenn til å reise ut etter å ha avlagt ph.d. Det vil styrke internasjonaliseringen av norsk forskning.

Det er sånn at EUs 7. rammeprogram for forskning er i ferd med å bli faset ut. Det skal erstattes av et nytt og noe annerledes program, som også skal inneholde innovasjon, nemlig EUs Horizon 2020. Da meldingen ble lagt fram, valgte regjeringen å spre usikkerhet om norsk deltakelse i EUs neste program for forskning, dette til tross for at meldingen er full av lovord om betydningen for norsk forskning av deltakelse i EUs rammeprogrammer. Regjeringen sier også at Horizon 2020 i enda større grad vil være tilpasset de norske forsknings- og utdanningsmiljøene. Derfor er det svært gledelig at en enstemmig komité klart og tydelig slår fast at Norge skal delta i Horizon 2020.

Alternativet ville vært at de store norske forskningsuniversitetene hadde måttet samhandle med det europeiske B-laget når det gjelder forskning, og at de aller fleste høyskolene hadde vært ekskludert fra å delta i det europeiske forskningssamarbeidet. At en enstemmig komité i dag sier at dette blir vi med på, er svært bra.

Samtidig er det viktig å opprettholde balansen mellom tilpasning til EU og å styrke forskningsfeltene av nasjonal betydning. Det er et mål å få mest mulig igjen for kontingenten til de forskjellige forskningsprogrammene i EU, men det må ikke bli et altoverskyggende mål. Vi deltar allerede i programmer som har en kostnad på tolv ganger kontingenten. Norske forskere deltar i forskningsprogrammer i EU med en pris på tolv ganger norsk kontingent. Vi får mye igjen for europeisk forskningssamarbeid uavhengig om vi krone for krone får alt tilbake til Norge.

Det er også viktig å satse der vi har kunnskapsmessige, naturgitte eller næringsmessige fortrinn, som f.eks. på kreft-området, der vi har kompetansemessige fortrinn, når det gjelder arktisk, der vi har naturgitte fortrinn, og når det gjelder energi, der vi har kunnskapsmessige, naturgitte og ikke minst næringsmessige fortrinn.

Jeg har lyst til å berømme regjeringen på et område som kombinerer disse tingene – økt satsing på europeisk forskning og EU-programmene og satsing på det vi er gode på. Innsatsen fra Fiskeri- og kystdepartementet og andre departementer har gjort at vi har fått etablert Joint Programming Initiatives Oceans i regi av EU. Da kombinerer man begge deler, man får EU til å satse på noe vi er gode på. Det må vi gjøre mer av.

I denne internasjonale konteksten må vi også se komiteens ønske om fortgang i arbeidet med etableringen av Global Centres of Expertise. Det er en ordning som stimulerer til samhandling mellom bedrifter og akademier med sterke internasjonale posisjoner, hvor bedrifter og akademia kan spille hverandre gode i Norge, og spille på hverandres nettverk ute.

Selv om Trond Giske ikke har for vane å dukke opp i stortingssalen når vi diskuterer forskning, håper jeg at han leser innstillingen i hvert fall, hvor det kommer klart og tydelig fram at en enstemmig kirke-, utdannings- og forskningskomité legger til grunn at det må være ti års finansieringshorisont også på Global Centres of Expertise, og at eventuelle planer om en mer kortsiktig finansieringshorisont blir lagt bort. Skal man etablere strukturer for samhandling mellom akademia og næringsliv, må tidshorisonten være av en viss størrelse. NCE-ene har hatt fem pluss fem, det bør også Global Centres of Expertise ha.

Noe som har opptatt komiteen i større eller mindre grad, er debatten om og balansen mellom relevans og kvalitet. Jeg har lyst til å begynne med å understreke, som det i og for seg også står i innstillingen, at relevans uten kvalitet finnes ikke. Det går ikke an å si at utdanning og forskning er relevant for noe som helst, med mindre det også holder høy kvalitet. Målet må være å styrke relevansen for arbeidslivet uten at det går på bekostning av kvaliteten.

Akademia har flere roller å spille: Det skal skape grunnmuren for en kulturnasjon, skape oppslutning om felles universelle verdier, og også bidra til et kompetent og framtidsrettet arbeidsliv. Ensidig fokus på relevans for arbeidslivet i dag vil gjøre at noe går tapt. Kandidater som kan det samme som dagens ansatte, kan ikke utfordre det næringslivet de skal gå inn i. Vi skal forske på det næringslivet holder på med, sies det ofte. Nei, det skal vi ikke gjøre. Vi skal forske på det næringslivet skal holde på med i framtiden, om 15 år, 30 år, 45 år – det skal vi forske på.

Noen av disse debattene om forskning ender ofte opp med å handle om New Public Management, så jeg har lyst til å være tydelig på at alle partiene i det norske stortinget i denne innstillingen stiller seg bak tellekantsystemet, New Public Management, som overordnet styringssystem. Men samtlige partier, i hvert fall nesten, i hvert fall Fremskrittspartiet, er bekymret for at tellekantsystemet også gjør at ikke alt blir helt optimalt.

Hvis man bare skal forske på det man vet man kan bevise, hvis man bare skal forske på hypoteser man vet at man kan bevise, går noe tapt på veien.

Jeg har mange sider igjen i manuset mitt, men det kommer jeg ikke til å rekke, så jeg får heller komme tilbake til mine øvrige betraktninger rundt disse spørsmålene senere.

Jeg har nå redegjort for innstillingen og tar opp de forslagene som Fremskrittspartiet er med på.

Presidenten: Da har representanten Tord Lien tatt opp de forslagene han omtalte, og som er inntatt i innstillingen.

Det åpnes for replikkordskifte, begrenset til inntil fire replikker.

Heidi Sørensen (SV) [10:24:23]: Jeg er glad for at saksordføreren har framhevet betydningen av at vi skal ha en kunnskapsbasert utvikling, en kunnskapsbasert forvaltning og et kunnskapsbasert næringsliv. Jeg vil også takke saksordføreren for å ha gjort en god jobb med å fremme et helhetlig kunnskapssyn gjennom hele meldingen. Men på ett område har Fremskrittspartiet en helt annen tilnærming: Fremskrittspartiet klarer ikke å være med og skrive én setning sammen med resten av flertallet om behovet for en kunnskapsbasert politikk på klimaområdet. Ikke én setning klarer Fremskrittspartiet å skrive om betydningen av at norske forskere deltar tungt i det internasjonale klimasamarbeidet. Er det fordi forskning på dette området er så utrolig ubehagelig for Fremskrittspartiets politikk?

Tord Lien (FrP) [10:25:25]: Takk til representanten Sørensen for gode ord om rollen som saksordfører.

Jeg hadde bare lyst til å begynne med å understreke at det er ingen forskningsfelt som er ubehagelige for Fremskrittspartiet. Representanten tar også feil – kanskje hun bør lese innstillingen en gang til – for den første omtalen fra en felles komité, inkludert Fremskrittspartiet, om klimaforskning kommer på side sju eller åtte. Det er en enstemmig komitémerknad, så det er ikke riktig at vi ikke er med.

Så har vi valgt å skrive om klimaforskning i en egen merknad. Der tar vi for oss en utredning som regjeringen har bestilt, og som er utført på oppdrag fra Norges forskningsråd. Den sier akkurat det samme som det som Fremskrittspartiet peker på: Det er behov for større bredde og mer fri forskning på klima i Norge. Det mener Fremskrittspartiet det er viktig å få etablert.

Karin Yrvin (A) [10:26:36]: Komiteens flertall understreker betydningen av de høye ambisjonene Norge har for miljøforskningen. Tapet av naturmangfold og klimaendringene er de to største miljøutfordringene menneskeheten står overfor. For å oppnå resultater i internasjonal miljøpolitikk trengs store internasjonale kunnskaps- og forskningsprosesser, som FNs internasjonale klimapanel er et godt eksempel på. Fremskrittspartiet sier at de er enig i at innsatsen for grunnleggende forskning på klima, også for å øke forståelsen av naturlige klimavariasjoner, bør styrkes. Mitt spørsmål er da om Fremskrittspartiet vil øke innsatsen på klimaforskning generelt, eller om de vil vri bevilgningene over på det de kaller naturlige klimavariasjoner.

Tord Lien (FrP) [10:27:20]: Det har seg slik, minner jeg om, at i behandlingen av denne saken har vi brukt veldig mye av tiden på å diskutere rene kvalitetsparametere, og med veldig sterkt fokus på relevans, det at det skal være nyttig for et eller annet. Mitt og Fremskrittspartiets inntrykk er at relevansfokuset har tatt fullstendig overhånd når det gjelder klimaforskning. Det er veldig mye som er politisk styrt, og ifølge Norges forskningsråds egen evaluering er det for lite av klimaforskningen som er basert på kvalitetsparameterne. Det ønsker vi å gjøre noe med. Fremskrittspartiet går til valg på å styrke naturvitenskapelig og teknologisk forskning bredt. Det vil selvfølgelig også gjelde forskningen på den typen spørsmål som vi her snakker om, enten det er geologi, meteorologi, biologi osv.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:28:32]: Jeg har også lyst til å uttrykke en takk til representanten Lien for godt saksordførerskap.

Jeg la merke til at Lien var opptatt av forutsigbarhet i forskningspolitikken utover fireårsperioden og veldig opptatt av den brede politiske forankringen. Det er mye vi har skrevet sammen i denne innstillingen. Allikevel er det sånn at Høyre er skeptisk til en tiårsplan, de ser heller ikke likt på de forskningspolitiske målene, og det er ulik tidfesting av BNP-målet. Jeg bare lurte på om representanten Lien kunne si noe om hva slags forutsigbarhet han mener dette gir til sektoren, dersom det mot formodning skulle bli en annen regjeringskonstellasjon til høsten.

Tord Lien (FrP) [10:29:16]: Takk for gode ord.

Det er Siv Jensen som uttaler seg om regjeringssamarbeidet på vegne av Fremskrittspartiet, men jeg kan allikevel si at vi går til valg på å styre sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre, som er helt enige med oss. Kristelig Folkeparti og Venstre har riktig nok litt større ambisjoner for når man skal nå 3 pst.-målet, men de tre partiene er helt enige om at vi trenger en langtidsplan. Det har vi notert oss at sektoren også er enig i. De tre partiene går nok inn i regjeringsforhandlingene med det utgangspunktet, og så får Høyre redegjøre for hvorfor de mener det de mener.

Jeg noterer meg at det er betydelig enighet både på borgerlig side – iallfall mellom tre av partiene – og i og for seg også blant et langt større flertall i Stortinget. Så jeg er trygg på at vi på høyresiden fullt ut er i stand til å skape den forutsigbarheten som representanten Tingelstad Wøien etterspør.

Jeg har heller ikke fått veldig mange kritiske bemerkninger om dette fra sektoren.

Heidi Sørensen (SV) [10:30:30]: Norge har klimaforskere som er blant verdens ledende. Jeg synes det er rart at saksordføreren ikke kan anerkjenne det. Vi har forskere som leverer tunge bidrag til den største vitenskapelige kunnskapsprosessen som skjer på det aller viktigste området vi har når det gjelder vår framtid, nemlig klimaforskningen. Den jobben norske forskere gjør i FNs klimapanel, fortjener anerkjennelse fra et bredt og enstemmig flertall i Stortinget.

Jeg skjønner at det er helt andre forskere Fremskrittspartiet vil satse på i framtiden. Det jeg har lyst til å spørre representanten om, som jeg mener er helt grunnleggende for at vi skal ha en kunnskapsbasert utvikling, er: Mener han det er riktig at vi prioriterer at norske toppforskere på klima skal bidra tungt inn i FNs klimapanel, og skal vi fortsette å prioritere det for framtiden?

Tord Lien (FrP) [10:31:21]: Jeg tror representanten Sørensen kanskje ikke har lyttet godt nok til det jeg har sagt, i hvert fall i replikkordskiftet med Karin Yrvin. Der understreket jeg tvert imot veldig klart og tydelig at det nettopp er kvalitet som må telle. Jeg har ikke lyst til å stå her og peke på hvilke forskere som skal få midler.

Til de ankepunktene som Sørensen tar opp: Det står ingen steder i innstillingen at vi ikke ønsker å satse på dette. Tvert imot står det at vi ønsker en økt satsing, men vi ønsker ikke en politisering av dette. Jeg er helt enig i at mange av dem som jobber med klimaspørsmål i Norge, er verdensledende innen det de holder på med. En sterkere fokusering på kvalitet når det gjelder tildeling av midler, vil gjøre at disse forskerne vil få flere midler og vil kunne bidra enda mer signifikant. Jeg mener – og det forlanger jeg respekt for – at det går en rød tråd gjennom hele vår innstilling: Politisk styring av forskning, uansett om det er klimaforskning, om det er valgforskning – hva det enn er – er vi skeptisk til.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Karin Yrvin (A) [10:32:41]: Først har jeg lyst til å takke saksordføreren, Lien, for et veldig godt arbeid og et veldig godt samarbeid.

Norge har gode forutsetninger for å bli et land for fremragende forskning. Historiene om områder vi har klart det på, er til fascinasjon og begeistring. Det er ikke annet enn artig å høre professor Stenseth fortelle om hvordan vi har brakt laksen fra å være vill til å bli et husdyr, gjennom den grunnleggende forskningen. Norge er i front. Det er fascinerende å se hvordan Moser-ekteparet har bygget opp et sterkt forskningsmiljø og har oppdaget gridcellene, som har en nøkkelfunksjon i hjernens arbeid med å gi oss stedsans. Norske forskere er i front når det gjelder å løse de mysteriene som foregår i hjernen vår. Og ikke minst er det artig å lese om utviklingen av flerfaseteknologien. Den har gjort det mulig å senke produksjonskostnadene for olje dramatisk og også å åpne for oljefelt som ellers ikke ville vært drivverdige. Dette og veldig mange andre eksempler viser at vi kan være i front, at vi har gode resultater, at vi har grunn til å være stolte av universitetene og høyskolene våre og av næringslivsforskningen som pågår.

Det har vært satset mye på forskning under den rød-grønne regjeringen. Fra 2005 har forskningsbevilgningene hatt en vekst på om lag 6,7 mrd. kr, eller hele 32 pst. Under den rød-grønne regjeringen har innsatsen til forskning og utvikling over statsbudsjettet økt fra 0,8 pst. av BNP i 2005 til 0,92 pst. av BNP i 2013. Dette har gitt resultater, i den grad forskningen kan måles kvantitativt. Av de landene som sammenlignes i forskningsbarometeret, har Norge hatt den klart sterkeste veksten i antall publiserte artikler. Antallet publiserte artikler har økt med 84 pst. fra 2001 til 2011. Når det gjelder siteringer, ligger vi over gjennomsnittet i EU-15. Men vi kan bli bedre.

Vi har et ønske om å gi forutsigbarhet for forskningen og stadfeste de høye ambisjonene innenfor sektoren. Norge skal ha et velfungerende forskningssystem, høy kvalitet i forskningen, høy grad av internasjonalisering i forskningen og en effektiv utnyttelse av forskningsressursene og -resultatene.

Når komiteen tverrpolitisk har sluttet opp om hovedtrekkene i meldingen, viser det nettopp høye ambisjoner.

– Vi vil sammen satse på kunnskapssamfunnet for å stå rustet til å møte morgendagens utfordringer.
– Vi vil satse på forutsigbarhet og langsiktighet for våre forskere og forskningsmiljøer.
– Vi står sammen bak de fleste av de virkemidlene som skal til for å få god forskning i dette landet.

Vi er avhengige av at innsatsen for forskning og høyere utdanning er langsiktig, koordinert og tydelig prioritert.

Det skal etableres en tiårig nasjonal langtidsplan for forskning. Hensikten er å sikre forutsigbarhet og øke kvaliteten. Samtidig skal langtidsplanen gi rom for nytenkende og grenseoverskridende forskning som kan gi oss ny erkjennelse på lang sikt. Den skal inneholde prioriteringer for forskning og høyere utdanning og legge føringer for investeringer i et tiårsperspektiv. Det gjelder bygg, forskningsinfrastruktur, stipendiater og studieplasser. En slik plan har sektoren ønsket, og det er en glede herfra også å kvittere ut statsrådens iherdige arbeid for å få på plass en slik plan.

Andre tiltak som nå utkvitteres, er å innføre en prøveordning for innstegsstillinger for særlig talentfulle, yngre forskere. Det skal utredes en ordning for flere doktorgrader i offentlige virksomheter, tilsvarende ordningen som i dag eksisterer for doktorgrader i samarbeid med næringslivet. Forskningsresultater skal gjøres tilgjengelig og formidles i et språk som legger til rette for at brukere kan anvende kunnskapen. Bruken av midlertidighet skal reduseres. Det skal satses mer på å koble forskning og utdanning, bl.a. gjennom studentaktiv forskning. En skal vurdere om den helhetlige finansieringen av universiteter og høyskoler er hensiktsmesssig for å stimulere til god kvalitet og til at institusjonene satser på fagområder der de har særlige fortrinn.

Vi fikk vektige og viktige innspill i høringsrunden. Det ble uttrykt ønske om mer satsing på den næringsrettede biten av forskningen, for det er ingen tvil om at det er her vi har en utfordring. Det offentliges andel av forskningsinnsatsen er høy. Men i næringslivet satses det for lite hvis vi skal nå målet om at forskningen skal tilsvare 3 pst. av BNP.

Staten kan ikke ta ansvar for at næringslivet forsker, men staten kan ta ansvar for at det er incentivsystemer i bunnen som gjør at næringslivet forsker mer. Derfor er vi glad for å kunne vise til at SkatteFUNN-ordningen ble betraktelig bedret i forslag til revidert statsbudsjett. Vi viser til teksten som legger vekt på BIA-ordningen, og at det er enighet om hvor bra GCE-ordningen er.

Forskningspolitikken skal rettes inn mot fem strategiske mål, der forskningen skal bidra til å møte globale utfordringer, særlig innenfor miljø, klima, hav, matsikkerhet og energi. Det er alle enige om, bortsett fra Høyre. Den skal videre bidra til god helse, mindre sosiale helseforskjeller og helse- og omsorgstjenester av høy kvalitet samt forskningsbasert velferdspolitikk og profesjonsutøvelse i velferdstjenestene, og til et kunnskapsbasert næringsliv i hele landet samt næringsutvikling innenfor områdene mat, marin, maritim, reiseliv, energi, miljø, bioteknologi, IKT og nye materialer. De målene synes vi er viktige, og vi har noen utdypninger:

Norge står overfor store utfordringer. Det blir flere og flere eldre i dette landet. Der det rundt 1970 var fire yrkesaktive bak hver pensjonist, vil det i 2030 være om lag to. Dette påvirker generasjonsregnskapet. Dette regnskapet er samfunnets lim. Det går ut på at vi får fra staten når vi er unge, at vi betaler inn til fellesskapet når vi har sterk rygg og kan arbeide, og at vi får igjen når vi blir seniorer. Dette regnskapet må gå i hop. Skal vi finansiere velferdssamfunnet for våre barn i framtiden, må vi sørge for at vi møter demografien med forskning og teknologisk utvikling.

For å møte denne utfordringen vil komiteen vektlegge demens og aldringsforskning innenfor helse- og velferdsforskningen. Klimautfordringene vi står overfor, er udiskutable. Flertallet har villet understreke betydningen av de høye ambisjonene Norge har for miljøforskningen. Arbeidslivsforskningen er også viktig og har fått sin plass

i komitémerknadene. Petroleumsforskningen er ikke med i EUs nye program, Horisont 2020. Det har vært ekstra nødvendig å fokusere på denne forskningen i Norge. Disse områdene reflekterer særlig sentrale samfunns- og næringslivsutfordringer i landet vårt, og de ligger nær internasjonale satsingsområder.

Vi har hatt en grundig realbehandling av forskningsmeldingen i komiteen. Det betyr at vi har kommet med noen forslag til andre punkter vi mener er nødvendige for å ha en god forskningspolitikk i landet. Det er flertall for å

– legge fram en stortingsmelding om studiekvalitet i høyere utdanning
– stimulere til økt konkurranse for å bidra til høyere kvalitet i norsk forskning, herunder styrke Forskningsrådets åpne programmer, særlig innen grunnforskning
– stimulere til mer forskning i næringslivet og til sterkere samhandling mellom akademia og næringsliv
– satse mer målrettet på internasjonalt fremragende forskningsmiljøer og universitetsmiljøer i verdenstoppen, etter modell av GCE-ene.

For å heve kvaliteten i norsk forskning og høyere utdanning ytterligere må internasjonalt samarbeid integreres tettere i flere norske forskeres hverdag. Det er enighet om å bidra til ytterligere internasjonalisering av norsk forskning gjennom tilknytning til det europeiske forskningsområdet ERA, full deltakelse i Horisont 2020 og utvikling av programsamarbeid med ledende forskningsnasjoner. Det er flertall for å opprette et valgforskningsprogram, og det er enighet om å foreslå å øke investeringene i avansert vitenskapelig utstyr og annen infrastruktur for forskning slik at norske forskere får tilgang til utstyr av verdensklasse.

Det er vi glade for. Vi har ønsket en samstemmighet bak hovedlinjene i forskningspolitikken, og det vil jeg si at vi har oppnådd, med noen viktige unntak som vi sikkert kommer nærmere tilbake til.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tord Lien (FrP) [10:40:59]: Takk til representanten Yrvin for gode ord. Jeg har også satt pris på samarbeidet vi har hatt.

Det helt grunnleggende for debatten om norsk forskningspolitikk, er det såkalte 3 pst.-målet, målet om at 1 pst. av BNP skal være offentlig finansiert forskning, og at 2 pst. av BNP skal være forskning drevet av og eventuelt i næringslivet. I den offentlige debatten får vi et helt lass med unnskyldninger for hvorfor man ikke når 2 pst.-målet for næringslivet, selv om man åpenbart vet hvilke virkemidler som fungerer. Jeg tenker at hvis man skulle ha fulgt opp det ellers svært gode samarbeidet og enigheten som har vært i denne saken, burde vi ha klart å enes om en tidfesting av når man kan nå 3 pst.-målet. Hva er det som gjør at Arbeiderpartiet ikke er innstilt på å være med på en slik tidfesting?

Karin Yrvin (A) [10:42:02]: Som representanten sier, har vi ikke oppnådd 3 pst.-målet, og det er mange grunner til det som faktisk er reelle. Vi har mange små og mellomstore bedrifter i dette landet, som gjør det vanskelig å få forskningsintensivitet, og vi har viktige sektorer som er utelatt fra regnskapet. Men årsaken til at vi ikke har ønsket å tidfeste målet, er at vi ikke føler at vi kan pålegge det private næringslivet å forske mer. Vi kan gi dem incentivsystemer, derfor har vi bl.a. opprettet SkatteFUNN, men det å si til næringslivet at innen et årstall skal dere forske mer, mener vi er en overstyring av næringslivet, som slike partier som Fremskrittspartiet vanligvis ikke støtter.

Henning Warloe (H) [10:43:05]: For å følge opp forrige replikk: Arbeiderpartiet er et parti som er opptatt av verdiskaping og aktiv næringspolitikk, har jeg forstått. Den store utfordringen i forlengelsen av diskusjonen om 3 pst.-målet er å få til en betydelig sterkere forskningsinnsats i næringslivet. Her er det altså slik at f.eks. Forskningsrådet har sagt at det vil kreve betydelig sterkere offentlige virkemidler. Likevel er forskningsmeldingen nesten kjemisk fri for den type tenkning og satsing. Det ligger ingen nye tiltak for å styrke innsatsen i næringslivet der, ingen nye incitamenter. Representanten Yrvin nevnte selv i sitt innlegg at det var en styrking av SkatteFUNN i forbindelse med denne såkalte krisepakken som kom i revidert. Hvorfor kan man ikke styrke disse virkemidlene før krisen banker på døren?

Karin Yrvin (A) [10:44:05]: Takk for spørsmålet. Når det gjelder vår satsing på verdiskaping, takker jeg for at representanten utkvitterer at vi er et parti som er opptatt av det.

I meldingen er det et sterkt fokus på næringslivets forskningsinnsats. For det første deler vi problembeskrivelsen, at det er her utfordringen faktisk ligger, at det er sterk satsing i offentlig sektor på forskning i Norge, og at det vi kan gjøre nå, er å styrke incentivmidlene. Det vi har gjort, er – som du nevner – å bevilge 100 mill. kr mer i revidert statsbudsjett til SkatteFUNN-ordningen. Det er reelle midler. Så sier vi i komitéinnstillingen at vi mener at BIA er et bra virkemiddel som vi må videreføre. Vi satser også på GCE-ene, som et viktig tillegg til disse virkemidlene vi har. Det er opp til framtidige statsbudsjett å se hvordan man diskuterer hvordan næringslivet skal utløse mer forskningsmidler, men jeg tror vi skal være enig i at det tross alt er næringslivets ansvar.

Dagrun Eriksen (KrF) [10:45:19]: På Sørlandet har vi et næringsliv som er i gang med å gjøre jobben sin når det gjelder forskning og utvikling. Gjennom å ha laget klynge, gjennom å ha ekspandert ganske betraktelig de siste årene og til og med fått et National Centre of Expertise på plass, bidrar de ganske mye. Parallelt med det har det nye universitetet i Agder blitt holdt nede med manglende bevilgninger til bl.a. forskning. Disse to satsingsområdene henger ikke sammen. Er det sånn at regjeringspartiene mener at de nye universitetene skal ligge på et så konstant lavt nivå på forskningsfinansiering og dermed hindre at universitetet blir en verdig medspiller sammen med næringslivet, som går som det suser på Sørlandet?

Karin Yrvin (A) [10:46:11]: Ja, representant, først vil jeg si at jeg deler representantens beskrivelse av hvor bra det går i Agder. Vi har vært der i forbindelse med arbeidet med forskningsmeldingen. Det er et levende miljø, men en av utfordringene de har, er mangel på arbeidskraft.

Når det gjelder finansiering av de nye universitetene, står det i komitéinnstillingen at man skal gå igjennom finansieringssystemet for universitetene og høgskolene. Jeg regner med at også de nye universitetene er en del av en sånn gjennomgang, men det må ses i en helhet.

Presidenten: Det er riktig at også presidenten er representant, men den mest vanlige tiltaleformen er nok allikevel «president».

Trine Skei Grande (V) [10:46:56]: Jeg har lært et sitat en gang om at man aldri skal leve på lang sikt med noen man elsker, man skal ha et mye kortere perspektiv for den man er glad i. Denne regjeringen vil nå et forskningsmål på lang sikt. Man vil ikke tidfeste det, men man skal ha en plan for hvordan man skal nå dit. Man mener at næringslivet skal forske mer, men man er ikke så opptatt av hvordan man skal legge til rette for at næringslivet skal forske mer. Er egentlig denne målsettingen noen ting verdt når man skal leve på lang sikt? Er man da virkelig glad i det målet?

Karin Yrvin (A) [10:47:41]: Jeg vil henvise til det første svaret jeg ga, at når vi ikke ønsker å tidfeste målet, er det fordi vi da pålegger næringslivet å forske mer enn de kanskje muligens kan. Men jeg vil si at 3 pst.-målet står fast. Det deler vi, og vi deler beskrivelsen, men vi har altså ikke ønsket å tidfeste næringslivets forskningsinnsats. Det vi har hatt lyst til å gjøre, er å påpeke de virkemidlene vi har for å utløse nettopp næringslivets forskningsinnsats. Der har vi SkatteFUNN-ordningen, vi snakker pent om BIA-ordningen, og vi har bl.a. GCE-ordningene. Jeg vil si at vi er glad i 3 pst.-målet, men vi har litt forskjellig vinkling på hvordan vi skal få næringslivet til å forske mer, og hvordan vi skal pålegge dem en forskningsinnsats gitt den næringsstrukturen vi har, og de utfordringene vi har med å utløse næringslivets forskningsinnsats.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Henning Warloe (H) [10:48:57]: Vi er nok flere i kirke-, utdannings og forskningskomiteen som har sett frem til debatten her i dag, og jeg vil også på vegne av Høyre benytte anledningen til å takke saksordfører Tord Lien for et svært godt arbeid i forbindelse med forskningsmeldingen.

Jeg mener det er på tide at forskningspolitikk blir anerkjent som det kanskje mest strategiske politikkområdet vi har i dag. Når man tidligere snakket om strategisk politikk, var det kanskje først og fremst forsvars- og sikkerhetspolitikk som pekte seg ut som det viktige politikkområdet for – skal vi si – et lands skjebne og et lands fremtid. Jeg mener det er grunn til å si at forskningspolitikk – i alle fall kunnskapspolitikk generelt – har overtatt denne rollen.

Det er overordnet politikk vi snakker om. Det er sektorovergripende politikk, og det er det kanskje det politikkområde som har størst betydning for et lands fremtid. Det handler om å utvikle kunnskapsnasjonen, det handler om å sikre fremtiden, og det handler om å ha en kunnskapsberedskap som skal sikre at det går godt i landet i årene fremover. I veldig stor grad har forskningspolitikk å gjøre med et svært langsiktig perspektiv. Det har også regjeringen naturligvis lagt til grunn i forskningsmeldingen – ikke minst i tittelen på meldingen.

Over hele verden ser vi en massiv investering i forskning, utvikling av ny kunnskap og ny teknologi. På mange måter kan man si at det internasjonale våpenkappløpet i dag er erstattet av et kunnskapskappløp. Og det er interessant å legge merke til at land som har hatt eller fremdeles har krevende sikkerhetsutfordringer, f.eks. tre land som Israel, Singapore og Sør-Korea, også er blant de landene i verden som satser aller, aller mest på forskning og teknologiutvikling. Alle de tre landene jeg nevnte, har en satsing som tilsvarer ca. 5 pst. av BNP. I Norge diskuterer vi altså om vi skal ha et 3 pst.-mål, som de fleste utviklede land har, og som også EU anbefaler, og vi vet at vi ligger langt under dette målet i dag. I tillegg til de landene jeg nevnte, gjelder dette flere andre land, og det er fristende også å trekke frem våre nordiske naboland. I Sverige er satsingen på forskning nesten 4 pst. av BNP, og det svenske BNP-et er ikke så veldig mye mindre enn det norske. Jeg tror Sverige kanskje aldri har tilgitt oss at Norge for noen år siden gikk forbi Sverige når det gjelder BNP, men det er altså ikke så enormt stor forskjell. Det som er den store forskjellen, hvis vi sammenlikner Norge og Sverige, er at svensk næringsliv står for en betydelig andel av den nasjonale forskningssatsingen. Så vidt jeg husker, forsker svensk næringsliv i dag for ca. 2,6 pst. av det svenske BNP, mens norsk næringsliv altså forsker for ca. 0,7 pst. – kanskje litt mer – av det norske BNP. Det er altså en ganske stor forskjell på norsk og svensk næringsliv. Samtidig er det slik at både Norge og Sverige er relativt små land. Norge er nok enda mindre og i større grad et utenforland, og for et land som Norge blir da posisjonering på dette feltet viktig. Hvis man mener at forskningspolitikk er et viktig strategisk politikkområde, er det svært viktig for Norge hvordan vi tenker og hvordan vi skal planlegge å posisjonere oss. Hva skal være vårt bidrag til å løse verdens store utfordringer? Hva trenger vi først og fremst selv av kunnskap? Og hvordan blir Norge mer attraktivt som samarbeidsland? Vi ser jo stadig sterkere internasjonalt samarbeid på dette området.

Innenfor varehandel sies det at ekspertene opererer med tre suksesskriterier: beliggenhet, beliggenhet, beliggenhet. Jeg er fristet til å si at for forskning må de tre viktigste faktorene være: kvalitet, kvalitet, kvalitet. I et land som er svært avhengig av én sektor, både direkte og indirekte rent økonomisk, både i næringslivet og for statens budsjetter, blir det viktig å sikre forskning av høy kvalitet på utvalgte områder av stor betydning for Norge og å sikre teknologi og kunnskapsoverføring fra den store sektoren i dag – olje og gass – til andre bransjer og næringer. Det kan være fristede å trekke frem marin sektor hvor Norge har sterke fortrinn både næringsmessig og kompetansemessig. Marin sektor, som igjen er svært avhengig av havforskning

og klimaforskning, har et relativt nytt forskningsområde som heter marin bioprospektering osv. Det har store implikasjoner og gir store muligheter for matproduksjon, medisinsk produksjon og dermed også for å løse de store, globale utfordringene innenfor mat og helse f.eks. Potensialet er enormt. Vi kunne gjort en enda sterkere satsing på dette feltet. Som bergenser må jeg kanskje også nevne at det i Bergen er sterke ambisjoner, og det jobbes strategisk med å samlokalisere og styrke de aktuelle miljøene i Bergen innenfor klimaforskning, havforskning og marin forskning. Dette vil være viktig for Bergens fremtid.

Så har vi hatt en diskusjon allerede i denne debatten om det såkalte 3 pst.-målet. Hvorfor har man et slikt mål? Hvorfor anbefales det internasjonalt? Det er et mål på hvor mye av samfunnets verdiskaping i dag som bør settes til side og investeres for å legge grunnlaget for morgendagens verdiskaping. Det er et tilsvarende mål som det målet som anbefales for norske kommuner, at man skal ha et driftsresultat på 3 pst. – det er det tilfeldigvis faktisk også der – og sette det til side for å trygge økonomi og investeringer for fremtiden. Slik må vi se på 3 pst.-målet, og hvis vi altså ser ut i verden, er ikke et 3 pst.-mål i seg selv vanvittig ambisiøst. Vi har land som opererer med både 4 pst.-mål og 5 pst.-mål.

Regjeringen ønsker altså ikke å tidfeste dette målet. I Høyre har vi hatt debatt om dette – også i forkant av Høyres landsmøte. Vi har valgt å tidfeste dette målet til 2030. Jeg vet at Venstre og Kristelig Folkeparti opererer med en mer ambisiøs målsetting. Poenget er i alle fall at når man har tidfestet et slikt mål, kan man sette seg ned og legge planer for hvordan målet skal nås. Hvis man ikke tidfester målet, er slik planlegging helt meningsløs. Derfor kommer ikke regjeringen en gang ut av startgropen når det gjelder å legge ambisiøse planer for forskingssatsing i Norge for årene fremover. Vi har en tidshorisont til 2030, det er fire stortingsperioder. Da er det mulig å sette seg ned og brekke dette ned og lage operative planer for hvordan det skal være mulig å nå et slikt mål. Og selvfølgelig er det slik, som flere talere allerede har vært inne på, at den store utfordringen ligger i næringslivet. Hvis næringslivet skal forske for 2 pst. av BNP – og dette er også regjeringen enig i, for den opererer jo med dette målet, dog uten tidfesting – så innebærer det er tredobling i forhold til dagens nivå. Dette vil kreve sterke offentlige virkemidler – Forskningsrådet sa det i sitt innspill til forskningsmeldingen – og det er slike virkemidler vi må diskutere hvordan vi skal designe og forsterke. Da er det ganske påfallende – jeg må få lov til å si det mot slutten – at næringsministeren ikke ser ut til å vise seg her i Stortinget i forbindelse med dagens debatt. I de fire budsjettdebattene jeg har vært med på i denne stortingsperioden i forbindelse med forskningsbudsjettene, har næringsministeren heller aldri vært til stede. En annen statsråd – fiskeriministeren – har vært til stede i alle disse debattene og deltatt aktivt og positivt. Det står det respekt av. Men næringsministerens fravær er oppsiktsvekkende.

Jeg tar opp Høyres forslag og de forslag Høyre er med på, som eventuelt ikke er tatt opp av andre representanter tidligere.

Presidenten: Representanten har tatt opp de forslag han refererte til. – Det blir replikkordskifte.

Marianne Aasen (A) [10:59:14]: La meg rette oppmerksomheten mot Høyres merknader.

Saksordfører Lien poengterte ganske tydelig og godt i sitt innlegg at vi må gå ut over fireårshorisonter når det gjelder forskning. Han uttrykte også tilfredshet, som jeg støtter, med at det er politisk bredt forankret at vi skal følge lange linjer og ha en bred politisk enighet om hovedgrunnene.

Derfor er det underlig og oppsiktsvekkende at Høyre ikke er med på sentrale elementer i innstillingen. Jeg vil vise til tre punkter: Høyre er skeptiske til tiårsplan, de er ikke med på at langtidsplanen bør inneholde nasjonalt viktig forskningsinfrastruktur, og de er ikke med på de forskningspolitiske målene som ble slått fast i forrige forskningsmelding, og som også står i denne som hovedmål.

Hvorfor er ikke Høyre med på dette, siden de var med på det i forrige stortingsperiode, og siden alle de andre partiene i Stortinget er med på dette?

Henning Warloe (H) [11:00:18]: Jeg takker for spørsmålet.

Vi har fra Høyres side vært noe spørrende – det må jeg nok få lov til å si – til den litt bombastiske presentasjonen av en langtidsplan for forskning, fordi vi har stilt oss spørsmålet hvordan forholdet vil være mellom en slik langtidsplan og de styringsdokumentene vi allerede har. La meg nevne et par forskjellige ting: Forskningsrådet selv har langsiktige strategier, de har i dag et system med fireårige stortingsmeldinger, vi har noen ønsker for hvordan f.eks. den foreliggende stortingsmeldingen kunne vært mer konkretisert på viktige punkter, at man ikke bare diskuterer hva som er et problem, men også peker på de klare løsningene, f.eks. med tanke på manglende forskning i næringslivet – som vi har vært inne på – og vi har også veikart for infrastruktur osv. Vi føler at forholdet mellom en langtidsplan og de eksisterende dokumentene er uavklart, og derfor er vi foreløpig noe avventende til regjeringens videre arbeid med dette.

Tor Bremer (A) [11:01:31]: Forskingsmeldinga har eit tydeleg fokus på kvalitet – det går igjen som ein raud tråd, bokstavleg talt, frå område til område. Eksempelvis er både langtidsplanen og det internasjonale forskingssamarbeidet motiverte ut frå behovet for å løfta kvaliteten. Eit anna grep for å løfta kvaliteten er å ha fokus på tredelinga av forskinga som føregår ved høgskulane og universiteta våre. Her er komiteen, minus Høgre, samstemt om behovet for meir samarbeid, betre arbeidsdeling og meir konsentrasjon nettopp for å heva kvaliteten. Heile sektoren kjem til oss og ber oss ta grep – studentane kjem, forskarane kjem, styremedlemane kjem.

Spørsmålet er: Kvifor vil ikkje Høgre vera med på dette kvalitetsløftet, kvifor har Høgre kasta korta her?

Henning Warloe (H) [11:02:26]: Jeg må vel kanskje si at hvis representanten Tor Bremer konkluderer med at

Høyre ikke står for en satsing på kvalitet, er det mye han har gått glipp av i løpet av disse fire årene her i Stortinget, bl.a. ulike representantforslag – senest i forbindelse med denne debatten og behandlingen av forskningsmeldingen, hvor vi altså har et eget representantforslag om hvordan vi kan få flere universitetsmiljøer i verdensklasse i Norge. Men det vi har som utgangspunkt, er nok at saksprosessene og saksreformene – eller hva man skal kalle dem for – med årlige kostnader på ca. 50 mill. kr ikke så langt vi kan se, har gitt noen konkrete kvalitetsløft i sektoren. Det jobbes veldig mye med kvalitet i alle disse institusjonene, både i nye og i gamle universiteter og også i høyskoler, men saksreformen som sådan og de pengene som har ligget der, har vi ment at i seg selv ikke har ført til noe kvalitetsløft.

Heidi Sørensen (SV) [11:03:36]: Ja, vi er flere som er forundret over at Høyre står utenfor sentrale enigheter i forskningsmeldingen – og åpenbart langtidsplanen. Det som kanskje har forundret meg aller mest, er at Høyre står utenfor den ellers brede enigheten om de forskningspolitiske målene. Jeg la merke til at representanten brukte mye tid på å si at han var enig med Fremskrittspartiet om hvor mye penger næringslivet skulle bruke innen 2030, men man er altså ikke enig med resten av Stortinget om hva målsettingen for bruken av disse pengene skal være. Er det ikke litt oppsiktsvekkende at Høyre med sine ambisjoner har helt andre målsettinger for forskningen enn det resten av Stortinget har, og spesielt når Forskningsrådet selv har understreket hvor viktig det er med langsiktighet i slike målsettinger?

Henning Warloe (H) [11:04:24]: Jeg må nok igjen si at virkelighetsbeskrivelsen av at Høyre har helt andre mål for forskningspolitikken enn de øvrige partiene, er noe oppkonstruert. Men vi har i vårt eget dokument, som er utarbeidet av Høyres forskningsutvalg i løpet av det siste året, laget noen – skal vi si – sammenhengende resonnementer knyttet til å kalle mål for litt andre ting. La meg veldig kort nevne noen eksempler: Vi opererer med fire hovedmål i dette dokumentet knyttet til høyere ambisjoner for norsk forskning, knyttet til verdensledende kompetanse, knyttet til et innovativt næringsliv, og knyttet til løsing av globale utfordringer. Det er det vi har kalt disse. At man da i forskningsmeldingen opererer med flere mål knyttet til globale utfordringer, betyr egentlig det samme. Så har vi laget seks strategier og i alt 40 tiltak – flere av dem er ferdige i forbindelse med behandlingen av denne meldingen.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:05:37]: Kristelig Folkeparti, Venstre og Fremskrittspartiet sier i sin merknad at langsiktighet er det viktigste i denne meldinga, og det ser jeg at Høyre ikke slutter seg til og mener at det ikke vil gi noen merverdi med en langtidsplan. Men det har vært veldig poengtert at det er viktig med en tidfesting av et BNP på 3 pst.-målet, det gir tydeligvis mening. Det er også et tall vi ikke vet hva er om 17 år, når Høyre tenker at det skal tidfestes, og det er ikke det samme som Kristelig Folkeparti og Venstre mener. Så sier representanten at hvis en ikke planlegger 3 pst.-målet, er det ikke noen vits å planlegge.

Da er mitt spørsmål: Er det erfaring fra egen regjering, f.eks. med tanke på NTP som de aldri har klart å oppfylle, som gjøre at Høyre er skeptiske til den typen langtidsplanlegging?

Henning Warloe (H) [11:06:29]: Nå ble jeg litt usikker på om Høyre ble kritisert for både å være opptatt av langtidsplanlegging, f.eks. tidfesting av 3 pst.-målet som vi står på, og ikke å være opptatt av langtidsplanlegging, som egentlig lå i denne replikken her. La meg derfor si at det som forskningsmeldingen ikke gir svar på, er hvordan vi skal løse den største utfordringen i norsk forskning, det som kunnskapsministeren senest for en uke siden sa var den viktigste forklaringen på at Norge ikke satser nok på forskning, at det ikke forskes nok i næringslivet. Der skiller vi oss negativt ut, ikke bare i forhold til mange andre land, men også i forhold til våre nærmeste naboland. Den utfordringen gir forskningsmeldingen ingen svar på hvordan man skal løse. Det er den store utfordringen både på kort sikt og på lang sikt – ikke minst på lang sikt – hvis man mener at 3 pst.-målet i det hele tatt skal finnes, og det gjør jo regjeringen.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Heidi Sørensen (SV) [11:07:56]: Vi er enige om svært mye i denne innstillingen, det synes jeg er en styrke. Det er en styrke for forskningen, ikke minst, men det er også en styrke med tanke på alle dem som driver forskning i det daglige. Vi er ikke bare enige om en del praktisk politikk, det er også enighet om en del grunnleggende syn når det gjelder forskning. I innstillingen skriver vi at forskningen skal «utvide den menneskelige erkjennelse og å stimulere nysgjerrighet», at grunnforskning er noe som krever langsiktighet og tålmodighet – vi vet ikke hva vi kommer til å trenge om 20 år.

Jeg synes Dagsavisen i dag gir oss et lite innblikk i hva vi kan lære av å ha en god og solid grunnforskning. Det har kommet et nytt fag i biologien som heter biomimetikk. Det er et fag som går ut på at ingeniører og andre fag lærer av de egenskapene man ser i naturen, og prøver å etterape dem ved bruk av nanoteknologi og ingeniørvitenskap. Dagens eksempel fra Dagsavisen er når man prøver å etterape noe så spesielt som uglens lydløse flukt: Hva er det som gjør at en ugle kan flykte lydløst – måten man sørger for at man får lært og tatt i bruk de egenskapene som finnes der?

Jeg er stolt av den innsatsen som denne regjeringen har gjort på forskningsfeltet. Jeg er stolt av den økningen i forskning som har funnet sted – det at forskningsbevilgningene har økt med 32 pst. er mye når det øvrige budsjettet bare har blitt økt med 12,15 pst. Det betyr at forskning har vært prioritert og satt høyere enn andre ting.

Mye av denne debatten vil sikkert dreie seg om: Er det nok? Jeg har gjennomgående tenkt at man aldri skal svare ja på spørsmålet om det er nok. Man kan alltid finne flere gode tiltak som man kan bruke mer penger på. Men jeg tror, i likhet med det jeg oppfatter at også saksordføreren

sa i sin innledning, og som jeg mener preger innstillingen, at et stort fokus framover skal legges på kvalitet. Kvalitet er helt avgjørende for at vi skal få igjen det vi bruker av midler her – ikke minst kvalitet i den grunnleggende forskningen.

Så er jeg utrolig glad for at vi har fått på plass at vi skal lage en langtidsplan – en langtidsplan som skal si noe om infrastrukturbevilgninger, og om hvordan vi skal nå våre strategiske fortrinn. Uten en sånn langtidsplan har vi ikke vist evne nok til å få sammenheng i det som jeg – jeg skulle til å si for 100 år siden, men det var litt overdrevet – for 20 år siden, da jeg satt i Forskningsrådet, og var med på når det gjelder de strategiske hovedsatsingsområdene: å få sammenheng mellom dem og det vi gjør av investeringer i bygg og studieplasser. Det er ekstremt viktig om vi skal få tatt et strategisk større grep for framtiden. Det er for meg helt uforståelig at Høyre i beste fall er nølende, i verste fall kritisk, til å ta et sånt stort og strategisk grep.

Det er snakket mye om at det er viktig at næringslivet skal være kunnskapsbasert. Det er helt åpenbart at det næringslivet som skal ta over når vi uvegerlig en gang av klimahensyn ikke kan ta opp all oljen, må være basert på kunnskap. Like viktig er det at måten vi styrer samfunnet vårt på, måten vi driver offentlig forvaltning, skal være forsknings- og kunnskapsbasert. I de meget krevende politiske problemstillingene vi står overfor, er det utrolig viktig at vi har gode kunnskapsprosesser i bunnen, som gjør at vi er i stand til å fatte de best tenkelige beslutningene.

Jeg er stolt over at vi har vært pådrivere for å bygge opp det som nå er FNs naturpanel, tilsvarende FNs klimapanel, som kommer til å få et delsekretariat i Trondheim, og som vil være ekstremt viktig for å lage et beslutningsgrunnlag på naturområdet, tilsvarende det FNs klimapanel gjør på klimaområdet.

Disse grunnleggende kunnskapsprosessene er ekstremt viktige. I 1993 og 1994 hadde jeg gleden av å jobbe sammen med Kristen Nygaard i Nei til EU. Det er en ting som står sterkere igjen for meg enn noe annet av det jeg har lært av Kristen Nygaard: Skal du få folk til å dra i samme retning, må du begynne med å skape en noenlunde felles virkelighetsforståelse. Kristen Nygaard hamret det inn i den brokete forsamling som utgjorde Nei til EU i sin tid, at vi måtte prøve å få en noenlunde lik virkelighetsforståelse.

De store kunnskapsprosessene både nasjonalt og internasjonalt handler om å prøve å se virkeligheten noenlunde likt. Hvis man er helt uenig i hvordan klimasystemet fungerer, hvordan naturen fungerer, hvordan helsevesenet fungerer, er man jo dømt til ikke å klare å stille en felles diagnose og sette i verk de riktige tiltakene. Derfor er kunnskapsprosessene nasjonalt og internasjonalt, og måten forvaltning og politikk klarer å ta opp i seg de kunnskapsprosessene, helt avgjørende for at vi skal klare å fatte de modige og viktige beslutningene vi trenger for framtiden.

Så er jeg også helt sikker på at Kristen Nygaard hadde vært for at vi slutter oss til Horizon 2020. Han var en mann som likte internasjonalt samarbeid på forskningsfeltet, og så absolutt ingen landegrenser der. Det er en stor utfordring for oss med Horisont 2020, hvis vi skal si det på norsk, og det er at vi er nødt til å få mer igjen for det. Vi må tørre å satse der vi får igjen penger fra systemet, sånn at det bidrar til å øke de norske forskningsbevilgningene.

Miljøsektoren har gjort det godt i EUs 7. rammeprogram, og hentet tilbake mye. Det er ikke så rart. Vi har noen naturlige fortrinn. Vi har mye natur som mange i Europa synes det er spennende å forske på, fordi man ikke har så mye av den selv, og vi har verdensledende klimaforskere. Bjerknessenteret har levert tunge bidrag inn til FNs klimapanel, og Polarinstituttet er helt verdensledende på forskning knyttet til is. Det er klart at forskning på is og polare strøk må være et høyt og tungt satsingsområde for oss. Norsk institutt for naturforskning gir et tungt bidrag inn i all forskning som er knyttet til alt fra villaks til bjørn, jerv, gaupe og ulv, og mange av de andre dyrene vi ikke snakker så mye om i Stortinget til vanlig.

Jeg er også veldig glad for at komiteen har kommentert instituttsektoren spesielt. Skal vi klare å få økt forskningsmidlene, er vi avhengig av at instituttsektoren lykkes. Da har offentlig sektor og måten offentlig sektor er en oppdragsgiver på, og en bestiller, en stor betydning. Hovedprinsippet skal være at oppdrag skal konkurranseutsettes. Det sånn at alle institutter skal få muligheten til å konkurrere om oppdrag på like vilkår.

Jeg registrerer at opposisjonen går noe lenger, og kritiserer dagens system med direkte tildelinger. Det kan være gode grunner for å kritisere systemet med direkte tildelinger når det fører til sektorisering av kunnskap, og jeg ber om at dette er en debatt som blir tatt med videre i oppfølgingen av forskningsmeldingen, fordi en sektorisering av kunnskap vil svekke våre muligheter heller enn å øke våre muligheter til å bli verdensledende på områder som handler om å bli best på kvalitet.

Jeg er blant dem som lar meg fascinere av forskning. Det er morsomt å lese forskningsnytt. Det er også blant de ting som gjør at det er morsomt å drive med politikk. Men jeg lar meg enda mer fascinere av hvordan vi tar imot forskning. Jeg synes det er viktig at vi tar imot forskning – også den forskningen som ikke gir de svarene vi i utgangspunktet liker. Det er den forskningen som utfordrer etablerte sannheter, som plager oss, og som er litt ubehagelig fordi det likevel ikke var helt sånn som vi hadde tenkt, som er den aller viktigste og aller mest nødvendige når man skal bidra til å skape et samfunn som også våre etterkommere kan være stolte av.

Jeg vil bare avslutte med å si at det er bra at det er et såpass bredt flertall bak de lange linjene. Det er bra at denne forskningsmeldingen har fått såpass god mottakelse som den har, og den legger et godt grunnlag for økt satsing på forskning og kunnskap i framtiden.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Bente Thorsen (FrP) [11:18:11]: Samspillet i sektoren er gjennomgående i stortingsmeldingen.

Jeg registrerte også at representanten var opptatt av at sektorisering kunne foregå ved tildeling av oppdrag. Da hadde det vært veldig greit om representanten ville støtte endring i det som foreligger på det punktet.

Men videre, når det gjelder samspillet i meldingen, viser det seg også at det er systematisk og kontinuerlig samspill mellom forskning og innovasjon, og at det skaper en merverdi både i kunnskapsproduksjon og samspill mellom samfunn og næringsliv. Men det mangler faktisk en ganske vesentlig del på samspill, og det er mellom de ulike departementene. Dette kan være en flaskehals for å få til et godt samarbeid.

Hva vil flertallet gjøre for å ivareta en helhetstenkning i departementet?

Heidi Sørensen (SV) [11:19:10]: Jeg tror et samlet storting, og også alle fra alle partier som noensinne har satt sin fot inn i regjeringsapparatet, er helt enig i at vi har en vedvarende utfordring når det gjelder samordning mellom departementer og sektorer i Norge. Å prøve å late som at så ikke er tilfellet, den øvelsen klarer jeg i hvert fall ikke å drive fra denne talerstolen.

Den samordningen er en stor utfordring. Den er en utfordring, men samtidig er det sånn at de beste debatter skjer i meningsbrytningen mellom klare interesser. Hvis vi ikke klarer å ha den meningsbrytningen mellom interesser og departementer og sektorer, tror jeg også vi får dårligere kunnskap.

Representanten trekker også fram at sektorisering er et problem. Jeg er enig i at sektorisering kan være et problem. Samtidig er jeg opptatt av at man i hver sektor skal føle en stolthet for det man holder på med, og ha legitime interesser i å framføre sine budskap på bakgrunn av det.

Henning Warloe (H) [11:20:26]: Det var interessant å høre om det indre liv i Nei til EU for en stund siden, men er det noe felt hvor EU virkelig har satt dagsordenen, må det vel være på forskningssamarbeidsområdet. Det neste rammeprogrammet, Horizon 2020, som starter opp til neste år, får en økning i budsjettene på ca. 50 pst. i forhold til det forrige. Det er verdens største forskningssamarbeid, og det satses altså massivt. Her er Norge heldigvis med, selv om regjeringen var litt sen med å flagge det.

Jeg lurer litt på om SV fremdeles er av den oppfatningen som SV var for fire år siden i forbindelse med stortingsvalgprogrammet for denne perioden, hvor man hadde et punkt hvor man sa at SV skulle sørge for at det ble gjort en kritisk gjennomgang av Norges deltakelse i EU-forskningsprogrammene, og hvor man pekte på den uheldige innflytelsen EU hadde på norsk forskningspolitikk. Gjelder dette fremdeles?

Heidi Sørensen (SV) [11:21:29]: En slik gjennomgang har vi hatt, og det har vi gjort på en ordentlig måte. Vi har lært masse av gjennomgangen av hvordan det 7. rammeprogrammet har fungert, og hva slags innflytelse det har på norsk forskning. Det har gitt oss noen gode nyheter og noen ikke fullt så gode nyheter. De ikke fullt så gode nyhetene er at vi på noen av våre felt betaler mer inn enn det vi får tilbake. På noen områder er det slik. Heldigvis er f.eks. miljøforskning og marin forskning blant de gode nyhetene som har kommet på bakgrunn av denne gjennomgangen.

Jeg tror at vi skal bruke den gjennomgangen vi hadde, det kritiske blikket vi hadde på denne gjennomgangen, til å sørge for at vi i neste runde får enda mer ut av det å være med i EU-samarbeidet enn det vi fikk i denne runden.

Dagrun Eriksen (KrF) [11:22:35]: Jeg har lyst til å utfordre representanten på et tema som ingen av regjeringens representanter til nå har tatt opp, nemlig likestilling innenfor akademia.

Det er slik at vi har fått en utvikling i Norge som er veldig bra. På mange studier er det et flertall av kvinner, kvinner tar høyere utdanning. Men vi ser også at lenger ut i løpet forsvinner de, og det blir en mye mindre andel, som i hvert fall ikke tilsvarer den høye andelen det er på studiene.

Kvinnekampen har til nå egentlig handlet om hvordan vi kan kombinere arbeidsliv og familieliv for å få med kvinner i flere sektorer. Men på dette området ser vi at regjeringspartiene ikke støtter oss i det forslaget – som er veldig vagt, men som vi tror kan være med og hjelpe – som lyder:

> «Stortinget ber regjeringen utrede nærmere muligheten for å innføre en «120 %-modell» for bedre å legge til rette for å kunne kombinere familieliv med en forskerkarriere.»

Heidi Sørensen (SV) [11:23:40]: Takk for et godt og viktig spørsmål.

Det er ingen tvil om at vi i løpet av de nærmeste årene kommer til å se en slags likestillingsrevolusjon – eller kanskje en kjønnsrevolusjon – i forskningsverdenen, all den tid jenter/damer er så i flertall på grunnstudiene som det vi ser. Det vil også tvinge seg fram andre typer løsninger knyttet til det.

Jeg har egentlig lyst til å berømme Kristelig Folkeparti, for jeg synes å erindre at de også har reist en interpellasjonsdebatt med statsråden om samme tema. Vi har vært interessert i å se på flere modeller som gjør at det skal være lettere å få til ikke bare å være student, men også å kunne ta en doktorgrad osv., samtidig med at man har små barn. Jeg tror at kombinasjonen av det å være student og det å være småbarnsforeldre er et tema som kommer til å stå høyere på dagsordenen, men vi ønsker å se bredere på det enn bare på bakgrunn av det forslaget som tas opp.

Trine Skei Grande (V) [11:24:54]: Vi har hørt fra regjeringspartiene at man skal snakke pent om nærings-ph. d.-er, men nå foreslår man også offentlige ph.d.-er. Det syns jeg er veldig positivt.

I løpet av det året da Venstre begynte å snakke om dette med akademiske karriereveier for lærere, har alle begynt å snakke om at det er viktig med akademiske karriereveier for lærere.

Hvorfor får ikke lærerne stå først i køen når det virkelig er noen som trenger disse, når man skal fordele dem? Hvorfor kunne ikke SV være med på denne merknaden i komitébehandlinga?

Heidi Sørensen (SV) [11:25:31]: Det er vel ingen som har uttalt seg negativt om det som sådan. Spørsmålet var

vel heller at det var kommet opp initiativ nedenfra, fra andre, som ikke vi hadde pekt på skulle stå først i køen, men som hadde stilt seg først i køen, og hvor det ligger til rette for det.

Jeg har ingenting imot å lage flere karriereveier for lærere. Jeg har heller ingenting imot at ordninger også kan omfatte det. Men da saken kom ut som den gjorde, var det vel egentlig fordi man ønsket å gi positiv respons til noen som har tatt initiativ. Og jeg ser ingen grunn til at man skal lukke den døra for andre, når man har fått prøvd ut ordningen som sådan.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:26:39]: Johann Wolfgang von Goethe har en gang sagt: Jeg forsket døgnet rundt, om så det gjaldt – vel vet jeg meget, men jeg vil vite alt.

Vel, det spørs vel om vi får vite alt ved å forske, men vi får i alle fall vite mer enn vi ville visst uten forskning.

Forskning gir oss ny viten. En melding om forskningens tilstand og hvor vi vil, er viktig. Forskningsmeldinga skal angi regjeringas mål og gi styringssignaler. I denne meldinga slås de forskningspolitiske målene og ambisjonene for norsk forskning fast.

Regjeringa har høye ambisjoner på vegne av det norske forskningsmiljøet, men sier ikke samtidig at vi skal vite alt om alt. Den sier at vi skal ha bredde i forskninga, at grunnforskning er grunnlaget for all god forskning, men meldinga er tydelig på at vi skal satse videre på de strategiske områdene der vi mener Norge har særlig kunnskap, særlige fortrinn og særlig ansvar.

Vi ønsker å heve kvaliteten og bidra til å skape flere forsknings- og utdanningsmiljøer i internasjonal toppklasse.

Det er lett å måle vellykkethet innenfor forskning i forhold til hvor mye penger som bevilges. Denne regjeringa har – i motsetning til hva noen faktisk ser ut til å tro, eller har ønske om å spre en oppfatning av – økt innsatsen til forskning. Mens realveksten i statsbudsjettet er på 12,2 pst., har forskningsinnsatsen økt med hele 32 pst.

Vi kan altså gjøre som opposisjonen: skrive at det hjelper ikke å «påpeke at forskningsbevilgningene har vokst, all den tid virkelighetsbeskrivelsene fra sektoren selv indikerer at utfordringene står i kø». Men forskningsbevilgningene har faktisk økt under den rød-grønne regjeringa. Og økt bruk av midler burde ha en betydning for forskningsevnen, sjøl om en gjerne skulle sett at det ble stilt enda mer midler til rådighet. Etter min mening faller en slik argumentasjon på steingrunn.

Jeg skal ikke snakke mye om penger, men forskningsandelen målt i forhold til BNP står fast.

Bevilgninger i seg sjøl sier oss imidlertid lite om hva vi faktisk får ut av forskninga, og om hvordan kvaliteten på arbeidet som blir gjort, er. Det brukes store summer til forskning, og da bør vi være vel så opptatt av hva vi får igjen.

Spørsmålene vi må stille oss, er: Når vi våre mål, bl.a. om å utgjøre en forskjell innenfor våre strategiske områder der vi mener norsk forskning skal utgjøre en forskjell? Jeg tenker da på matsikkerhet, miljø, klima, hav, energi, IKT og nanoteknologi.

Jeg mener vi gjør en svært god jobb innenfor mange av disse emnene, men det er ingen grunn til å hvile.

Skal vi være i front på spesielle områder, må vi også være gode på å dele kunnskapen, mellom aktørene i forskningssystemet, universitets- og høyskolesektoren, nærings- og samfunnslivet. Vi må også bli bedre på samarbeid med internasjonale miljøer.

Det sies at Norge trenger en sterkere kultur for forskning. Dette gjelder innenfor både det offentlige og det private. Verden er liten, og vi utfordres ikke lenger bare av nabokommunen, andre institusjoner eller bedrifter i vårt eget land. Vi konkurrerer internasjonalt. Derfor må både det offentlige og det private nærings- og samfunnsliv tenke annerledes enn de tradisjonelt har gjort. En må tenke mer på tvers.

Som representanten Lien har jeg lyst til å trekke fram NCE-ene våre. Disse samvirkeklyngene, der flere bedrifter går sammen for forskningsinnsats sammen med akademia, er en god måte å arbeide på for å gjøre oss sterkere og viktigere. Norge har mange små og mellomstore bedrifter som vil ha store utfordringer med å drive forskning helt på egen kjøl. Derfor er disse miljøene så viktige.

Fra mitt eget distrikt vil jeg spesielt trekke fram NCE-miljøet på Raufoss. De er det nasjonale kompetansesenteret for lettvektsmaterialer og automatisert produksjon. De består av i alt 41 medlemsbedrifter og har i tillegg 17 bedrifter i nettverket. Dette samvirket har knyttet til seg sin egen forskningsavdeling, et datterselskap under SINTEF og arbeider på kryss av ulike fagområder og tett på næringslivet – nå også det offentlige.

Dette samvirket er avgjørende for å øke innovasjonsevnen og dermed også lønnsomheten for bedriftene, bl.a. på Raufoss. De har spisskompetanse bl.a. innenfor materialteknologi og har nå sist utviklet titaniumtråd, som ingen i verden har gjort før dem.

Det neste steget for de beste NCE-ene må være å utvikle dem til Global Centers of Expertice, GCE, med utgangspunkt i de forskningspolitiske målene som alle partier, unntatt Høyre, er enig i.

Samvirketanken er god også når det kommer til forskning. Sammen blir vi sterke. Meldinga peker på nettopp behovet for koordinering og samordning, både av virkemiddelapparatet, bevilgninger og resultater. Likevel må vi ikke bli så samordnet og fokusert at vi ikke har miljøer som utfordrer. Vi må ha de små partiene med, for å vri litt på ordene til Stray Spetalen. De regionale forskningsfondene er viktige i så måte.

Jeg er glad for at meldinga legger opp til å utvikle en langtidsplan for forskninga, i tråd med noe av det samme som Nasjonal transportplan. Forskning er langsiktig og krever tålmodighet. Derfor er det også viktig at systemet viser mer langsiktighet enn fireårsperioder. Det gir en forutsigbarhet for forskninga, både med hensyn til bygg, utstyr og studieplasser og stipendiater.

En tiårsplan vil kunne gi større forutsigbarhet og også være mer forpliktende for skiftende regjeringer. Det er da

godt at hele komiteen slutter seg til en slik langtidsplan, men det burde bekymre at Høyre er veldig skeptisk.

Det blir ikke forskning uten dyktige folk som har engasjement, vilje og tålmodighet. Derfor er det svært viktig at universitet og høgskoler har en god personalpolitikk som gir de ansatte forutsigbarhet. Vi vet at akademia har slitt med mye midlertidighet. Derfor er det bra at det gjøres tiltak nå for å møte denne utfordringa gjennom å stille krav til institusjoner om rapportering og eventuelt bruk av økonomiske virkemidler – men også via innstegsstillingene som nå etableres. Det er viktig å gi trygghet også til de beste folkene i akademia.

Jeg har så vidt vært inne på differensiering og profil mellom universitet og høgskoler. I meldinga sier regjeringa at den vil vurdere innretninga av finansieringa av universiteter og høgskoler, herunder forholdet mellom direkte bevilgninger og ekstern forskningsfinansiering, bl.a. gjennom EU og Forskningsrådet.

I merknaden til innstillinga står det henvist til informasjonssikkerhetsmiljøet på Gjøvik når det gjelder beredskap. Høgskolen i Gjøvik er den høgskolen som mottar desidert størst forskningsbevilgning fra EU, og faktisk leder de ett av EUs programmer.

Jeg vil trekke fram dette informasjonssikkerhetsmiljøet på Gjøvik, som er det tredje største i Europa, og som ønsker å utvikle seg videre. Innen kort tid vil Høgskolen i Gjøvik starte opp et kompetansesenter i informasjonssikkerhet kalt Center for Security Economics and Technology, CSET. Her vil vi se et samvirke av behovshavere og akademia, som til dels kan sammenliknes med NCE-modellene.

Mitt poeng er at vi må se universiteter og høgskoler som en helhet. Også høgskoler kan ligge i forskningsfronten, være av de beste i Europa og faktisk være bedre enn universiteter på enkelte områder, men det må være en arbeidsdeling. Institusjonene skal være gode på ulike områder.

Til slutt må jeg bruke litt tid på mat. Matvaresikkerhet er et av de områdene hvor regjeringa mener at vi har et globalt ansvar for å bidra til utviklinga av.

Som komiteen kjenner til, har jeg tidligere fra denne talerstolen snakket om forskning finansiert av bønder i samvirke med statlige myndigheter som bidrar til bedre kompetanse om dyr og dyrehelse. Norsk forskning både innenfor dyrehelse og planteteknikk betyr at vi kan utnytte våre ressurser på en bedre måte utfra våre produksjonsforhold i en tid der klimaet endrer seg.

Jeg er spesielt stolt av å komme fra innlandet, Oppland og Hedmark, som har et stort miljø når det gjelder forskning innenfor disse feltene.

Til Stortingets opplysning kan jeg fortelle at det på fredag, på Vitensenteret i Gjøvik, vil bli lansert et nytt tilbud i samarbeid med forskningsinstitusjonene i Oppland og Hedmark, næringa sjøl og næringsmiddelindustrien.

Landbruket og dens biologi blir en del av Vitensenteret og skal bidra til å øke interessen for realfag og naturvitenskap gjennom landbruk, forskning og mulighetene i mat- og næringsmiddelindustrien, klimautfordringene, skogen, helse, bioteknologi og miljø. Dette blir unikt blant vitensentrene.

Dessverre er det samme dag som vi skal diskutere Meld. St. 20, men jeg gleder meg veldig stort over at dette prosjektet realiseres.

Jeg vil derfor avslutte med ord fra den franske forfatteren Bernard le Bovier de Fontenelle: Naturen blir aldri så beundret som når hun blir forstått.

Innlandet skal altså fortsatt være med og være i førersetet for å gi oss denne forståelsen.

A k h t a r C h a u d h r y hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tord Lien (FrP) [11:36:05]: Det er bred enighet i komiteen om at vi trenger en gjennomgang av finansieringen av UH-sektoren. Noen slik enighet er det ikke for instituttsektoren. De fleste instituttene som i dag får basisfinansiering, ligger i og veldig nær de store byene i Norge, mens det ute i distriktene, i små og mellomstore kommuner, er forholdsvis mange institutter som leverer forskning av høy kvalitet, som er av helt signifikant betydning for næringslivet, kanskje særlig for den marine og maritime industrien på Sør-Vestlandet.

Fremskrittspartiet, sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre, tar til orde for å åpne for at flere institutter først skal kunne få kvalifiseringsstøtte, for deretter å komme inn i basisfinansieringssystemet. Det ville ha vært en distriktspolitisk profil, og det ville nærmest ha vært en demokratisk profil på en slik løsning. Den støtter ikke Senterpartiet.

Kan Senterpartiet redegjøre for hvorfor man først og fremst er opptatt av instituttene i de store byene?

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:37:11]: Som representanten Lien sikkert la merke til, trakk jeg fram i mitt innlegg et miljø som ikke ligger i en veldig stor by, men i en veldig liten landsby, på Raufoss, og som er en underavdeling av SINTEF. Jeg er ikke uenig i at vi må gjennomgå og se på hvordan vi kan finansiere instituttsektoren på en bedre måte enn i dag, slik at vi får de effektene som vi ønsker. Men som jeg trakk fram – og som jeg vet representanten Lien sjøl er opptatt av – så handler det om å tenke mer i klynger enn vi har gjort tidligere. Det betyr ikke at klyngene behøver å ligge akkurat i nærheten av hverandre. Jeg vet av NCE på Raufoss jobber i et nært samarbeid med bl.a. miljøer i f.eks. Møre og Romsdal – så det er innenfor det fagfeltet.

Tord Lien (FrP) [11:38:05]: Hvis det blir anledning til et spørsmål til, vil jeg gjerne at representanten skal redegjøre for følgende problemstilling: Det er nesten bare Fremskrittspartiet som ikke er veldig, veldig bekymret for at vi får tilbake absolutt alt, krone for krone, for norsk deltakelse i EU-forskningen. Vi vil selvfølgelig ha mest mulig penger igjen, vi også, men vi mener at det er merknader som Senterpartiet er inne på, som går for langt i et instrumentelt syn på dette.

Mener representanten Tingelstad Wøien at det er grunn

til å frykte at et for stort fokus på å få igjen EU-forskningskontingenten krone for krone gjør det vanskeligere å opprettholde trykket på de forskningsfeltene hvor vi har næringsmessige og geografiske fortrinn i Norge, f.eks. skognæringen og olje- og gassnæringen?

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:39:00]: Jeg hadde litt vanskelig for å få tak i hva representanten Lien egentlig mente. Men jeg tror nok at vi skal ønske at vi skal få igjen krone for krone for det vi spytter inn, sjølsagt. Tidligere i vår ble det trukket inn 100 mill. kr – var det ikke det – for bevilgningene til kontingent i EU. Det burde være én bekymring. Vi må ikke gi mer penger enn det vi er pålagt å bidra med.

Jeg vil nok si at vi har et kjempestort potensial innenfor universitets- og høgskolesektoren innen vårt forskningsområde for å få tak i rammeprogrammene. Vi ser at det er noen miljøer som er gode og lykkes veldig godt med det. Til og med Høgskolen på Gjøvik, som er en liten høgskole, har greid å skrive gode søknader, og har fått tilbake mange midler fra EU.

Henning Warloe (H) [11:40:14]: Representanten Anne Tingelstad Wøien sa i sitt innlegg at vi må bli bedre på å dele kunnskap. Det tror jeg er helt riktig. Verdens største forskningssamarbeid, og dermed også verdens største kunnskapsdelingsprosjekt, er EUs rammeprogram for forskning. Er det et tankekors for det ekstreme neipartiet Senterpartiet?

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:40:46]: Det er ikke noe tankekors for et parti som er mot medlemskap i EU, å være for et internasjonalt samarbeid. Vi mener det er viktig å være del av et internasjonalt samarbeid når det gjelder forskning. Det gjelder også EU. Det som bekymrer oss, er at vi kanskje skal bruke alle midlene våre bare i EU, når vi vet at vi har store utfordringer også med hensyn til andre områder i verden, BRICS-landene f.eks. Så jeg er ikke noe bekymret i det hele tatt for at vi skal delta i Horizon 2020. Det som bekymrer meg, er at vi bare skal delta der, for da tror jeg vi får en mye smalere forskning enn det vi trenger som land. Vi trenger å ha det på en bred front, for vi vet at vi har store interesser også i andre land, der vi også kan lære mye og ha stor samhandling.

Dagrun Eriksen (KrF) [11:41:51]: Senterpartiet og Kristelig Folkeparti pleier å være ganske enige om at vettet er likelig fordelt utover hele landet – for så vidt også mellom privat og offentlig sektor. Nå er det varslet en ny finansieringsgjennomgang av sektoren. Sist, og det er ikke så veldig lenge siden, ble konklusjonen at dette ikke var mulig å gjøre noen endringer i, det var historisk betinget, og alt var fryktelig vanskelig. Samtidig så vi at med en gang den konklusjonen ble levert, var det flere miljøer som tok til orde for at finansieringen på enkelte sektorer og for enkelte institusjoner fortsatt hadde en utfordring. Jeg har tidligere utfordret en av kollegene fra regjeringspartiene med hensyn til de nye universitetene, men jeg har også lyst til å utfordre Senterpartiet: Hvis man nå får denne nye gjennomgangen, betyr det at man faktisk tenker å få en ny finansiering av private institusjoner, og også av de nye universitetene?

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:42:54]: Jeg tror det er nyttig å ha kontinuerlige gjennomganger av hvordan vi finansierer både universiteter og høgskoler og hele greia – for å bruke et uparlamentarisk uttrykk! Jeg tror det er nyttig, for når det er veldig stort press på institusjoner for å få studenter inn, få dem igjennom og få dem produsert, fordi du får etterbetaling for dem, er det en bekymring, og har vært det for Senterpartiet også, at vi har hatt, hva skal vi si, for stor konkurranseandel i den totale finansieringa. Jeg tror det er fornuftig at vi går gjennom det. Sjølsagt vil også de nye universitetene bli en del av den vurderinga, men det må jo være innholdet og hva vi ønsker å få ut, som må være det viktigste for oss når vi skal se på finansieringa. Men jeg ser åpenbart at det er store utfordringer sånn som det er per i dag også, for vi ser at det er noen institusjoner som tar inn altfor mange studenter, og som, kanskje på grunn av det, ikke følger dem godt nok opp.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed avsluttet.

Dagrun Eriksen (KrF) [11:44:28]: Innstillingen til forskningsmeldingen har denne gang en stor grad av enighet. Det er gode nyheter for forskningen, fordi denne sektoren, kanskje mer enn mange andre, er helt avhengig av forutsigbarhet. Jeg merker meg med glede også at regjeringspartiene i mye større grad enn tidligere går inn på forslag fremmet fra opposisjonen i forbindelse med meldingen. Hele åtte forslag som er utarbeidet under komitéarbeidet, er man denne gang blitt enige om, noe som jeg tror må være rekord under den rød-grønne regjeringen. Jeg har lyst til å si at endelig har vi nå klart å få til det samspillet som mange av oss har ønsket, og det er ikke dumt at det er på en sektor som dette. Denne evnen til å lytte til gode forslag fra opposisjonen tror jeg ikke man har sett siden de glade mindretallsdagene under Bondevik II – la meg få begynne med det.

Viktige uenighetspunkter er nok likevel finansieringen og forpliktelsen. Det er også her forskermiljøene vil merke størst forskjell med en eventuell ny regjering. Opposisjonen har tydeligere og langt mer ambisiøse mål enn regjeringen. Det er mål som forplikter i årene som kommer. Det håper jeg at sektoren merker seg.

Det å forene familieliv og en forskerkarriere er krevende. Dette mener jeg kan ha negativ innvirkning både på rekruttering av yngre forskere generelt og på rekruttering av kvinner spesielt. Postdoktor Helene Aarseth ved Universitetet i Oslo sier det slik:

> «Jeg kan merke et ganske sterkt trykk mot en normalisering av den «frie» forsker. Det vil si en forsker som er fri fra omsorgs- og familieansvar.»

Filosofiprofessor Christel Fricke ved samme universitet sier:

> «Europeiske universiteter gjennomgår en forvandling. UiO er intet unntak. En akademisk karriere er ikke familievennlig.»

Stipendiat May-Linda Magnussen ved Agderforskning sier det sånn:

«Kravet er at man skal jobbe døgnet rundt og vie livet sitt til forskning.»

I Sverige er det også bred enighet blant forskere om at det forventes at man prioriterer jobben foran alle andre forpliktelser i livet. Göteborgs universitet gjennomførte i 2012 en rapport kalt «Jamställda fakulteter?» Her ble kvinners og menns forutsetninger i akademia kartlagt. Rapportens intervjustudie avdekket at det er medarbeidernes liv som må tilpasse seg yrkeslivet – ikke omvendt. Den ansattes villighet til å omfavne denne tilpasningen er bestemmende for om han eller hun vil og kan fortsette å forske, het det. Det vil overraske meg om situasjonen er særlig annerledes i Norge enn i Sverige.

Unge forskere er en gruppe som ofte er midt i etableringsfasen. Derfor vil det være veldig viktig å innføre ordninger som gjør det enklere å kombinere en forskerkarriere med et familieliv. I dagens innstilling fremmer Kristelig Folkeparti derfor et forslag om å vurdere en modell som tar tak i denne utfordringen.

I handlingsplanen for The Swiss National Science Foundation 2013–2016 er det utformet en modell kalt «120 %-modellen» for å møte denne utfordringen. Intensjonen med denne modellen er at den skal bidra til mer fleksibel karriereplanlegging for målgruppen og forhindre at forskningsaktiviteter blir forsinket eller ikke avsluttet.

Denne modellen innebærer at postdoktoren kan redusere arbeidstiden, der en 60 pst.-stilling er laveste grense. Stillinger med redusert arbeidstid kan få inntil 20 pst. økonomisk støtte utover den opprinnelige stillingsprosenten, og dette skal brukes til å ansette såkalt støttende personer – teknikere, laboratorieassistenter, vitenskapelige assistenter e.l. – for å gjennomføre undersøkelser og avlastningsoppgaver. De ekstra kostnadene vil da normalt bli på maksimalt 20 pst.

Jeg tror at et lignende tiltak i Norge vil kunne gjøre det lettere å beholde forskere i småbarnsfasen, og ikke minst tror jeg det vil kunne ha en god effekt på kvinneprofilen.

I morgen er det Stemmerettsjubileet her i landet vårt, og kvinner og kvinners inntog har vært viktig alle steder. Derfor har også Kristelig Folkeparti valgt å bruke tid i denne debatten på å løfte denne problemstillingen. For vi har et overordnet problem i akademia. Akademia er i altfor stor grad mannsfavoriserende. Kravene som stilles for å lykkes med en akademisk karriere, går dårlig overens med det å skulle kombinere omsorg og karriere. Derfor er jeg nok skuffet over at regjeringspartiene ikke har en mer offensiv holdning til dette i innstillingen. I forskningsmeldingen beskriver regjeringen at de vil gå i dialog med Kif – Komité for kjønnsbalanse i forskning – for å finne tiltak. Kif har kommet med mange forslag til tiltak, og regjeringen hadde nå mulighet til å komme med konkrete forslag. Denne sjansen benyttet den ikke.

Kristelig Folkeparti har fått meldinger fra unge kvinner i akademia som forteller om manglende tilrettelegging på institusjonene, og som etterlyser klarere strategi og vilje til handling. Det er viktig å ha gode og klare planer for likestillingsarbeidet, hvor man setter opp måltall og innrapporterer resultater. Det er samtidig en utfordring at institusjonene ofte har slike gode likestillingsstrategier, men svikter i gjennomføringen og oppfølgingen av disse.

Mangfold blant vitenskapelige ansatte er viktig fordi det har en påvirkning både på hvilke rollemodeller studentene har, og på hvem som styrer kunnskapsutviklingen. I rekruttering og ansettelse av vitenskapelige ansatte må det være en bevissthet omkring kjønnsubalanse, og det må kunne brukes tiltak som motarbeider de eksisterende strukturelle ulikhetene.

En forutsetning for å få nok kvinner inn i vitenskapelige stillinger er både at det finnes kvinnelige studenter på alle fagområder, og at studenter oppfordres til å velge en videre akademisk karriere. Tiltak som kjønnspoeng kan vurderes der det over lengre tid er problemer med å rekruttere et underrepresentert kjønn. Vi ser at kvinner tradisjonelt velger trygge karrierer, og en redusering av antall midlertidige stillinger vil kunne gjøre akademia til et mer reelt alternativ for flere kvinner.

Flere har påpekt at kvinner tar større ansvar for undervisningsaktiviteten ved institusjonene. Dette har den konsekvens at de ikke får brukt like mye tid som menn på forskningsaktiviteter. Og når vi vet at det er forskningsaktivitet, og ikke undervisning, som formelt ligger til grunn for vurderingen av hvor faglig kompetent en person er, vil det bidra til at kjønnsubalansen forsterkes.

Jeg har brukt mye av mitt innlegg nettopp på dette punktet, fordi det er der jeg kanskje synes meldingen er svakest. Men la meg også ta opp noe som jeg utfordret på i replikkene: Den helhetlige gjennomgangen av finansieringen av høyere utdanning og forskning som regjeringen har varslet i meldingen. Det er ikke tvil om at den forrige gjennomgangen av finansieringen skapte store forventninger til at man nå skulle få se en jevnere fordeling spesielt på forskningsfinansiering mellom de nye universitetene, universitetet i Agder, i Stavanger og i Nordland, som hadde endret status fra regionale høyskoler til universitet. Som statlige høyskoler hadde de andre rammevilkår enn de etablerte universitetene og vitenskapelige høyskolene, spesielt når det gjelder forskningsfinansiering.

Jeg mener at de nye universitetene med sine særpreg har en mulighet til å styrke forskningen i profesjonsfagene, men dagens finansiering gir en uønsket forskjellsbehandling av deres forskningsinnsats. Dette må med som et viktig element i gjennomgangen.

Videre forutsetter jeg at en sånn «helhetlig gjennomgang» også inkluderer en gjennomgang av finansieringen av private høyskoler. Det er i dag større grad av likeverdighet mellom offentlige og private universiteter og høyskoler i lovverket, men på enkelte områder er det fortsatt et stykke igjen, særlig med henblikk på finansiering. Derfor vil jeg presisere målet om full likebehandling av private og offentlige høyskoler også når det gjelder finansieringsordninger.

Vi har mange forslag til diskusjon i dag. I likhet med saksordfører Tord Lien, som for øvrig har gjort en god jobb, har jeg lyst til å etterlyse næringsministerens tilstedeværelse i salen i dag. Det er ikke tvil om at kombinasjonen av næring og akademia er utrolig viktig for framtidens løsninger og for å beholde et høyt aktivitetsnivå i Norge.

Vi har levert noen Dokument 8-forslag, som vi kommer til å diskutere videre i debatten. Kristelig Folkeparti har hentet inn sin næringspolitiske talsmann, som kommer til å framheve noen av de forslagene som ligger der. I mangel av næringsministeren har vi nå i hvert fall næringslivets interessenter i salen, også fra Kristelig Folkeparti.

Jeg tar opp forslagene fra Kristelig Folkeparti og Venstre i Innst. 372 S, med de tilhørende innstillingene som vi nå diskuterer samtidig.

Presidenten: Representanten Dagrun Eriksen har tatt opp de forslag hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Marianne Aasen (A) [11:54:46]: Først vil jeg takke for gode ord om at komiteen har funnet fram til mye felles politikk. Dernest vil jeg rose representanten Eriksen for å ta opp arbeidsforholdene, som vi vet er krevende for mange forskere, særlig kvinner.

Likevel sitter jeg igjen med et sentralt spørsmål, som jeg ser fram til å få svar på. Det er: Hva er hovedpunktene og de overordnede grepene i Kristelig Folkepartis forskningspolitikk?

Dagrun Eriksen (KrF) [11:55:15]: Hovedpunktene i vår forskningspolitikk er, som vi slutter oss til, hovedpunktene i forskningsmeldingen om hvilke områder vi skal satse på. De andre hovedpunktene er ganske gjenkjennelige for Kristelig Folkeparti og fra Kristelig Folkepartis historie. Det handler om forpliktelser fra det offentliges side. Det var da Kristelig Folkeparti satt i regjering med Jon Lilletun som forskningsminister, at Forskningsfondet kom. Det var første gang vi klarte å få til en offentlig finansiering som var forpliktende. Derfor har vi sluttet oss til langtidsplantenkningen, selv om vi ikke tror den løser alt. Vi har også sluttet oss til de ambisiøse målene vi har på når vi skal nå opp. Det er viktig for oss å få til forskning mellom næringsliv og akademia.

Jeg tror at ved å lese innstillingen vil en kunne se ganske mye av hovedpunktene til Kristelig Folkeparti. Men det jeg valgte å bruke mye av min tid på, var på det meldingen ikke gir noen svar på, nemlig i forhold til likestilling. Der er meldingen passiv. En ønsker å gå i en dialog om kjønnsbalanse i forskningen, og det blir for Kristelig Folkeparti altfor svakt. Derfor valgte jeg å bruke hoveddelen av mitt innlegg på det.

Tor Bremer (A) [11:56:33]: Dei fleste partia er svært tydelege på rolla som høgskulane har i forhold til profesjonsutdanningane våre. Dei fleste partia er òg veldig tydelege på og opptekne av korleis heva kvaliteten på forsking og utdanning ved universiteta. Dette er ståstaden og litt utgangspunktet òg kring debatten i forholdet mellom universitet og høgskular om korleis få til denne gode arbeidsdelinga. Det er også ståstaden i forhold til spørsmålet om kor mange universitet me treng.

Men eg må seia at mange sperra auga betydeleg opp då me for ei tid sidan såg at representanten Dagrun Eriksen, faktisk i behageleg avstand frå det faktum at Universitetet i Agder er etablert, no vil setja strek for ytterlegare nye universitet. Så spørsmålet er: Kvifor vil representanten gå frå dagens krav til breidd og kvalitet, som er avgjerande, og kva har endra seg sidan Agder fekk si godkjenning?

Dagrun Eriksen (KrF) [11:57:35]: Jeg synes dette er en veldig viktig diskusjon, som vi ikke har tatt nok i det sentrale miljøet. Da Stjernø-utvalget la fram sin innstilling, var det store forventninger til hvordan man skulle etablere høyskolene som en egen del og gi dem også mål som de kunne ha et akademisk driv for å nå. Det er noe av det som vi så var positivt rundt prosessen mot at det ble universitet nede i Agder, nemlig at den eneste måten vi kunne få til det akademiske drivet på innenfor dagens system, var å jobbe mot at det ble et universitet.

Derfor er det ikke bare representanten Dagrun Eriksen, men hele partiet Kristelig Folkeparti som har sagt nå at vi er nødt til å få til parametere som gjør at også høyskolene har en mulighet til å få et akademisk driv til å utvikle seg, uten – sånn som i dag – at det eneste målet er at det blir universitet. I tillegg har det også vært sånn at hvis det først blir universitet, har man blitt straffet på finansiering.

Dette er en dum måte å ivareta høyskolenes virkelig gode måte å være på. Vi kommer til å ha en gjennomgang som sikrer deres særpreg.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:58:52]: Representanten Eriksen sa at opposisjonen har tydeligere og mer ambisiøse mål enn regjeringa, men jeg spør meg sjøl litt hva slags mål egentlig opposisjonen har. For Høyre deler jo ikke de strategiske målene. De deler heller ikke ønsket om en langtidsplan – er i hvert fall veldig skeptiske. Og Høyre og Fremskrittspartiet ønsker å nå 3 pst.-målet av BNP om 17 år, mens Kristelig Folkeparti og Venstre vil nå det om sju år. Hva er det som gjør dem mer tydelige og ambisiøse enn regjeringa, som stadig har vist at en satser på forskning?

Dagrun Eriksen (KrF) [11:59:28]: For det første tenker jeg at det å fjerne Forskningsfondet som en fast etablering var et svakhetstegn regjeringen viste, og et signal om at man ikke ønsket å prioritere på samme måte.

La meg ta det siste eksemplet som representanten hadde: Ja, det er noen i opposisjonen som ønsker syv års forpliktelse for å nå målet i OECD, mens noen ønsker 17 år. Men det er da tross alt bedre enn en regjering som bare sier på lang sikt. Når vi får en målsetting på plass, skal vi forhandle om hvorvidt det blir 17 år eller 7 år. At Venstre og Kristelig Folkeparti er mer ambisiøse enn de to andre partiene, er noe jeg er helt sikker på at også Senterpartiet opplevde i en del saker, da de begynte samtalene med dem som de sitter i regjering med nå. Det er forslag, og så får Høyre svare for sine prioriteringer.

Det at ett parti tenker litt nytt og kommer med nye forslag inn i dette, kan også gi en bra dynamikk inn i videre samtaler på dette området.

Heidi Sørensen (SV) [12:00:50]: La meg først si at jeg ikke er spesielt imponert over at man er enige om å tidfes-

te et mål for når næringslivet skal forske mer. Det som er mer krevende, er å tidfeste målene og være klar på det man faktisk har virkemidler til å kunne gjøre noe konkret med selv.

Jeg bet meg merke i representanten Eriksens svar til Marianne Aasen, hvor hun sier at Aasen kan lese forskningsinnstillingen og se mye av Kristelig Folkepartis politikk. Jeg har gjort det, og nå kan jeg se mye av Kristelig Folkepartis politikk på den måten at man i de store spørsmålene er enig med regjeringen. Vi minnes alle med glede Jon Lilletun og synes at mange av de forslagene som Kristelig Folkeparti støtter, som Høyre av én eller annen grunn, ikke støtter – mål, langtidsplaner osv. – er ting som står i Jon Lilletuns tradisjon.

Er representanten Eriksen ikke enig med meg i at det er Høyre som nå går ut av den tradisjonen?

Dagrun Eriksen (KrF) [12:01:54]: Høyre skal få svare for seg selv. Jeg har registrert hvilken tilnærming Høyre har hatt til denne forskningsmeldingen, og at de har jobbet veldig seriøst og parallelt med sin måte å tenke på. At de ikke har klart å involvere den i det eksisterende, får være opp til Høyre. Men vi slutter oss til – som de fleste i denne salen – de hovedretningslinjene som trekkes opp. Jeg opplever at Høyre også gjør det, men de har en annen tilnærming til hele problemstillingen.

Vi kommer til å stå på hovedsatsingsområdene, som vi har sagt at vi kommer til å gjøre, i denne meldingen. Vi kommer til å elte regjeringen litt mer på likestilling enn det de har klart å levere. Hva som blir samtalene etter valget, når det blir et nytt flertall – det satser vi på – blir opp til de partiene som skal diskutere. Der blir nok ikke SV med.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Trine Skei Grande (V) [12:03:17]: Hvis du ser bakover i historien på de store kulturers framvekst, er det ett likhetstrekk mellom alle: De verdsatte kunnskap. De store kulturene opp gjennom tidene som har lyktes, har alltid verdsatt kunnskap. De har alltid satt sine vitenskapsmenn og -kvinner høyt, og de har alltid hatt det å formidle kunnskap og det å gjøre barn klokere som viktige byggesteiner for å bygge et samfunn som kan bygge velferd framover.

Vi har i dag en regjering som har et enormt handlingsrom. Vi har et næringsliv som lener seg mot en energiproduksjon, som vi vet ikke kommer til å vare. Vi har et næringsliv som er delt i to, og den delen som går skikkelig bra, er den vi vet ikke kommer til å vare inn i framtida. Derfor burde Norge være i en posisjon hvor vi satset massivt på forskning og kunnskap. Når vi ser at andre europeiske land rundt oss skjelver økonomisk, og vi har et stort handlingsrom, burde vi brukt den anledninga til å ha en massiv satsing på forskning og kunnskap, spesielt på forskning rundt de nye energikildene vi skal leve av i framtida, slik at når Europa våkner opp igjen – det gjør Europa alltid – står vi klare med arbeidsplasser, ideer og innovasjon, som gjør at Norge kan beholde sin velferd og bringe velferd til andre.

En viktig faktor i dette kunnskapssynet handler om en stor satsing på grunnforskning. Det er den forskninga som er undringsbasert, og som er basert på ideer hos kloke mennesker som kan sine fag, som vi kanskje ikke skjønner nytten av, og som kanskje ikke passer inn i firkanten av den kunnskapen vi til enhver tid etterspør, men som kan skape grunnlaget for store gjennombrudd for vår egen velferd og vår egen mulighet til å bygge et samfunn framover, og for å skape arbeidsplassene vi skal leve av framover.

Jeg har lyst å ta opp en ting som ingen har snakket om, nemlig viktigheten av å løfte det vitenskapelige også ved kunstfagene. Det er viktig at vi har kunstfag som gir mulighet til å forske, som gir mulighet til å ha stipendiater, og som gir mulighet til å ha stipendiatprogrammer, som gjør at våre kunstfag kan vokse framover også. Det å ha en akademisk base også for den delen av våre høgskoler, er viktig for å bringe også disse fagene videre framover.

Når jeg er med i denne debatten, føler jeg meg litt gammel i politikken, for jeg har vært med på veldig mange forskningsdebatter, helt fra min tid i studentverdenen, da vi holdt på med Lilletuns grep. Jeg har vært med her under Kristin Clemet og nå i åtte år under den rød-grønne regjeringa. Jeg var med i 2009, da det å sette et prosentmål var en dårlig måte å måle forskning på. Jeg husker Odd Einar Dørum stå her og diskutere hvorfor det var et veldig bra mål når det gjaldt kultur og et utrolig bra mål når det gjaldt bistand, men et utrolig dårlig mål når det gjaldt forskning. Vi i Venstre har alltid stått på prosentmålet. Vi har stått på å tidfeste det, og vi mener at politikerne må sette seg klare mål, som man kan måles ut ifra.

Jeg har sett Jon Lilletun finne på Forskningsfondet, og jeg har sett denne regjeringa legge det ned. Jeg har sett Kristin Clemet finne på Gaveforsterkningsfondet, og jeg har sett denne regjeringa legge det ned, for så å angre seg. Så bruker regjeringa åtte år på å finne ut og si at istedenfor alle de virkemidlene tidligere statsråder har funnet på for å prøve å få langsiktighet i en så viktig sektor, skal man ha langsiktige planer – ikke denne regjeringa, men den neste.

Jeg er helt enig. Dette er én av de sektorene hvor vi trenger mest langsiktighet. Forskning og kunnskap er ikke en bryter du kan slå av og på. Når du skrur opp med volumknappen, tar det lang tid før den høye musikken kommer. Du må være villig til å ha en langsiktig plan. Men den langsiktige planen mener jeg gjelder både offentlig forskning og næringsforskning. Det er litt rart å oppleve at en sosialistisk regjering mener at markedet skal styres av den usynlige hånden. Det er litt rart å oppleve at det er denne regjeringa, med en sosialistisk utdanningsminister, som mener at næringslivet får ordne opp i næringsforskninga, for det må de sjøl skjønne at de trenger. For meg er dette den usynlige hånds styring i markedet.

Jeg vil for min del, fra denne talerstolen, mot en sosialistisk statsråd, ta til orde for statens bidrag for å få til endring i et samfunn. Jeg vil ha en aktiv stat. Jeg vil ha en stat som bryr seg, som setter politiske mål og som er villig til å bruke mange virkemidler for å få markedet til å fungere slik jeg vil, nemlig slik at bedrifter satser mye på forskning.

Det ligger 40 forslag i dette dokumentet. Åtte av dem er faktisk regjeringspartiene med på. Jeg er enig med Dagrun Eriksen: Det skal de ha skryt for. Men det sier kanskje også litt om meldinga vi holder på med.

Det ligger altså 40 forslag på bordet – åtte av dem, med unntak av forslag VII, er alle med på. Venstre er med på 30 av 32 mindretallsforslag. Jeg vil bare forsikre meg om at alle de 38 forslagene vi er med på, er tatt opp.

Forskningspolitikken har tidligere vært preget av et stort innslag av konsensus. Nå ser vi faktisk noen konfliktlinjer, og jeg tror kanskje det kan være bra for forskningspolitikken, selv om det har ført til verken et dramatisk oppmøte av statsråder – knapt nok én – eller en akkurat proppfull presselosje.

Jeg syns det er mange viktige forslag her som bør være grunnlag for debatt. Det gjelder både koordineringen og muligheten til å satse på toppområder. Det gjelder den næringsrettede forskninga, som jeg har nevnt, der vi både er for å styrke SkatteFUNN og å gi FoU fradrag. Det er en større satsing på BIA – ikke bare det å snakke pent om BIA, men faktisk å satse på det. Jeg vil at man skal sette av penger til innovasjon også innenfor offentlige anskaffelser, som jeg tror har et stort potensial for bedre velferd og bedre offentlig sektor, og for en oppgradering av veldig mange av kvinneyrkene i offentlig sektor. Jeg tror at vi må satse på innovasjon og forskning innenfor mange av disse områdene.

Vi har også vært opptatt av likestilling, som Kristelig Folkeparti tok opp, så jeg skal ikke si så mye om det, men vi er også opptatt av midlertidighet, som er en viktig del av dette. Kampen mot midlertidighet innenfor hele forskningssektoren er en stor utfordring som man burde ha hatt mye sterkere virkemidler bak. Ja, jeg mener at man faktisk burde ha brukt tjenestemannsloven for å bekjempe den midlertidigheten vi i dag står for.

Venstre har, sammen med Kristelig Folkeparti, en del merknader når det gjelder kunst, og jeg syns det er leit at vi ikke klarer å oppgradere de kunstforskningsprogrammene som ble grunnlagt under Kristin Clemet, med en oppbygging av stipendiater innenfor kunst, som ville ha ført til at vi hadde fått en stor styrking av disse skolene.

Uansett hvordan man vrir og vender på det, uansett hvordan man teller, forskes det mindre i Norge enn i både Sverige, Danmark og Finland – alle våre viktige naboland. Det bør være en kjempeutfordring for Norge fordi vi ser at vi har et næringsliv som virkelig trenger å styrke seg hvis vi skal klare framtidas utfordringer.

En liten dupp i oljeprisen, et fall tilsvarende det prisen var for kanskje ti år siden, ville ført til et massivt fall på 30–40 pst. på Oslo Børs, noe som ville ført Norge ut i en finanskrise over natta. Så avhengige er vi av at disse energiprisene skal holde seg for vår velferd framover, for den velferdsstaten som vi har bygd opp, og for de arbeidsplassene som vi har i Norge.

Jeg må si at ikke bare er det korttenkt, men det er også med på å undergrave det fellesskapet vi har bygd, og den velferdsstaten vi har bygd, hvis vi ikke klarer å satse så mye på forskning at vi står klare med de ideene, det næringslivet og de energiformene som vi vet at framtidas samfunn kommer til å etterspørre, for det er det vi skal leve av i framtida!

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Karin Yrvin (A) [12:13:40]: Det er enighet blant flertallet i komiteen om at forskningspolitikken skal rettes inn mot fem strategiske mål, der forskningen skal bidra til å møte globale utfordringer særlig innenfor miljø, klima, hav, matsikkerhet og energi. Det er viktige saker i seg selv, men det er også viktig for å skape sikkerhet og langsiktighet i sektoren. Man kan også si at det er et valg mellom å være nøytral overfor forskningen og heller ville satse på områder i tillegg til grunnforskning.

Alle er enige om dette, bortsett fra Høyre. Hvordan stiller Venstre seg til at Høyre ikke deler de fem strategiske målene for forskningspolitikken?

Trine Skei Grande (V) [12:14:22]: Jeg er skuffet over Høyre når det gjelder denne meldinga. Det viser hvor viktig det er å stemme Venstre hvis man er opptatt av forskning. Det viser at hvis man nå vil ha et regjeringsskifte, er det viktig å sørge for at Venstre blir stort og får denne ministerposten, for jeg stoler ikke lenger helt på de satsingene Høyre gjør.

Det viser også at vi nok skal klare å samarbeide med Fremskrittspartiet på mange viktige områder. Så her er da Fremskrittspartiet en viktig medsammensvoren på borgerlig side for å få til en satsing på forskning som vi vet vi trenger.

Heidi Sørensen (SV) [12:15:04]: Representanten Skei Grande sa at hun følte seg gammel når hun deltok i denne debatten. Jeg kan da bekrefte at du er gammel; du er faktisk et helt år eldre enn meg! Jeg vil også framheve at du sa du kunne ha skrytt på deg en mye lengre karriere i å diskutere forskningspolitiske spørsmål, for jeg tror første gangen jeg diskuterte det med deg, var da vi satt sammen i Nord-Trøndelag Gymnasiastsamband, og det må ha vært på slutten av 1980-tallet. Det viser at det kan være lange linjer!

Det er bekymringsfullt at partiet Høyre står utenfor målene. Men de står også utenfor langtidsplanen. Har dere når det gjelder disse store grepene, egentlig valgt feil folk å være på lag med?

Presidenten: Representanten Sørensen bes om å rette sin tale gjennom presidenten så lenge han sitter her!

Trine Skei Grande (V) [12:16:08]: Jeg har vært på lag med representanten Sørensen mange ganger, langt tilbake, så det er riktig oppfattet. Hun klarte å stikke i det eneste ømme punktet mellom oss også, som var alder!

Jeg er, som jeg sa, skuffet over Høyre på dette punktet, og det viser at det er viktig å få et sterkt Venstre inn i et nytt regjeringsalternativ hvis man er opptatt av forskning. Det jeg er glad for, er at Høyre faktisk vil si at de har noen konkrete prosentmål. Det tror jeg er viktig.

Så har jeg erfaring fra å samarbeide med Høyre. Jeg satt som parlamentarisk leder da Høyre hadde denne ministerposten, og ved å henge i leggen på dem under forrige

forskningsmelding, fikk vi til veldig mye. Vi har i hvert fall ikke lidd de tapene som tidligere representant Rolf Reikvam gjorde når det gjaldt det han gikk inn for da han var i opposisjon, sammenlignet med det han måtte stå for da partiet kom i posisjon.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:17:16]: Så langt i denne debatten har det vist seg at opposisjonen har hengt seg veldig opp i tidfestinga av BNP-målet. Jeg vet ikke hva BNP er om sju år, eller om 17 år; jeg vet ikke hvor mye som skal til av innsats og midler.

Da er spørsmålet til representanten Skei Grande om det ikke er bedre å ha en regjering som viser at den faktisk følger opp de langtidsplanene som den legger fram, f.eks. i tilknytning til NTP og til forskning.

Trine Skei Grande (V) [12:17:54]: Det jeg syns er rarest med denne regjeringa, er, som jeg sa i hovedinnlegget mitt, at man er veldig for prosentmål på noen områder – f.eks. er Senterpartiet utrolig stolt over det man har gjort i forhold til prosentmålet på kultur. Der er prosentmål et akkurat like bevegelig mål som det er innenfor forskning, så jeg forstår ikke hvorfor man ikke skal kunne gjøre det på forskning, når man er villig til å gjøre det på kultur. Jeg syns forskning kanskje er noe av det viktigste vi gjør når det gjelder å bygge framtidas velferdsstat og framtidas arbeidsplasser. Og da forstår jeg ikke hvorfor vi ikke kan ha en sånn målsetting.

Tor Bremer (A) [12:18:40]: Innlegga i salen i dag, og for så vidt debatten, har avslørt det me frykta aller mest frå opposisjonen si side når det gjeld 3 pst.-målet, at temaet blir vridd frå dei forskingsfaglege utfordringane til når me skal nå målet. Venstre har ambisiøst nok sagt at dei vil nå dette målet innan 2020. Reaksjonane i sektoren er stort sett at dei ser på det som eit veldig populistisk forslag, som er relativt vanskeleg å nå.

Spørsmålet til Skei Grande er kort og godt: Korleis har ho tenkt å få næringslivet til å forska så mykje – me snakkar altså om ein manko på 40 mrd. kr – innan 2020?

Trine Skei Grande (V) [12:19:27]: Venstre setter seg djerve mål på dette området. Det er fordi vi syns at dette er noe av det viktigste vi holder på med. Vi kommer til å prioritere forskning og kunnskap aller mest i denne valgkampen fordi vi tror det er noe av det viktigste Norge bør gjøre. Jeg gikk i forslaget mitt gjennom de virkemidlene vi vil ta i bruk. Vi vil styrke SkatteFUNN – det tror vi vil ha veldig stor virkning – vi vil støtte BIA, vi vil gjennomføre alle de tiltakene jeg gikk igjennom rett før jeg gikk på talerstolen, og vi har brevet fra NHO om forskning, med de tiltak de ønsker vi skal sette i gang for å få til forskninga. Alt dette ligger både her og i vårt reviderte forslag til budsjett, så vi viser hvordan vi med konkrete virkemidler kan gjøre dette, mens regjeringa lener seg tilbake og mener at en usynlig hånd skal gripe inn i markedet for å få folk til å forstå at de må forske.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Kristin Halvorsen [12:20:37]: Først vil jeg gjerne beklage overfor Stortinget at jeg ikke var på plass da møtet startet i dag. Det skyldtes en misforståelse. Jeg trodde jeg var en halv time for tidlig ute, men jeg var altså noen minutter for sent. Det beklager jeg.

Jeg har lyst til å si at dette er en debatt jeg har gledet meg til lenge. Det er på mange måter en veldig interessant innstilling. Vi har på plass tre vesentlige grep, som øker ambisjonsnivået innenfor forskning og høyere utdanning.

Det ene er en tiårig langtidsplan for forskning som skal se forskningsinnsats, infrastruktur, bygg, stipendiater og studieplasser i sammenheng. Det er et veldig viktig virkemiddel for nettopp å kunne ta de grepene som skal til for å få satt oss mål for ti – og legge grunnlag for – 20, 30 år framover i tid. Det er meget viktig, og jeg gleder meg til å samarbeide med sektoren og alle ressurspersonene vi har i Norge, for å få til en god langtidsplan.

Det andre er at Kunnskapsdepartementet var den store vinneren i revidert nasjonalbudsjett. Vi fikk på plass fire nye kunnskapsbygg – som kommer i tillegg til det ene som lå der fra budsjettet i 2013 – i revidert nasjonalbudsjett. Det betyr at i inneværende år gjør Stortinget vedtak som sikrer investeringer i kunnskapsbygg med en ramme på til sammen nesten 9 mrd. kr. Det er et kjempeløft på et område der vi vet det var store behov, og vi er langt mer framoverlent for å kunne løse de nye oppgavene i denne sektoren.

For det tredje har regjeringen varslet at vi ønsker å være 100 pst. medlem av Horisont 2020, det store, nye forsknings- og innovasjonsprogrammet. EU har egentlig ikke helt vedtatt det ennå, men det kommer til å legge veldig viktige premisser for den europeiske forskningspolitikken framover. For norske forskere og norske forskningsmiljøer vil det være veldig viktig å se hvilke muligheter som ligger der.

Dette er en politisk veldig, veldig interessant innstilling – og det er en veldig pussig innstilling. Vi rød-grønne holder sammen gjennom hele innstillingen – det burde ikke sjokkere noen, vi har god erfaring med det – og mange steder står komiteen helt samlet. Men når vi begynner å se litt nærmere på opposisjonen, danner det seg et mønster som er tydeligere mellom Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, mens Høyre har en egotripp på siden. Det synes jeg er pussig og interessant, men kanskje også litt urovekkende når det gjelder stabiliteten rundt forskningspolitikken framover.

Regjeringen har høye ambisjoner for norsk forskning, og vi har prioritert forskning veldig høyt. Realveksten i statsbudsjettet siden 2005 har vært på 12,5 pst., realveksten innen forskning på 32 pst. Vår forskningsinnsats per innbygger er nest høyest i OECD-området, så det er betydelige midler vi satser på forskning. Det er utrolig viktig, for det kommer til å være avgjørende for om vi klarer å holde veksten. Vi er et høykostland, vi kan ikke regne med å produsere billigst. Vi kan heller ikke regne med at en liten befolkning på fem millioner kommer til å dominere den internasjonale forskningspolitikken. Men det er viktig at vi har høye ambisjoner og klarer å spisse oss godt.

Vår overordnede vurdering er at kvaliteten i norsk

forskning er god, og at utviklingen går i riktig retning. Men man trenger ikke å være dårlig for å bli bedre. Vi har høyere ambisjoner, og et godt grunnlag gir bare enda bedre muligheter for virkelig å spisse kvaliteten.

Vi skisserer i denne stortingsmeldingen flere ambisiøse tiltak for å skape flere forsknings- og utdanningsmiljøer i internasjonal toppklasse, for å legge bedre til rette for dristighet og fornyelse i forskningssystemet, for å bidra til utvikling av næringsliv og offentlig sektor, for å stimulere til sterkere internasjonalisering i deler av systemet – at det er god sammenheng mellom nasjonal og internasjonal virkemiddelbruk – og for å tilrettelegge for enda bedre samspill om utvikling og bruk av kunnskap.

Vi gjennomfører de hovedmålene som lå i St. meld. nr. 30 for 2008–2009, Klima for forskning – og som Høyre nå skaper usikkerhet rundt – fordi vi må leve opp til det som er temaet for meldingen, nemlig lange linjer. Det er ikke sånn at vi hvert fjerde år skal kaste om på hovedprioriteringene våre innen forskningspolitikken.

Vi skal bidra til å møte globale utfordringer, vi skal gi god helse- og omsorgstjeneste av høy kvalitet, vi skal styrke forskningsbasert velferdspolitikk og profesjonsutøvelse i velferdstjenestene, vi skal fremme et kunnskapsbasert næringsliv i hele landet og bidra til næringsutvikling innenfor områdene mat, marin, maritim, reiseliv, energi, miljø, bioteknologi, IKT, nye materialer og nanoteknologi. For å oppnå dette skal Norge ha et velfungerende forskningssystem. Vi skal ha høy kvalitet i forskningen, vi skal ha en høy grad av internasjonalisering, og vi skal ha en effektiv utnyttelse av forskningsressurser og forskningsresultater. I tillegg vil regjeringen understreke at utdanningskvaliteten har veldig stor betydning for samfunnets evne til omstilling og innovasjon.

Det er gjennom å utnytte ressursene våre bedre – arbeidskraft med økt kunnskap, kompetanse og bruk av teknologi – at vi må sørge for at nøkkelfaktorene for å få til omstilling og verdiskaping i norsk økonomi er på plass. Den veksten som tildelingene til næringslivet har fått gjennom Forskningsrådet fra 2005 til 2011 har vært på 74 pst. Dette er den mest markerte veksten i perioden, først og fremst på grunn av veksten i bevilgningen til brukerstyrt forskning. Vi vil fortsette å prioritere et bredt sett av virkemidler, både en åpning for forsknings- og innovasjonsmidler og tematiske satsinger på områder der Norge har strategiske fortrinn. Meldingen varsler f.eks. et marint kunnskapsløft.

Det er vesentlig at vi har et klart perspektiv med hensyn til hvordan vi skal utnytte de mulighetene som ligger i at vi knytter oss til Horisont 2020. Her varsler jeg at vi skal utarbeide en egen strategi – en forsterket strategi – i forhold til følgende: Vi har mange miljøer som i dag er på banen, som er offensive og samarbeider godt innenfor det som har vært EUs rammeprogram. Men vi kan forbedre dette, for vår kontingent kommer antakeligvis til å være på ca. 16 mrd. kr fram til 2020. Vi skal ha en strategi for å få mest mulig nytte av de kontingentpengene vi bevilger, både når det gjelder hvilke områder vi deltar på, hvordan vi kan støtte opp om norske søkerprosesser, og hvordan vi kan være med på å ruste norske forskningsmiljøer til å orientere seg i denne retningen. Men vi må også sørge for at vi har et handlingsrom til nasjonale prioriteringer, både fordi det er mange egenandeler knyttet til disse EU-programmene, og fordi det er noen områder der Horisont 2020 ikke vil prioritere våre egne behov høyt.

Årets forskningsmelding skiller seg ut fra tidligere forskningsmeldinger ved å legge betydelig mer vekt på sammenhengen mellom forskning og utdanning. Forskning bidrar til kunnskapsutvikling. Utdanningskvalitet bidrar til innovasjon, og den nye globale akademiske delingskulturen via Internett har gitt oss eksempler på verdensomspennende kunnskapsdeling, anført av verdenskjente akademikere og universiteter. Dette kan bety revolusjonerende muligheter for demokratisering, anvendelse og spredning av kunnskap.

Det er avgjørende at de som arbeider med forskning, har gode rammebetingelser for å gjøre en god jobb. Derfor er mange av de tiltakene som varsles i meldingen, nettopp rettet mot det. Jeg er veldig glad for

Jeg er veldig glad for at forslaget om innstegsstillinger har fått så god mottagelse i mange miljøer. Det gir en mulighet for større forutsigbarhet. Vi har varslet at vi skal trappe opp innsatsen mot midlertidige ansettelser. Det er en veldig viktig del nå i styringsdialogen med ulike institusjoner, der de institusjonene som har økt eller fremdeles høy grad av midlertidighet, kan pålegges å lage egne handlingsplaner for å redusere midlertidigheten. Så dette er av veldig stor betydning.

Jeg er også veldig glad for at komiteen er helt enstemmig når det gjelder åpen tilgjengelighet – «open access» – og ambisjonene vi har på dette området.

Dette er et godt utgangspunkt for en offensiv forskningspolitikk for framtiden.

Presidenten: Stortinget har registrert statsrådens beklagelse for at hun ikke var til stede ved møtets start.

Det blir replikkordskifte.

Tord Lien (FrP) [12:31:04]: Med de gode ordene om EUs Horizon 2020 kunne jeg jo ha spurt om hvorfor dette er så krystallklart nå, men var så uklart for to måneder siden. Jeg er imidlertid glad for at statsråden er tydelig på behovet for å balansere arbeidet med EUs Horizon 2020 opp mot nasjonale kunnskapsbehov.

Jeg skal imidlertid stille spørsmål ved hvorfor man ikke kan tidfeste 3 pst.-målet. Det har SV og alle de tre rødgrønne partiene vært for tidligere. Men nå er man ikke det. Ikke vil man tidfeste det med vedtak i salen i dag. Man vil heller ikke – som Kristelig Folkeparti, Venstre og Fremskrittspartiet ønsker og ber om – tidfeste når man legger fram en langtidsplan.

Hvorfor var dette helt naturlig å gjøre før, men er veldig vondt og vanskelig å gjøre i 2013 – eventuelt å komme tilbake til saken i 2015?

Statsråd Kristin Halvorsen [12:32:04]: Det er viktig å ha 3 pst.-målet som en overordnet målsetting og holde fast ved det over tid, men det er et veldig vanskelig styringsmål av flere grunner. Det er fordi at 2 av de 3 prosen-

tene er det norsk næringsliv som skal være ansvarlig for å levere.

Jeg må si at jeg er ganske overrasket over tilnærmingen tidligere i debatten her, for det er to måter å sikre seg de 2 prosentene på hvis man driver med stortingspolitikk eller er politiker. Det ene er å overta det og si at ok, staten tar ansvaret for de 2 prosentene som næringslivet skal ta ansvar for. Det mener jeg er en veldig dårlig strategi, og jeg er helt sikker på at det kommer til å gå ut over grunnforskning og andre viktige oppgaver som i dag finansieres over den offentlige andelen av forskningsambisjonen. Det andre er å tvinge næringslivet til å gjennomføre det. Jeg kan ikke se at vi har noen virkemidler som skulle tvinge næringslivet til å gjennomføre det.

Jeg er veldig glad for at vi nå er oppe i 0,92 pst. av den ene prosenten som staten og det offentlige skal ta ansvaret for.

Tord Lien (FrP) [12:33:13]: Å ha et mål uten å tidfeste det er som å sende et stort julekort med ønske om god jul og godt nytt år. Det er ikke godt nok, etter min mening. Det har tidligere vært bred politisk enighet om at dette målet bør tidfestes for å skape nødvendig press. Det er et mål som verken Fremskrittspartiet eller SV – eller noen andre i denne sal – har funnet på, det er et mål som er anbefalt av både OECD og av Den europeiske union, og det er et mål som sier noe om hvordan man kan opprettholde velferden og den velstanden man har i et land.

Virkemidlene for å få dette til med et næringsliv som består av små og mellomstore bedrifter og internasjonale aktører, er jo kjent. Det er Brukerstyrt innovasjonsarena, det er SkatteFUNN, det er NCE-er, det er SFI-er, det er etablering av GCE-er, det er nærings-ph.d.-ordninger, og det er infrastruktur, f.eks. Det er simulatorkapasitet, Ocean Space Center i Trondheim og Life Science Center ved Universitetet i Oslo. Alle disse tingene er tiltak man vet vil fungere for å få næringslivet til å bruke mer av sine penger til å forske. Allikevel er ikke regjeringen villig til å tidfeste noe.

Statsråd Kristin Halvorsen [12:34:17]: Jeg er jo helt enig med representanten Tord Lien: Alt det der er gode tiltak, alt det der er gode forslag. Alt det der er forskningsstimulerende tiltak som regjeringen går inn for. Så kan man kanskje være litt uenig i styrkeforholdet. Men det er jo ingen ting i denne stortingsinnstillingen som skulle tilsi at Fremskrittspartiet og Høyre kan si at innen 2030 er vi garantert oppe i 3 pst., eller som gjør at Kristelig Folkeparti og Venstre kan si at innen 2020 er vi garantert oppe i 3 pst. Så det er ingen troverdighet i den tidfestingen som representanten Tord Lien eller andre i opposisjonen prøver å legge an til.

Vi er helt avhengig av følgende: Det er at alle sektorer i samfunnet prioriterer kunnskapsutvikling og forskning. Det må ligge i luften, det må være i alt vi puster og ser. Og det må i seg selv være en drivkraft til at norsk næringsliv også ser at det er i deres egen interesse å satse på forskning og kunnskapsutvikling.

Henning Warloe (H) [12:35:34]: Senest for en uke siden, da forskningsbarometeret ble lagt frem, brukte statsråden næringslivets manglende investering i forskning som forklaring på Norges problem på dette feltet.

Egentlig er vi nok ganske enige om problembeskrivelsen, men det vi fra Høyres side etterlyser, er forslag til løsning. Nå har jeg lest forskningsmeldingen stort sett fra perm til perm til øyet har blitt stort og vått, og jeg finner altså ikke noen nye tiltak i denne meldingen som skal øke forskningen i næringslivet.

Så kanskje statsråden da kan hjelpe oss, når dette er den store utfordringen som hun selv har gjentatt både her i Stortinget og senest for noen uker siden på en konferanse: Hva er det regjeringen har lagt frem i denne forskningsmeldingen som skal løse problemet og få næringslivet til å forske betydelig mer – betydelig mer?

Statsråd Kristin Halvorsen [12:36:34]: Vi har lagt fram en ambisiøs forskningsmelding under overskriften Lange linjer, der det viktigste hovedgrepet er at vi skal etablere et system med tiårige langtidsplaner for å styrke forutsigbarheten innenfor dette området og for å heve ambisjonene innenfor dette området. Det er en langsiktighet og en forutsigbarhet som er utrolig viktig for norsk næringsliv, fordi da vet de hva de kan forholde seg til.

Punkt to: Vi understreker hele veien at samarbeidet mellom institusjonene, mellom høyskoler, universiteter og næringslivet kan bli mye bedre. Noen steder er det bra, andre steder må det bli mye bedre.

Punkt tre: Nærings-ph.d.-ene framheves som spesielt effektive og gode virkemidler, men det er mange andre virkemidler også innenfor dette.

Punkt fire: Vi ser at Forskningsrådets tildelinger av programmer har særlig økt innenfor det som går til næringslivet, og at det må fortsette.

Jeg tror jeg deler representanten Skei Grandes skuffelse over Høyre i denne innstillingen.

Henning Warloe (H) [12:37:43]: Jeg skal holde meg til regjeringens politikk i neste replikk også.

Det er jo virkemidler, og som statsråden var innom, er det f.eks. skatteincentiver. Vi har SkatteFUNN-ordningen, vi har det som kalles for BIA, eller Brukerstyrt innovasjonsarena, som to sentrale virkemidler for å stimulere næringslivet. Vi skal jo ikke tvinge næringslivet, vi skal stimulere næringslivet til å satse mer på forskning.

BIA fikk tilført ekstra penger i forbindelse med krisepakken som regjeringen la frem etter finanskrisen. Nå sist i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett var jo både finansministeren og statsministeren ute på forhånd til og med, midt under Høyres landsmøte, for å fortelle at nå kan det komme en ny krise for deler av næringslivet i Norge, nå var det viktig å være ute i forkant. Da ble SkatteFUNN-ordningen styrket.

Hvorfor er det bare i forbindelse med kriser at denne regjeringen er villig til å stimulere til mer forskning i næringslivet? Er det krisepolitikk, eller burde det være forskningspolitikk?

Statsråd Kristin Halvorsen [12:38:44]: SkatteFUNN har et proveny på ca. 1,5 mrd. kr og er med på å finansiere ca. 3 600 ulike prosjekter. Det fungerer bra, og derfor har vi også varslet at vi skal øke ordningen med 100 mill. kr.

BIA og andre vesentlige virkemidler som er direkte rettet mot næringslivet, er positivt viktig å få på plass. Jeg er selvfølgelig også veldig godt kjent med det som var innholdet i krisepakken fra 2009, og veldig godt fornøyd med hvordan den fungerte. Den har rett og slett sørget for at norsk næringsliv har kommet seg godt gjennom finanskrisen.

Men det jeg tror er en avgjørende viktig utfordring for oss, som er felles, er at alle må eie det intense ønsket om å være kunnskapsbedrifter og drive forskningsbasert utvikling. Det må være incentiver fra staten, men den viktigste drivkraften må ligge i næringslivet selv. Derfor er jeg så opptatt av at vi klarer å få institusjoner og bedrifter til å samarbeide tett, for da er jeg helt sikker på at vi får ut noen veldig viktige synergier.

Dagrun Eriksen (KrF) [12:40:10]: Etter de siste rundene fram og tilbake er det i hvert fall ikke tvil om at næringsminister Trond Giske burde ha vært til stede i denne salen. Det er ikke tvil om at vi trenger mer av næringslivet og næringslivets innsats. Jeg tror at det går an å være mer aktiv for å få det på plass.

Jeg har lyst til å følge min gule tråd gjennom denne dagen. Selv om like mange kvinner som menn nå tar doktorgrad, er knapt én av fire professorer kvinner. Når vi leser meldingen, står denne veldig offensive setningen:

> «Regjeringen vil be Komité for kjønnsbalanse i forskning om konkrete forslag (…)»

Under høringen har vi fått konkrete forslag, og Komité for kjønnsbalanse i forskning refererer til at de i løpet av sin funksjonstid har kommet med mange anbefalinger og mange forslag til tiltak.

Er statsråden fornøyd med den offensive setningen om at de nå vil be om nye tiltak for å få en bedre balanse i forskningen?

Statsråd Kristin Halvorsen [12:41:16]: Det er riktig at Komité for kjønnsbalanse i forskning har kommet med mange forslag, og mange av dem er også tatt til følge ved ulike institusjoner. Jeg ser nå at mange av institusjonene har en helt annen offensiv holdning både til å rekruttere dyktige kvinner og til å beholde og tilrettelegge for dyktige kvinner. Men vi er selvfølgelig ikke gode nok til dette. Vi ser særlig at når det nå er et flertall blant norske statsborgere som tar doktorgrad, som er kvinner, er det klart vi har muligheter.

Så kom det et forslag i forbindelse med komiteens behandling som var en såkalt 120 pst.-modell. Den kjenner jeg ikke i detalj. Det kan godt hende at det er et godt forslag. Det er et forslag som jeg vil be Kif, Komité for kjønnsbalanse i forskning, om å se nærmere på for å se om det er et forslag – jeg ser det er gjennomført i andre land – som vi også kan inspireres av. Vi er utålmodige på dette området, og da har vi en super komité som tar imot alle offensive forslag som kommer, enten det er fra Stortinget, fra Sveits eller hvor det måtte være fra.

Trine Skei Grande (V) [12:42:39]: Jeg har lyst til å spørre om en liten del, og ikke det store bildet – nemlig kunstfagene.

Kristin Clemet startet et stipendiatprogram for studier innenfor kunstfagene. Målet var å bygge opp sånn at man hadde stipendiater innenfor de fleste områdene. I dag ser vi at det er en enorm søkning til de veldig få stipendiatene. Det har ikke vært noen økning i antall stipendiater under denne regjeringa.

På Dagsrevyen i går så vi de mest eksellente innenfor kunst som kommer inn på studier i utlandet, og som ikke får stipender til å gjennomføre studiene. Det skulle statsråden se på – spørsmålet er om hun som statsråd rekker å se på det.

Hvorfor har ikke regjeringa hatt noe engasjement for å løfte kunstfagene videre? Hvorfor har det ikke vært noen økning i det stipendprogrammet som Kristin Clemet satte i gang? Hvorfor vil ikke statsråden hjelpe de studentene?

Statsråd Kristin Halvorsen [12:43:46]: Det programmet for kunstnerisk utviklingsarbeid som Trine Skei Grande nå viser til, har vært en absolutt suksess. Det er jeg helt enig i. Det har vært ca. 50 personer innom det programmet, og det befinner seg 23 stipendiater i dette per i dag. Det er ikke lenge siden jeg var på et arrangement som feiret at det var ti år, og som viste eksempler på hva slags doktorgrader dette programmet hadde frambrakt. Det var utrolig inspirerende på alle vis.

Jeg mener at dette er noe vi absolutt bør satse videre på. Det vekker også internasjonal interesse, fordi kunstfagene får ta doktorgrad på sine egne premisser, og det er deres eget utøvende arbeid som er avhandlingen, ikke en teoretisering av et kunstnerisk uttrykk.

Dette er et spørsmål vi må følge opp i budsjettsammenheng.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Marianne Aasen (A) [12:45:03] (komiteens leder og ordfører for sak nr. 4): En forskningsdebatt som domineres av tidfesting av 3 pst.-målet, mener jeg er en fattigere debatt enn det sakens viktighet fortjener.

Jeg mener det er liten tvil om at Norge satser tungt på forskning. Det er heller ikke tvil om at dette er det bred enighet om på Stortinget. Ikke minst viser innstillingen dette – og egentlig også store deler av debatten. Likevel er det heller ingen tvil om at det er utfordringer i forskningspolitikken. Hvor ligger så de?

Vårt ansvar som forskningspolitikere er å legge til rette for at det forskes mer, at det forskes bedre, og at forskningen får den plassen den fortjener i samfunnet. Det er ingen tvil om at potensialet for økt kvalitet på norske forskningsinstitusjoner er til stede. Det er ingen tvil om at flere norske bedrifter hadde gjort klokt i å investere mer i forskning. Og dernest: Vi har også en vei å gå når det gjelder å ta i bruk kunnskapen vi har – til det

beste for samfunnet. Forskningsmeldingen bidrar godt i så måte.

En av de mest brukte klisjeene i norsk samfunnsdebatt er: Hva skal vi leve av etter oljen? Spørsmålet er underlig i sin banalitet. I likhet med i alle andre bransjer er det også i olje- og gassektoren først og fremst kunnskap vi lever av. Kunnskap, utdanning og forskning utgjør grunnmuren i ethvert moderne samfunn. Det er i stor grad tilfellet i Norge – enten opparbeidet, erfaringsbasert kunnskap som overføres fra en generasjon til den neste, godt ivaretatt i kraft av en levende kulturarv, eller teoretisk kunnskap som er bygd opp i moderne tid, som akademiske byggesteiner i et teoretisk, logisk byggverk.

Erkjennelsen av at Norge er et rikt, velfungerende og godt land å bo i, takket være kunnskap og forskning, skulle jeg ønske meg stakk dypere. Da ville det også vært enda større oppslutning om at en god framtid ligger langs den samme vei, langs de samme linjer.

For Arbeiderpartiet er internasjonalisering og økt næringsrettet forskning viktig og riktig. Derfor er vi svært tilfreds med avklaringen omkring Horizon 2020, som er EUs store forskningsprogram. For oss ville det vært umulig å stå utenfor. Dernest er det også viktig å øke næringslivsforskningen. Hvordan?

De fleste norske arbeidsplasser har ingen forskere. Noen av dem burde definitivt hatt det, men de fleste har ingen grunn til å ansette en forsker. Offentlige stimulanser vil selvfølgelig bidra noe til å få økt næringslivsforskningen. Men en økning på 30–40 mrd. kr på sju–åtte–ti år, som noen ønsker, er urealistisk. Jeg tror dessverre ikke det finnes noe enkle trylleformular som vi kunne drysset rundt, à la Tingeling, og bare latt pulveret sveve over det ganske land, så ville det begynt å forskes. Sånn er det ikke.

Komiteen har reist og sett de mest innovative og forskningstunge områdene i verden – i Europa, i USA og i Canada. Hva er det som kjennetegner forskningspolitikken i disse landene? Det som slår oss, er langsiktighet, strategisk ledelse og tydelige ledere, gode organisasjoner, trivelige arbeidsplasser, enkle og tydelige mål, stimulering av dem som tenker internasjonalt, premiering av dem som bryr seg om studentene, og verdsetting av dem som jobber innovativt med næringsliv og arbeidsliv.

Det betyr at vi må ha en økt generell satsing på forskning. Vi må ha samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon i praksis – sånn som vi går inn for gjennom SAK. Vi må jobbe enda tydeligere og enda sterkere når det gjelder akkurat det. Vi må få midlertidigheten ytterligere ned. Vi har begynt å se resultater – vi må videre. Jeg er veldig glad for at statsråd Kristin Halvorsen tok opp dette, noe som også andre så vidt har nevnt, nemlig at midlertidighet i sektoren ikke er bra.

Skal vi få de kloke og de djerve og de beste til å bli forskere, må vi skape miljøer hvor de trives, hvor de har trygghet for egen jobb, og hvor de kan konsentrere seg om å forske og ikke bekymre seg for hva de skal gjøre etter at den midlertidige stillingen har gått ut på dato.

I USA møtte vi stadig et begrep som handlet om et økosystem, der næringsliv og forskere fungerer sammen. Vi må skape møteplasser for forskning og innovasjon, vi må skape møteplasser for investorer og gründere. Vi må koble dette sammen, og vi må bedre studiekvaliteten. Det mangler vi på en del områder i Norge. Vi har det ikke på plass, vi må jobbe for det, og det kan i veldig liten grad vedtas med et pennestrøk her. Det må utvikles over tid – igjen via lange linjer.

Jeg tror det er langs dette sporet vi må jobbe videre. Vi må legge til rette for og vi må stimulere om vi skal få opp den næringsrettede forskningen, som er hovedproblemet i dag.

Til sist vil jeg på vegne av de rød-grønne partiene anbefale innstillingen.

Bente Thorsen (FrP) [12:50:22]: Komiteen har lagt ned et godt arbeid i behandlingen av forskningsmeldingen og har behandlet en rekke temaer av stor betydning for forskning og verdiskaping for framtiden.

Fremskrittspartiet vil påpeke at Kvalitetsreformen for høyere utdanning har ført til at forskningsvirksomheten ved universiteter og høyskoler har blitt mye mer resultatorientert. Det såkalte tellekantsystemet har vært omstridt og kritisert for å skape byråkrati, men resultatene viser sterk vekst når det gjelder antall publiseringer, avlagte doktorgrader m.m.

Tellekantsystemet er ikke perfekt. Vi vet bl.a. at det kan virke unødvendig byråkratiserende. Fremskrittspartiet vil beholde systemet, men mener at systemet må kunne forbedres, forenkles og samtidig forsterkes. Her må vi forandre for å bevare. Blant annet bør kommersialiseringsaktiviteter og samarbeid mellom akademia og næringsliv innarbeides i tellekantsystemet. Videre vil jeg understreke at det resultatbaserte systemet ikke ensidig må vektlegge kvantitet, men i minst like stor grad må det premiere kvalitet innen utdanning og forskning.

Regjeringen har varslet en helhetlig gjennomgang av finansieringen av høyere utdanning og forskning. I den forbindelse vil Fremskrittspartiet påpeke at universitetene i Stavanger, Agder og Nordland har endret status fra regionale høyskoler til universitet. Som statlige høyskoler har disse hatt andre og dårligere rammevilkår enn de etablerte universitetene og vitenskapelige høyskolene, spesielt når det gjelder forskningsfinansiering. De nye universitetene har med sine særpreg en mulighet til å styrke forskningen i profesjonsfagene, men dagens finansiering gir en uønsket forskjellsbehandling av deres forskningsinnsats. Dette mener vi må rettes opp. Fremskrittspartiet håper at en helhetlig gjennomgang også inkluderer en gjennomgang av finansieringen til private høyskoler.

I samråd med institusjonene må man finne en rimelig ramme for tilskudd, både med hensyn til etablering av nye studieplasser og tilskudd til infrastrukturen. Flere private høyskoler har problemer med å opprettholde en god infrastruktur for studentene, og det er nødvendig å gjøre endringer i finansieringen for å gi dem mulighet til å gjennomføre dette uten at kostnadene blir overført til studentene gjennom økte studieavgifter.

Jeg vil også komme inn på et forslag som Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre har, om at etablerte forskningsinstitutter kan søke finansiell støtte for å kunne

kvalifisere til statlig basisfinansiering. Dette vil gjøre at f.eks. Polytec i Haugesund, som driver veldig god forskning, kan bli kvalifisert til basisfinansiering.

Så var det et annet springende punkt, og det går på forslaget om maritim utdanning som behandles i dag. Fremskrittspartiet støtter intensjonen i forslaget, men vi ønsker ikke å støtte forslagene nå fordi vi først vil få på plass en nasjonal plan som grundig belyser utdanningsbehovet i sektoren.

Etter terrorangrepet 22. juli 2011 ble det tydelig at Norge trenger en sterkere terrorberedskap. Vi trenger mer kunnskap om ideologiske, psykologiske og historiske forutsetninger som ligger til grunn for terrorisme, og ikke minst om hvordan terrorisme kan forhindres.

Flere universitet og høyskoler har igangsatt utdanningstilbud innen samfunnssikkerhet og beredskap. Særlig på et felt som dette er det essensielt å få styrket samordning og koordinering av beredskapsfeltet. Fremskrittspartiet mener det bør etableres et nasjonalt kompetansesenter for samfunnssikkerhet og beredskap. Et slikt senter skal styrke samspillet og koordineringen mellom de ulike utdanningsinstitusjonene som har, eller er i ferd med å utvikle fagmiljøer og utdanningstilbud på området. Med hensyn til etablering av et slikt beredskapssenter vil jeg spesielt trekke fram Universitetet i Stavanger som har et internasjonalt fagmiljø på over 50 forskere. De samarbeider med et stort miljø internasjonalt, og de har allerede et sterkt faglig miljø innen beredskap, samfunnssikkerhet og sikkerhet innen olje- og gassindustrien. Universitetet i Stavanger har et godt etablert samarbeid med flere institusjoner i Norge som driver med utdanning og opplæring.

Meldingen beskriver også trepartssamarbeidet etter helsetorgmodellen mellom Høgskolen Stord/ Haugesund, Helse Fonna og flere kommuner, der målet er å sikre gode pasientforløp på tvers av forvaltningsnivåer. Jeg vil benytte sjansen til å rose dette samarbeidet, og jeg håper at det er flere som tar til seg meldingens ønsker om at flere må ta del i den type prosjekt.

Svein Harberg (H) [12:55:45]: Forskning og innovasjon er to av de viktigste faktorene for Norges konkurransekraft. Vi vet at vi er under press når det gjelder konkurransekraften, med økende lønnskostnader og en utvikling i effektivitetsgraden som ikke greier å følge de landene vi samhandler og konkurrerer med. Det har blitt enda viktigere å holde trykket oppe på de faktorene som gir oss muligheter til å rette på det. Høyere utdanning av høy kvalitet er i neste ledd den viktigste faktoren for å lykkes med forskning og innovasjon og er naturlig nok en avgjørende rekrutteringsarena til dette. En høyere utdanning som i enda større grad stimulerer til og peker på forskning som karrierevei, må være en viktig oppgave for sektoren.

Jeg er glad for at Meld. St. 18 for 2012–2013 i så stor grad tar opp sammenhengen mellom høyere utdanning og forskning og peker på universiteter og høyskoler som en viktig og naturlig del av Norges forskningsmiljø. Jeg vil derfor rette oppmerksomheten mot de to Dokument 8-forslagene som Høyre står bak, og som behandles sammen med forskningsmeldingen. Det ene forslaget dreier seg om viktigheten av å løfte fram de beste universitetsmiljøene våre, slik at de kan bli blant de beste i verden. Vi har et godt utgangspunkt med noen institutter og kompetansemiljøer som allerede er blant verdens ledende innenfor sine felt, men disse trenger målbevisst og forutsigbar hjelp fra oss for å kunne innta en posisjon som gjør dem anerkjent og gir dem tiltrekningskraft også i det internasjonale akademiske miljø. Det vil være utfordrende for et lite land som Norge å etablere et komplett universitet i toppen internasjonalt, men ved å bygge på de skarpe hodene og dyktige kompetansemiljøene som allerede finnes rundt om i landet vårt, vil vi likevel kunne ta slike posisjoner. En slik satsing vil hjelpe oss med tilgang på de beste undervisningskreftene og gi økt tilgang til andre topprangerte akademiske miljøer. Dette vil igjen gjøre at vi kan tiltrekke oss de beste hodene blant studentene, både nasjonalt og internasjonalt. En slik målrettet satsing vil kunne gi oss en formidabel drahjelp til innovasjon og styrking av konkurransekraften.

Høyre har levert et annet viktig Dokument 8-forslag sammen med Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget uttrykker et ønske om å følge opp arbeidet med kvaliteten i høyere utdanning gjennom en studiekvalitetsmelding. Rapporter tyder på at studiekvaliteten ikke har utviklet seg i tråd med intensjon i Kvalitetsreformen. Etter fire år med aktiv og god dialog med studentorganisasjonene opplever jeg at det er to temaer som helt tydelig skiller seg ut: de økonomiske rammene for studentene gjennom studiefinansiering og tilgang til boliger og ønsket om mer studentaktiv forskning. En stortingsmelding som tar opp studiekvalitet i full bredde, vil være et viktig bidrag i videre kvalitetsutvikling. Opposisjonen har bl.a. pekt på studentaktiv forskning, praksis, studiefinansiering og robuste fagmiljøer som sentrale tema i en slik melding. Opposisjonen er svært fornøyd med at vi etter å ha fremmet forslaget har fått støtte fra statsråden, og at en samlet komité nå står bak dette forslaget.

Dette er en krevende øvelse med mange saker behandlet som én. Jeg skal imidlertid prøve å kommentere noe i den tiden jeg har igjen. Det har blitt fremmet flere forslag om endring i finansieringen av forskjellige studietilbud. Høyre mener det er avgjørende å få foretatt en helhetlig gjennomgang av finansieringsordningen i høyere utdanning. Dette må igangsettes umiddelbart, og Høyre mener at det i den sammenheng er viktig å få på plass en oversikt over de reelle kostnadene og en ordning for å fange opp kostnadsutviklingen på de forskjellige studiene. Handlingsrommet i sektoren er redusert under den rød-grønne regjeringen, og underfinansierte studietilbud gir åpenbart redusert kvalitet. Behovet for en helhetlig gjennomgang gjør at Høyre ikke støtter de enkelte forslagene nå.

Maritim utdanning har òg vært et tilbakevendende tema i disse fire årene. Opposisjonen er samlet i ønsket om en stortingsmelding, også for å ivareta helheten i framtidens maritime utdanning. Det er leit at regjeringspartiene ikke er med på dette. En slik melding vil kunne gi oss alle en helhetlig tilnærming til de utfordringer vi har innen denne utdanningen, og ikke minst gjøre at vi som premissleverandører, sammen med både næringen og utdanningsinstitusjonene, kan finne fram til tilbud som leder oss i posi-

sjon i forhold til maritim nærings framtidige løsninger og behov.

Norges konkurransekraft må styrkes. Målrettet satsing på kunnskap, høyere utdanning og forskning er avgjørende. Høyre vil mer og er klar til å ta ansvar for det.

Tor Bremer (A) [13:00:50]: Litt ute i debatten vil eg slutta meg til honnøren til saksordføraren. Rett nok tilstod saksordføraren – sikkert med rette – at arbeidet hadde vore ei slags form for «dannelsesreise» for han personleg. Eg skal ikkje på vegner av komiteen påstå at det var eit stort og openbert behov for det, men eg registrerer at han opplever det slik sjølv etter åtte år på Stortinget og i Framstegspartiet si gruppe.

Så til debatten om stortingsmeldinga: Det er ikkje tvil om at forskingsmeldinga vil vera eit særdeles godt grunnlag for å løfta Noreg som kunnskapsnasjon. For Arbeiderpartiet er det viktig å peika på at verdiskaping og velferd i framtida ikkje skal vera basert på verken billege råvarer eller låge arbeidslønningar. Verdiskaping og velferd skal vera basert på – ikkje middelmåtig kunnskap, men kunnskap og forsking på høgt internasjonalt nivå. Om me berre blir middels gode, ja, då er faren stor for at me ikkje når dei ambisiøse måla som me har sett oss for samfunnet vårt.

Forskingsinnsatsen skal på den eine sida vera ein fin miks mellom den langsiktige, grunnleggjande kunnskapsoppbygginga som i all hovudsak skjer ved universiteta og høgskulane våre, og som dei sjølve bestemmer innretninga på. På den andre sida har me dei tydelege tematiske satsingane på områder der Noreg har naturgitte fordelar, eller som eit bidrag til å møta globale utfordringar.

Parallelt med dette har me dei tematisk opne verkemidla, som skal stimulera forskarar og verksemder til å følgja eigne spennande idear. Dette – kombinert med eit forskingssystem som er velfungerande – gjer at norsk forsking held eit høgt internasjonalt nivå. Når regjeringa no i tillegg set i gang arbeidet med ein langtidsplan for forsking, er det mogleg å heva ambisjonane for auka kvalitet ytterlegare.

Få område er så langsiktige som forsking, og få område er så avhengige av å bli delt med andre for å bli ein suksess som kunnskap. Kunnskap og forskingsresultat som blir delt med andre, er ein føresetnad for samfunnsbygginga.

Det å tenkja langsiktig og å ha trygge rammer med fokus på kvalitet er viktige stikkord i forskingspolitikken. Det er difor ikkje rart at forskingsmeldinga blir godt motteken i store delar av samfunnet. Ikkje eingong opposisjonen klarte å samla seg om ei svartmåling av stoda i starten. Det var lenge stille i stova, og det kom ingenting frå opposisjonen, som vanlegvis er både sjokkert og skuffa. Jau, det kom litt, naturlegvis, men det var slikt som var trykt opp fleire veker i forkant og var gamle kopiar.

Då opposisjonen så endeleg fekk summa seg, sprikte merknadene meir enn nokon gong. Jau, dei er naturlegvis samde om at det blir brukt for lite pengar. Men til det er det å seia at talbruken er verken forskings- eller kunnskapsbasert. Dei er rett nok komne til at det faktisk er ein vekst i forskingsløyvingane – ja, til og med Venstre har etter kvart fått med seg dette. Men når opposisjonen etter fleire månader med rekning er komen til at veksten i forskingsløyvingane er om lag lik med veksten i budsjettet, må eg peika på at realveksten til forskinga er auka 2,5 gonger meir enn veksten i handlingsrommet i budsjettet i vår periode. Knapt noko område har ein tilsvarande vekst.

Men opposisjonen sprik i hytt og vêr når det gjeld bruken av forskingsløyvingane. Det er verre. Det sprikjer i synet på noko så viktig som langtidsplanen. Knapt noko område er så basert på det å vera langsiktig som forsking. Men opposisjonen maktar ikkje å samla seg om ein langsiktig politikk for forsking og utvikling.

I synet på tidfesting av 3 pst.-målet er det igjen fullt sprik. Den sjølvoppnemnde framtidige forskingsministaren frå Venstre blir omtala i forskingsmiljøa som populistisk når partiet forfektar at dei skal innfri 3 pst.-målet innan 2020. I spørsmålet om å tidfesta 3 pst.-målet er det openbert ikkje samsvar mellom kven som har ansvaret og kven som har myndigheita til å gjennomføra dette.

Det er også beklageleg at når opposisjonen no legg all energi i dette temaet, så får det følgjer for dei andre forskingsfaglege spørsmåla. Men kanskje det mest alvorlege av alt, er at opposisjonspartia – inklusive det aller største opposisjonspartiet, Høgre – ikkje har makta å bli einige om målformuleringar for norsk forsking. Dei har heller ikkje makta å bli samde om alternative forskingsformuleringar. Og då er det godt at posisjonen utgjer fleirtalet og kan vedta St. Meld. nr. 18 for 2012–2013, Lange linjer – kunnskap gir muligheter!

Per-Kristian Foss hadde her overtatt presidentplassen.

Gerd Janne Kristoffersen (A) [13:06:20]: Norsk forskning og norsk forskningspolitikk blir stadig bedre. Norske forskere publiserer mer og er mer internasjonale enn noen gang. Det er bra.

Jeg var saksordfører for den forrige forskningsmeldingen – Klima for forskning. Slik jeg leser den meldingen vi behandler i dag, bygger den på den forrige meldingen, men går mange skritt videre innenfor viktige områder, og det er svært gledelig. Og det er svært gledelig at det nå lages en tiårig langtidsplan for forskningen. Det vil bl.a. gi forutsigbarhet om investeringer i kunnskapsbygg og forskningsinfrastruktur, og dette er noe som etterspørres når vi møter sektoren.

Det er bra at regjeringen foreslår å opprettholde 3 pst.-målet. Det er et krevende mål å oppnå, ikke minst med tanke på at næringslivet skal bidra med 2 av de 3 prosentene av BNP. Å tidfeste måloppnåelsen vil etter min mening ikke bidra til noe som helst når det gjelder å nå 3 pst.-målet. Det vil imidlertid de ulike virkemidlene vi har i bruk for å stimulere norsk næringsliv til mer forskning.

Ett av flere virkemidler er de regionale forskningsfondene, som jeg vil vie litt oppmerksomhet. Forskningsprosjektene som lyses ut i disse fondenes regi, ligger ikke noe tilbake når det gjelder krav til innhold og kvalitet sammenlignet med andre forskningsmidler som lyses ut i regi av Norges forskningsråd. De regionale forskningsfondene ble opprettet i forrige stortingsperiode, uten Fremskrittsparti-

et og Høyre sin støtte. Det er oppsiktsvekkende – når vi i dag hører disse partienes representanters omsorg for næringslivets muligheter for forskning og ambisjonene om å nå 3 pst.-målet. Det er imidlertid gledelig for oss som støttet opprettelsen av dette virkemidlet, at disse regionale miljøene får gode evalueringer når det gjelder forskning og innovasjon i små og mellomstore bedrifter.

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning, NIFU, har evaluert de regionale forskningsfondene i to omganger. Etter tre års drift slås det fast at ordningen setter tydelige spor og bidrar til å mobilisere forskning og utvikling i regionene. Jeg kjenner Regionalt forskningsfond i Midt-Norge best. Når jeg ser hvilke prosjekter som nå er lyst ut, er jeg overbevist om at fondene bidrar til økt verdiskaping og nyskaping i regionen og dermed i landet vårt.

Ett av flere områder som nå er utlyst, er blå-grønn bioteknologi, som også er et nasjonalt satsingsområde. Forskningsprosjektene som får støtte, må være godt forankret i de deltagende virksomhetene og gi gode muligheter for å utnytte resultatene i ettertid. Samhandling, tverrfaglighet og klyngetenkning er vesentlig i disse prosjektene og en forutsetning for støtte.

De regionale forskningsfondene skal ha en forberedende funksjon for nasjonale og internasjonale prosjekter. Regionene har et særskilt ansvar for at det er tett samspill mellom aktivitetene i regionene og deres relasjoner til andre nasjonale og internasjonale programmer og aktiviteter. Sammen med andre virkemidler, som VRI, virkemidler for regional innovasjon, BIA, SkatteFUNN, TTO-ene ved universitetene og andre, så bidrar vi til økt forskningsaktivitet og innovasjon i norsk næringsliv og har derved større muligheter for å nå 3 pst.-målet på lang sikt.

Meldingen gir et godt bilde av viktigheten av forskning på flere nivåer. Det er bred støtte til grunnforskningen, og komiteen understreker også viktigheten av å sikre grunnforskningens frihet samt stabile og langsiktige rammebetingelser. Det er ingen motsetning mellom dette og satsing på det mer næringsrettede forsknings- og innovasjonsarbeidet. For meg er det heller ingen motsetning mellom sentrale, sterke forskningsmiljøer og de miljøene som nå bygges opp regionalt, og som bidrar til at norsk næringsliv også i de små og mellomstore bedriftene øker sin aktivitet innenfor forskning for å få økt verdiskaping.

Helt til slutt vil jeg uttrykke glede over økt forskningsaktivitet i offentlig sektor. Oppretting av en ordning med doktorgrad for offentlig ansatte etter modell av næringsph.d.-ordningen er svært velkommen. Ikke minst vil dette være viktig innenfor helse- og omsorgssektoren, som står overfor store utfordringer knyttet til demografiutviklingen. Utdanningssektoren er en annen sektor som har stort behov for innovasjon og nyskaping for å møte kunnskapssamfunnets utfordringer.

I det hele tatt er meldingen vi behandler i dag, en framtidsrettet og god melding og en verdig oppfølger til Klima for forskning, som Tora Aasland la fram for fire år siden.

Ingrid Heggø (A) [13:11:32]: Det å ha ei regjering som har orden i økonomien, som har ein aktiv næringspolitikk, der bedriftene har langsiktige, føreseielege rammevilkår, er noko av suksessfaktoren for at det er skapt 340 000 nye arbeidsplassar i Noreg sidan 2005. Det er faktisk 130 nye arbeidsplassar kvar dag – 130 kvar dag.

For at norsk næringsliv skal halda ved lag konkurransekrafta si, må norske miljø og bedrifter ligga langt framme når det gjeld utvikling og bruk av ny kompetanse, ny teknologi og nye løysingar. Noreg er eit høgkostland, og varer og tenester som vert utvikla, må vera meir attraktive, lønsame og miljøvenlege enn eksisterande produkt, og dei må vera konkurransedyktige også i ein internasjonal marknad.

Nettopp kompetanse, omstillingsevne, produktivitet og det at vi ligg i framste rekke med teknologiske løysingar, gjer at vi hevdar oss i konkurransen internasjonalt. Eigenutført FoU er viktig for bedriftene sin produktivitet og konkurranseevne, bl.a. for å nyttiggjera seg ny teknologi og nye innovative løysingar. Det er òg å inngå samarbeid med andre bedrifter og forskingsmiljø.

Eg er på eit utal bedriftsbesøk kvart år, og dei aller fleste har hatt kontakt med verkemiddelapparatet vårt, med Innovasjon Norge i ein eller fleire samanhengar, og gjerne brukt SkatteFUNN eller BIA-ordninga. Dette viser at det var heilt riktig å fylla opp att verktøykassa vår.

Det er mykje bra i forskingsmeldinga, og eg vil spesielt dra fram viktigheita av at behovet for eit verkemiddel i Forskingsrådet for tidsavgrensa støtte til framveksande område eller område med spesielle behov for omstilling, no vert greitt ut, og at det vert greitt ut verkemiddel som kan bidra til auka samarbeid mellom offentleg finansierte forskingsmiljø og næringsliv på helseområdet.

Mykje av bakgrunnen for dette er at meldinga peikar på at det er eit uavklart spørsmål om det vert lagt tilstrekkeleg til rette for oppbygging av nye område der vi har naturgitte eller kompetansemessige fortrinn, men som tematisk fell utanfor dagens etablerte satsingar.

For å få næringslivet til å forska meir vil eg påpeika kor viktig BIA-ordninga – brukarstyrt innovasjonsarena – er. Men BIA er ikkje noko nytt. Det har vore satsa på BIA frå regjeringa si side over fleire år. Det er ei svært populær ordning, og det er veldig mange søkjarar. Eg er derfor spesielt glad for at løyvinga til programmet vart styrka med 9,4 mill. kr i årets budsjett. BIA bidreg til auka forsking i næringslivet. Dei offentlege midlane løyser ut betydeleg eigeninnsats, vilje til å satsa på større prosjekt og finansiering frå næringslivet sjølv. Offentleg støtte fungerer her som ein katalysator og motivator for FoU-verksemd i norsk næringsliv.

Berekningar viser at 1 mill. kr i støtte frå BIA-programmet i Noregs forskingsråd utløyser om lag 2,2 mill. kr frå andre kjelder, då i hovudsak frå private. Forskingsprosjekta vert kjenneteikna ved at dei har eit betydeleg potensial for verdiskaping og kommersialisering kombinert med forsking på høgt vitskapleg og teknologisk nivå. Desse prosjekta har høg næringspolitisk prioritet og er i hovudsak innanfor miljø, energi, helse og IKT, prosessindustri og vareproduksjon – med andre ord: innanfor viktige satsingsområde for regjeringa.

Eit anna godt verkemiddel er SkatteFUNN – ubyråkratisk og bra. Eg er glad for auken på 100 mill. kr som kom i

vekstpakka. Så skal vi ha med oss at SkatteFUNN-ordninga er rettsbasert, ho utløyser ikkje berre dei marginale prosjekta, men også prosjekt som uansett hadde sett dagens lys.

Eg er glad for at regjeringa i forskingsmeldinga seier at ho fortsatt vil prioritera eit breitt sett av verkemiddel som stimulerer til høg kvalitet, god relevans og godt samspel mellom forskingsinstitusjonar og næringsliv.

Seinare i dag skal vi handsame sjømatmeldinga. Der har vi store ambisjonar på vegner av norsk sjømatnæring. Eit av dei viktige grepa er nettopp eit maritimt kunnskapsløft, med forsking og kompetanse i fokus.

Det er trist at opposisjonen heller ikkje her, i denne saka, greier å bli samde. Dette er eit svært viktig område for næringslivet vårt, og for utviklinga til det lille landet vårt framover.

Det er bra at landet har ei fleirtalsregjering som maktar og evnar å tenkja langsiktig og framtidsretta, for det fortener næringslivet vårt.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Elisabeth Aspaker (H) [13:16:37]: Det er en blå tråd mellom Høyres tunge satsing på høyt kvalifiserte lærere og ambisjonen om verdensledende forskningsmiljøer. Dagens forskning er grunnlaget for fremtidige lønnsomme og innovative arbeidsplasser. Derfor må vi forske mer, formidle mer og få til bedre samspill mellom akademia og norsk næringsliv.

Høyre er tilfreds med at en rekke av våre forslag har fått støtte fra en samlet komité og bidratt til å gi Norge en enda mer ambisiøs forskningspolitikk.

Høyre mener at alle samfunnssektorer i større grad må anerkjenne betydningen av forskning, oppmuntres til å bidra til forskning og til mer systematisk å nyttiggjøre seg relevant forskning for å videreutvikle sin egen virksomhet. Den som leser Høyres forskningspolitiske dokument, vil se at Høyre er både langsiktig og tydelig på utfordringer og tiltak. Og når man har hørt denne debatten, kan man lure på om regjeringspartiene har lest innstillingen, for Høyre har faktisk sluttet seg til behovet for en langtidsplan, at langtidsplanen må være konkret, og at den tydelig må koordineres av Kunnskapsdepartementet.

Norge har mulighet til å utvikle verdensledende kompetanse på noen områder, men dit kommer vi ikke uten at vi prioriterer forskning sterkere i de fremtidige statsbudsjettene. Derfor mener Høyre at vi må ha som mål at 3 pst.-målet av BNP må nås innen 2030. Særlig viktig er det å legge til rette for at norske bedrifter kan bruke forskning som et virkemiddel for å hevde seg internasjonalt. Greier vi ikke å være billigst, må vi levere det aller beste produktet. Høyre vil derfor styrke incentivene for at næringslivet skal forske mer i fremtiden.

Den viktigste ressursen for norsk forskning er de ansatte og den kompetansen de besitter. Den viktigste ressursen for norsk skole er lærerne og den kompetansen de besitter. Derfor er det sentralt for Høyre at ph.d.-ordningen for offentlig sektor må gi rom for lærere som ønsker å delta i slike programmer. Høyre har tro på at mer skolenær forskning skal bidra til ny kunnskap om hva som kan påvirke og styrke kvaliteten i skolen. Vi må videre, vi må ha kvaliteten i skolen opp.

Gode realfagsferdigheter er inngangen til svært mye forskning av stor betydning for fremtidig verdiskaping og velferd i Norge. Det betyr at grunnlaget for solide forskningsmiljøer faktisk legges i skolen. Derfor er Høyre så opptatt av at elever skal møte toppkompetente matematikklærere fra 1. klasse. Derfor er programmer som Nysgjerrigper og andre forskningslignende programmer så viktige for å stimulere barn og unges utforskertrang i ung alder. Derfor er det en blå tråd mellom toppkompetente lærere og toppforskere i fremtiden.

Lars Egeland (SV) [13:19:53]: Grunnleggende for forskning er det å bygge videre på akkumulert kunnskap. Det betyr at det for forskeren er nødvendig å ha tilgang til nasjonal og internasjonal kunnskapsstatus samt kunnskapskilder – og det er krevende. Mengden av forskningspublikasjoner har økt, og fordi kunnskap er blitt en stadig viktigere drivkraft i økonomien, har også kostnadene ved tilgang til forskningskilder økt. Det er ikke sånn at ny teknologi har redusert utgiftene til fag- og forskningsbibliotekene eller forskningsinstitusjonene. Det er tvert imot sånn at utgiftene har gått rett i været.

I de fleste tilfellene har forskerne interesse av å dele sine resultater med andre – det er jo publiseringa som gir forskningsmessig status. Det er også sånn at man har interesse av å dele ut fra holdningen: Hvis jeg får tilgang til din forskning, får du tilgang til min. Det er vi alle avhengig av.

Det er dette som ligger til grunn for åpen publisering. Jeg er veldig glad for at regjeringa så klart sier fra i meldinga at den prinsipielt mener at all forskning som er helt eller delvis offentlig finansiert, skal være åpen tilgjengelig, og at dette får en samstemmig støtte fra komiteen.

Det er viktig å understreke at åpen publisering stort sett vil komme i tillegg til etablerte vitenskapelige tidsskrifter. Fri tilgang betyr heller ikke at det blir gratis for de institusjonene som bygger opp sine vitenskapelige arkiver. Foreløpig ligger prisen per publikasjon i åpne arkiver ennå over prisen per publikasjon i abonnementsdatabaser. Forskjellen er at utgiftene i det første tilfellet belastes institusjonen som bidrar med arkivering, mens det i det andre tilfellet belastes den institusjonen eller forskeren som ønsker tilgang. Begge disse to publiseringsmåtene vil leve ved siden av hverandre en god stund.

Åpen publisering er å etablere en kunnskapsallmenning ved siden av det kommersielle markedet. Det er nødvendig for at kommersiell publisering får en konkurrent eller motkraft for å hindre monopolisering. At myndighetene stiller strenge krav om egenarkivering i åpne arkiver, vil bidra til at kommersielle utgivere vil måtte akseptere at publisering skjer parallelt.

Oppbygging av åpne arkiver er derfor en viktig oppgave for institusjonene. Det blir dyrere jo større man er, men det gir altså tilgang for mindre institusjoner. Parallelt med det må vi fortsatt ha tilgang til de kommersielle publiseringene. Da er det viktig at jobben som Cristin gjør – og

da tenker jeg ikke på ministeren, men på databasesystemet Cristin – med å skaffe tilgang og lisensavtaler til databaser fortsetter.

Åpen publisering er altså ikke en måte å spare penger på, men en måte å demokratisere tilgang til forskningsresultater på.

Steinar Reiten (KrF) [13:23:17]: Den maritime næringen er den næringen i Norge som etter olje- og gassnæringen har størst verdiskaping. Den sysselsetter omtrent 100 000 personer og skaper verdier for ca. 150 mrd. kr årlig. I tillegg er næringen her i landet særegen ved at vi kan tilby et komplett maritimt miljø med aktører innen alle sektorer, fra kjølen på et skip blir strukket og til det er i daglig drift.

Ute i verden har den norske næringen er enormt høy anseelse, noe som kom tydelig fram da hele verdens maritime næringstopper sist uke var samlet her i Oslo under Nor-Shipping.

I forbindelse med Nor-Shipping ble det også arrangert et konsept kalt «Ocean Talent Camp», der rundt 11 000 ungdomsskoleelever fikk presentert de mange mulighetene man har om man skulle velge et maritimt yrke. I tillegg har «Youngship», en organisasjon startet og drevet av unge i næringen, hatt et stort engasjement for å øke antallet som velger den maritime næringen som yrkesvei. Innsatsen de gjør, er imponerende. Jeg er overbevist om at den vil gi resultater. Samtidig kan ikke noen få ildsjeler alene løse utfordringene knyttet til rekruttering til den maritime næringen.

Mye tyder på at den maritime utdanningen dessverre er blitt nedprioritert. Det er dårlig stelt med lærebøker. Flere skoler bruker læremateriell som enten ikke er på norsk, eller som er fra 1970-tallet. Skipene fra 1970-tallet er skrotet. Nå er det på tide at også læremateriellet fra den tiden blir det.

I tillegg er det et rekrutteringsproblem til læreryrket i disse fagene. Ofte er det vanskelig å finne personer som har kunnskap nok, som ønsker å bli lærer, og som får det til å passe inn i en eventuell turnus. I tillegg er det neppe særlig motiverende å vite at dersom man velger å undervise i maritime fag, må man selv finne læremateriell og selv legge opp undervisningen uten klare rammeverk.

En undervisning uten klare rammeverk fører i sin tur til at studentene, når de skal ut på skip, kommer med svært forskjellig bakgrunn og forståelse. Noen er allerede klare for å kaste loss, andre burde vel egentlig hatt et år til på land. Dette skyldes en ulik utdanning etter ulikt utdanningssted.

Samtidig ser vi at profesjonsutdanningene også sliter. Det ble avdekket en rekke feil og mangler ved utdanningsinstitusjoner landet over. Lab-kapasitet og simulatormulighetene er ofte dårlige på de fagskolene som er langt fra et universitet eller en høyskole.

Det er behov for en samlokalisering av fagskoler og høyskoler. En slik samlokalisering vil gjøre at institusjonene kan trekke veksler på hverandres ressurser, og løse en del utfordringer knyttet til infrastruktur.

Vi må utdanne for framtiden. Vi må ha en maritim utdanning som setter Norge i stand til å opprettholde vår verdensledende posisjon i en av verdens viktigste næringer. Da er det behov for et løft, og løftet må komme nå. Vi har ikke tid til å vente, for skipet går nå.

Jeg viser til de forslagene i Innst. 316 S og Dokument 8:59 S som allerede er fremmet av Dagrun Eriksen på vegne Line Henriette Hjemdal, Dagrun Eriksen og meg selv.

Tord Lien (FrP) [13:26:37]: Representanten Bremer svinger seg til nye høyder, men han forskutterte stortingsvalget, for det er inntil videre Fremskrittspartiet og ikke Høyre som er det største opposisjonspartiet i denne sal.

Så lurer jeg på om representanten Bremer også har fått dårlig hukommelse, for han sa at det var lite sjokk og vantro, både i opposisjon og andre steder, da regjeringen la fram forskningsmeldingen. Det husker jeg at det var – kanskje ikke først og fremst i opposisjonen, men i akademia, og i posisjonen var det ikke så rent lite sjokk og vantro da regjeringen i forskingsmeldingen valgte å spre usikkerhet om deltakelse i EUs Horizon 2020. Det var det også i opposisjonen, noe bl.a. jeg ga klart og tydelig uttrykk for. Dette er det suverent viktigste instrumentet for internasjonalt samarbeid for norsk akademia. Derfor er jeg glad for at Stortinget nå har ryddet opp i den usikkerheten som regjeringen forsøkte å spre.

Så til 3 pst-målet: Hvis vi mener på alvor at vi ikke styrer over de virkemidlene som skal til for å nå målet, hvorfor i alle dager skal vi da ha et mål? Da kan vi like godt la være. Jeg vil tvert imot si at det er vi som styrer over virkemidlene, og derfor er det naturlig å ha et mål. Derfor bør det også tidfestes.

Norsk næringsliv består av noen få store, tunge internasjonale konserner der forskerne har de beste rammevilkårene for å drive forskning. De har et virkemiddelapparat som i noen grad er i stand til å treffe. Det gjelder Statoil, Telenor og Hydro – og det gjelder noen av de store toneangivende internasjonale aktørene våre. Så har vi mange små og mellomstore bedrifter. Der vet vi mye. Vi har mange virkemidler som vi vet fungerer, men virkemiddelapparatet er ikke først og fremst innrettet mot de små og mellomstore bedriftene. Der er det mest å hente, men Brukerstyrt innovasjonsarena, NCE, SFI og nærings-ph.d-er fungerer. Men for de små og mellomstore bedriftene, som er de aller viktigste å mobilisere nå, er det SkatteFUNN-ordningen – og dette er heller ikke noe Fremskrittspartiet har funnet på, det er noe som er grundig dokumentert, og som bl.a. Innovasjon Norge peker på, direktør Fahlvik i høringen bl.a. – som er mest rettet mot små og mellomstore bedrifter. Men de har masse å gjøre, og vi har ikke alle svarene i dag.

Så er det selvfølgelig også viktig å etablere infrastruktur. Derfor er jeg glad for at Oslo Space Center har fått en så god omtale i meldingen. Den kan bli et kinderegg som vil mobilisere privat kapital, styrke forskningsfelt der vi har både naturgitte, kunnskapsmessige og næringsstrukturelle fortrinn.

Så håper jeg at statsråden tar med seg videre at komiteen også ber om å få etablert en nasjonal TTO, slik

at man koordinerer arbeidet mellom TTO-ene på de store universitetene i Norge.

Henning Warloe (H) [13:30:01]: Jeg slutter meg til det foregående taler sa om at Fremskrittspartiet inntil videre er større enn Høyre her i Stortinget.

Jeg har registrert at flere talere fra regjeringspartiene har angrepet Høyre. Det er en oppkonstruert sak. På side 12 i innstillingen fra komiteen finner man en opplisting som er hentet fra Høyres forskningspolitiske dokument – fire hovedmål og seks strategier. I tillegg til det har vi hentet en rekke av de forslagene som vi har fremmet i forbindelse med denne saken fra vårt dokument. Jeg utlover en stor premie til den som kan påvise hvor motsetningen ligger mellom disse fire hovedmålene og de seks strategiene og disse fem strategiske og fire tverrgående målene som ligger til grunn for Forskningsrådets virksomhet. Det er naturligvis ingen motsetning i det hele tatt. Men noen steder har vi kalt det litt forskjellig, og vi har slått sammen, forenklet og strukturert det på en litt annen måte. Det er ingen motsetning i realiteten.

Kunnskapsministeren kalte det for Høyres «egotripp». I så tilfelle er det en egotripp som komiteen har sluttet seg til, for av de åtte forslagene som komiteen anbefaler Stortinget å vedta i dag, stammer seks av de åtte fra Høyres egotripp. Da er det en svært vellykket egotripp, må jeg si.

Forskerforbundet har uttalt i forbindelse med komiteens innstilling at komiteen gjennom sin behandling har gjort forskningsmeldingen fra regjeringen mer ambisiøs. Seks av de åtte forslagene som gjør den mer ambisiøs, kommer fra Høyre. Så er det et syvende forslag. Det er at Stortinget ber regjeringen opprette et valgforskningsprogram. Jeg vil bare understreke at vi i voteringen kommer til å støtte det forslaget. Det åttende forslaget er å vedlegge forskningsmeldingen protokollen. Det betyr at nesten alt det som Forskerforbundet sier gjør forskningsmeldingen mer ambisiøs, kommer fra Høyre. Men vil man kalle det en egotripp, er det for så vidt greit for oss. Det viktigste for oss er å ha en ambisiøs forskningspolitikk, og det har vi i forhold til regjeringen og i forhold til det vi har lagt frem.

Så vil jeg til slutt si at det oppsiktsvekkende i denne debatten er at næringsministeren ikke har vært her, at han ikke har tatt del i debatten hvor vi har diskutert hvordan vi skal løse Forsknings-Norges store utfordring, nemlig å få næringslivet mer forskningsbasert. Det ønsker altså næringsministeren ikke å være med på å debattere. Det er oppsiktsvekkende.

Alf Egil Holmelid (SV) [13:33:17]: Det er fleire talarar her i dag som har vore inne på at norsk næringsliv investerer mindre i forsking enn land det er naturleg å samanlikne seg med. No er det nokon som prøver å bortforklare det i ein viss grad med å seie at vi har ein næringsstruktur i Noreg som gjer at det er naturleg at vi ligg litt lågare i industriell forsking. Det er ikkje riktig. Viss du les indikatorrapporten, står det at sjølv om vi kompenserer for næringsstruktur, så investerer norsk næringsliv mindre i forsking enn det våre naboland gjer.

Eg har hatt gleda av å jobbe med næringsretta forsking både i næringslivet og ved universitet, og eg har kome fram til at det utan samanlikning viktigaste vi kan gjere for å få opp forskinga i næringslivet, er å styrke samarbeidet mellom universitet og høgskular og næringslivet. Vi kan bruke insentiv av ulike slag, men det utan samanlikning viktigaste vi gjer, er å bygge ned skotta mellom akademia og næringslivet. Der er gjensidige fordommar mellom akademikarar som ikkje likar kommersialismen i næringslivet, og der er fordommar i næringslivet mot akademikarar som ikkje bryr seg om næringslivet. Eg har sett at får vi sett dei saman, genererer det tillit, og det genererer nye spennande prosjekt. Vi har ei rekke klyngesamarbeid i Noreg som er finansierte gjennom NCE-programmet og ARENA-programmet, og no blir det signalisert at vi skal få Global Centers of Expertise. Dette er grep som faktisk løftar fram forsking, og det løftar også fram forsking for små og mellomstore bedrifter. Ved slike klyngar får ein den situasjonen at store bedrifter som har tid og ressursar å bruke på å bygge opp samarbeidet med institusjonar, tek med seg dei små og mellomstore bedriftene slik at det siv forskingsresultat også ut til dei små og mellomstore bedriftene. Slik ser dei at det er noko å hente også for dei i forskingsallmenningen.

Det utan samanlikning viktigaste for at næringslivet skal satse på forsking, er at vi har grunnforsking i internasjonal toppdivisjon. Ein kan ikkje forvente at næringslivet i internasjonal toppdivisjon skal samarbeide med norske institusjonar om forsking viss ein ikkje på grunnforskingssida er i verdas toppdivisjon. Der meiner eg at regjeringa har gjort eit veldig godt grep ved å satse på ein tiårsplan for forsking. Å satse på ein tiårsplan for forsking vil løfte norsk forsking opp på eit nivå som gjer at næringslivet synest det er interessant å samarbeide med norske institusjonar.

Dagrun Eriksen (KrF) [13:36:13]: Noen refleksjoner: Representanten Tor Bremer sa at dette 3 pst.-målet ville være med og vri fokus fra innhold til bare å handle om prosentsnakk. Det var fritt oversatt, og ikke på så klingende sognemål som representanten selv snakker. Da synes jeg det er interessant at det kun er regjeringspartienes representanter her i dag som ikke vil tidfeste målet. De har brukt mye av sin taletid på opposisjonen, altså når eller om en skulle tidfeste det eller ikke. Hvis dette 3 pst.-målet er så umulig og bevegelig og vanskelig, burde kanskje regjeringen ha avlyst hele målet, og ikke bare hoppet av når det gjelder tidfesting.

Så en liten visitt innom næringslivet og behovet i næringslivet. Jeg også savner næringsministerens deltakelse i debatten, fordi vi trenger den stemmen inn for å få opp næringslivets innsats. Ingen her har tatt til orde for at staten skal overta, men veldig mange – særlig hos oss i opposisjonen – har snakket om en mer aktiv stat for å ha insentiver som næringslivet faktisk kan og vil bruke, og som er målrettet for dem. SkatteFUNN-ordningen har hatt en skjebne som har gått litt opp og ned. Den ble innført av Bondevik II-regjeringen, og nå er vi glad for at hele Stortinget sier at dette er en viktig ordning som vi trenger å ivareta. BIA har stort sett vært hele tiden og er et godt virkemiddel.

Når det gjelder representanten Alf Egil Holmelids innlegg om samarbeid mellom næringslivet og akademia, er gaveforsterkningsordningen også en viktig ordning. Den har denne regjeringen også tatt vekk, og etter hvert kommet tilbake til. Det er mange virkemiddel og stimuli som må til, og det er også mye vi må gjøre for å få til en bedre dialog, for de snakker hver sine språk i akademia og i næringsliv.

Mange har vært inne på Horizon 2020. Det er selvfølgelig viktig å få tilbake mest mulig av kontingenten. Det er et bra fokus, for det gir et driv, og det internasjonale samarbeidet som Horizon 2020 og andre EU-program har bidratt til for norske forskere, er viktig. Men den vanskelige debatten er at hele kontingenten tas innenfor rammen til forskning. Det bør være en åpning for en vurdering av det i tiden framover, så ikke dette går på bekostning av norsk forskningsinnsats totalt.

Når det gjelder likestilling har jeg lyst til å si: Hyggelig at man «want to talk the talk, but they don't walk the walk».

Marianne Aasen (A) [13:39:26]: Jeg har lyst til å komme med tre–fire kommentarer.

Den første handler om at alle steder er det noen som faller mellom to stoler – som det alltid gjør. Hos oss er det små sære forskningsmiljøer, og noen av disse skiller seg såpass kraftig ut av det kreves særlige tiltak. Da tenker jeg på valgforskning som vi har fått inn i denne meldingen. De driver en viktig forskningsformidling som vi er opptatt av. Det er et lite, sårbart miljø, samtidig som det er et viktig miljø som er til stede når vi skal forstå politiske strømninger.

De har samlet opp data over lang tid, som det er viktig å ivareta. Jeg er veldig glad for at vi kan få dette i mer ordnede former, forhåpentligvis med et tiårsprogram som blir konkurranseutsatt. Det er jeg veldig glad for – og også at Høyre har valgt å støtte dette. Da sikrer vi tverrpolitisk enighet om det.

Så til Høyres særmerknader om sine hovedmål. Representanten Henning Warloe forklarte om dem. Etter å ha hørt hans forklaring, forstår jeg ikke hvorfor de ikke kunne være med på resten av komiteens merknader. Selv om merknadene inneholder litt andre ord og føringer, hadde det vært en styrke for meldingen om alle var med.

Deretter har jeg lyst til å kommentere dette med 3 pst.-målet. Saksordfører Tord Lien ramset opp alle ordningene, som alle her støtter, og som det kommer til å komme penger til på høstens budsjett. Det gjelder SkatteFUNN, det gjelder BIA og alle de andre ordningene som ble ramset opp. Gaveforsterkningsordningen øker ikke næringslivsforskningen – det er penger som går rett inn i universitets- og forskningsmiljøene, som ikke er forskning ute i næringslivet, selv om det ble nevnt i denne sammenheng av representanten Dagrun Eriksen. Men vi snakker om veldig store penger – 30 mrd. kr–40 mrd. kr. Det er ikke tenkelig at SkatteFUNN klarer å mobilisere så mye penger. Så man snakker om helt andre grep, og de grepene har jeg ikke hørt noen verdens ting om. Man må tenke helt annerledes, helt nytt. Det er kjempekrevende. Jeg tror vi skal ha respekt for at ingen av oss sitter med de virkemidlene, for dette er veldig sammensatt, som jeg var inne på i mitt innlegg. De landene som får det til, gjør mange systematiske grep over lang tid. Da kan de ha et håp om at de over en periode på 5–10–15–20 år kan få en løsning. Det er viktig.

Når det gjelder hvilke statsråder som deltar her i dag, kan jeg opplyse om følgende: Med kunnskapsministeren ble det avtalt med Stortinget hvilken dag vi skulle ha debatten, slik at vi kunne være sikre på at det passet. Fiskeriministeren har direkte blitt invitert hit. Næringsministeren er ikke blitt invitert av Stortinget til å delta i debatten. Han vet at det er i dag, men det var for sent å endre programmet hans.

Presidenten: Presidenten gjør oppmerksom på at Stortinget alltid ønsker statsråder velkommen til debatter – gjerne flere av gangen og gjerne i tide.

Steinar Reiten (KrF) [13:42:48]: Det et enormt behov for ingeniører innen industri, maritim næring og olje og gass. Utviklingen innen disse næringene er slik at det vil bli et stadig økt behov for ingeniører i tiden som kommer. Store satsinger fra ulike bransjer vil kreve økt ingeniørkompetanse. Ingeniørbehovet i Norge vil være permanent høyt og voksende.

Den store mangelen på ingeniører fører i særlig grad til to ting: Lønningene for ingeniører blir presset opp, og en stadig større andel av ingeniørene blir hentet fra utlandet. Høye lønninger er hyggelig for ingeniørene, men utfordrende for næringslivet. Norsk lønnsnivå i konkurranseutsatt næring ligger i dag 70 pst. høyere enn konkurrentene i andre land. Det sier seg selv at det er nærmest umulig å konkurrere med slike forutsetninger. Når vi i tillegg ser en realnedgang i tilskudd til næringsrelatert forskning, kan vi risikere at vi heller ikke kan konkurrere på innovasjon og nyskapning. Vi ligger altså an til å prise oss ut.

Samtidig vil stadig økt innhenting av arbeidskraft fra utlandet ikke bare tappe andre land for sårt tiltrengt kompetent arbeidskraft, men også øke risikoen for at den kompetansen vi i dag besitter, en dag vil flytte ut av landet igjen.

Det er urovekkende mange som hopper av ingeniørutdanningen. Så mange som 30 pst.–40 pst. av dem som begynner på ingeniørstudiet, fullfører ikke utdanningen. Og de fleste som hopper av, sliter med matematikken. NOKUT har vist at flere av studiestedene med lav søking, tok inn studenter med karakteren to i matematikk fra videregående. Når vi vet at innføring av krav om karakteren fire eller bedre i matematikk for inntak på sivilingeniørstudiet på NTNU har gitt svært gode resultater og redusert frafall, er det god grunn til å tro at et karakterkrav til ingeniørutdanningene vil ha samme effekt.

Til tross for regjeringens realfagsstrategi går andelen elever som velger den vanskeligste matematikken i tredje krasse, ned. Fra over 7 000 elever med den mest avanserte matematikken i 2008, er tallet i dag under 6 000 elever. Det er altså et fall i absolutte tall i en periode der ungdomskullene øker. I dag er det dessverre ikke et godt nok tilbud til dem som er svært gode i matematikk. Med avansert matematikk som nytt valgfag, vil de elevene som

velger det, være med på å dra opp nivået i de ordinære matematikktimene også.

Ingeniørutdanningen er sannsynligvis den utdanningen det er minst økonomisk rasjonelt for utdanningsinstitusjonene å satse på. Det er den utdanningen som har lavest inntekt i forhold til utgiftene. Ingeniørstudiet med behov for utstyr, laboratorier og personlig veiledning er så kostnadskrevende at den hører hjemme i kostnadskategori D. I tillegg er det avgjørende at kapasiteten på sivilingeniørstudiene blir utvidet så langt det er mulig uten at kvaliteten på studentene som blir tatt opp, faller noe særlig. Det vil trolig være rom for å ta inn ytterligere 500 flere studenter per år, uten at kvaliteten på kandidatene faller dramatisk. Det er imidlertid ikke mulig med dagens infrastruktur på studiestedene. Posten for vitenskapelig utstyr må utvides, og det må gjøres en målrettet satsing for å utvide laboratoriekapasiteten på studiesteder som tilbyr ingeniørstudier, som NTNU og andre studietilbud i regioner som har stor vekst og et stadig økende behov for ingeniører. I tillegg vil enklere overganger mellom ingeniørstudiet og sivilingeniørstudiet bidra til å øke antallet sivilingeniørstudenter.

Tord Lien (FrP) [13:46:06]: La meg først si noen få ord om innstillingens forslag nr. 7, om å etablere et valgforskningsprogram. – Det går som en rød tråd gjennom hele innstillingen at Fremskrittspartiet ikke liker politisk styring av forskning. Men etter å ha overveid dette spørsmålet en stund etter at innstilingen var avgitt, har jeg konkludert med at jeg kommer til å anbefale Fremskrittspartiets representanter til likevel å stemme for forslag nr.7. I og med at dette er forskning om hvordan Stortinget er sammensatt, er det lettere å argumentere for at det er greit å gjøre vedtak i Stortinget om det.

Jeg synes representanten Holmelid sa noe veldig klokt. Styrket samhandling mellom akademia og næringslivet er helt fundamentalt grunnleggende for å lykkes med å få næringslivet til å forske mer. Jeg har også lyst til å trekke fram noe Fremskrittspartiet har tatt til orde for, nemlig å gjøre det lettere for universiteter og høyskoler å ansette forskere, doktorer, uten så veldig mange publiseringspoeng i toerstillinger. Har man forsket i 25 år på Hydros forskningsanlegg for aluminium, er man blant verdens fremste forskere på framstilling av aluminium, men man er i dag stort sett ikke kvalifisert til å få en toerstilling i norsk akademia.

Etter at vi skrev denne merknaden, og etter at innstilingen var avgitt, har jeg hatt den glede å bli informert om at Universitetet i Oslo nå jobber med en strategi som inkluderer dette. Jeg håper at det er en strategi som Kunnskapsdepartementet vil stimulere til, slik at andre kopierer det. Det er ingen tvil om at det å få doktorer med lang erfaring fra næringslivet inn i akademia vil være positivt i så måte.

Jeg tror også det er positivt for å styrke samhandlingen mellom akademia og næringslivet at vi nå vil få en strategi for styrking av studentaktiv forskning. Har man blitt eksponert for og deltatt i forskning som student, er det åpenbart mer sannsynlig at man vil fortsette å følge internasjonale forskningsfronter i framtiden, uansett om man jobber i akademia eller i næringslivet. Så det tror jeg i seg selv vil være positivt.

Jeg tror ikke det kan være tvil om at studiekvalitet, som det nå også kommer en melding om, er viktig. Har næringslivet tillit til at kvaliteten på utdanningen er høy, vil det også bidra til økt tillit og samarbeid mellom sektorene.

Jeg er stygt redd for at jeg må opp på talerstolen en gang til, for nå har jeg nok en gang ikke mer taletid igjen.

Presidenten: Presidenten regner med at representanten mente forslag til romertall VII.

Tord Lien (FrP): Ja, romertall VII.

Presidenten: Det er notert.

Presidenten: Representanten Henning Warloe har hatt ordet to ganger tidligere i debatten, og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Henning Warloe (H) [13:49:13]: Veldig kort: Jeg stusset da jeg hørt Marianne Aasens innlegg, men Marianne Aasen fra Arbeiderpartiet sa noe veldig viktig – egentlig en erkjennelse som vi har sett frem til å få i denne debatten: Skal man i vesentlig grad styrke eller øke forskningsinnsatsen i næringslivet, krever det helt andre virkemidler enn det vi har i dag. Ja, jeg er helt enig. Det er det vi har utfordret regjeringspartiene og statsråden på gjennom hele denne debatten: Hvor er de nye og sterkere virkemidlene som skal få til denne store økningen i næringslivets forskningsinnsats, som alle – iallfall alle de statsråder jeg har hørt – peker på er den store utfordringen for Norge. Det må altså helt andre virkemidler til. I stedet for å forlange at opposisjonen skal komme med denne listen over virkemidler, burde kanskje regjeringen ha tenkt på det i forbindelse med den forskningsmeldingen vi har hatt til behandling i dag.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [13:50:38]: Forskningsbarometeret 2013 ble presentert for kort tid siden. Det sammenligner ulike land og forteller hvordan Norge ligger an når det gjelder satsingen på forskning. Her ser man noen funn som gir særlig grunn til bekymring. Ett av funnene var nemlig at uansett hvordan vi måler dette, bruker Norge mindre på forskning enn våre naboland Finland, Sverige og Danmark.

Jeg kan ikke komme på én eneste god grunn til hvorfor Norge skal sakke akterut når det gjelder forskning – tvert imot. Norge skal være rustet for fremtiden gjennom et krafttak for forskningen. Det er det som bidrar til innovasjon, til nye bedrifter, til lønnsomme arbeidsplasser og bedre velferd. Dette står i sterk kontrast til næringsminister Trond Giskes uttalelse til Adresseavisen for en tid tilbake:

> «Ikke alvorlig at vi scorer lavt på forskning og innovasjon».

Jo, det er alvorlig at vi scorer lavt på forskning og innovasjon. For kunnskap, forskning og innovasjon er avgjørende for vår konkurransekraft, det er avgjørende for å styrke næringslivet, og det er en forutsetning for fremtidig velferd. Det hadde vært veldig flott om næringsminister Trond Giske kunne vært til stede i Stortinget under forskningsdebatten, særlig når vi vet at det

er i norsk næringsliv forskningen bør øke i tiden fremover.

Jeg har tydeligvis misforstått litt – for representanten fra Arbeiderpartiet nærmest beklager på vegne av næringsministeren at han ikke er invitert, at det er derfor han ikke er til stede i salen. Så vidt jeg vet, har ikke næringsministeren deltatt i noen forskningsdebatt i denne perioden. Det er veldig synd. Jeg trodde at det var en del av ministerens portefølje – det som handler om forskning og innovasjon i næringslivet. Jeg synes derfor det er synd at han ikke er til stede.

Derimot vil jeg love at hvis Høyre vinner valget til høsten, vil det komme en langsiktig og forutsigbar innsats på forskningsområdet, og at hvileskjæret fra de rød-grønne blir erstattet med et krafttak på forskning.

Tord Lien (FrP) [13:53:56]: Jeg skulle ønske jeg kunne garantere at det var siste gangen jeg tok ordet i denne debatten, men jeg tror ikke jeg kan garantere det.

La meg først si at kunnskap er makt. Derfor er det som regjeringen og et samlet storting – med noen innskjerpinger fra opposisjonen – skriver om, «open access», av stor betydning. Kunnskap er makt, derfor er det et demokratisk problem at mange blir holdt utenfor på grunn av økonomiske spørsmål i internasjonale forskningsfronter – i måneder og år etter at ting er publisert. Det er åpenbart også et akademisk problem at noen akademikere blir holdt utenfor det gode selskap fordi de ikke har økonomiske muskler til å skaffe seg tilgang til all den forskningen som gjøres der ute.

Det er i utgangspunktet bred politisk enighet om at det er behov for en kraftsamling. Verden blir mer og mer internasjonal – og den blir mindre og mindre. Én av tre arbeidstakere skal i framtiden jobbe i konkurranseutsatt næringsliv. Hva bruker vi tiden på i Norge? Ja, det er Trondheim mot Bergen, det er Alta mot Tromsø, det er Oslo mot røkla – hovedsakelig. Men konkurrentene våre er jo ikke i Oslo eller i Bergen; de er i Singapore, Shanghai, Cape Town, Houston, Southampton, New York, San Francisco, Moskva og over alt ellers i verden. Vi graver hodet ned i sanden og krangler om hvilken side av Mjøsa eller hvilket fogderi i Møre og Romsdal som er best, og hvor satsingen bør finne sted. Dette er en interessant politisk øvelse som mange av oss har stor glede av, men det hjelper jo ikke. Det hjelper ikke om Hedmark slår Oppland eller om Møre og Romsdal slår Sogn og Fjordane, mens vi taper mot de internasjonale kunnskapsmiljøene der ute.

Vi – Fremskrittspartiet hevder i alle fall det – har forholdsvis mange penger i dette landet. Men det vi ikke kan vedta noe om her i Stortinget, er at antallet kloke hoder sannsynligvis er like begrenset i Norge som i alle andre land – uavhengig av finanskapitalen. Da må vi satse på og kraftsamle disse hodene og forholde oss til den internasjonale konkurransesituasjonen som blir stadig tøffere. Dette er delvis til representanten Kristoffersen fra Arbeiderpartiet, for mye av den virkelighetsoppfatningen jeg beskrev nå, deler Arbeiderpartiet i innstillingen, men man velger allikevel å opprettholde regionale forskningsfond, og man er ikke like skeptisk som Fremskrittspartiet og til dels Høyre når det gjelder regionalisering av forskning generelt, og ikke minst helseforskning spesielt. Vi er bekymret for at det blir for mye regionalisering av dette. Konkurrentene er altså ikke i de andre regionene i Norge, men i Sørøst-Asia, Nord-Amerika osv.

Jeg takker for det som så langt har vært en god debatt.

Statsråd Kristin Halvorsen [13:57:10]: Jeg er enig med saksordfører Tord Lien i at dette har vært en god debatt. Mange av perspektivene er vi veldig enige om.

Det ble sagt i forbindelse med Forskningsbarometeret at uansett hvordan man målte norsk forskningsinnsats, kom vi dårligere ut enn våre naboland. Det er jo helt feil. Det er bare i én sammenheng jeg sier at jeg skulle ønske at vi hadde et litt lavere bruttonasjonalprodukt, og det er når jeg møter mine nordiske kolleger. Da sier jeg: Hvis noen av dere har lyst til å overta vårt bruttonasjonalprodukt, med de resultatene det gir for hvordan man måler forskningsinnsats, så vær så god. – Da vil de gjerne slå til alle sammen.

Norge har nest høyest forskningsinnsats per innbygger – når vi måler det på denne måten – i OECD-området. Det betyr at vi har en betydelig forskningsinnsats. Vi ønsker selvsagt at den skal øke, men også at den skal spisses mer, og at vi er sikre på at vi får god kvalitet for det vi investerer. Begge disse perspektivene tar forskningsmeldingen opp.

Det viktigste grepet – det har jeg vært inne på flere ganger – er en tiårig, nasjonal langtidsplan for forskning. Så skal vi også gjennomgå finanseringen av høyskoler og universiteter. Det er viktig i forskningssammenheng, men også for å vekte opp mot utdanning.

Så er jeg glad for at det nye grepet med innstegsstillinger i Norge er godt mottatt – og mange ønsker seg det. Det er også bred enighet om å ha et sterkt grep om midlertidigheten i ansettelsespolitikken på mange institusjoner. At det skal være åpen tilgang til forskningsresultater, er jeg helt enig med saksordføreren i. Det handler om demokratisering. Det handler om fordeling. Det handler om at forskere i fattige land også skal få ta del i noe av det vi finansierer. Men det handler også om kraften i forskningen. Det er klart at jo raskere nye, interessante forskningsfunn kan formidles til en hel forskningsverden, jo raskere er det noen som kan gå videre med å utvikle sin egen forskning på bakgrunn av det.

Så er det viktig at vi også får en offentlig ph.d.-ordning, at vi får en gaveforsterkningsordning som gir institusjonene større mulighet til å kunne styre hvor de statlig utløste midlene skal komme, og at man har et sterkt utdanningsperspektiv i forskningsmeldingen. Det mener jeg er avgjørende viktig.

Så bare et par kommentarer til næringslivsforskningen. Jeg er veldig enig i det perspektivet som representanten Holmelid og flere andre har tatt opp, nemlig at det er når man ser nytten man kan ha av hverandre, at man virkelig kan få dette til å ta fart.

Når jeg ser på de alternative budsjettene som Kristelig Folkeparti og Venstre har hatt på forskningssiden, har Kristelig Folkeparti økt forskningsinnsatsen med 160 mill. kr

i forhold til regjeringen. Hvis man skal kompensere for det forskningsbehovet som næringslivet har, snakker vi om 5–6 mrd. kr i året. Det er jo hav mellom dette. Vi må ha en strategi, og felles nytte er den viktigste strategien.

Marianne Aasen (A) [14:00:44]: En av de tingene som tydeliggjøres i denne meldingen, er at vi burde ha en bedre koordinering mellom departementene når det gjelder forskning. Egentlig burde alle statsrådene vært til stede her, for alle har forskningsporteføljer. Alle våre kolleger burde også deltatt i denne diskusjonen, fordi mange har større eller mindre budsjettposter hvor det er betydelige pengesummer som går til forskning, så dette er en debatt som selvfølgelig går langt utover vår komité.

Jeg ga imidlertid saksopplysninger, opplever jeg, om hvorfor ikke statsråd Trond Giske var til stede. Han er i stand til å forsvare seg selv, det vet vi alle sammen.

Så er det dette med næringslivsforskning og 3 pst.-målet: Jeg mener med tyngde at det blir en litt fattig debatt – det var begrepet jeg brukte i mitt innlegg – hvis det er det vi skal ha hovedfokus på. Det er et hårete mål i seg selv å ha 3 pst. som et mål, det er enda mer hårete å tidfeste det, og det er så hårete at det vil bli plagsomt, er min påstand, for dem som tidfester det til 2020. Det er betydelige utfordringer knyttet til det å vedta det i denne salen, når det er tusenvis av små beslutninger der ute i små, mellomstore og store bedrifter det avhenger av, og som er nødt til å gå langt utover det virkemiddelapparatet vil kunne stimulere til. Da handler det om det som flere representanter har tatt opp: Det at en har kulturforskjeller, at alle folk må oppleve at det er til nytte for dem, at det er lurt for deres bedrift, at det er bra for deres forskningsmiljø å delta i bedre samarbeid med universiteter, institutter, høyskoler osv. Jeg etterlyser mer ydmykhet rett og slett i det spørsmålet, for det er ikke noen «quick fix» – det er ikke bare å vedta det her, og så blir det en realitet. Det hadde jeg ønsket meg, for det fortjener dette temaet.

Karin Yrvin (A) [14:03:04]: Representanten Hofstad Helleland forsøker på det jeg vil kalle å snakke ned forskningen når hun sier at vi ligger dårlig an på forskjellige målinger. Sannheten er at det har vært satset veldig mye på forskning under den rød-grønne regjeringen. Siden 2005 har forskningsbevilgningene hatt en vekst på 32 pst., og det offentliges bidrag har økt fra 0,8 pst. til 0,92 pst. Vi nærmer oss altså 1 pst.-målet.

Så sies det at Forskningsbarometeret viser at vi ligger dårlig an. Det er ikke sant. I den grad forskning kan måles kvantitativt, har Norge den klart sterkeste veksten i antall publiserte artikler, av de landene som sammenlignes. Vi har altså en stigende kurve. Antall publiserte artikler har økt med 84 pst. fra 2001 til 2011. Når det gjelder siteringer, ligger vi over snittet i EU-15. Som statsråden sa, er det også sånn at vi kommer høyt opp på barometrene når vi måler i BNI. Det vi har utfordringer med, er særlig næringslivsforskningen. Det kan forklares med at vi har mange små og mellomstore bedrifter, og at vi har store sektorer som er utelatt fra disse indikatorene og barometrene.

Så vil jeg bare si at det er stor samstemmighet om hovedlinjene i forskningsmeldingen. Det vil også bringe oss oppover på barometrene, er tanken, selv om Høyre har valgt å stå utenfor en del av merknadene. Så det bør ikke være slik at det etterlatte inntrykket er at vi ligger dårlig an på forskning i Norge. Det fortjener ikke forskningsmiljøene våre.

Tor Bremer (A) [14:05:04]: Det er openbert at me har store utfordringar – eg vil seia mest, kanskje, på det kulturelle nivået – når det gjeld å heva næringslivsforskinga. Me opplever i dag at våre bedrifter, forskingsmiljø og høgare utdanningsinstitusjonar i kanskje for stor grad lever åleine med for tette skott seg imellom. Eg ser at dei landa og regionane som i større grad lykkast med å få opp innovasjonskrafta og forskinga, har ein mykje tettare kultur, der dei møtest og utvekslar idear og tankar om framtida.

Det er òg slik at vår næringsstruktur og samansetjinga av våre bedrifter er ei utfordring, for dei er ikkje spesielt forskingsintensive. Norske bedrifter med under ti tilsette står for 36 pst. av BNP. Vi har altså ein enorm produksjon i små bedrifter. Det er ei utfordring.

Så vil eg retta merksemda mot det som opplevast som eit mantra frå Høgre gong etter gong i den typen debattar, nå frå representanten Hofstad Helleland. Der blir det framført at norsk innovasjonsevne er skral, og me kjem dårleg ut på internasjonale rangeringar. Eg vil først og fremst slå tilbake denne påstanden, for det har ikkje noko hald i verkelegheita. Me har eit godt system for å registrera slike rangeringar: Det er den norske indikatorrapporten. Den siste indikatorrapporten, for 2012, seier noko om dette. Han seier:

«Det er en sannhet med store modifikasjoner.»

Noregs plass varierer nemleg særdeles mykje. Det er mange ulike typar rangeringar. Me har f.eks. Innovation Union Scoreboard som Høgre ofte viser til: Der har me ein 17. plass, av 40 land. Så har me World Competitiveness Scoreboard: Der tar me ein 8. plass, av 59 land. Eg kan gå vidare til den tyske indikatorrapporten som har eit mykje meir treffsikkert sett av indikatorar, og som er mykje tydelegare enn han som Høgre ofte brukar: Der har me stige frå ein 14. plass i 1995 til ein 7. plass i 2010. Me ser frå område til område at den norske innovasjonskrafta er betydeleg større enn det biletet Høgre yndar å teikna. Det blir både feil og misvisande. Igjen viser eg til indikatorrapporten for 2012 – side 30, for den som er spesielt interessert, der ein skriv:

«(…) analysen av norsk innovasjonsevne bør avgjort bygge på et mer nyansert grunnlag enn vår samlete plassering i ulike scoreboards.»

Statsråd Kristin Halvorsen [14:08:17]: Bare et kort innlegg til fra min side, for jeg fikk et veldig sterkt behov for at vi kanskje løfter blikket litt på slutten. Det er ikke så rart at mye av denne debatten har dreid seg om næringslivet og næringslivets forskning. Vi er i en situasjon med finanskrise rundt oss, og alle må være opptatt av at vi får til et mest mulig offensivt utgangspunkt for all næringsutvikling. Da har jeg bare lyst til å si et par ting.

For det første er det ikke alt ved utvikling av næringsli-

vet som skal løses av forskning og det vi snevert definerer som forskning. Næringsministeren har akkurat lagt fram en stortingsmelding om mange andre tiltak rundt næringsvirksomhet som også er utrolig viktig, som er en offensiv melding, og som inngår i vår felles strategi.

For det andre er det mange som tror at når man snakker om næringsutvikling, er det noen fag og disipliner vi trenger, som er viktigere enn andre, og at samfunnsfag og humaniora ikke er blant dem. Det er helt feil. Noe av det vi har sett særlig i de senere år, er at når man klarer å få til meget gode miljøer innenfor samfunnsfag og humaniora, som kan samarbeide med de teknologiske fagene og realfagene, klarer vi å få til en tverrfaglighet og en viten som bringer oss opp på et høyere nivå.

Til slutt har jeg lyst til å si at det uansett er viktig at vi skaffer oss mer viten. Vi må ruste oss på alle områder, og vi må ikke tro at vi nå sitter med en slags fasit på hva slags kunnskap vi trenger om 10, 20 eller 30 år.

Vi må f.eks. se på den demokratiske beredskapen i et samfunn. Ut fra situasjonen i Syria, ut fra situasjonen i Tyrkia, ut fra situasjonen hos oss selv da 22. juli rammet oss, vet vi at vi trenger en beredskap som er mye bredere enn den som har fått dominere denne diskusjonen, og som betyr at vi må ha dyp innsikt i våre egne demokratiske tradisjoner – hvordan vi skal utvikle et godt samfunn, og hvordan vi skal heve blikket.

Det betyr at vi til alt som dreier seg om forskningspolitikk, må ha en tilnærming som tar utgangspunkt i at all viten er viktig viten, at all ny kunnskap har verdi – selv om det ikke kan cashes inn i nye kroner akkurat de neste årene – og at nysgjerrigheten, det å stille nye spørsmål som betyr at vi må strekke oss etter nye krav, i seg selv er en utrolig viktig drivkraft på forskningsområdet.

Tord Lien (FrP) [14:11:17]: Jeg må takke statsråden for anledningen til å snakke om min egen disiplin, humaniora, noe jeg så langt ikke har hatt mye tid til å gjøre.

Statsråden sier noe fornuftig: at vi må ruste oss på alle områder i kunnskapspolitikken. Vi må ha en kunnskapsberedskap innenfor disipliner som vi kanskje ikke vet at vi trenger. Merknaden om askespredning, som flertallet i komiteen står bak, synes jeg selv illustrerer det godt. Det var for fem år siden ikke veldig mange i Norge som innså behovet for å forstå hvordan aske påvirker en jetmotor. Det fikk vi smertelig erfare at vi hadde bruk for å kunne noe om. Heldigvis kunne vi noe om det.

Humaniora, og kanskje ikke minst samfunnsvitenskapene, burde vi i større grad aktivt mobilisere for å skape et bedre og mer effektivt samfunn. Eksemplene er mange. Det gjelder energiutbygging, veiutbygging og, ikke minst, kanskje helsefeltet, hvor Fremskrittspartiet vel står noe alene i å mene at det bør være en målsetting ikke bare å forske på helse og på hvordan man kan behandle flere pasienter, men også på hvordan man kan få bedre logistikk i helsevesenet.

Jeg tror det aller viktigste er – og da kommer vi tilbake til det vi har snakket litt om tidligere i dag – styrking av samarbeidet mellom akademia og næringslivet. De disiplinene der man kan mest om språk, mest om kultur og mest om andre samfunn, er de som man finner innenfor humaniora og samfunnsvitenskapene. Av de store bedriftene i Norge som er internasjonalt orientert, er det først og fremst Telenor som har mobilisert disse disiplinene i sitt arbeid. Her tror jeg det er mye å hente. Det er mye å hente ved å satse på humaniora og samfunnsvitenskapene som disipliner. Det er også mye å hente ved å mobilisere humaniora og samfunnsvitenskapene til å styrke internasjonaliseringen av norsk offentlig forvaltning og – ikke minst – av næringslivet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 1–5.

Statsråd Kristin Halvorsen overbrakte 3 kgl. proposisjoner. (se under Referat).

Sak nr. 6 [14:14:26]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i barnehageloven (politiattest m.m.) (Innst. 437 L (2012–2013), jf. Prop. 120 L (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 45 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter hver til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Øyvind Håbrekke (KrF) [14:15:30] (ordfører for saken): Familie- og kulturkomiteen har hatt til behandling Prop. 120 L for 2012–2013 om endringer i barnehageloven, politiattest m.m. Regjeringen foreslår i proposisjonen endringer i reglene i barnehageloven om politiattest og rapportering av tjenestedata fra barnehageeier.

Som saksordfører og del av flertallet vil jeg gjøre rede for Kristelig Folkepartis og regjeringspartienes merknader og posisjon i innstillingen. Jeg regner med at mindretallet tar ordet for å orientere om sine synspunkter.

Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene støtter lovforslagene slik de foreligger i proposisjonen. Endringene innebærer at barnehagelovens bestemmelse om politiattest harmonerer med det overordnede rammeverket i politiregisterloven, at de to lovene harmoniseres når det gjelder omfanget av straffebud som skal framgå av politiattest, at det blir et absolutt krav om framleggelse av politiattest for alle som ansettes fast eller midlertidig i barnehagen, og at barnehageeiere og kommunene gis lovfestet adgang til å kreve politiattest også av personer uten tilsettelse som har mulighet til å være i direkte kontakt med ungene.

Lovendringene innebærer videre en klar utvidelse av

hvilke overtredelser i straffeloven som skal anmerkes på politiattester utstedt med hjemmel i barnehageloven, at verserende saker knyttet til seksuelle overgrep mot både mindreårige og voksne anmerkes på politiattesten, og at barnehageeiers eventuelle behov for nye eller oppdaterte opplysninger synliggjøres med en formulering i barnehageloven som viser til politiregisterloven § 43.

Regjeringen får tilslutning til at det i barnehageloven ikke fastsettes særskilte regler om politiattest for dem som har bodd i andre land, utover det som allerede følger av politiregisterloven. Det betyr at det ikke innføres et lovbestemt krav om botid for personer med opprinnelse utenfor EØS-området. Komiteen støtter også regjeringens forslag til endringer i barnehageloven § 7 om rapportering av tjenestedata.

Når man gjør den type endringer som vi gjør i dag, er det viktig at det gjøres en avveining med hensyn til hvilke lovbrudd som skal være med i en politiattest i forbindelse med omsorgsrelatert arbeid. Det er mange lovbrudd i et menneskes forhistorie som kan være av en karakter som ikke nødvendigvis gjør vedkommende mindre skikket til å arbeide med barn i barnehage. Det kan være knyttet til et oppvekstmiljø. Det kan være knyttet til at man i yngre år har tilhørt et bestemt miljø. Det kan også være knyttet til en periode med rusavhengighet osv.

Jeg er glad for at vi nå vedtar et lovverk som styrker vernet om unger, som styrker tryggheten i barnehagene, og som styrker kontrollen med dem som ansettes for å ha omsorg for unger i barnehagen.

Det er likevel viktig at det gjøres fornuftige avveininger, slik at regelverket framstår fornuftig. Det er i denne sammenhengen verdt å nevne at Stortinget også i den påfølgende saken på dagens kart skal diskutere barnevern, der et viktig tema er ettervern og det å bringe mennesker tilbake til samfunnet etter en trøblete oppvekst, og der det handler om å gi ungdommer muligheten til å reise seg etter en vanskelig start på livet.

Samlet sett mener flertallet i komiteen at regjeringen har funnet en god balanse der summen er at vi styrker vernet om unger, og at vi utvider kravene til hva som skal dokumenteres per politiattest for å bli ansatt i barnehage. Flertallet anbefaler derfor at lovendringene i proposisjonen vedtas og er godt fornøyd med resultatet.

Solveig Horne (FrP) [14:20:45]: Saksordføreren hadde en god gjennomgang av saken, men jeg stusset litt over innlegget med tanke på at det hørtes ut som om mindretallet nesten var imot hele denne saken. La meg iallfall presisere at Fremskrittspartiet støtter fullt og helt opp om de lovendringene som kommer på plass i dag. Det er veldig viktig at vi nå får denne loven på plass for å styrke vernet av og også kontrollen med dem som skal ha kontakt med barna.

Det Fremskrittspartiet har i sine merknader, er en liten presisering, fordi vi har hatt oppe flere saker denne perioden når det gjelder politiregisterloven, at flere attester skal passe inn i den. Vi vet også at de som kommer fra EØS-land, skal godta attestene som er utstedt. Likevel mener vi det er viktig at vi presiserer at dette blir gjort, og at regjeringen har rutiner på at dette skjer automatisk, for det har skjedd et par ganger at det ikke har blitt gjort.

Det er også en betenkning i saken når det gjelder dem som kommer fra land utenfor EØS. Vi vet at veldig mange av dem som kommer til Norge og får opphold, som – etter at de har gått gjennom introduksjonsprogrammet – jobber i barnehage. Det er et veldig fint springbrett for en del å kunne begynne å jobbe i barnehage og få erfaring med arbeidslivet og ikke minst også få inn språket. Det er ikke det Fremskrittspartiet vil til livs, men det er likevel viktig at vi påser at vi også får vurdert om det skal være et krav til botid for disse personene, slik at vi får sikret at de har en politiattest som holder vann.

Dette er de presiseringene Fremskrittspartiet ønsker. Likevel er vi veldig glad for at lovverket kommer på plass. Vi har sett at det har vært episoder der det har vært personer som har jobbet i barnehage som overhodet ikke burde ha jobbet der, så for å sikre barns trygghet er det viktig at vi har denne loven.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [14:23:12]: Foreldre som gir barnehagen ansvar for barna sine store deler av dagen, må være trygge på at barnet er omgitt av kompetente, stabile og trygge voksenpersoner. Både Barneombudet, Utdanningsdirektoratet, Barnehagelovutvalget, Private Barnehagers Landsforbund, Utdanningsforbundet og Foreldreutvalget for barnehager har påpekt behovet for at reglene ivaretar barns sikkerhet i barnehagen. I barnehagen må vi ha ansatte som kan sette grenser både for seg selv og for andre. Da er det viktig at arbeidsgiver ved ansettelse får tilstrekkelig informasjon om søkere, slik at arbeidsgiver kan vurdere grundig om hun eller han vil ansette mennesker som har en fortid der de har begått gjerninger man mener er uforenlig med det å arbeide i barnehage.

Hvis en person har vært fengslet i inntil fire år for å ha skadet andre eller har brutt legemiddelloven og misbrukt narkotika, mener Høyre at arbeidsgiver må få muligheten til å innhente kjennskap til dette før man ansetter noen i barnehagen. Høyre vil derfor foreslå at politiattesten også gir arbeidsgiver opplysninger om forhold som legemsbeskadigelse, brudd på legemiddellovens regel om narkotiske stoffer og resepthåndtering.

Personer som er dømt for grov vold, menneskehandel eller vold i nære relasjoner, bør utelukkes fra arbeid i barnehage, og Høyre foreslår at dette innarbeides i loven. Frem til nå har ikke styrer kunnet be om nye politiattester. Den nye politiregisterloven åpner for dette, men bare hvis vilkårene for politiattester fortsatt er til stede. Det betyr altså tilfeller hvor arbeidsgiver har fått tilgang til informasjon som gir grunn til å tro at det foreligger nye opplysninger av betydning. Det betyr at arbeidsgiver må ha kjennskap til at arbeidstaker har begått nye lovbrudd for å kunne be om en ny attest.

I Høyre mener vi det er grunn til å stille spørsmål ved om dette ivaretar barns behov for sikkerhet og trygghet i barnehagen godt nok, og det er mange sentrale aktører som mener det bør være anledning til å kunne hente inn politiattester i sektoren. Høyre støtter dette. Barns sikkerhet må komme først, og vi foreslår derfor at det gis en gene-

rell mulighet til å få ny vandelskontroll også for andre opplysninger enn det som fremgår av hjemmelsgrunnlaget da den opprinnelige politiattesten ble utstedt. Høyre er glad for at bestemmelser rundt barneomsorgsattest er bedret i forbindelse med oppdatering av politiregisterloven, men vi mener at forslaget ikke er tilstrekkelig, at det bør utformes tydeligere og strengere.

Med dette tar jeg opp forslagene fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Presidenten: Representanten Linda C. Hofstad Helleland har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Kristin Halvorsen (SV) [14:26:56]: Formålet med endringen av reglene om politiattest er først og fremst å sikre at barna i barnehagen beskyttes mot å komme i et tillits- eller avhengighetsforhold til personer som kan påføre dem skade og/eller gi dem uheldig påvirkning. Det er videre viktig å ha klare regler om politiattester for å øke foreldrenes og andres tillit til at barna i barnehagene tas hånd om av skikkede personer. De siste årenes utvikling, med et økende antall barn i barnehagen, krever at det ikke er tvil om at det kun er egnede personer som omgås våre barn i barnehagehverdagen. Dette tilsier at reglene om vandelskontroll, bl.a. politiattester, blir endret slik at personer som har begått overgrep mot mindreårige, og personer som har skadelig innflytelse på barn, utelukkes fra å jobbe i barnehagene.

I forbindelse med innføringen av ny politiregisterlov ble det av Justisdepartementet gjort grundige vurderinger av hvilke lovbrudd som bør anmerkes på politiattesten til personer som skal få ansettelse i arbeid som medfører kontakt med barn og mindreårige. I arbeidet med lovproposisjonen har Kunnskapsdepartementet gjort en tilsvarende vurdering med sikte på å lovfeste de brudd som skal anmerkes på politiattester som skal framsettes før ansettelse i barnehage. Lovforslaget innebærer en viktig harmonisering med det overordnede rammeverket i politiregisterloven, som Stortinget har vedtatt skal tre i kraft og avløse strafferegisterloven fra 1971.

I dag er kravet at politiattester med hjemmel i barnehageloven skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt eller dømt for seksuelle overgrep mot barn. Jeg mener det er viktig å endre lovbestemmelsen slik at arbeidsgiver får et bredere grunnlag til å vurdere egnethet ved ansettelse. Forslaget som er til behandling i dag, innebærer en vesentlig utvidelse av antallet overtredelser av straffeloven som skal anmerkes på politiattesten for dem som ønsker ansettelse i barnehagen. Etter forslaget skal alle typer seksualforbrytelser anmerkes, uavhengig av om den fornærmede er barn eller voksen. Alle overtredelser av straffelovens regler om narkotika-, rans- og voldskriminalitet skal framgå. Det skal i tillegg framgå ikke bare om vedkommende er siktet, tiltalt eller dømt, men også om personen har vedtatt et forelegg med bakgrunn i denne type overtredelser. Gjennom forslaget får alle barnehageeiere et langt bedre grunnlag for å vurdere om en jobbsøker er uegnet for å jobbe i barnehage.

Det er grunn til å framheve at plikten til å legge fram politiattest etter forslaget som fremmes, ikke bare gjelder dem som ønsker fast eller midlertidig ansettelse. For å trygge barna har jeg vurdert det som nødvendig at plikten også skal omfatte alle personer som oppholder seg regelmessig i barnehagen, f.eks. vaktmester og rengjøringspersonale, og at personer med vesentlig innflytelse på barnehagenes drift også skal være med, f.eks. eier eller daglig leder.

Noen straffebud anses særlig relevante for formålet å beskytte barn og unge. Dette gjelder særlig overtredelse av straffebud knyttet til seksualforbrytelser overfor mindreårige. Av den grunn foreslås et yrkesforbud i barnehage for personer som har begått slike handlinger. Skadepotensialet er spesielt stort ved denne typen lovbrudd. Beskyttelseshensyn må derfor gis avgjørende og spesielt tung vekt. Personer som har begått denne typen lovbrudd, skal derfor etter forslaget ikke engang kunne vurderes for ansettelse i barnehagen.

Det var høringsinstanser som ønsket å utvide yrkesforbudet til også å gjelde flere av de øvrige lovovertredelsene som etter forslaget skal anmerkes på politiattesten. Med dette vil jeg understreke at spørsmålet er grundig vurdert i lovproposisjonen. Beskyttelseshensynet og livssynshensynet som taler for å ta med flest mulig opplysninger på politiattesten, er grundig veid opp mot personvernhensyn, ressurshensyn og hensynet til resosialisering – og det taler imot å ta med unødige opplysninger.

Dette er en viktig vurdering, og jeg vil understreke at forslaget om yrkesforbud som er fremmet, er innholdsmessig det samme som kirke-, utdannings- og forskningkomiteen og justiskomiteen har gitt sin støtte til gjennom vedtakelsen av opplæringsloven, privatskoleloven og politiregisterloven.

Jeg vil til slutt understreke at vi ikke må tro at regler og politiattester i seg selv er et tilstrekkelig vern for barn i barnehage. Nytten av disse reglene må ikke overvurderes. Også i tiden framover er det avgjørende for barns sikkerhet at barnehageeier gjennom sitt arbeidsgiveransvar følger opp alle ansettelsesprosesser med grundige intervjuer og referanseinnhentinger. Det er bare en sjelden gang at det er noen som tidligere er siktet, tiltalt eller dømt for alvorlige forbrytelser, som melder seg som søkere til barnehager – og derfor har et rulleblad som gjør at man vet at man står overfor en person som kan true barn. I de aller fleste tilfeller er det slik at de som begår overgrep mot barn, ikke tidligere er eller har vært straffet eller siktet i slike saker. Derfor: Vær oppmerksom!

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 7 og 8 behandles under ett, og anser det for vedtatt.

Sak nr. 7 [14:32:36]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i barnevernloven (Innst. 395 L (2012–2013), jf. Prop. 106 L (2012–2013))

Sak nr. 8 [14:32:50]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Laila Dåvøy, Øyvind Håbrekke, Geir Jørgen Bekkevold og Kjell Ingolf Ropstad om handlingsplan for full fosterhjemsdekning og en stabilitetsreform i barnevernet (Innst. 396 S (2012–2013), jf. Dokument 8:81 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten forslå at taletiden begrenses til 45 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og til 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Lene Vågslid (A) [14:34:08] (ordførar for sakene): I barnehagedebatten i forrige veke snakka me om at snart er veldig lenge. For ungar som er utsette for omsorgssvikt, er snart altfor lenge. Der omsorgssvikten faktisk skjer, blir det slik som Landsforeninga for barnevernsbarna sa i samband med høyringa, at det er særdeles viktig at kvart barn som har tiltak i barnevernet, blir hjelpt tidleg nok, altså at ein kjem for seint så tidleg som mogleg.

Meir kan gjerast for å førebyggje omsorgssvikt. Det blir no lagt opp til eit tverrdepartementalt samarbeid for å utvikle eit felles kunnskapsgrunnlag om førebyggjande innsatsar for å oppdage og hjelpe utsette barn i alderen 0 til 6 år – med vekt på korleis ein kan styrkje tilknytinga og samspelet mellom barn og foreldre.

Det førebyggjande arbeidet er avgjerande viktig. Regjeringa har ei heilskapleg satsing på dette – både gjennom denne proposisjonen, barnehagemeldinga, meldinga om vald i nære relasjonar og folkehelsemeldinga.

Det er tverrpolitisk semje om viktigheita av ei styrking av samhandlinga mellom tenestene. Eit heilt sentralt område for å ta barnevernet vidare er å utvikle eit betre vern for barn gjennom samhandling og samarbeid mellom tenester som barnehage, helsestasjon, skule, politi m.fl.

I proposisjonen blir det føreslått to nye prinsipp som går på barn sin rett til medverknad og om tilknyting og relasjonskvalitet. Det seier noko meir om kva som er viktig for barn sitt beste og vil kunne føre til at ein i fleire tilfelle kan setje inn tiltak tidlegare. Regjeringa vil setje i gang tiltak for å styrkje utgreiingskompetansen for å vurdere om barn lever i ein situasjon som gjer at omsorgsovertaking er nødvendig. Det betyr òg styrking av kompetansen om tilknytingskvalitet og foreldras potensial til å gje den omsorga som barn treng. Dette er etter mitt syn veldig viktige grep.

Barn har blitt høyrde for lite i barnevernet. Eg er no glad for at me lovfestar barn sin rett til å bli høyrde. Eg er i tillegg glad for at regjeringa føreslår å lovfeste barn sin rett til å få ein tillitsperson. Dette har vore eit klart ønske frå barn i barnevernet sjølv, og er med på å styrkje både tryggleiken og den reelle moglegheita deira for medverknad. Det å få med seg nokon som ein kjenner og stolar på, vil føre til at barn i større grad kan tore opne seg og uttale seg om korleis dei har det og kva dei meiner.

Fosterheim er det mest brukte omsorgstiltaket i barnevernet, og det er ei høgt prioritert oppgåve for regjeringa å rekruttere fleire. Eg er glad for at regjeringa og statsråden har sterkt fokus på dette, og at ein systematisk arbeider med rekruttering frå direktoratet si side. Det blir gjort eit omfattande arbeid for å rekruttere fleire fosterheimar. I fjor blei det inngått fleire nye rammeavtalar med ideelle aktørar for rekruttering. Me ser òg ein stor auke i bruken av familieråd, og heile 400 kommunar har no fått opplæring i bruken av metoden, og det blei gjennomført over 600 familieråd i 2012.

Ein treng ikkje vere dårleg for å bli betre. Me har i dag eit godt barnevern med mange tilsette som kvar dag gjer ein god og viktig jobb – med tusenvis av flotte fosterforeldre og fagleg sterke institusjonar. Me ser ei positiv utvikling når det gjeld fristbrot, ventetider og tilsyn.

Me har gjennom barnevernsløftet fått 850 fleire stillingar i det kommunale barnevernet, og aldri før har fleire fått hjelp. Samtidig veit me at barnevernet i altfor mange år har vore ei underprioritert politisk oppgåve. Det er derfor avgjerande at me får fortsetje det løftet me er i gang med.

Å bruke pengar og tid på grundige politiske prosessar for å utvikle eit godt barnevern, slik me no gjer, er så utruleg viktig. Barndommen er ikkje berre ein tilstand der me ventar på å bli vaksne – han har ein enorm verdi – og ungane er svært såbare. Den tida kjem aldri att. Den viktigaste veksten er oppveksten, og då treng ein næring gjennom omsorg, tryggleik, stabilitet og kjærleik. Me kan ikkje vedta kjærleik eller omsorg i denne salen, men me kan vedta at ein skal leggje til rette for å finne gode vaksne som vil gje dette til dei ungane som treng det og som ikkje får det av dei som sette dei til verda.

For meg handlar politikk i stort om å arbeide for at alle skal kunne leve gode liv. Grunnlaget blir lagt i barndommen. Ein god barndom varar heile livet – og i generasjonar.

Til slutt vil eg seie at dette er ein god proposisjon som inneheld viktige tiltak og lovendringar for eit betre barnevern, der ein styrkjer kompetansen i alle ledd i barnevernet, og ein fortset arbeidet med å styrkje kvaliteten gjennom ei kvalitetsreform.

Presidenten: Presidenten er blitt gjort oppmerksom på at komiteen ved henvendelse til Stortingets kontor har bedt om at det blir gitt anledning til replikkordskifte etter hovedtalspersonene. Det er undersøkt i mellomtiden, og det er riktig. I og med at komiteen ikke har fått kontrabeskjed om det, vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte etter innlegg fra de enkelte partiers hovedtalspersoner på inntil tre replikker.

– Det anses som vedtatt.

Presidenten gjør ellers oppmerksom på at uten de replikkene vil møtet vare til kl. 00.30 i natt.

Det blir replikkordskifte.

Solveig Horne (FrP) [14:39:42]: I en så viktig sak som

denne er det viktig at vi også har anledning og tid til debatt. Så får møtet heller vare til halv ett i natt.

Vi har nå flere ganger sett at det er mange barn som blir tatt hånd om av barnevernet, som ikke får det tilbudet de skulle hatt, og som må flytte fra fosterhjem til fosterhjem og fra tilbud til tilbud flere ganger, noe som er svært uheldig og skaper en veldig urolig situasjon for de barna det gjelder.

Dette gjelder faktisk altfor mange barn, og i komitémerknadene skriver regjeringspartiene at alle barnevernstiltakene er valgt ut fra en faglig begrunnelse og ut fra hvert enkelt barns behov.

Da er mitt spørsmål til representanten Vågslid: Hvorfor har vi da den situasjonen at flere og flere barn ikke får det tilbudet de trenger, men må ta uforutsette flyttinger altfor ofte?

Lene Vågslid (A) [14:40:38]: Både i innstillinga og i proposisjonen meiner eg det er fleire tiltak som svarar på representanten Horne sitt spørsmål.

Eg meiner, som representanten, at utilsikta flyttingar er veldig uheldig. Derfor er m.a. tiltaket om at me no skal styrke utgreiingskompetansen i barnevernet, kjempeviktig. Det handlar om rett plassering. Det handlar om å gje det tilbodet som er best for det enkelte barnet. Representanten viser til merknadane våre der me seier at tiltak skal veljast ut frå barnet sitt behov, og det er heilt riktig. Eg meiner òg at det er det barnevernet gjer i dag.

I tillegg meiner eg det er viktig at me gjennom t.d. førebuande kurs for fosterforeldre – gjennom fleire kurs – førebur forsterforeldre så godt som råd er til å ta på seg den viktige og tidvis krevjande oppgåva det er å vere fosterforeldre. Eg snakka seinast i går med eit vennepar av meg i Telemark som går igjennom fleire kurs, og seier at det er utruleg bra. Der blir dei bevisstgjorde på den oppgåva dei skal ta, og me må styrke det arbeidet vidare.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [14:41:58]: Først vil jeg rose representanten Vågslid for et veldig godt innlegg. Høyre er veldig glad for at Arbeiderpartiet og de rød-grønne har gått inn på veldig mange av våre merknader i denne saken. Det lover godt for fremtidens barnevern.

Det å trives på og mestre skolen er en stor del av dagliglivet. Særlig for mange barn og unge som har store utfordringer, er det å få en tilrettelagt skolehverdag veldig viktig. Kunnskapsministeren har i Stortinget langt på vei innrømmet at man her har kommet til kort. Det er altfor mange barn i institusjon som ikke går på skole, og det er et stort problem med de såkalt skoleløse barnevernsbarna.

Er representanten Vågslid fornøyd med at regjeringspartiene ikke går med på å støtte en handlingsplan for å sikre at barn under barnevernets omsorg også har rett til tilrettelagt opplæring?

Lene Vågslid (A) [14:43:04]: Eg er heilt einig med representanten Hofstad Helleland i at skule og utdanning for barn i barnevernet er kjempeviktig. Derfor seier ein òg i proposisjonen at ein skal utvikle eit betre samarbeid mellom barneverntenesta og skulen, at ein skal utvikle nye kommunikasjonsstrategiar for barnevernet og utvikle betre rettleiingsmateriell.

Me veit at dei ungane som er i barnevernet si omsorg, har spesielle utfordringar. Derfor vil me òg bidra til at barn i barnevernet får tilpassa opplæring eller spesialundervisning dersom det er behov for det.

Øyvind Håbrekke (KrF) [14:44:00]: Jeg tror representanten Vågslid og jeg er enige om at barnevernet har en betydelig kapasitetsutfordring, og vi har i stor grad stått sammen om å øke bevilgningene til det kommunale barnevernet de siste årene.

Nå ser vi i proposisjonen og i innstillingen vi legger fram i dag, at kommunene egentlig får mange flere oppgaver i barnevernet. Det gjelder skolering og opplæring i forbindelse med tilsyn. Det gjelder engasjering av tillitspersoner. Det gjelder oppfølging av biologiske foreldre. Det gjelder tydeliggjøring av ansvaret for unger etter omsorgsovertakelse osv. Så kommunene får flere oppgaver knyttet til de sakene de allerede har, samtidig som vi ser at vi står midt oppe i en enorm vekst i antall saker.

Siden jeg har lest proposisjonen, men ikke funnet det, spør jeg representanten Vågslid: Hva er regjeringspartienes svar på de store utfordringene som barnevernet nå står foran?

Lene Vågslid (A) [14:45:04]: Det er, som eg nemnde i innlegget mitt, å fortsetje barnevernsløftet.

Representanten Håbrekke har heilt rett i at det framleis er kapasitetsutfordringar. Gjennom barnevernsløftet og gjennom å ha hatt meir fokus på barnevernet dei siste åra ser me at talet på meldingar til barnevernet aukar. Det betyr òg at det blir fleire oppgåver, som representanten seier, både for det kommunale og for det statlege barnevernet. Derfor betyr det at ressursløftet, som er ein del av barnevernsløftet, må fortsetje.

At kommunane får fleire oppgåver, meiner eg er bra, for det er – kanskje med eit litt forslite uttrykk – i kommunane folk bur, og me har faktisk styrkt det kommunale barnevernet ganske kraftig dei siste åra og fått til over 850 nye stillingar i det kommunale barnevernet. Me har øremerka 108 mill. kr til kompetansehevande tiltak. Så kompetanseheving meiner eg er avgjerande viktig for det representanten spør om, og ikkje minst den kvalitetsreforma som blir varsla i proposisjonen.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Solveig Horne (FrP) [14:46:27]: Endelig er dagen kommet – den dagen da vi virkelig skal få lov til å debattere en sak om barnevern som er kommet fra regjeringen.

Vi har 14 dager igjen av denne stortingsperioden, og Fremskrittspartiet mener det har tatt altfor lang tid å få denne saken fram. For ca. tre år siden sto representanten Stokkan-Grande på denne talerstolen og sa vi hadde et barnevern i krise. I gjentatte debatter har opposisjonen etterlyst handling og tiltak. Ja, barnevernet har kommet styrket ut i de siste budsjettene, den rosen skal regjeringen ha,

men det har kommet få konkrete forslag som også må til for å styrke barnevernet.

Det var store forventinger da denne saken ble lagt fram, og på mange punkter har statsråden innfridd. Det er blitt gjort et grundig arbeid med gode rapporter, og ikke minst er barnevernsbarna blitt hørt og tatt med på råd.

Likevel må jeg si at vi skulle ønske at det hadde kommet flere konkrete forslag, da det her er mye som skal vurderes og utredes nærmere.

Når det gjelder barnevern, snakker vi om barn som trenger hjelp – hjelp til en trygg og stabil hverdag som ofte har vært helt fraværende i barnets liv. Da er det staten skal gå inn og gi den tryggheten. Men klarer vi det? Nei, dessverre er det det som bekymrer meg mest når det gjelder barnevernet.

Senest på fredag kunne vi lese om barn som var blitt misbrukt i fosterhjem, og en annen sak der veldig mange barn som har krav på tilsynsfører, ikke får det. Mange som ringer til oss stortingsrepresentanter, er ikke fortvilet over lovverket eller ønsker nye lover. De ønsker bare at de rettighetene og de lovene vi i dag har, blir fulgt opp. Det er her jeg mener vi har den største utfordringen: å gi de barna som trenger det, en bedre hverdag enn den de hadde før. Altfor ofte er det vi som svikter.

Alle barn i Norge skal vernes mot omsorgssvikt og overgrep. Da må ikke staten drive omsorgssvikt i tillegg. Altfor mange er redd for barnevernet, og det er svært bekymringsfylt. Det er veldig mange der ute som jobber med barnevern, som gjør en kjempejobb – en jobb som er veldig krevende å gjøre. Men det må komme klarere fram at barnevernet skal være der for å hjelpe. Barnevernet møter de mest sårbare barna og familiene, og barnevernet skal møte dem med omsorg og empati og anerkjenne disse barnas behov for trygghet og kjærlighet.

Fremskrittspartiet er veldig glad for at barnas behov og medvirkning står så sterkt i lovproposisjonen og for at framtidens barnevern tar utgangspunktet i det. En av de største utfordringene etter reformen i 2004 har likevel vært samarbeidet mellom det statlige og det kommunale barnevernet. Alle rapporter viser at her er det store svakheter. Fremskrittspartiet mener at kommunene har en nøkkelrolle innen barnevern. Det er dette som er førstelinjetjenesten. Det er kommunene som er de første som ser disse barna. Forebygging og hjelp tidlig viser at en kan unngå omsorgsovertakelser.

Jeg har spesielt lyst til å vise til at de kommunene som også satser på helsestasjoner og helsesøstre, bruker mindre på barnevern. Derfor er jeg også glad for at regjeringen har sett at det er viktig at helsestasjonene blir styrket i kommunene. Tidlig hjelp er nøkkelen.

På kort tid er det ikke lett å komme inn på alle de viktige punktene i denne saken. Jeg vil likevel komme inn på et par punkter som Fremskrittspartiet er uenig med regjeringen i.

Det biologiske prinsipp vil alltid stå sterkt hos Fremskrittspartiet. Vi er bekymret for at en vurderer å endre dette og mener at man kan gjøre to ting på en gang. Det er mulig å kunne ivareta barns rettsikkerhet uten å lempe på det biologiske prinsipp. I den biologiske nærheten til barnet finnes ofte en oppegående far, det finnes slekt, tanter og onkler og ikke minst besteforeldre. Besteforeldre, som ofte har vært den tryggheten som disse barna har hatt hele veien, mister mange ganger kontakten med barnebarnet når foreldrene ikke strekker til.

Nedbyggingen av institusjonsplasser har gått for langt. Det er vel og bra med fosterhjem, men som alle oss her i denne sal er også alle barn forskjellige med ulike og sammensatte behov. Derfor er det viktig å legge politiske motiver til side og ha et mangfold i hjelpetiltak til de barna og ungdommene som trenger det.

Fylkesnemndene er også en viktig sak for Fremskrittspartiet. For å sikre rettsikkerheten til barna ønsker Fremskrittspartiet å legge disse inn under domstolene. Vi er svært bekymret over den lange ventetiden vi har i dag, og over om rettssikkerheten blir ivaretatt.

Til slutt et lite hjertesukk om tillitsperson: Jeg håper det ikke bare blir et fint ord, men at de barna som trenger det, får den tillitspersonen.

Jeg tar opp de forslagene som Fremskrittspartiet fremmer, og de vi har sammen med andre, og varsler at vi støtter forslagene nr. 34, 35 og 38 fra Venstre.

Presidenten: Representanten Solveig Horne har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Kåre Simensen (A) [14:52:26]: Representanten Horne etterspurte handling og tiltak i sitt innlegg, men jeg registrerer at flertallet i denne salen, med unntak av Fremskrittspartiet, gir sin støtte til at regjeringen foreslår å lovfeste at alle tjenester og tiltak etter barnevernsloven skal være forsvarlig. Det er ikke noe nytt i at barnevernet skal yte forsvarlige tjenester, men det er viktig for flertallet å forsikre at kravet om forsvarlige tjenester blir både tydeliggjort og forstått. Flertallet er bevisst på at en forsvarlighetsgrad vil være en rettslig standard som innebærer at innholdet i kravet vil endre seg over tid, i takt med bl.a. utvikling av fagkunnskap og kompetanse på barnevernsområdet. Det er derfor vanskelig å forstå logikken i argumentasjonen for hvorfor Fremskrittspartiet ikke ønsker forsvarlighetskrav og attpåtil presiserer at det vil være overflødig.

Mitt spørsmål til representanten Horne blir derfor: På hvilken måte kan krav til forsvarlighet for våre mest utsatte, nemlig barna, noen gang blir overflødig?

Solveig Horne (FrP) [14:53:26]: Jeg takker for spørsmålet.

La det være helt klart at barnevernet allerede i dag har en forsvarlighetslov, og det er veldig viktig. Men det betyr veldig lite og derfor har Fremskrittspartiet ikke vært inne på akkurat den merknaden. Flere av dem som var på høringen i komiteen, etterlyste at regjeringen hadde gått lenger med tanke på forsvarlighetsloven. Alle – til og med barneombudet – ønsket en rettighetsfesting av barnevernet. Det vi registrerer, er at regjeringen ikke har gått så langt som veldig mange av høringsinstansene ønsker når det gjelder å ha en rettighetsfesting i barnevernsloven.

Rettssikkerheten i barnevernet er veldig viktig, det vet representanten Simonsen også om. Men vi ser altfor ofte at

den rettssikkerheten ikke blir ivaretatt godt nok, og derfor har Fremskrittspartiet sagt at vi ønsker å legge ned fylkesnemndene og legge dem inn under domstolene for å sikre rettssikkerheten til barna i barnevernet.

Rannveig Kvifte Andresen (SV) [14:54:39]: I forrige uke behandlet vi barneloven her i salen, hvor Fremskrittspartiet som eneste parti ikke var med i merknad om at regelverket bør legges opp slik at en så langt som mulig opererer på den sikre siden på vegne av barnet. I dagens innstilling er det kun Fremskrittspartiet som ikke støtter forslaget om at barnets beste skal baseres på et nytt prinsipp om utviklingsstøttende tilknytning. Likeledes mener Fremskrittspartiet at adopsjon ikke bør brukes som barnevernstiltak i større grad enn i dag, til tross for at svært mange studier som sammenlikner adoptivstatus med fosterhjemsstatus, konkluderer med at barn som blir adoptert, har en bedre utvikling enn barn som er varig fosterhjemsplassert.

På denne bakgrunn er dette spørsmålet mitt til representanten Horne muligens litt spissformulert: Er det barnas eller foreldrenes beste som legges til grunn?

Solveig Horne (FrP) [14:55:27]: For Fremskrittspartiet er det viktig at barns rettssikkerhet blir ivaretatt, og det er barns rettigheter vi alltid skal sikre. Barnets beste må og skal komme først.

I saken som representanten viser til fra forrige uke, ønsket Fremskrittspartiet å ivareta barna, men vi ønsker å ha en dom, og at det ikke skal bli brukt mot den enkelte forelder i en samlivskonflikt. Men la det være helt klart: Fremskrittspartiet ønsker å sikre barna.

Så er det biologiske prinsipp også veldig viktig for Fremskrittspartiet, men som jeg sa i innlegget mitt, det trenger ikke komme i konflikt med barnets beste. Når det gjelder barn som er utsatt for vold og overgrep, skal selvfølgelig staten gripe inn. Men likevel vet vi at det ofte kan være en oppegående far, oppegående besteforeldre og slekt også innenfor det biologiske prinsippet.

Når det gjelder å åpne opp for mer bruk av adopsjon, er Fremskrittspartiet skeptisk til det da det er en endelig beslutning for det enkelte barn.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [14:57:00]: Jeg vil starte innlegget mitt med nok en gang å gi ros til statsråden som endelig etter mange års venting kom til Stortinget med en proposisjon og ny barnevernslov. Den var etterlengtet og selv om vi synes det har tatt veldig lang tid, er vi i dag glad for at vi har den til behandling. Selv om vi kunne ønsket oss at man hadde gått lenger på en del av forslagene som man fortsatt skal utrede etter noen år, er vi på riktig vei på flere felt.

Jeg har også lyst til å gi ros til saksordføreren som har gjort en god jobb under behandlingen i Stortinget.

På kvinnedagen i år fikk jeg besøke Julie, en flott og ressurssterk jente på 19 år. Hun bor ikke hjemme. De siste to årene har barnevernet flyttet rundt på Julie – ikke én gang, ikke to ganger, hun har flyttet fem ganger på to år. Flytting betyr gjerne skifte av skole, skifte av venner og skifte av omsorgspersoner. Julie har fått ny kontaktperson – eller saksbehandler som det heter – hele 24 ganger under barnevernets omsorg.

Nå bor hun i en koselig enebolig sammen med fire andre jenter og Gunn Marit, som er den som tar vare på henne og de andre jentene. Gunn Marit og de andre ansatte har medleverturnus – det er samme person som er der når de legger seg om kvelden og når de våkner opp om morgenen igjen. Det synes Julie og de andre jentene er trygt og godt, og det er en av årsakene til at de trives veldig bra på den institusjonen og at det har blitt et hjem for dem – som de sier: Her er det voksne som bryr seg om oss.

Dette er en privat barnevernsinstitusjon, og de har fått signaler fra regjeringen om at Bufetat skal nedprioritere private barnevernstiltak, slik som der Julie nå bor, ikke fordi de er dårlige, ikke fordi de er dyre, men fordi de er private, og det liker ikke dagens regjering. Julie har fått beskjed om at hun sannsynligvis må flytte både fra hjemmet sitt, fra lokalmiljøet sitt og fra skolen sin når det blir en ledig plass på en statlig institusjon på Vestlandet.

Dessverre svarer ikke denne proposisjonen godt nok på bl.a. de konkrete utfordringene til barnevernet. Tiltakene er relevante, men det er for mange utfordringer som man er for passive til i sin tilnærming.

Høyre støtter Raundalen-utvalgets nye prinsipp om utviklingsstøttende tilknytning i barnevernet. Hvis barnevernet trenger hjelp, bør barnevernet kunne sette inn tiltak også når barnets foreldre eller omsorgspersoner ikke samtykker.

Den grundige evalueringen av forvaltningsreformen viser at det er forskjeller i de ulike regionene som gjør at barn ikke får et likeverdig tilbud i hele landet. Det er fortsatt store samarbeidsproblemer mellom stat og kommune, det er utfordringer knyttet til dårlig økonomisk styring og kontroll, og det har dessverre vært en klar vridning av tiltaksbruk fra institusjon til økt bruk av fosterhjem.

Både Helsetilsynet og Riksrevisjonen har avdekket grov svikt i tilsyn og ansvar som kommunene har. Når vi vet alt dette, synes Høyre det er påfallende at regjeringen fortsatt vil videreføre hovedlinjene i dagens ansvarsfordeling mellom stat og kommunene. Også fagmiljøer og brukerorganisasjoner etterlyser mer helhetlige og gjennomgripende endringer.

Høyre vil gi kommunene et helhetlig, faglig og økonomisk barnevern. Men da forutsetter vi også at kommunene må ha nødvendig kompetanse, levere barnevernstilbud av høy kvalitet, og at man ikke kan fortsette å levere tjenester når man i dag har så sårbare barnevernstilbud som mange kommuner dessverre har.

Barna er det mest verdifulle vi har. Derfor: en stor takk til alle fosterforeldre og barnevernsarbeidere, som gjør en utrolig god innsats for de aller mest sårbare og utsatte av oss. Høyre er opptatt av at vi må tette de store hullene i sikkerhetsnettet, som gjør at vi ikke får fanget opp alle de barna som trenger hjelpen vår aller mest.

Presidenten: Da har datasystemet oppdaget at det er replikker under debatten.

Det blir replikkordskifte.

Gunn Karin Gjul (A) [15:02:33]: Jeg registrerer at Høyre har sitt faste mantra om privatisering av barnevernsinstitusjonene. Jeg synes jo det er litt underlig, siden vi vet at ca. halvparten av alle barnevernsinstitusjoner i dag er på private hender. Det som er det sørgelige, er at Høyre ønsker en massiv privatisering av barnevernsinstitusjoner, sånn at vi sitter igjen med kun private.

For Arbeiderpartiet er det å plassere barn i institusjon en tung grad av myndighetsutøvelse, som innebærer tvang. Derfor mener vi faktisk at det er uforsvarlig å overlate dette fullt ut til private.

Jeg lurer på: Synes ikke også Høyre at tvangsutøvelse er noe som egentlig det offentlige skal drive på med? Dersom representanten Hofstad Helleland fra Høyre ikke mener det, er det da sånn at man også vil overlate andre former for myndighetsutøvelse og bruk av tvang til private, f.eks. innenfor kriminalomsorgen og innenfor politiet?

Linda C. Hofstad Helleland (H) [15:03:29]: Takk for spørsmålet.

Det er jo sånn at de som historisk har bygd opp et velferdstilbud til de mest utsatte barn og unge, er de private. Så kom det offentlige inn etter hvert, og tok over mye av tilbudet til den gruppen vi snakker om nå.

For Høyre er det helt avgjørende at vi har gode godkjenningsordninger, som er tilstrekkelige, og som sikrer at vi har god nok kvalitet. Når det gjelder særlig det offentlige, har man i dag ikke det strenge kontrollregimet som man har for de private institusjonene. Sånn bør det fortsatt være. Det er derfor Høyre også ønsker en kvalitetsportal hvor de ulike barnevernstjenestene er ført opp, og Høyre etterlyser fortsatt bedre tilsyn. Det at så mange barn ikke har tilsyn i dag (presidenten klubber).

Rannveig Kvifte Andresen (SV) [15:04:41]: Høyre ønsker jo å overlate mye mer av barnevernet til kommunene, og at det er kommunene selv som skal ha full råderett over hele barnevernet.

Da lurer jeg på om Hofstad Helleland tror at Julie ville fått det samme tilbudet hvis det var kommunene som hadde ansvaret for hele barnevernsfeltet, ikke statlige institusjoner, eller private, kjøpt av det statlige?

Men egentlig skulle spørsmålet mitt dreie seg om noe annet. Vi hører jo ofte fra opposisjonen at det tar så lang tid før noe skjer. I dag innledet Hofstad Helleland sitt innlegg med å si at vi endelig fikk denne proposisjonen.

Mitt spørsmål er: Mener representanten Hofstad Helleland at det har vært viktig med de offentlige utredningene, f.eks. Raundalen-utvalget, barnevernspanelet osv., som ligger til grunn?

Linda C. Hofstad Helleland (H) [15:05:35]: Ja, jeg er glad for at det er gjort et godt utredningsarbeid. På barnevernsområdet har det åpenbart vært tiltak man kunne ha iverksatt før alle disse evalueringene var på plass.

De rød-grønne har sittet i regjering i åtte år. Det er ganske lang tid for et lite barn som ikke får den hjelpen det trenger. For 800 barn som ikke har tilsyn, og for alle dem som står i institusjonskø eller i kø for å få fosterfamilier, er åtte år et helt liv. Det er derfor Høyre har etterlyst en mer offensiv satsing. På barnas vegne er det også vår jobb som opposisjonsparti i Stortinget å sørge for at barnevernsarbeidet blir prioritert fra regjeringens side.

Det har bekymret oss at det har vært fem statsråder på sju år, og at det har vært lite kontinuitet og offensivitet på dette feltet.

Olov Grøtting (Sp) [15:06:52]: Vedtatt befolkningsgrunnlag i Oslo er på 600 000 innbyggere, og det er det som gjør at de har mulighet til å sikre et tilstrekkelig tiltaksapparat for barn med behov for spesialisert institusjonstilbud.

Ser representanten Hofstad Helleland at forslaget om å gi de store kommunene det helhetlige ansvaret for barnevernet vil kunne føre til at små, og også mellomstore og faktisk noen av de større kommunene, da vil få et dårligere tilbud?

Linda C. Hofstad Helleland (H) [15:07:29]: Representanten Grøtting kjenner jo svært godt til hvor sårbar en liten kommune kan være når det gjelder å tilby gode og robuste barnevernstjenester. Representanten har selv vært ordfører, og vet at man ofte kan komme til kort, og at det er for liten kompetanse i småkommunene våre rundt omkring.

Det er derfor Høyre ønsker mer robuste barnevernstjenester. Det er nemlig når man er mange flere – og større miljøer – at man helt klart vil kunne tilby tjenester av bedre kvalitet til ungene. Det er det Høyre er opptatt av.

I Trondheim innførte man en forsøksordning med å overlate barnevernet til Trondheim kommune. Det viste seg at de klarte å levere mye bedre tjenester – det var veldig vellykket. Dessverre (presidenten klubber) har de rød-grønne avlyst prosjektet.

Presidenten: Presidenten vil minne om at taletiden faktisk er en maksimumstid, og ikke en minimumstid.

Replikkordskiftet er omme.

Rannveig Kvifte Andresen (SV) [15:09:02]: Hvordan vi behandler barna er helt avgjørende for hvilket samfunn vi får. Barn som opplever trygghet, omsorg og kjærlighet, har større sannsynlighet for å lykkes i samfunnet enn de som ikke opplever det. Når vi nå behandler endringer i barnevernsloven og prinsipper for barnevernet, er det de svakeste og de som trenger det mest, vi skal ha for øye. Mer enn noen gang er prinsippet om barnets beste avgjørende.

De fleste ønsker det beste for sine barn. For enkelte er det vanskelig å vite hva som er det beste, for andre er det vanskelig faktisk å gjøre det de egentlig vet er det beste for barna – og det finnes dessverre noen få som ikke vil det beste for sine barn. For disse familiene, men selvfølgelig først og fremst for barna, trengs et godt, robust og tilstedeværende barnevern. Særlig for disse er det viktig med

et samfunn der grunntenkninga er basert på prinsippet om barnets beste, og hvor ulike instanser tar dette på alvor, samarbeider og melder fra ved bekymring – det være seg helsestasjon, barnehage eller skole.

Det er vesentlig at barnevernet kommer tidlig nok inn og gir den nødvendige hjelpen – om det er for å gi støtte, kurs og veiledning til de foreldrene som trenger hjelp, noe som omfatter de hyppigst brukte tiltakene i barnevernet, eller om det gjelder mer omfattende tiltak eller inngrep. Det er bekymringsfullt når barn med erfaring fra barnevernet sier at barnevernet burde gripe inn oftere og tidligere. På den annen side kan vi være fornøyd med at dette faktisk blir sagt, at det ikke blir en skjult sannhet, og at regjeringa har lyttet til dem med mest kjennskap til problematikken – i tillegg til bl.a. ekspertutvalg og forskningsrapporter.

Som representanten Vågslid sa: En trenger ikke være dårlig for å bli bedre. Høsten 2010 startet daværende barneminister Audun Lysbakken en grundig gjennomgang av hele barnevernet for å se hvordan de mest utsatte barna i samfunnet ble tatt vare på, kalt barnevernsløftet. Dette har ført til den største satsinga i barnevernet på 20 år, som betyr bedre beskyttelse av barn gjennom flere ressurser og ny organisering. Som andre har sagt, har det blir opprettet om lag 850 nye stillinger og bevilget mer enn 108 mill. kr til kompetansehevende tiltak.

Den videre oppfølginga i lovendringene styrker barnas posisjon. Barnets beste skal være det overordnede prinsippet for barnevernet. Barn skal høres og i større grad medvirke i saker som gjelder dem. Barnets beste skal baseres på fire faglige prinsipper, og jeg er glad for at ett av de nye er barnets medvirkning. Det betyr at barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Som vi hørte fra høringa, handler det om å stille de gode spørsmålene, sørge for at barnet er informert, og at det føler at det blir lyttet til. Medvirkning frigjør ikke de voksne fra ansvar. Ett av innspillene som barnevernsbarna selv har spilt inn, er at de ønsker seg en egen støtteperson som de kan velge selv. Jeg er glad for forslaget om at barn under barnevernets omsorg nå får sin egen tillitsperson.

Det er drastisk å ta et barn ut av familien, og utgangspunktet er og blir at barn skal vokse opp hos sine biologiske foreldre. Men dersom barnet er i en omsorgssituasjon som ikke er til barnets beste, skal barnevernet gripe inn. Prinsippet om det mildeste effektive inngrepet er viktig, men noen ganger er dette nettopp å flytte barnet ut av familien. For å styrke prinsippet om barnets beste innføres nå prinsippet om tilknytnings- og relasjonskvalitet. Jeg mener det er viktig at det biologiske prinsipp ikke skal gå foran barnets behov for trygge og utviklingsstøttende oppvekstvilkår. En for stor vekting av det biologiske prinsipp kan føre til at barn vokser opp under ugunstige omsorgsbetingelser dersom relasjonene mellom barnet og omsorgspersonene er svake og tilknytningen er svak. Prinsippet om tilknytnings- og relasjonskvalitet må ha like sterk relevans etter omsorgsovertakelse som før omsorgsovertakelse. Det er tross alt særdeles viktig at man opprettholder det ansvaret som samfunnet har overtatt fra familien.

Vi har parallelt til behandling nå et forslag om full fosterhjemsdekning, og jeg er glad for at departementet og direktoratet har gitt arbeidet med å rekruttere nok fosterhjem høy prioritet. Det er viktig at det jobbes kontinuerlig og godt for å sørge for rekruttering samt for å beholde de gode fosterhjemmene vi har, gjennom bl.a. opplæring, oppfølging og veiledning.

Så skal jeg ikke legge skjul på at SV har et ønske om å rettighetsfeste barnevernsloven. Det vesentlige må uansett være at den hjelpen som gis, fungerer godt, og at loven inneholder bestemmelser som pålegger det offentlige et ansvar for å sikre at barn får den hjelp de har krav på.

Barnevernsløftet har vært med på å snu en negativ trend som har vart i mange år. Jeg er glad for at vi i dag behandler en så god oppfølging av dette løftet, med forslag som bidrar til å skape et enda bedre barnevern, med bedre kvalitet, høyere kompetanse og en anerkjennelse av barns behov for trygghet og kjærlighet. Med endringene som nå blir gjort, skal flere barn få riktig hjelp til rett tid.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Solveig Horne (FrP) [15:14:16]: I dag har alle barn som er i fosterhjem eller i institusjon, rett til tilsynsfører og flere besøk i løpet av et år. Vi har de siste årene sett at dette ikke blir oppfylt. Veldig mange kommuner overholder ikke dette, og barn som har rett til tilsynsfører, får det ikke. Senest på nyhetene denne helgen kunne vi høre at altfor mange barn ikke får tilsynsfører.

Representanten var i sitt innlegg inne på et forslag som ligger i saken – dette med en tillitsperson. Fremskrittspartiet er veldig glad for at barnevernsbarna nå blir hørt når det gjelder å få en tillitsperson.

Mitt spørsmål til representanten blir: Hvordan kan regjeringen sikre at dette med en tillitsperson ikke bare blir en fin lovnad, som veldig mange barn kommer til å se fram til å få, men en realitet?

Rannveig Kvifte Andresen (SV) [15:15:12]: Representanten Horne er innom et viktig tema. Det er for mange som ikke har tilsynsfører i dag, selv om – heldigvis – det store flertallet av barn har fått oppnevnt tilsynsfører. Dessverre er det noen som ikke har det. Det finnes også dem som har tilsynsfører, men hvor tilsyn ikke blir gjennomført. Da er det bra at man i proposisjonen nå foreslår endringer som skal bidra til å bedre dette.

Det er barnevernsbarna selv som har bedt om denne nye tillitspersonen som nå foreslås oppnevnt. Det kan være personer som allerede har en tilknytning til barnet, en som de kjenner godt fra før, og som de stoler på. Så må det selvfølgelig følges nøye med på at dette gjennomføres på en god måte. Fylkesmennene har et ansvar for å sørge for at barnevernsbarna får den hjelpen de har krav på og rett til.

Øyvind Håbrekke (KrF) [15:16:21]: SVs største prestisjeprosjekt i denne regjeringen har vært full barnehagedekning. Det gjorde man ved å sette det som et klart politisk mål – etablere det som et politisk prosjekt – for regjeringen, der man setter en tidsfrist.

Som mange vil huske, sa tidligere partileder i SV Kris-

tin Halvorsen i 2005 at dette skulle man få på plass innen to år, og hvis ikke er man «kvitt meg», som det ble sagt. Nå, seks år etterpå, vet vi veldig godt at det var en sannhet med visse modifikasjoner, men det var i hvert fall etablert betydelig politisk prestisje og kraft og betydelige ressurser for å nå målet om full barnehagedekning.

Nå er vi kommet dit hen at alle barn i Norge i stor grad har barnehageplass. Men saken i dag viser at alle barn i Norge har ikke et hjem: de som står i kø for å få et fosterhjem. Er det ikke et paradoks at SV ikke klarer å etablere tilsvarende politisk kraft bak målet om å sikre alle barn et hjem?

Rannveig Kvifte Andresen (SV) [15:17:29]: Jeg var i mitt innlegg også innom dette med at vi må sikre full fosterhjemsdekning. Det er selvfølgelig et prioritert mål for SV.

Det er ikke like enkelt å vedta full fosterhjemsdekning som det er å vedta full barnehagedekning. Barnehageplasser har man større forutsetninger for å vite antallet av, ut fra hvor mange barn som faktisk finnes. Heldigvis er det et fåtall som trenger omsorgsplassering utenfor hjemmet. Men det er viktig at man har en kontinuerlig, sterk fokusering på det.

I denne proposisjonen foreslås det mange gode tiltak for å øke rekrutteringa av fosterhjem. Representanten Vågslid var i sitt innlegg også innom hvor viktig det er med kursing og oppfølging, og så må man ha gode rutiner, slik at man vet hva barna trenger, og man må gi god informasjon til dem som skal bli et fosterhjem. Og man må følge dem opp underveis, slik at det er færre som gir opp den jobben det er å være et fosterhjem.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [15:18:44]: SV har vært åpen på at man ikke helt kom i land med alle de ønskene som man hadde i barnevernsmeldingen. Jeg synes det er fint at man er åpen og ærlig om at det har vært bremseklosser i regjeringen som har bremset SV på veien. Jeg synes det har vært litt synd, for jeg tror Høyre og SV kunne ha vært enige om mye – f.eks. er jeg veldig glad for den jobben som SV har gjort knyttet til barns rettsvern med hensyn til å bedre rettssikkerheten til barna i barnevernet. Vi hører jo om mange barn som ikke har noen å henvende seg til, fordi de f.eks. ikke har tilsyn når de bor i fosterhjem. De har ikke noe nettverk, de har ingen til å hjelpe seg hvis de står i en situasjon der de er utsatt for omsorgssvikt fra sine nye fosterforeldre.

Hvorfor er da SV imot en lavterskel klageordning som gjør at barn faktisk har et sted å henvende seg for å få hjelp, hvis en alvorlig situasjon oppstår?

Rannveig Kvifte Andresen (SV) [15:19:51]: Nå regner jeg med at representanten Hofstad Helleland viser til forslaget fra bl.a. Høyre om et klageorgan, som ligger i innstillingen per i dag. Vi har ikke gått inn for å støtte det nå, men vi ser jo at det er en god intensjon bak. Det må være mulig for alle å påklage vedtakene. Nå skal alle barn få sin egen støtteperson som de har tillit til, og som forhåpentligvis kan bidra til å gi veiledning og hjelp når det er behov for det. Alle har også rett til å påklage de vedtak som gjøres, gjennom bl.a. Fylkesmannen.

Så må vi selvfølgelig hele veien kontinuerlig følge med på at barn får det de har krav på, og at de har muligheten til å si fra og få hjelp og støtte hvis de mener at de ikke får det de har krav på.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Olov Grøtting (Sp) [15:21:01]: Dette er en av de aller viktigste lovene vi behandler i denne stortingsperioden. Den er til for å ta vare på de aller svakeste, de av våre små som utsettes for omsorgssvikt eller overgrep.

For å hjelpe de altfor mange ungene som trenger det, må vi ha et kvalitetsmessig godt og robust barnevern. Det er gjort en god og grundig jobb i forkant av denne lovendringen. Det har vært et eget ekspertutvalg i aksjon og et barnevernspanel som har gitt gode tilrådinger. Det er også viktig at barnevernsbarnas egen stemme er hørt i denne saken.

Det har i de siste årene vært en sterk økning i antallet saker i barnevernet. Det er også slik at det er langt flere alvorlige tilfeller av omsorgssvikt og overgrep enn det de fleste av oss kan tenke oss, og det er nok fortsatt store mørketall til tross for økning i antall saker.

Barnevernet har gjennom mange år stort sett vært den store stygge ulven som tar ungene fra hjelpeløse foreldre. Flere større og alvorlige saker de siste årene har vist et annet bilde. Dette har heldigvis i stor grad snudd, og det synes som om folk forstår barnevernets viktige rolle.

Den digitale tidsalderen har også nådd barnevernssakene – heldigvis i mange tilfeller, for i dag legger ofte overgriperne igjen så mange spor, både med SMS-er og bilder, at det ikke er mulig å bortforklare påstander om overgrep med at barn har livlig fantasi. Det gjør også at en får mer kunnskap om hva som faktisk kan skje, og det kan gi større kunnskap om hva en skal se etter for å oppdage tegn på overgrep.

Det er viktig for Senterpartiet og for de andre rødgrønne partiene å satse på barnevernet, for en god barndom varer ikke bare livet ut, den varer også i generasjoner. Det er også viktig å huske på at det motsatte er tilfellet – en dårlig barndom kan også gå i arv. Kan vi hjelpe et barn i dag, gir vi dette barnet en trygghet, men kanskje hjelper vi også barna og barnebarna til dette barnet. Derfor har vi barnevernsløftet, og siden 2010 har vi fått 850 nye stillinger i barnevernet. Barnevernet må jobbe kunnskapsbasert, og derfor har vi også bevilget 108 mill. kr til kompetansehevende tiltak.

Senterpartiet er opptatt av det forebyggende arbeidet. Vi mener at en styrking av familievernet er viktig for å avhjelpe noe av behovet for barnevernstjenester på sikt.

Alle tiltakene i barnevernet er viktige, men det må være et mål at en med mer forebygging får ned antallet saker. For å få ned ventetiden på fosterhjem er det viktig at vi får flere fosterhjem, men også økt kompetanse i fosterhjemmene og oppfølging av dem. Institusjoner kommer en aldri vekk fra. De må være så gode som mulig og ha høy kompetanse – ikke minst er kon-

tinuitet blant de ansatte veldig viktig for å kunne gi god omsorg.

Det er en modernisering av barnevernsloven vi vedtar her i dag, og vi innfører viktige nye prinsipper. Prinsippet om barnets beste er det mest overordnede, og det var også gjennomgående i de endringene vi gjorde i barneloven sist torsdag.

Det er også viktig for oss å gi barna som barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for, en egen tillitsperson som kan gi ekstra trygghet og støtte og større mulighet for at ungene kan gi uttrykk for hva de selv vil.

Jeg må til slutt komme inn på de fire viktige faglige prinsippene som barnets beste skal baseres på, der to av dem er nye. Mange er nå redde for at det biologiske prinsippet blir overkjørt av det nye tilknytningsprinsippet. Det er ikke riktig, men det er heller ikke mulig å komme utenom at av og til er hjemmet det farligste stedet å være for et barn. I de tilfellene der barnets foresatte er overgriperne, må disse barna så snart som mulig hjelpes vekk fra dette. Det at det biologiske prinsipp sammen med det mildeste effektive prinsipp nesten har vært den eneste måten å tenke på for dem som jobber med barn, kan ha ført til at noen overgrep ikke blir oppdaget. Disse to prinsippene skal fortsatt være viktige, men ikke overordnet andre.

Derfor er det viktig at det nå løftes fram flere faglige prinsipper som er viktige for barnets beste. Det er slik at det er barn der ute som roper på hjelp, men de roper bare inni seg. Derfor trenger vi prinsipper som gjør at de som jobber med unger, klarer å oppdage disse ropene om hjelp. Barnets beste må alltid ligge til grunn.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Solveig Horne (FrP) [15:26:07]: Barnets beste må alltid være det viktigste, avsluttet representanten Grøtting med å si. Så ser vi at veldig mange barn ikke får den hjelpen når staten griper inn og overtar omsorgen. Av og til ser vi også at de faktisk får det verre.

Veldig mange er redde for barnevernet, og foreldre nekter å ta imot hjelp – hjelp som de sårt kunne ha trengt. Foreldre er redde for at hvis de spør barnevernet om hjelp, blir de fratatt barna sine. Dette er noe Fremskrittspartiet mener at en er nødt til å gjøre noe med.

Representanten har før hun ble stortingsrepresentant vært ordfører. Hun har hatt en ledende stilling i barnevernet i en kommune og sett hvor viktig det er å satse på kommunalt barnevern. Mitt spørsmål til representanten er: Hva mener Senterpartiet er det viktigste man kan gjøre for å forebygge omsorgsovertakelse i kommunene?

Olov Grøtting (Sp) [15:27:04]: Takk for et viktig spørsmål. Det er ikke et enkelt spørsmål, for dette omfatter veldig mye. Jeg var inne på det med forebygging. Jeg synes familievernet er viktig. Når det gjelder å forebygge omsorgsovertakelse, er familievernet noe av det viktigste. Selv om det nå innføres nye prinsipper, er ikke det biologiske prinsippet borte – det sidestilles med de andre prinsippene. Det er et viktig prinsipp sammen med prinsippet om at en skal hjelpe på det lavest mulige nivå.

Så jeg mener at en fortsatt bare skal styrke barnevernet, og at en skal jobbe mot familiene i de aller fleste tilfellene. Da er forebygging gjennom familievern et veldig viktig forebyggende tiltak.

Trine Skei Grande (V) [15:28:11]: Her var det så mange prinsipper at man nesten kan gå litt i surr om hva som var viktigst.

Det som gjorde at jeg hadde lyst til å ta replikk, var representantens replikk til Høyre. Venstre og Senterpartiet har lenge hatt en felles historie med å tro på det lokale folkestyret, tro på det å delegere myndighet og tro på at de som faktisk kjenner problemene på kroppen, eller i dette tilfellet ser ungene i øynene, er de beste til å ta kloke avgjørelser for framtida.

Hvorfor har ikke Senterpartiet lenger troen på at det kommunale barnevernet er det beste leddet til å ha mest makt? Hvorfor tror de ikke lenger at det er lokalt man har mest kunnskap om framtida? Hvorfor tror man ikke at den 19-åringen som Høyre dro fram som eksempel, kunne ha fått et bedre tilbud hvis avgjørelsene hadde blitt tatt lokalt? Hvorfor har Senterpartiet mistet troen på lokale avgjørelser?

Olov Grøtting (Sp) [15:29:11]: Jeg er veldig glad for å få det spørsmålet, for da kan noen ting bli oppklart her. Vi har overhodet ikke mistet troen på kommunene, og vi er veldig, veldig opptatt av at kommunene skal ha en så sterk barnevernstjeneste som mulig. Jeg har også tro på de små kommunene, for de samarbeider om å få en bedre barnevernstjeneste enn det de fleste har hatt.

Men mitt spørsmål til Høyre gikk på Høyres ønske om å overlate hele ansvaret til de aller, aller største kommunene, slike som Oslo, Bergen og Trondheim. Det er kanskje de tre som ville klare det i Norge, for alle de andre er for små. Da gikk også mitt spørsmål på at det er ikke bare de små kommunene, men de mellomstore og faktisk også noen av de større byene som ville slite med det, og så ville de små, de mellomstore, de litt sånn halvstore og de litt større få et dårligere tilbud, fordi det statlige nivået da vil bli mye dårligere.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Øyvind Håbrekke (KrF) [15:30:37]: På lørdag var jeg på Ten Sing-revy i kirken. En student ble takket av etter mange år som leder i koret. Vi snakket om hvor mye koret og ungdomsmiljøet i kirken hadde betydd for mange av ungdommene i dalen der vi bor, og hun fortalte om en gutt som hadde sagt: Jeg føler meg nesten tryggere her i kirkerommet enn på mitt eget soverom.

Barnevernet står overfor store utfordringer. I proposisjonen vises det til en vekst i antall barn med tiltak på 77 pst. i løpet av de siste 15 år. Budskap nr. 1: Vi kan ikke, sånn som regjeringen gjør, foreta en gjennomgang av barnevernet uten å ta høyde for at denne veksten faktisk fortsetter. Budskap nr. 2: Vi kan ikke foreta en gjennomgang av barnevernet uten å diskutere de grunnleggende årsakene til veksten.

Én ting hadde vært om vi kunne ta som utgangspunkt at barnevernet i dag har gode tiltak og gir god omsorg til de om lag 40 000 barna barnevernet i dag gir tilbud til, og så diskutere hvordan vi håndterer veksten på det grunnlaget. Men vi må diskutere veksten i en situasjon der barnevernet har fundamentale mangler i tilbudet det gir også til dem som allerede er der. Det er kjernen i barnevernets utfordring. Det er en kapasitetsutfordring – ja. Men det er også en utfordring til prioritering og innretning av hele tjenesten for å se om den svarer på de store utfordringene den står overfor.

Mitt fremste ankepunkt mot dokumentet regjeringen har lagt fram, er derfor: Det svarer ikke på hovedutfordringene som barnevernet står overfor. Det er mange gode grep som varsles i dokumentet, og grepene vil heve kvaliteten i barnevernet. Jeg vil også gi ros til statsråden for å ha satt fokus på og styrket rammeverket omkring barns medvirkning. Men de store spørsmålene blir stående ubesvart.

Vi opplever alle å høre og lese historier om barnevernsbarn som flytter og flytter. Det mangler statistikk på området, og det er alvorlig. Vi vet faktisk ikke om disse flyttingene er regelen eller unntaket i barnevernet. Vi vet ikke om de barna som vi som samfunn har tatt ansvaret for, opplever stabilitet og trygghet. Et av forslagene fra Raundalen-utvalget som følges opp i dokumentet, er et nytt prinsipp som skal legges til grunn for barnevernets vurdering og omsorgsovertakelse, nemlig prinsippet om utviklingsfremmende tilknytning. Kontrollspørsmålet før vi kan ta stilling til det, er følgende: Tilbyr barnevernet tilknytning? Med mindre vi vet hva som er status for omfanget av flytting av barn i barnevernets omsorg, må svaret fortsatt bli: Vi vet ikke om barnevernet tilbyr tilknytning.

Kristelig Folkeparti har derfor fremmet forslag om en stabilitetsreform i barnevernet. Jeg skal ikke gå inn på detaljene i forslaget her, men det er en reform som vil gå dypt inn i hele barnevernets virksomhet. Som det framgår av innstillingen, er det også på grunnlaget av en sånn stabilitetsreform at Kristelig Folkeparti har sluttet seg til Raundalen-utvalgets anbefaling om tilknytning som nytt prinsipp. Jeg må si at jeg er veldig glad for at et bredt flertall i komiteen

> «understreker at prinsippet om tilknytnings- og relasjonskvalitet må ha like sterk relevans etter omsorgsovertakelse som før omsorgsovertakelse. Det innebærer en forpliktelse til å sørge for at barnet opplever stabilitet, trygghet og tilknytning etter omsorgsovertakelse.»

Så har Kristelig Folkeparti foreslått en handlingsplan for full fosterhjemsdekning. Hvorfor er det sånn at vi kan sette tidsfrister for full sykehjemsdekning, for full barnehagedekning, men ikke for at alle barn skal få et hjem?

I oppsummeringsrapporten i departementets evalueringsprosjekt skriver Rambøll følgende:

> «I en situasjon med kontinuerlig aktivitets- og kostnadsutvikling, med et statlig tiltaksapparat som ikke dekker behovene, og med et vanskelig samarbeid mellom kommunalt og statlig barnevern, vurderer Rambøll at det er behov for en bred prinsipiell debatt om barnevernet.»

Det er tre år siden dette dokumentet var varslet. Det er gjennomført et enormt arbeid med evalueringen og gjennomgang av barnevernet. Jeg må si at jeg føler det litt sånn at bilen er levert inn på verksted fordi motoren fusker, jeg har fått den tilbake nylakkert, det er fylt på spylevæske, det er skiftet olje, og det er etterfylt bremsevæske, men motoren fusker fortsatt.

Jeg er glad for at det er enighet om de gode lovendringene som her er foreslått. Men de store spørsmålene som barnevernsbarna står overfor, og som barnevernet som tjeneste står overfor, står ubesvart i proposisjonen.

Presidenten: Presidenten antar at representanten skal ta opp forslag.

Øyvind Håbrekke (KrF) [15:35:40]: Jeg skal ta opp det forslaget som Kristelig Folkeparti står bak i Innst. 395 L.

Presidenten: Representanten Øyvind Håbrekke har da tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Lene Vågslid (A) [15:36:03]: Eg er, som representanten Håbrekke, oppteken av meir stabilitet for barna i barnevernet. Regjeringa si satsing på barnevernet og barnevernsløftet har ført til 850 nye stillingar i det kommunale barnevernet, me har øyremerkt 108 mill. kr til kompetansehevande tiltak, og me vil gje barnevernet betre føresetnader for utgreiing av barna og dermed for å få til betre tiltak. I tillegg seier me i proposisjonen at me vil styrkje utgreiingskompetansen i barnevernet for å gje meir treffsikre tiltak. Riktig plassering vil kunne gje betre stabilitet. Eg meiner òg at dei overordna nye prinsippa vil styrkje moglegheita for å kome inn tidlegare med rett tiltak. Dette er konkrete forslag og tiltak i barnevernsløftet, og eg lurar på om representanten er einig med meg i at desse konkrete tiltaka og forslaga har vore viktige og er viktige for å bidra til meir stabilitet for barna i barnevernet.

Øyvind Håbrekke (KrF) [15:36:57]: Jeg er enig i at de tiltakene vil ha en indirekte effekt i form av økt stabilitet og bedre oppfølging rundt fosterfamilier, fosterhjem og på mange måter kan bidra til å forebygge flytting. Men det er ingen helhetlig tanke om hvordan man går gjennom hele kjeden for å styrke stabiliteten, i det dokumentet som er presentert. Jeg nevner også, som jeg tok opp med representanten Vågslid tidligere i debatten, at kommunene her får veldig mange nye oppgaver uten at det foreligger noen opptrappingsplan, eller at man varsler noe videre løft for det kommunale barnevernet. Så det er mange spørsmål som står ubesvart, hvorvidt fosterforeldrene faktisk får bedre oppfølging etter det dokumentet. Ikke minst er vi nødt til å gå inn i kriteriene for hvordan barnevernet faktisk vurderer når man vurderer å foreta nye flyttinger, fra et fosterhjem til et annet f.eks., og ikke minst institusjonenes plass i omsorgen. Så her er det mange store hull i dokumentet. Det står jeg ved.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Trine Skei Grande (V) [15:38:26]: Endelig har vi fått en ordentlig sak om barnevernet. Jeg må bare si at departementet har gjort et grundig forarbeid, både gjennom ekspertutvalg, gjennom Barnevernpanelet, gjennom mange forskningsrapporter og gjennom å ha engasjert masse brukerorganisasjoner – ja også gjennom å ha hatt fem statsråder som har jobbet seg gjennom dette, som da vel ikke alltid betyr at man prioriterer dette departementet øverst når man skal fordele jobber, bare for å få kommentert det i dag også.

Så kom barnevernsløftet. Det er veldig mange skritt i riktig retning, men jeg vil ikke kalle det et løft. Jeg har lyst til å bruke litt andre bilder enn det Kristelig Folkeparti gjorde. Det er ikke en skikkelig stor bamseklem engang, det er noe mellom en nattaklem og et slengkyss. Men det er i riktig retning, og det er barna som er i sentrum.

Det foreslås faktisk masse viktige forbedringer, og regjeringa skal ha ros for å styrke det kommunale barnevernet. Men å kalle det et ressursløft og en nyorganisering syns jeg nok at det er litt for puslete til. Det har vært mange varsko fra barnevernet. Vi har eksempler på fylkesmenn som anmelder barnevernet, i fire kommuner, fordi en har henlagt 150 saker ulovlig de siste åra. Det er en ganske alvorlig overtredelse av de lover og regler vi har.

Å styrke barns posisjon og rettigheter er et skritt i riktig retning, men i virkeligheten trenger vi noen sterkere virkemidler. Vi trenger økt kompetanse i barnevernet, og vi trenger et høyt faglig nivå på alle plan hvis vi skal klare å lykkes i forhold til de barna som trenger oss aller mest. Da tror jeg at å forbedre kompetansen i barnevernet er noe av det viktigste, sjøl om det er masse dyktige folk i systemet som gjør en fantastisk jobb hver eneste dag, jobber som de fleste av oss kanskje ikke hadde klart.

Jeg har seks momenter jeg ønsker å ta opp:

For det første ønsker vi å overføre oppgaver fra Barne-, ungdoms- og familieetatens regionskontor til de kommunale barnevernstjenestene. Det er helt klart at vi trenger å overføre kompetanse og myndighet til de kommunale barnevernstjenestene. Det er et stort antall høringsinstanser som mener at kommunene må få et betydelig større barnevernsansvar. Likevel tar en ikke skrittet fullt ut, og det syns jeg er trist.

For det andre mener vi at barnevernsutdannelsene må styrkes. Det er veldig stor variasjon mellom de ulike barnevernsutdannelsene, og det er også noen av studentene som har tatt opp at de ikke føler seg godt nok forberedt til den hverdagen de skal ut i. Barnevernsutdanninga har det ikke vært satset på, på tross av det kompetansebehovet vi ser ute i barnevernet. Vi har fremmet en rekke forslag om det i salen, og vi gjør det også i dag.

For det tredje trengs det også andre fagpersoner inn i barnevernet. Vi trenger både jurister og psykologer inn i det kommunale barnevernet, og det bør det legges til rette for gjennom lønnsmessige grep. Etter- og videreutdanninga må også styrkes, og man skulle hatt en kompetansepott for å få den styrket.

For det fjerde må fagkompetansen tilbakeføres fra staten til kommunene. Vi har nå et lønnsnivå som gjør at alle de flinkeste gjerne vil søke seg oppover til jobber i staten og ikke stå i det kommunale barnevernet. Vi mener at lønnsnivåene her bør samordnes, sånn at vi ikke lager stimuli til at dyktige folk ønsker seg bort fra barn og over til papirveldet. Vårt forslag i fjor om å overføre oppgaver fra Barne-, ungdoms- og familieetatens regionskontor til den kommunale barnevernstjenesten hadde vært et viktig grep for å få gjennomført en sånn type overføring av kompetanse. Vi har fått signaler om fagflukt fra den kommunale til den statlige barnevernstjenesten. Det er åpenbart at den høyeste kompetansen egentlig burde ligge i førstelinjetjenesten, for det er der man skal ta de vanskelige avgjørelsene.

For det femte mener Venstre at barnevernsloven burde være en rettighetslov. Jeg merket meg at SV også mente det her. Da hadde det vært interessant å høre hvorfor Arbeiderpartiet er imot, for det hadde vært et bra grep for barns rettigheter.

Det sjette jeg har lyst til å nevne på mine siste elleve sekunder er at nå har regjeringa gått igjennom barnevernkonvensjonens tilleggsprotokoll og funnet ut at dette kan man bare gjennomføre. Jeg hadde håpet at det også kunne ha skjedd i dag.

Da vil jeg avslutte med å ta opp forslagene fra Venstre.

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande har tatt opp de forslag hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Lene Vågslid (A) [15:43:58]: Eg har eit spørsmål til representanten Skei Grande i forhold til det representanten sa i innlegget om å overlate ansvaret til kommunane, og då i praksis leggje ned Bufetat. No veit me at etaten i Oslo seier at innbyggjartalet i Oslo på 600 000 er det som skal til for å kunne ha moglegheit til å tilby eit tilstrekkeleg tiltaksapparat for ungar med behov for eit spesialisert institusjonstilbod. Eit slikt forslag som Høgre og då Venstre står bak, vil kunne føre til ein nedgang i klienttilgangen og ei øydelegging av det spesialiserte tilbodet. I samband med høyringa til saka har me heller ikkje fått gode forslag til løysingar for dei små og mellomstore kommunane, slik som representanten Grøtting òg var inne på. Spørsmålet mitt er: Kva slags løysingar ser representanten for seg for dei små og mellomstore kommunane i ein slik modell?

Trine Skei Grande (V) [15:44:57]: Vi må ha samarbeid mellom kommunene hvis vi skal klare å bygge opp dette. Men jeg tror ikke at vi trenger en halv million mennesker for å kunne få til en sånn type samarbeid. Her er det snakk om å flytte en god del av makta som i dag ligger i Bufetat, nedover til kommunene. Det standpunktet som Venstre har, er i og for seg det samme standpunktet som en rekke av høringsinstansene har, og som en rekke av faggruppene som jobber innenfor systemet, har.

Problemet i dag er at vi har tappet førstelinjetjenesten for kompetanse, og vi har tappet den for avgjørelsesmakt. Vi ser at veldig mange unger blir kasteball i systemet og ikke får det faste punktet som det ville ha vært om den som ser deg i øynene, er den som faktisk skal bestemme hvor du skal tilbringe livet ditt.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [15:45:59]: Barn som er utsatt for omsorgssvikt, er noen av samfunnets mest sårbare mennesker. Barnevernsbarn har ingen store velgergrupper i ryggen, de har få lobbyister til å jobbe for seg, og de har vanskelig for å bli sett og hørt. Den viktigste oppgaven for meg som statsråd har hele tida vært å gjøre hva jeg kan for at barn og unge skal få en trygg og god oppvekst. Men den viktigste jobben gjøres av barnevernsarbeidere, fosterforeldre og andre som gjør en forskjell for barn hver eneste dag. Det er det det handler om: å gjøre en forskjell for barn.

Den siste tida har vi vært gjennom store endringer i norsk kultur når det gjelder synet på barn og på familien. Vi vet nå mye om konsekvensen av å vokse opp med vold, omsorgssvikt, seksuelle overgrep, forsømmelser – det ikke å få det barn har behov for, og særlig de første leveårene. Det er som det tidligere her ble sagt: En god barndom varer hele livet, ja ofte i generasjoner. Men det gjør også ofte en dårlig barndom.

Før så vi på barn som familiens eiendom. Familien var faktisk hellig, og for noen er den det fortsatt. Man skulle ikke bry seg om det som foregikk innenfor hjemmets fire vegger. Barn skulle ses, men de skulle ikke høres, og de ble i hvert ikke sett på som sjølstendige og kompetente.

Barnevernsbarna sjøl har også de siste åra tatt plass i offentligheten og gjort seg gjeldende. Gjennom deres og barnevernsarbeideres stemmer har debatten om barnevernet dreid seg fra ensidig fokus på at barnevernet gjør for mye og for kjapt, til en mer edruelig debatt om at det største problemet er at for få får hjelp, og at hjelpa ofte ikke kommer i tide. Det er bra, for det gjør at vi kommer i posisjon til å gjøre mer for barn som har vært forsømt i norsk historie.

Regjeringa har nå jobbet lenge ut fra det vi har kalt for barnevernsløftet, og det er et reelt løft: en halv milliard øremerkede barnevernskroner, 108 mill. kr som går til kompetansetiltak. I tillegg har vi nå lagt fram en rekke forslag som er kunnskapsbaserte. Gjennom grundig utredningsarbeid og innspill fra dem som er mest kompetente på feltet, inkludert barna sjøl, har vi kommet fram til en rekke forslag til endringer, litt på organisering, men også når det gjelder lovarbeidet og hva det er vi skal ta tak i videre framover, særlig for å følge opp det som er vår intensjon, nemlig at vi skal komme raskt inn og gi tidlig hjelp til barn som har behov for det, og gi bedre hjelp også til familiene, sånn at de kan fungere, de som har potensial til å ta seg av sine egne barn. Det er også et mål for oss.

Hvorfor skal man høre på barna? Jo, fordi barna i barnevernet er hovedpersonene, fordi det handler om respekt, det handler om trygghet for dem, det handler om kvalitet, det handler om stabilitet, det handler om treffsikkerhet av det vi gjør, det handler om selvforståelse, selvfølelse for barn, innsikt i egen situasjonen, aksept for avgjørelser, bedre samarbeid, som igjen fører til bedre stabilitet og bedre kvalitet. I det hele tatt: Det er ingen gode grunner til ikke å lytte til barn. Vi må bli mye bedre til det. Det dokumentet som vi i dag diskuterer, bærer preg av at vi har hørt på barna.

Hva er det barna vil? Blant annet vil de ha en tillitsperson. De vil ha bedre tilsyn. De vil ha andre begreper i barnevernet. De vil få medvirke, noe vi nå lovfester. De vil at vi skal komme raskere inn med god hjelp. Og ja, de ønsker bedre stabilitet. Noe av det som er viktig for å få til bedre stabilitet, i tillegg til at barn må få medvirke, er at vi kommer inn raskere. Der kommer også de nye prinsippene inn, bl.a. det nye prinsippet om tilknytnings- og relasjonskvalitet.

Hvis vi ikke klarer å gi raskere hjelp til barn, slik at de ikke er så skadet når vi først velger å plassere dem, etter å ha prøvd i mange år – ofte i visshet om at det vi setter inn av tiltak, dessverre ikke bygger opp under forandring – er det også vanskelig å tilby stabilitet til mange av de barna. Da vil de være ganske skadet når de først blir plassert i et hjem, noe som igjen vil prege deres opphold i fosterhjemmet eller på institusjonen, for den saks skyld. Det å komme inn tidlig med bistand til disse barna kan også bidra til større grad av trygghet og stabilitet.

Vi legger også opp til bedre samarbeid – på tvers og på langs – og helhetlig innsats og samarbeid mellom ulike instanser, som er viktig for at barna skal få en bedre framtid. Det vil være helt avgjørende for oss å jobbe langs de linjene også i åra som kommer.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Solveig Horne (FrP) [15:51:19]: Statsråden har et glødende engasjement for barn, men jeg lyst å ta opp et tema som ikke har blitt berørt i debatten her i dag, og som gjelder en gruppe som ofte blir glemt i stor grad. Jeg vil presisere at det ikke skal gå på bekostning av eller påvirke barns rettssikkerhet, men omsorgsovertagelse og andre tiltak kan oppleves som svært dramatisk, også for de voksne.

Raundalen-utvalget og NOU-en er også inne på hvor viktig det er å ivareta foreldrene som mister barna sine. Målet er jo at de fleste av disse barna som blir tatt ut av hjemmene, skal tilbake igjen. Da er det viktig at foreldrene får hjelp til å bli bedre foreldre, og at de blir satt i stand til å kunne få barna sine hjem igjen.

Regjeringen sier at den skal vurdere ulike modeller for å følge opp foreldrene bedre. Mitt spørsmål til statsråden blir:

Hvorfor vil ikke statsråden støtte Fremskrittspartiets forslag om å lovfeste retten til en støtteperson for foreldre som mister omsorgen for barna sine?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [15:52:19]: Først ønsker vi å se på hvordan vi kan legge til rette for at disse foreldrene skal ivaretas. Jeg er helt enig i utgangspunktet til representanten Horne: Disse foreldrene er i en krise. Det er klart de har behov for bedre oppfølging enn den de får i dag. Det å få til et tettere samarbeid mellom barnevernet og familievernet og det å gå igjennom og se på hvilke modeller vi kan ta utgangspunkt i for at foreldrene skal få god støtte, er viktig for meg.

Samtidig er det også viktig at vi må realitetsorientere noen av disse foreldrene, for noen av barna har blitt kasteballer mellom sin egen biologiske familie og et fosterhjem

eller en institusjon – fram og tilbake – og man har ikke klart å gi det barnet den stabiliteten som bl.a. Kristelig Folkeparti og vi er opptatt av. Det er også en del av det arbeidet og den støtten, og jeg vil nok utfordre Fremskrittspartiet til å ta det mer inn over seg i det arbeidet de skal gjøre opp mot oss i regjeringen, når det gjelder barnevernet: Sørg for også å støtte opp om de barna som har behov for en varig plassering.

Olemic Thommessen (H) [15:53:29]: Statsråden hadde et godt innlegg og pekte på mange viktige problemstillinger knyttet til hvordan barna dette dreier seg om, opplever systemet rundt seg.

Statsråden snakket om viktigheten av å få hjelp og å få den i tide. Hun snakket om hva barna vil, og tanker rundt det. Hun påpekte også den viktigste jobben, nemlig de som er barna nærmest. Det er også utgangspunktet for Høyres tenkning: Nettopp de som er barna nærmest, og som kanskje har fulgt dem lengst, bør også arbeide videre med dem i en mer kommunal sammenheng – altså med et større ansvar i kommunene.

Mitt spørsmål til statsråden er:

Er ikke det egentlig en god inngang? Det rimer i alle fall med innlegget hennes. Spørsmålet er: Hva vil statsråden gjøre for å styrke kommunene i det arbeidet? Kunne hun tenke seg å vurdere en større ansvarsoverføring til kommunene?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [15:54:36]: Jo, i det vi har lagt fram nå, presiserer vi også kommunenes ansvar på områder hvor de i dag ikke har tatt et ansvar, som de egentlig skulle tatt. Det dreier seg bl.a. om oppfølging av barn etter plassering. Det dreier seg også om å gjøre tilsynet mye bedre enn det er i dag – bl.a. gjøre det mer profesjonelt – for å unngå noen av de forferdelige episodene vi har sett i media i det siste. Det dreier seg også om en rekke andre områder som jeg ikke har tid til å gå inn på i løpet av den korte tiden jeg har.

Det vi ikke kan se, er at kommunene er i stand til å overta hele ansvaret for barnevernet. Det vil gi et dårligere tilbud til disse barna. Det krever spesialistkompetanse å drive barnevern. Det kan ikke sammenlignes med eldreomsorg eller skole. Dette er en jobb som er helt annerledes. Derfor er vi opptatt av at staten skal kunne gi et likeverdig tilbud til alle barna, uavhengig av hvor de bor. Vi frykter at mer ansvar til noen kommuner vil gå på bekostning av bistand til andre kommuner.

Øyvind Håbrekke (KrF) [15:55:53]: I proposisjonens kapittel 4 skriver statsråden at vi har hatt en vekst i antallet barn i barnevernet på 77 pst. de siste 15 årene. Hvis vi legger til 77 pst. til dagens antall på 38 025, betyr det at vi om 15 år har 67 000 barn under tiltak i barnevernet, hvis den veksten fortsetter.

Jeg vil gjerne høre statsrådens refleksjoner om det, for jeg finner ikke noen refleksjoner om det i proposisjonen. Hva betyr det for barnevernet framover? Hva krever det av oss som skal sette barnevernet i stand til å håndtere disse utfordringene?

Jeg siterte Rambøll, som skrev akkurat dette i sin rapport til departementet, hvor man oppsummerte hele organiseringen og hvordan dette ser ut, og så pekte man på at vi trenger en prinsipiell debatt om barnevernet.

Hvordan ser statsråden på den formidable utfordringen vi står overfor?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [15:56:58]: La meg starte med å si at jeg er veldig glad for at vår kultur har forandret seg, slik jeg beskrev det i mitt innlegg. Nå bryr vi oss om barn som lider – også når de lider i familien. Vi vet nå at det å lide i familien er verre enn å lide på utsida av familien, for å si det slik. Det skader barna mer når de som skulle vært omsorgspersoner, ikke er det, og noen er til og med direkte farlige for barna.

Det aller viktigste vi kan gjøre framover, er å la det fortsette: Vi må bry oss mer, vi må melde fra når vi er bekymret, og vi må sikre at barnevernet blir rustet – lokalt og sentralt – til å jobbe for disse barnas beste. Men da må vi samarbeide, og vi må komme tidligst mulig inn. Min drøm er at vi styrker oppfølginga av gravide og følger dem de første leveåra – særlig de som er i en risikosituasjon, eller som er særlig sårbare. Da tror jeg vi kan gjøre veldig mye for å forebygge at skadene utvikler seg, og at mange av disse barna får et ødelagt liv.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Anna Ljunggren (A) [15:58:21]: Vold og overgrep er dessverre en del av mange barns hverdag og oppvekst. Barn som utsettes for vold og overgrep, vil kunne bli preget av disse erfaringene resten av livet. Barndommen har i seg selv en egenverdi. Det er vårt ansvar å sørge for at barn vokser opp i gode og trygge omgivelser.

Vi har forskning som viser at så mange som 8 pst. av alle barn utsettes for grov vold fra én av eller begge foreldrene. Volden kan være fysisk eller psykisk. Det kan dreie seg om seksuelle overgrep, omsorgssvikt, at barn er vitne til vold i hjemmet, eller at de utsettes for bruk av fysisk og psykisk ydmykende straff i oppdragelsen.

Hjemmet og familien er den arenaen hvor de fleste barn har det trygt. Samtidig er hjemmet den plassen hvor vold mot barn foregår i det skjulte og over lang tid, uten at det oppdages. Spedbarn og små barn er mest utsatt. Barns mulighet for trygg utvikling, læring og god helse rammes hardt. For å innfri barns rett til en trygg oppvekst må vi fortsette å styrke innsatsen mot utsatte barn spesielt.

I løpet av året vil det være etablert ti barnehus rundt omkring i landet. Barnehusene handler om å skape trygge mennesker – trygge, små mennesker. Barnehusene skal tilby medisinske undersøkelser og dommeravhør av barn som er utsatt for vold, overgrep eller andre kriminelle handlinger. I løpet av september skal barnehusene i Bodø og Sandefjord være på plass. Det vil føre til at flere barn får hjelp, og at ventetiden for dommeravhør av barn forhåpentligvis går ned.

Etableringen av familievoldskoordinatorer i 100 pst.

stilling i alle politidistrikt og familievoldsteam i de store byene har vært en viktig del av arbeidet med å styrke innsatsen fra politiets side.

Politiet har et forbedringspotensial. Framover er det derfor behov for å styrke kunnskapen, kompetansen, samarbeidet og innsatsen når det gjelder vold mot barn. Det er spesielt viktig at politiet i enda større grad samarbeider med barnevernstjenesten, og det er viktig at politiet i sin statistikk innfører flere kategorier, sånn at man får et best mulig bilde av de ulike formene for vold mot barn. Vold mot barn skal registreres i en egen kategori i politiets eksisterende statistikk.

I dag styrker vi barns medvirkning i alle saker som angår dem, gjennom at det innføres en overordnet bestemmelse i barnevernloven som understreker barnets rett til deltakelse. En sånn overordnet bestemmelse om medvirkning vil bidra til bevisstgjøring og reell styrking av barns deltakelse. «Barnets beste» er det overordnede prinsippet i barnevernloven og det grunnleggende prinsippet.

Det er også viktig at barnets mening tillegges til dels stor vekt, avhengig av barnets alder og modenhet. Det er viktig for å styrke beskyttelsen av barn mot vold og overgrep, og for at man skal kunne foreta omsorgsovertakelse når det er til barnets beste.

Dag Terje Andersen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Øyvind Håbrekke (KrF) [16:01:52]: Jeg var i mitt innlegg og i replikkordskiftet med statsråden inne på veksten i barnevernet og det det forteller oss om de utfordringene vi står overfor. For enkel matematikk tilsier at hvis veksten fortsetter, er det da 67 000 unger som er under tiltak i barnevernet i 2028, og ikke 38 000, som i dag. Jeg tror vi må være så ærlige å si at selv om vi i Kristelig Folkeparti hvert eneste år foreslår økte midler til barnevernet i våre alternative statsbudsjett, er det ingen partier som i sine alternative statsbudsjett har en politikk og et budsjettforslag som kan fange opp den enorme veksten vi nå ser.

Det er også vel kjent for dem som har fulgt med, at jeg og Kristelig Folkeparti i hele denne perioden har vært en sterk pådriver for å snakke om kapasitet, og for å snakke om full dekning i barnevernet. Det er ingen tvil om at den utviklingen vi nå ser, og den veksten vi har sett over disse årene, forteller oss at vi skal snakke om kapasitet, og at vi bør snakke om full dekning, men de utfordringene barnevernet står overfor, er også veldig mye mer enn et kapasitetsspørsmål.

Ett av de svarene som kommer opp veldig raskt, er en bredere tilnærming, der vi ikke bare diskuterer barnevern, men ser utsatte barn og unges utfordringer i sammenheng, og ser de tjenestene de møter, i sammenheng. Det gjelder ikke minst familievernet, som igjen nevnes som en potensiell partner som skal få nye oppgaver fra barnevernet, selv om vi vet at det er inntakstopp på enkelte av kontorene rundt omkring i landet fordi man sultefôres på ressurser. Det gjelder ikke minst psykisk helsevern, det gjelder Nav, det gjelder helsestasjoner osv. Det er mange tjenester som fanger opp utsatte barn og unge, og vi må se disse tilbudene i sammenheng.

Det framgår også av proposisjonen at utfordringer knyttes til utrygge familieforhold, rus og psykiatri. Der ligger hoveddelen av utfordringene i barnevernet. Da må politikken også fange opp det, at det er her utfordringene er, at det er her vi kan sette inn forebyggende innsats. Det helhetsblikket trenger vi atskillig mye mer av. Vi trenger flere statsråder og flere komiteer som sammen diskuterer den utfordringen og tar en prinsipiell debatt om hvordan vi setter sammen barnevernet som tjeneste i den sammenhengen, for det mangler jeg fortsatt gode svar på. Og for å avslutte der jeg startet: Vi trenger også flere ungdomsledere i Kirken og i lokalsamfunn rundt omkring som fanger opp utsatte barn og unge.

Karin Andersen (SV) [16:05:06]: Dette er vel av de aller viktigste sakene vi behandler.

Representanten Håbrekke reiser en debatt om veksten i antallet saker. Vi vet vel egentlig litt lite om det er en reell vekst, eller om det er en vekst i saker som faktisk blir tatt opp og anmeldt. Jeg er så gammel at jeg har vokst opp i en annen tid, og det var svært mye av både vold og overgrep mot barn, men det ble aldri anmeldt; det ble aldri tatt opp. Så tallene kan nok ikke tydes helt slik som representanten sier, at det bare er en økning hele veien.

Så er han opptatt av trygge familier. Det er jeg også, men jeg advarer litt mot å snakke om dette som om det er et problem som bare gjelder familier som har andre typer problemer og trenger hjelp fra hjelpeapparatet. Det er det ikke. Dette er et alvorlig problem som også foregår i de beste familier – og der kanskje enda mer skjult enn ellers. Men det er jo sånn at også disse barna er i kontakt med barnehagen, med skolen og med helsesøster osv., så det er uhyre viktig hva som skjer der. Det er også viktig at barnehusene fungerer over hele landet, for her er det foreldre som har økonomi til å betale advokater for til og med å bruke dem mot sine egne barn.

Til slutt: Jeg tror oppriktig at alle partier er opptatt av dette, men jeg blir veldig forundret over særlig Høyre og Fremskrittspartiet, som tror at flytting av penger fra det statlige til det kommunale barnevernet skal løse dette problemet, og at en massiv privatisering skal bidra til noe positivt. De undersøkelsene og rapportene som ligger til grunn for det som nå gjøres, viser at det er behov for begge deler, de viser at man har behov for det barnevernet som også er spesialisert, og at man i hvert fall ikke kan fjerne penger fra det før man i så fall har bygd opp noe alternativt i kommunene. Det er ikke ansvarlig å gjøre det. Så de utredningene som ligger til grunn for dette, sier nå klart og tydelig at vi trenger begge deler. Da er det selvfølgelig også behov for en økning i det kommunale barnevernet framover. Det mener jeg, og det ser jeg, men det er også behov for å understreke det alvorlige ansvaret norske kommuner og norske politikere fra alle partier som sitter rundt i kommunestyrene, har for å styrke barnevernet. For det må gjøres, akkurat som på de andre sosialpolitiske områdene. Disse problemene går som svarte, vonde tråder gjennom generasjoner av vonde liv, og

da må man finne en løsning når det gjelder årsakene.

Lene Vågslid (A) [16:08:19]: Debatten går mot slutten, og det er nokre tema eg har lyst til å kommentere litt. For det fyrste blei det sagt tidlegare frå representanten Hofstad Helleland og Høgre at det er lite offensivt det regjeringa har gjort på barnevernsområdet. Det vil eg på det sterkaste tilbakevise. Eg vil understreke det statsråden òg sa i sitt innlegg, at det har vore eit betydeleg barnevernsløft. Det er òg, som representanten Karin Andersen seier, ofte det som er forskjellen på Høgre og regjeringspartia i barnevernsprioriteringane, akkurat kor ein flyttar pengane. Me har styrkt det kommunale barnevernet i tillegg til å styrkje det statlege barnevernet.

Så blir det litt for mange gonger påstått at den raudgrøne regjeringa har privat allergi. No er det kanskje mest pollenallergi som rår i stortingsgruppa om dagen, men eg har lyst til å opplyse om at me i det statlege barnevernet faktisk bruker så mykje som opptil 50 pst. private aktørar i samband med institusjonstiltaka. Me brukar dei tilboda me meiner fagleg sett er best for ungane.

Så blir det òg innimellom antyda at det er veldig mange små og lite robuste kommunar i dette landet. Det er òg eit bilete som må nyanserast. I 2008 hadde me 83 kommunar i Noreg som inngjekk interkommunalt samarbeid. I 2012 har me 183. Det er ein kraftig auke i bruken av interkommunalt samarbeid, og 60 pst. av dei kommunane som ikkje har det, har blitt spurt, og dei seier at dei har planar om det dei nærmaste åra. Så det er ei veldig positiv utvikling når det gjeld å få til betre og meir robuste barnevernstenester.

Så til representanten Håbrekke: Han nemnde at det er viktig å sjå på dette med eit heilskapleg blikk. Eg meiner at både meldinga og proposisjonen tek opp i seg det heilskaplege, både når det gjeld førebyggingssida og når det gjeld tiltakssida. Representanten nemner psykisk helsevern og Nav. Eg kan vel ikkje vente at opposisjonen skal gjere greie for alle gode tiltak i meldinga, så derfor gjer eg det sjølv. Blant anna er det tiltak om å utarbeide klare retningslinjer for samarbeid mellom barnevernet og psykisk helsevern for barn og unge – det meiner eg det er kjempeviktig å få sagt – og ein gjer det same mellom barnevernet og Arbeids- og velferdsetaten. Så her er det mange gode tiltak, som eg verkeleg meiner er viktige, og som vil bidra til å utvikle eit betre barnevern. Men det skal også vere sagt at det regjeringa – og me – gjer i dag, på ingen måte er ei ferdigstilling av barnevernet. Det er framleis store utfordringar, og der har regjeringspartia og Kristeleg Folkeparti ein del like oppfatningar om kva ein må gjere. Det er ingen tvil om at ein må fortsetje med barnevernsløftet i åra som kjem, og då trur eg ikkje svaret er å leggje opp til ei storstilt privatisering og kommersialisering, slik svaret på dei fleste utfordringane ofte er frå borgarleg side.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [16:11:23]: Jeg har lyst til å takke for samarbeidet om et så viktig område, og for engasjementet fra denne komiteen – det er kjempebra.

Debatten om barnevernet har fått en ny dimensjon sammenlignet med hvordan det var tidligere – det er kjempeviktig – og jeg håper vi tar ansvaret for at dette fortsetter. Vi må ha en diskusjon om hvordan vi i Norge kan sikre barn bedre. Samtidig må vi ha et kritisk søkelys på det barnevernet gjør, for barnevernet har også mye makt. Det krever etisk refleksjon, og det krever ydmykhet i møte med familiene.

Det er veldig viktig for meg at vi jobber videre for den aller yngste gruppa – allerede fra svangerskapet av, som jeg nevnte i en replikkveksling i stad. Gruppa med 0–6-åringer er kjempeviktig – som sagt allerede fra svangerskapet – og da må vi jobbe tverretatlig og tverrfaglig. Vi må jobbe helhetlig, og vi må jobbe langsiktig. Det at vi har et såpass godt utbygd helsestasjonstilbud som vi har i Norge, er et veldig viktig potensial. Mange satser etter hvert på familiehus, som samler ulike tjenester på tvers. Vi har nå nesten alle barn i barnehage i Norge. Det er også et kjempegodt utgangspunkt for å kunne oppdage og hjelpe flere barn før det har gått så langt at barna får ødelagt sin framtid. Vi skal utvikle et felles kunnskapsgrunnlag for alle dem som skal jobbe med de minste barna. Det blir et viktig satsingsområde for oss framover.

Jeg er glad for at de fleste her i salen støtter innføringa av et nytt prinsipp, og også ser at kombinasjonen av det biologiske prinsipp og det mildeste effektive inngreps prinsipp har virket uheldig for en del unger. Det betyr ikke at vi skroter det biologiske prinsipp – selvfølgelig ikke. Vi skal passe på familiene, og vi skal ha respekt for privatlivets fred. Men det er behov for å se på hva slags tilknytnings- og relasjonskvalitet det er mellom barn og deres omsorgspersoner, for det er ikke sånn at biologiske foreldre er de beste for alle barn. Det er ikke alle biologiske foreldre som er de beste for sine barn, dessverre. Jeg skulle ønske at det var sånn.

Dette prinsippet skal selvfølgelig også virke etter plassering. Det betyr at vi har et stort ansvar for hvordan vi legger til rette for tilknytning i barnevernet. Der har vi en vei å gå. Vi må rekruttere flere fosterhjem, ikke minst fra slekt/familie og nettverk som barnet har fra før. Det går ikke alltid, men jeg ønsker at vi skal gjøre mer av det, bl.a. gjennom bruk av familieråd, som har vist seg å være veldig vellykket, og som er en «empowerment»-tankegang – en nedenfra-og-opp-strategi. Vi må også se på turnusordningene i institusjonene og sørge for et differensiert tilbud.

Vi er ikke avhengig av å ha enda flere private løsninger for å ha et mangfold i barnevernet. Det er også mulig å legge til rette for et mangfold gjennom at det offentlige tar mye. De ideelle er også viktige for oss.

Presidenten: Representanten Øyvind Håbrekke har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Øyvind Håbrekke (KrF) [16:14:39]: Jeg skal ikke dra denne debatten ut, men på bakgrunn av representanten Vågslids innlegg vil jeg bare presisere at jeg har lest alt som står om tverrsektorielt samarbeid i proposisjonen. Men jeg vil presisere at jeg mener at for å mobilisere et samfunn som kan møte og forebygge den veksten som det ser ut til at vi kan stå foran i årene framover, trenger vi

et samarbeid mellom tjenestene, der vi spør oss hvordan vi i fellesskap kan forebygge at unger og familier får den typen problemer som vi her snakker om, og kommer under barnevernets omsorg. Det er en litt annen tilnærming enn det samarbeidet proposisjonen refererer til – bare så det er klart.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 7 og 8.

Sak nr. 9 [16:15:29]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om diskrimineringslovgivning (diskrimineringsloven om seksuell orientering, likestillingsloven, diskrimineringsloven om etnisitet, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven) (Innst. 441 L (2012–2013), jf. Prop. 88 L (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 45 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Gunn Karin Gjul (A) [16:16:26] (komiteens leder og ordfører for saken): Stortinget vedtar i kveld en helt ny lov som vil gi homofile, lesbiske, bifile og transpersoner fullt diskrimineringsvern på alle samfunnsområder. I dag gjelder dette kun arbeidsliv og bolig.

Dette er på mange måter en ny merkedag, ikke bare for den rød-grønne regjeringen, men for alle homofile, lesbiske, bifile og transpersoner, ved at en nå får på plass et fullt diskrimineringsvern. Våren 2008 vedtok vi felles ekteskapslov, og i dag vedtar vi altså fullt diskrimineringsvern.

Loven vil gi et vern mot diskriminering på grunn av seksuell orientering på alle samfunnsområder, både når det gjelder offentlig og privat tjenesteyting, helse- og omsorgstjenester, utesteder, organisasjoner m.m. Vi vet at fremdeles i dag er diskriminering og trakassering av homofile, lesbiske og bifile et stort problem på mange samfunnsområder. Det er dessverre dokumentert i flere undersøkelser at homofile, også i Norge i 2013, utsettes for vold og trusler i det offentlige rom. Det er ikke noe som bare skjer i Øst-Europa.

Loven foreslår også at kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk skal bli egne diskrimineringsgrunnlag. Et uttrykkelig diskrimineringsvern vil ikke bare gjøre dagens lovtekst klarere og mer informativ, men vil også gi et signal om likeverd for transpersoner. Arbeiderpartiet mener det er viktig, ikke minst for å motvirke negative og fordomsfulle holdninger til transpersoner. Disse er særlig sårbare og utsatt for vold, trakassering og forskjellsbehandling som reduserer livskvaliteten og muligheten deres til å delta i samfunnet. Komiteen har møtt sterke reaksjoner fra Harry Benjamin Ressurssenter på bruken av begrepet transpersoner. Deres pasientgruppe har gjennomgått kjønnsbekreftende behandling, og de ønsker ikke å gå inn under samlebetegnelsen transpersoner. Bakgrunnen for dette er at mange i deres gruppe ikke definerer seg som transperson. Vi har stor respekt for disse synspunktene, men samtidig vil jeg understreke at noe av intensjonen med å inkludere kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk i loven, nettopp er å bidra til å endre samfunnets holdninger og motvirke negative og fordomsfulle holdninger.

Diskrimineringslovutvalgets mandat var å utrede en felles lov. Regjeringspartiene er av den oppfatning at det avgjørende ikke er at diskrimineringsvernet samles i en lov, men at diskrimineringsvernet reelt styrkes. Det gjør det i dette forslaget. Regjeringspartiene mener at en egen lov om kjønnslikestilling gir de beste rammene for arbeidet for likestilling mellom menn og kvinner. På samme måte mener vi at egne lover vil gi de beste rammene for likestillingsarbeidet med hensyn til etnisitet, religion og nedsatt funksjonsevne. I en felles diskrimineringslov vil ikke de enkelte diskrimineringsgrunnlagene kunne framheves på samme måte som i særlovene.

Likestillingsloven gjelder for både kvinner og menn, men da loven ble vedtatt, erkjente lovgiver at kvinner på mange områder i samfunnet utsettes for diskriminering i større grad enn menn. Dette synliggjøres bl.a. i lovens formålsbestemmelse om at loven «tar særlig sikte på å bedre kvinners stilling».

Det er fortsatt slik at kvinner i mange tilfeller utsettes for diskriminering i større grad enn menn. Det viser f.eks. likestillings- og diskrimineringsombudets statistikk over saker.

Regjeringens forslag om graviditetsvern har møtt kritikk. Regjeringen foreslår at det tas inn en presisering i lovens diskrimineringsforbud som sier at diskriminering på grunn av graviditet og permisjon ved fødsel eller adopsjon regnes som kjønnsdiskriminering. Jeg vil sterkt framheve at de lovtekniske endringene dette medfører i nåværende likestillingslov, viderefører gjeldende rett med hensyn til diskrimineringsvernet når det gjelder graviditet, fødsel og foreldrepermisjon. Lovteksten bringes mer i samsvar med dagens praksis, som innebærer at både mor og far under hele foreldrepermisjonen har et særlig sterkt vern, og i mange tilfeller et absolutt vern.

Flere aktører, bl.a. Likestillings- og diskrimineringsombudet, har vært bekymret for at denne justeringen i praksis vil svekke graviditetsvernet. Lovgivers intensjon er heller det motsatte. Å lovhjemle praksis vil sikre et fortsatt sterkt graviditetsvern. Gjennom lovendringene gir vi hele perioden med foreldrepermisjon et sterkt vern, og ikke som i dag, kun de ukene som er øremerket mor og far.

Dette er en merkedag. I morgen vedtar Dumaen i Russland begrensninger i homofiles rettigheter, i sterk kontrast til det som vi i dag vedtar i Det norske storting, hvor vi nå forbyr enhver form for diskriminering av homofile, lesbiske, bifile og transpersoner.

Solveig Horne (FrP) [16:21:46]: Fremskrittspartiet er imot enhver form for diskriminering basert på rase, religion og kjønn. La det være helt klart. Så har vel ikke vi vært det partiet som har støttet så veldig mange av disse lovene, men vi mener at det er en lovhjemmel som sier helt klart at hvis man blir diskriminert, er det lovregler mot det.

Når det gjelder den loven som regjeringen nå legger opp til, mener Fremskrittspartiet at det er unødvendig med flere lover. Det sier i grunnen regjeringen selv også i sin innstilling. Ikke minst sier også Diskrimineringslovutvalget det.

Regjeringen låser definisjonen av diskrimineringsgrunnlaget ved ikke å bruke samlekategorien «liknende vesentlige forhold ved en person» som diskrimineringsgrunnlag, og tar sånn sett ikke inn over seg dynamikken med hensyn til hvordan diskriminering kan oppstå. Også det støtter Fremskrittspartiet. Det blir også støttet av Diskrimineringslovutvalget.

Fremskrittspartiet mener også det er uheldig å trekke fram kvinner spesifikt i det lovarbeidet som ligger der, da diskrimineringsgrunnlaget her skal være kjønn. Særbehandling, eller positiv diskriminering, kvotering, mener Fremskrittspartiet også er diskriminering. Derfor mener vi at det stigmatiserer, og at det er diskriminering i seg selv.

Regjeringen påpeker selv i proposisjonen at forslaget viderefører gjeldende regler. Det bør derfor være et mål å samordne og forenkle lovverket framfor å lage egne og flere lover.

Så vil Fremskrittspartiet – som sikkert også Kristelig Folkeparti vil – komme inn på et eget forslag med tanke på at vi ser at trosfriheten ikke tas med i lovteksten, selv om det er åpenbart at denne skal ivaretas.

Det som har vært viktig for Fremskrittspartiet i denne saken – det har vært mange gode merknader som vi støtter – er at vi har et diskrimineringsvern. Men Fremskrittspartiet kommer ikke til å støtte lovforslaget på grunn av at vi mener det er unødvendig å ha en ny lov. Vi synes det heller burde vært lagt fram én lov – at man samlet alt i én lov, istedenfor å ha så mange lover.

Presidenten: Da ønsker kanskje representanten å ta opp de forslagene som er inntatt i innstillingen?

Solveig Horne (FrP) [16:23:58]: Ja, jeg tar opp mindretallsforslagene.

Presidenten: Representanten Solveig Horne har tatt opp de forslag hun refererte til.

Olemic Thommessen (H) [16:24:14]: Diskrimineringslovenes formål er likeverd, like muligheter og rettigheter, lik tilgjengelighet og tilrettelegging der det trengs – kort sagt, likestilling i alt hva det begrepet måtte innebære.

God og klar lovgivning er selvsagt, først og fremst med tanke på dem loven skal beskytte, men ikke minst også som et signal på hva vårt samfunn representerer. Det at vi har tydelig lovgivning, forteller om et samfunn som bygges på de verdiene som handler om at diskriminering i enhver sammenheng og fordomsfullhet – som gjerne følger det – er spøkelser som kan ligge skjult lenge, og som plutselig kan vise seg når gitte situasjoner oppstår. Ikke minst gjelder dette holdninger knyttet til etnisitet eller religion.

Det er av stor og selvstendig verdi at et samlet politisk miljø i Norge har så entydig holdning til dette. Bygging av et tolerant samfunn gjøres ikke med lovene alene, men handler også om de debattene som skjer i det offentlige rom – samtalene på arbeidsplassene, i familien, i skolen, kort sagt alle fellesskap som utgjør vårt samfunn. De foreslåtte lovendringene er, slik Høyre ser det, i all vesentlighet skritt i riktig retning. Høyre støtter således intensjonene og den oppryddingen som er gjort, selv om vi i utgangspunktet hadde ønsket oss et annet hovedgrep om denne lovgivningen.

Vi støtter selvsagt de fremskrittene som nå gjøres med tanke på diskriminering basert på legning, og vi er kjempeglad for at dette nå kommer på plass. Men vi merker oss også at de organisasjonene som er involvert, like gjerne hadde sett en felles generell, overordnet lovgivning.

Med Høyres øyne skal ingen form for diskriminering tolereres. Det ene diskrimineringsgrunnlaget er slik sett ikke viktigere enn det andre. Det at noen grunnlag, eksempelvis diskriminering på grunnlag av kjønn, religion eller etnisitet, er mer utbredt og mer synlig, skal ikke bety at andre diskrimineringsgrunnlag er dårligere eller skal ha et dårligere vern – for ikke å si intet vern, som nå dessverre er tilfellet i en del sammenhenger.

Hva som er et diskrimineringsgrunnlag, vil kunne variere, og som lovgiver er det vanskelig å kunne forutse alle de sammenhengene der dette vernet egentlig er nødvendig. Vi har behov for en generell, overordnet lovgivning som gir vern mot diskriminering.

Med dette som utgangspunkt hadde Høyre ønsket seg en annen inngang i lovrevisjonen, og med støtte i Diskrimineringslovutvalgets utredning og mange av høringsinstansene som der gjorde seg gjeldende, mener Høyre det ville være riktig å utarbeide en samlet lov som også rommet et generelt forbud mot diskriminering. Vi merker oss i denne sammenheng at regjeringen selv i proposisjonen påpeker at én felles lov ville gitt rettstekniske forbedringer, bedre vern mot sammensatt diskriminering og – ikke minst – en tydeligere signaleffekt.

Argumentet mot en samlet lov er at det ville gi uklare signaler om hva som skal oppfattes, bl.a. til landets arbeidsgivere. Høyres holdning er klar: Det som omfattes, skal være diskriminering i sin alminnelighet. Jeg tror de som diskriminerer, vet når det skjer. Vår tillitt til arbeidsgiverne er som kjent stor. Vi tror ingen arbeidsplass er tjent med diskriminering av noen art. Vi tror heller ikke det vil by på store problemer om domstolene må forholde seg til en åpen definisjon og gjennom rettspraksis gi innholdet av hva det skal være.

Dette har vært en diskusjon gjennom mange år, og Høyre har tidligere også fremmet forslag om en lov med en universell tilnærming. Som tidligere fremmer vi også ved denne korsvei forslag om dette. Vi ser utviklingen går vår vei, men er litt overrasket over at regjeringen ikke følger opp på samme måte.

Som politikere møter vi ofte pressgrupper som ønsker særlig oppmerksomhet om sine saker og vinklinger. Kanskje nettopp i diskrimineringssammenheng er det viktig å ta med dem som ikke har noen stemme, og som ikke gjør seg gjeldene opp mot politikerne, og sørge for at deres plass er sikret også i denne sammenheng. Min magefølelse er dessverre at det ikke er tilfellet.

Rannveig Kvifte Andresen (SV) [16:29:30]: Først vil jeg takke saksordføreren, som på en god måte redegjorde for regjeringspartienes syn. Jeg ønsker også å knytte noen kommentarer til saken.

Likestilling er en grunnleggende verdi og skal gjelde alle, uavhengig av kjønn, seksuell legning, etnisitet, funksjonsnivå, osv. Vi har et godt diskrimineringsvern i Norge. Lov om likestilling mellom kjønnene – eller likestillingsloven – ble vedtatt for 35 år siden, og siden er diskrimineringslovverket blitt utvidet og forbedret. Rettsvernet mot diskriminering omfatter i dag ikke bare kjønn, men også etnisitet og nedsatt funksjonsevne. Det gleder meg og SV stort at vi nå behandler lovforslaget som gir homofile, lesbiske, bifile og transpersoner – LHBT-personer – vern mot diskriminering på alle samfunnsområder, og ikke som i dag at det kun gjelder arbeidsliv og bolig. I tillegg til å forby diskriminering inneholder lovforslaget også at offentlige myndigheter, arbeidslivets organisasjoner, utdanningsinstitusjoner og arbeidsgivere får en plikt til å arbeide aktivt for å fremme likestilling og hindre at trakassering og diskriminering skjer – noe som er svært viktig. Dersom man skal få gjort noe med den diskrimineringen og trakasseringen LHBT-personer utsettes for, holder det ikke å slå fast at diskriminering er forbudt. Da må skoler, idrettslag og arbeidsgivere ta ansvar for å bekjempe stereotypier og fordommer og hindre at trakassering skjer.

Formålet med lovverket er å fremme likestilling. Norsk lov sikrer formell likestilling på mange områder, men det trengs effektiv håndheving og etterlevelse. Derfor er det viktig å styrke juridiske rettigheter, også holdningsarbeidet, for å sikre et samfunn uten diskriminering.

Det har vært en klar forventning om å få et mer helhetlig og styrket diskrimineringsvern i norsk lovgivning. Mange har ment at vi bør ha en felles lov som omfatter alle diskrimineringsgrunnlag og alle samfunnsområder. Når det nå ikke fremmes forslag om det, er det fordi det fryktes at diskrimineringsvernet for kvinner vil kunne svekkes ved at likestillingsloven oppheves. SV mener formålet om et mer helhetlig og styrket diskrimineringsvern er oppnådd gjennom forslaget i og med at lovene er blitt harmonisert og mer enhetlige.

Det er viktig at diskrimineringsvernet for kvinner fortsatt står sterkt. De aller fleste er enig i det faktum at kvinner på mange områder utsettes for diskriminering i større grad enn menn. Et godt lovverk er på ingen måte nok i seg selv, holdningsarbeid og tilrettelegging er også nødvendig. Kvotering har vært, og er, ett kjent tiltak i så måte – noe Fremskrittspartiet er prinsipielt motstander av. Den vanligste formen for kvotering finner sted ved at den underrepresenterte blir foretrukket når kandidatene er likt kvalifisert – og dette har definitivt bidratt til å rette opp i noen skjevheter i samfunnet. Det å være prinsipielt motstander av enhver form for kvotering, bygger opp under det faktum at kjønn, etnisitet osv. i seg selv hos mange regnes som en kvalifikasjon.

Jeg kan her nevne tiltak som har blitt brukt for å øke rekrutteringen av personer med innvandrerbakgrunn til arbeidsplasser. Det er oppnådd dokumentert positive resultater ved å innkalle minst én person med innvandrerbakgrunn til intervju forutsatt at søkeren er kvalifisert til stillingen. Det største problemet er som regel at de ikke blir innkalt til intervju. Når de får muligheten til å vise sine kvalifikasjoner gjennom intervju, får mange av dem jobb. Det er en positiv form for kvotering.

Det er urovekkende mange som opplever seksuell trakassering – noe vi har et lovforbud mot i likestillingsloven. Arbeidsgivere og ledelsen i utdanningsinstitusjoner og organisasjoner er pålagt å forebygge seksuell trakassering. Selv om jeg primært hadde sett at Likestillings- og diskrimineringsombudet skulle håndheve forbudet mot seksuell trakassering på lik linje med de andre forbudene i likestillingsloven, er jeg fornøyd med at regjeringa nå bes om å utrede etablering av en veiledningstjeneste for personer som utsettes for seksuell trakassering. Det viktige er at de blir møtt av et hjelpeapparat med informasjon om rettigheter og muligheter.

Lovverket for å sikre likestilling og ikke-diskriminering er som sagt godt, og blir nå enda bedre med diskrimineringsvern for LHBT-personer. Men det er et problem at det i de fleste tilfeller er helt kostnadsfritt å diskriminere.

Diskrimineringsvernet håndheves av Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda, men verken ombudet eller nemnda har mulighet til å gi oppreisning selv om det slås fast at diskriminering har skjedd. Dersom man skal få oppreisning, må man ta saken til domstolen. I praksis er det forbeholdt dem som har mulighet og råd til å ta dette på egen regning. Et skritt på veien er å be regjeringa om å utrede hvordan nemnda fungerer som håndhevingsorgan og lavterskeltilbud, samt alternative muligheter for å etablere et lavterskeltilbud for oppreisning i diskrimineringssaker.

Det at vi nå vedtar en egen lov som forbyr diskriminering av homofile og transpersoner, er en milepæl i arbeidet for å sikre menneskerettigheter for alle – og det har vi i alle fall grunn til å være fornøyd med.

Olov Grøtting (Sp) [16:34:53]: Vi får nå en ny lov om diskriminering. Det er en lov som mange har ventet på, og som betyr en viktig styrking av diskrimineringsvernet.

I all hovedsak videreføres likestillingsloven, diskrimineringsloven om etnisitet og diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. De fremmes likevel som nye lover fordi teksten er endret, og de er bygd opp på samme måte som de andre. Likere og mer tilgjengelige lover innebærer et styrket diskrimineringsvern, og det er vi i Senterpartiet veldig glad for.

Det helt nye er en lov om diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Mange opplever en vanskelig hverdag på grunn av sin seksualitet og sin kjønnsidentitet. Vi i Senterpartiet mener vi

skylder dem et ordentlig vern og gjennom det en lettere hverdag.

De som nå får et styrket vern, synes å være fornøyd med loven. Jeg har i den tiden vi har jobbet med denne saken, snakket med mange som omfattes av denne loven. Det har gitt meg ny kunnskap og en innsikt i deres utfordringer som jeg også kommer til å ta med meg videre.

Tidligere var det i arbeidsmiljøloven og boligloven forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering i arbeidslivet og ved boligleie. Men nå er diskrimineringsvernet utvidet til å gjelde alle samfunnsområder unntatt privatlivet. Jeg vil presisere at selv om loven ikke gjelder privatlivet, er det likevel ikke slik at vi aksepterer diskriminering i det private rom – tvert imot.

Flertallet av høringsinstansene ønsket å samle alle diskrimineringslovene i én lov. Det har departementet kommet fram til ikke er ønskelig, fordi man da bl.a. måtte oppheve likestillingsloven. Det kunne ha ført til et i alle fall mindre opplevd – strengt likestillingsvern, og det er ikke ønskelig.

Likestillingsloven skal fortsatt gjelde også i familielivet og i private forhold, men i de sfærene skal den heller ikke framover håndheves av ombud, nemnd eller domstoler.

I det private snakker vi mye mer om en langsiktig holdningsendring, og der er vi på god vei i samfunnet – men langt fra i mål. Jeg har lyst til å nevne pappapermisjonen som et viktig virkemiddel i så måte. Tidligere har fedre faktisk blitt diskriminert og nærmest ikke fått mulighet til å ta del i foreldrepermisjonen.

Det har heller ikke vært direkte ønskelig fra mange arbeidsgivere at fedre forsvinner i ukes- og månedsvis for å være hjemme med ungene. Pappapermisjonen har gitt fedre en viktig rettighet på dette feltet, og vi ser at det virker.

Det er i dag blitt naturlig at fedre er hjemme med ungene sine noen uker når ungene er små. Mitt og Senterpartiets håp er at det er med på å skape en holdningsendring som gir mer likestilling i familiene – til beste for ungene, for far og for mor.

Senterpartiet er svært fornøyd med den måten dette nå er gjort på, ved å ha fire så å si likelydende lover som er oppbygd etter samme mal.

Disse lovene er viktige, for selv om vi lever i et av verdens rikeste land, og et av verdens beste land å bo i, er det forskjell på oss – forskjell på fattig og rik – og noen blir utestengt fra viktige områder i samfunnet. Slik kan vi ikke ha det. I Senterpartiet og den rød-grønne regjeringen er vi svært opptatt av at alle skal gis like muligheter i livet.

Derfor trenger vi å styrke utsatte individers stilling i samfunnet. Det er viktig å påvirke holdninger, og ikke minst å øke bevisstheten om diskrimineringspraksis og barrierer.

Vi har et mål om tilgjengelighet og tilrettelegging slik at alle i størst mulig grad kan leve et fritt liv der de kan ta seg rundt på egen hånd og delta i samfunns- og arbeidsliv.

Jeg er derfor glad for at hele komiteen ble med oss på en merknad som vil styrke rettighetene til en gruppe som har utfordringer spesielt i forhold til utdanning og arbeid. Det er de blinde og svaksynte.

Senterpartiet er opptatt av denne gruppen, og ønsker å gi dem mulighet til deltagelse i skole og arbeidsliv på en bedre måte enn i dag. Det kan vi gjøre ved å få universell utforming av alle IKT-systemene som i dag utgjør en viktig del av norske skolers alminnelige virksomhet, og som også er en del av alle offentlige virksomheter i arbeidslivet. Slik kan disse menneskene delta i skole og arbeidsliv på linje med alle andre i samfunnet.

Til slutt vil jeg vise til vår fylkesleder i Østfold, førstekandidat på Østfold Senterpartis stortingsliste og fylkesvaraordfører i Østfold, Per Inge Bjerknes. Han er blind, men har alle disse vervene samt noen til. Han viser oss at det går an.

Vi må gi blinde og svaksynte, og alle andre grupper, samme mulighet til å lykkes. Da vil de kunne ta i bruk evnene sine og bidra i samfunnet – til glede for seg selv spesielt, men også for alle oss andre.

Og jeg er helt sikker på at det også er samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Øyvind Håbrekke (KrF) [16:40:18]: Det er som saksordføreren sier, en merkedag når vi i dag vedtar en ny lov med forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. I morgen er det igjen en ny merkedag når vi markerer at det er nøyaktig 100 år siden norske kvinner fikk stemmerett på lik linje med menn. I den sammenhengen vil jeg nevne at vi neste år igjen har et jubileum, fordi vi feirer 200-årsjubileet for Grunnloven vår.

Eidsvollsmennene skapte en grunnlov som i 1814 ble ansett for å være en av de mest demokratiske i sitt slag. Jeg overdriver vel heller ikke når jeg sier at Eidsvollsmennene gjorde en svært viktig jobb for landet og var kloke menn i sin gjerning. Når det likevel gikk 99 år før vi fikk allmenn stemmerett i Norge – og det er et tankekors, for hver eneste 17. mai hyller vi jo disse kloke Eidsvollsmennenes gode gjerning for land og folk – skyldes det slett ikke at Eidsvollsmennene var dumme, men de var barn av sin tid. Nettopp det kaller på litt ettertanke, og det kaller på litt ydmykhet.

For også vi, her vi står 99 år etter innføringen av allmenn stemmerett og snart 200 år etter at Grunnloven ble vedtatt, er barn av vår tid. Ser vi det hele, store og riktige bildet? Og hvilken dom vil ettertiden felle over vår gjerning i så måte? Det er nettopp den refleksjonen og den ettertanken som er utgangspunktet for at Kristelig Folkeparti primært ønsker én helhetlig lov mot diskriminering, og vi ønsker en samlekategori inn i lovverket. Jeg viser til merknader og forslag i så måte.

Når vi diskuterer diskriminering, skal vi for det første reflektere litt over hvordan vi bruker begrepet. Vi bruker det ganske ukritisk om mange forhold i dagens politiske debatt, men vi skal reflektere over at enhver generasjon før oss har blitt dømt av sin ettertid for ikke å ha forstått hva kamp mot diskriminering har vært for ulike grupper. Jeg vil også nevne at det har kommet betydelig med spørsmål og bekymringer til komiteen under arbeidet med lovverket knyttet til vernet mot diskriminering i forbindelse med graviditet, fødsel og permisjon, som saksordføreren var inne

på. Kristelig Folkeparti har derfor fremmet, sammen med andre i innstillingen, et forslag om at loven evalueres etter å ha virket i to år, for å sikre at diskrimineringsvernet ikke svekkes på det området.

Vi er glad for at regjeringen legger opp til ikke å endre rettstilstanden når det gjelder trossamfunns adgang til lovlig forskjellsbehandling under lovverket. Likevel foreslår altså regjeringen å endre bestemmelsene om tros- og livssynssamfunnenes adgang til saklig forskjellsbehandling, eller – rettere sagt – de eksisterende bestemmelsene fjernes, og adgangen til saklig forskjellsbehandling skal følge av den generelle bestemmelsen om lovlig forskjellsbehandling. Det får meg til å stusse – nettopp i lys av de spørsmålene vi i dag diskuterer – for trosfriheten er jo en del av de menneskerettighetene og de verdiene vi kjemper for når vi ønsker å kjempe mot diskriminering av enhver gruppe eller ethvert menneske som kan være utsatt for det. Når man så ender opp med å prøve å balansere de hensynene ved å ta trosfriheten ut av lovverket, slik at man må lese lovens forarbeider for å forstå at trosfrihet er en grunnleggende rettighet som dette lovverket bygger på, da blir det et ubalansert lovverk. Det er en lite klok måte å håndtere det på, og det svekker trosfrihetens grunnlag i lovverket.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [16:45:39]: Det var et lite øyeblikk under foregående talers innlegg at jeg tenkte at det kanskje kom en liten bekjennelse om at man nå ville gå videre i diskrimineringsarbeidet ved å gå inn for bl.a. felles ekteskapslov. Det kom ikke, og det hadde jeg vel egentlig ikke forventet heller. Men når vi skal diskutere diskriminering, må vi særlig se på hvilke formelle hindre det er for å bli sett på som likeverdig i vårt samfunn.

Når det gjelder felles ekteskapslov, er det et vedtak jeg var med på som stortingsrepresentant. Det er et av de største øyeblikkene jeg har hatt i denne salen, og grunnen til det er nettopp at man da opphevet et av de siste formelle hindrene for å bli ansett som et likeverdig menneske. Jeg husker at det på galleriet her satt mennesker som sjøl hadde opplevd at deres kjærlighet var forbudt, at den var skammelig, med de signaler det ga til den oppvoksende slekt om måten å se på mennesker med en annen seksuell orientering. Jeg er glad for at vår regjering går enda et skritt videre og med dette nå legger fram en lov som forbyr diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Det interessante er jo at etter at lovforslaget ble lagt fram, så har mange reagert med overraskelse over at homofile, lesbiske og bifile ikke allerede har et vern mot diskriminering på alle samfunnsområder. Man kan si det sånn: Den norske kulturen er i endring, og den endrer seg ganske raskt, ikke minst ettersom vi endrer lovverket, og det er bra.

I dag gjelder vernet mot diskriminering på grunn av seksuell orientering bare i arbeidslivet og i boligmarkedet, som det er blitt gjort rede for. Men vi vet jo at det er et like stort behov for vern på andre områder, f.eks. offentlig og privat tjenesteyting, utdanning, helse- og omsorgstjenester, utesteder og medlemskap i organisasjoner. Diskriminering og trakassering av homofile, lesbiske og bifile forekommer dessverre på mange samfunnsområder, og det er derfor på tide at vernet mot denne typen diskriminering utvides. Vi foreslår å lovfeste kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk som egne diskrimineringsgrunnlag.

Noen har spurt hva dette egentlig handler om. De menneskene dette angår, vet meget godt hva dette handler om. Ikke minst vet vi at transpersoner i Norge er veldig utsatt for vold og veldig utsatt for diskriminering, og toleransen overfor mennesker som tøyer kjønnskategoriene, som oppfører seg utradisjonelt, som noen ville kalle f.eks. «femi», og som ofte blir utsatt for diskriminering i sin hverdag, innskrenker også små barns muligheter til utfoldelse og til å velge hva slags liv de ønsker å ha. Dette er dessverre en ganske utbredt del av norsk kultur. En viktig jobb for en regjering og et storting er å sende alle signaler de kan til mennesker i Norge – særlig til den oppvoksende slekt – om at de er fri til å definere sine liv og hvordan de ønsker å leve. Valgfrihet er viktig for oss.

Vi foreslår også ny likestillingslov, ny diskrimineringslov om etnisitet og ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov. I høringa var noen høringsinstanser imot å samle dagens diskrimineringslover i én lov, og motstanden var særlig knyttet til en bekymring for at oppheving av likestillingsloven ville kunne svekke vernet mot diskriminering på grunn av kjønn. Vi har derfor valgt å videreføre dagens system med egne lover for de ulike diskrimineringsgrunnlagene, men vi harmoniserer altså lovene fordi vi ønsker forenkling. Vi foreslår derfor nye lover med lik struktur og begrepsbruk og enklere språk. De nye lovene viderefører i all hovedsak gjeldende regler i likestillingsloven, diskrimineringsloven og diskriminerings- og tilgjengelighetsloven.

Jeg har merket meg enkelte reaksjoner på forslaget til presisering i likestillingsloven om at diskriminering på grunn av graviditet eller permisjon ved fødsel eller adopsjon regnes som kjønnsdiskriminering, og vi understreker det saksordføreren sa i det spørsmålet.

Det er ingen svekkelse, tvert imot kan man se på det som en styrking av det vi har lagt fram, og det er i samsvar med dagens praksis. Jeg vil også si at vi kommer til å legge vekt på arbeidet mot seksuell trakassering framover. Vi kommer også med en likestillingsmelding hvor dette temaet vil være berørt, men jeg er glad for at komiteen også ønsker at vi skal jobbe for et lavterskeltilbud, et veiledningstilbud til dem som er utsatt for seksuell trakassering; det er dessverre et utbredt fenomen både i skolen og på mange norske arbeidsplasser.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Solveig Horne (FrP) [16:50:53]: Både regjeringen og diskrimineringslovutvalget sier at det er unødvendig med flere nye lover. Regjeringen påpeker i proposisjonen at forslaget viderefører gjeldende regler, og at det derfor bør være et mål å samordne og forenkle lovverket framfor å lage flere nye lover. Mitt enkle spørsmål til statsråden blir: Hva er grunnen til at regjeringen ikke velger å følge Diskriminiseringslovutvalgets forslag om å samle alt i én lov?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [16:51:23]: Dette begrunnet jeg i mitt innlegg, og årsaken var den motstan-

den som kom fra deler av høringsinstansene, og at det er mulig å få til et forenklet og godt system også ved å opprettholde særlover, men ved å harmonisere så langt som mulig. Og det har vi lagt vekt på; vi har tatt hensyn til dem som var særlig opptatt av at vi ikke må svekke likestillingsloven – som de fryktet ville bli resultatet – og samtidig ta hensyn til alle dem som ønsker seg et forenklet system. Vi mener at vi har klart å forene positive deler av de ulike høringsinstansenes tilbakemeldinger til oss.

Olemic Thommessen (H) [16:52:10]: Mitt spørsmål er i forlengelse av det foregående. Jeg skjønte på statsråden at hun hadde lyttet til høringsinstanser; dvs. til dem som har en stemme, dem som har mektige organisasjoner bak seg, som kan gjøre seg gjeldende. Men det er altså ikke slik i dag, som representanten Grøtting var inne på i sitt innlegg, at alle har vern i Norge. Det betyr at det finnes noen der, som ikke har en organisasjon, som ikke har noen til å føre sin sak, men som vi vet eksisterer. Burde ikke nettopp en diskrimineringslov settes i en sammenheng som gjør at det er viktig å lytte til dem? Når statsråden nå har valgt at disse kan diskrimineres – hva er da hennes budskap til dem, og hvordan tenker hun å forholde seg til dette?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [16:53:14]: Jeg antar at representanten Thommessen nå sikter til dette med å lage en samlekategori. Det har vi vurdert, og årsaken til at vi ikke er landet på det, er at det vil føre til en uklar rettstilstand. Det vil være vanskelig å håndheve, det vil være vanskelig også for arbeidsgivere og for dem som eventuelt blir anklaget for å diskriminere, å vite når de gjør det, og hva som forventes av dem. Vi ønsker heller ikke flere rettstvister; og vi mener dessuten det er viktig at det er Stortinget som sier hvem som skal ha beskyttelse av lovverket, at ikke det skal være mer dynamisk opp til f.eks. nemda eller domstolene.

Steinar Reiten (KrF) [16:54:01]: I forslaget til ny diskrimineringslov om etnisitet, står følgende i § 9:

> «Trakassering på grunn av etnisitet, religion eller livssyn er forbudt. Med trakassering menes handlinger, unnlatelser eller ytringer som virker eller har til formål å virke krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdigende eller ydmykende.»

I en sangtekst fra en av Norges mest kjente black metal-grupper, leser jeg følgende utdrag:

> «Løft deres sverd til kamp, stolte menn
> La massakeren begynne i dag
> Hogg hodet av hver kristen
> Og voldta deres kvinner og barn
> Hvert kristenkors du finner skal du vende om
> Hver en bygning som bærer guds navn skal brenne
> Hver en kristenmanns grav skal vi skjende»

Mener statsråden at det siterte utdraget kommer inn under forbudet i § 9 ny diskrimineringslov om etnisitet?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [16:54:52]: Jeg skal ikke stå her og tolke en sangtekst og om den faller inn under et av lovverkene som vi nå legger fram forslag til. Det ville være useriøst, så hvis representanten ønsker å få en slik vurdering, må det i så fall skje i form av et skriftlig spørsmål, sånn at vi kan gjøre det skikkelig, men ellers er det håndhevingsapparatet som skal vurdere hva som faller inn under de ulike diskrimineringsgrunnlagene.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Håkon Haugli (A) [16:55:44]: Det går en rød tråd bakover i tid fra dagen i dag til Stortingets vedtak om å avkriminalisere homoseksualitet via partnerskapslov og ekteskapslov. Ingen av gjennombruddene for LHBT-personers rettigheter i Norge har vært ukontroversielle.

Da regjeringen Bratteli i 1972 foreslo fjerning av straffelovens § 213, forbudet mot mannlig homoseksualitet, stemte Kristelig Folkeparti ikke bare imot, men krevde at også lesbiske skulle inn i straffeloven.

I 1993 fremmet statsråd Grete Berget forslag om partnerskapslov. Den ble vedtatt med knapt flertall. Tre år senere falt heldigvis et forslag fra Kristelig Folkepartis Kjell Magne Bondevik og Solveig Sollie om å oppheve loven.

Som første regjering noensinne, inkluderte den rødgrønne regjeringen homofiles rettigheter i samarbeidsplattformen. Siden 2005 har LHBT-personer kunnet feire mange seire. Dagens lovvedtak er blant dem.

Da ekteskapsloven ble vedtatt i 2008, satt jeg på galleriet sammen med Kim Friele. Vi var blant dem som brøt ut i spontan applaus. Det var en fantastisk opplevelse – et konkret uttrykk for at Stortinget vurderte oss som likeverdige med samme rett til familie som alle andre.

Holdningsendringene har ikke kommet av seg selv. Kim Friele har fortalt at hun møtte mye uforstand da hun møtte stortingsrepresentanter på 1960- og 1970-tallet. I forbindelse med stemmerettsjubileet kåret VG henne på lørdag til Norges sjette viktigste kvinne – og interessant nok: Leserne rangerte henne som nr. 3. Avisens politiske redaktør, Hanne Skartveit, omtalte Friele slik:

> «Modig og rak, (…) En foregangskvinne, (…) en bærer av verdier, særlig denne ene grunnleggende: Alle mennesker er like mye verdt.»

Ekteskapsloven, rett til å bli vurdert ved adopsjon, Norges første handlingsplan for bedre levekår og skjerpet straff for hatkriminalitet, for å nevne noe av det regjeringen har gjort, handler grunnleggende om nettopp dette: At alle mennesker er like mye verdt.

Kim Frieles innsats kan ikke overvurderes, men hun har ikke vært alene. Den aller viktigste årsaken til at vi har kommet langt i Norge, er at vanlige folk har vært seg selv. I familien, på jobben, der de bor. Tidligere i dag traff jeg LLHs Bård Nylund og Skeiv Ungdoms Line Halvorsrud. Om noen skulle være i tvil om betydningen av dagens vedtak, oppfordrer jeg til å snakke med dem. Selvsagt er det viktig å kunne møte verden, på alle samfunnsområder, uten risiko for lovlig diskriminering.

I morgen vedtar sannsynligvis Dumaen i Russland en lov som forbyr all nøytral og positiv omtale av homofile. Det er et stort og trist tankekors at nasjonalforsamlingene i to naboland – med én dags mellomrom – gjør vedtak som er så forskjellige. Det understreker at trygg-

het og frihet for alle ikke er noen selvfølge i Europa i 2013.

Presidenten: Dermed er sak nr. 9 ferdigbehandlet.

Sak nr. 10 [16:58:39]

Innstilling frå justiskomiteen om lov om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m. (jordskiftelova) (Innst. 403 L (2012–2013), jf. Prop. 101 L (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 45 minutter, og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter hver til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [16:59:26] (ordfører for saken): Justiskomiteen har hatt til behandling proposisjon 101 L for 2012–2013 om jordskifteloven. I innstillingen skriver komiteen at det er viktig for et land å ha et godt regelverk for jordskifteretten, som vil gi grunneiere et systematisk regelverk å forholde seg til. Det vil derfor kunne virke konfliktdempende og løsningsorientert og vil redusere langvarige og kostnadsmessige prosesser av slike saker for de alminnelige domstolene.

Jordskifteloven av 1979 har hatt behov for en betydelig revisjon, og regjeringens forslag til ny lov vil være et godt verktøy for jordskifteretten i en moderne tid. Jordskifte kan – etter en lovendring for noen år siden – også gjennomføres i byer og urbane strøk og ikke kun i tradisjonelle landbruksområder. Det er også vektlagt i den nye loven at det i jordskiftesaker er mange selvprosederende parter, slik at det er viktig med en lov- og prosessordning som er lett tilgjengelig for disse.

Videre viser komiteen i innstillingen til at de grunnleggende prinsippene for jordskifte blir videreført fra den tidligere loven, at hovedformålet skal være at jordskifte skal gi en samlet netto nytte for grunneierne, og at prosessen ikke skal føre til at kostnadene eller ulempene skal bli større enn nytten for noen eiendom eller bruksrett.

Komiteen har merket seg behovet for å oppdatere jordskifteloven i forhold til andre større lovrevisjoner, herunder tvisteloven, plan- og bygningsloven og matrikkelloven.

I saken er det foreslått at jordskifteoverrettene skal slås sammen med lagmannsrettene, og at lagmannsrettene styrkes med jordskiftefaglig kompetanse. Dette vil tilføre lagmannsrettene kompetanse som også kan benyttes utover de tradisjonelle jordskiftesakene. Komiteen stiller seg bak dette.

Videre: Ved behandling av anke over avgjørelse i jordskifteretten skal lagmannsretten settes sammen forskjellig – alt etter hva anken eller ankene gjelder. I noen tilfeller skal det være med en jordskiftelagdommer. I andre tilfeller er det opp til førstelagmannen å bestemme at jordskiftekompetansen skal trekkes inn. Førstelagmannen kan også i noen tilfeller bestemme at både jordskiftelagdommer og en lagdommer skal være sammen i retten. I noen tilfeller kan det benyttes meddommere i retten, mens det i andre sammenhenger ikke er lagt opp til slik deltakelse.

I innstillingen har et mindretall – komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre – merket seg at flere grunneierorganisasjoner i høringsrunden har markert en betydelig skepsis til forslaget om å gi jordskifterettene kompetanse til å danne sameie mellom eiendommer. Disse medlemmer deler i stor grad denne skepsisen. Sameie som eierform for fast eiendom i landbruket er frarådet i andre sammenhenger. Derfor vil disse medlemmene be om at denne muligheten blir praktisert i begrenset utstrekning.

Under komiteens høring kom det frem en rekke synspunkter på at regjeringen har foreslått en betydelig økning i saksbehandlingsgebyret for ankebehandling av jordskiftesaker i lagmannsretten. I dag betaler partene fem ganger rettsgebyret, mens det i lovforslaget innføres et gebyr på 24 ganger rettsgebyret uten at dette, etter mindretallets forståelse, er tilstrekkelig begrunnet. Flere høringsinstanser uttalte under komiteens høring at dette kan begrense ankemulighetene for en del parter på grunn av kostnadene.

I komiteens behandling har komiteen sendt et skriftlig spørsmål til regjeringen om dette og har fått et relativt langt svar tilbake. I den sammenheng kom det også et innspill fra Domstoladministrasjonen med et forslag til lovparagraf som avvek noe fra forslaget fra regjeringen. Derfor har mindretallet valgt å følge Domstoladministrasjonens forslag til lovparagraf på dette området.

Videre peker komiteen på de rekrutteringsproblemer som har vært i jordskifteretten over lang tid, og ber om at man fortsatt har et betydelig fokus på dette.

Jeg tar derfor opp forslaget som fremkommer av innstillingen.

Presidenten: Da har representanten Hans Frode Kielland Asmyhr tatt opp det forslaget han refererte til.

Sigvald Oppebøen Hansen (A) [17:04:46]: La meg starte med å takke saksordføraren for eit godt samarbeid.

Det er ei stor og viktig lovsak me skal ta stilling til i dag. Eg registrerer at ny jordskiftelov har vore ei etterlengta sak. Det har vore ein lang og omfattande prosess med å utarbeide lovforslaget.

Lat meg starte med å vise til at lovforslaget i all hovudsak har fått ei god mottaking, både i høyringa og i behandlinga i komiteen. Mange høyringsinstansar seier at dei er veldig godt nøgde med resultatet, og at det nå var viktig med ein revisjon for ei enklare rettsmiddelordning.

Justiskomiteen er i all hovudsak einige på alle punkt. Det einaste som det er ueinigheit om, er størrelsen på ankegebyr for behandling i lagmannsretten, slik saksordføraren var inne på. I tillegg er det òg små nyansar i synet på

forslaget om å gje jordskifteretten kompetanse til å danne sameige mellom eigedommar.

Den nye jordskiftelova er eit godt verktøy i arbeidet med rettsspørsmål og utforming av eigedom. På mange måtar har jordskifteretten gradvis gått frå å vere ein landbruksdomstol til å bli ein generell domstol for eigedomsspørsmål. I dag er det saker for både by og bygd. Dette vil bli ytterlegare forsterka i ny lov som har verkemiddel som trengst for å skape ein ryddig og god eigedomsstruktur, også i urbane område.

Jordskifte er ei kjerneoppgåve for jordskifteretten. Det er det ingen annan domstol eller forvaltingsorgan som har kompetanse til å gjere. Lovforslaget inneheld ei rekke endringsforslag. Det er m.a. tydeleggjort kva partane har råderett over i ei jordskiftesak. Det vil også bli endringar i forholdet mellom omskiping og avskiping etter servituttlova og omforming og avløysing etter jordskiftelova. Det er òg forslag om å endre verkemidla om jordskifte slik at dei får ei meir generell utforming, til forskjell frå gjeldande reglar som i stor grad byggjer på opprekning av ulike typetilfelle.

Forslaget utvidar også jordskifteretten sin kompetanse. Me får nå ei mykje klarare tydeleggjering i rollefordelinga mellom kommunane og jordskifteretten.

Når det gjeld ueinigheita i komiteen om størrelsen på ankegebyret i lagmannsretten, er det etter fleirtalet sitt syn ingen gode argument for at gebyret ved anke til lagmannsretten skal avvike frå gebyret ved andre saker lagmannsretten skal behandle. Eg viser til det eg tidlegare sa om at jordskifteretten gradvis går frå å vere ein landbruksdomstol til å bli ein generell domstol for eigedomsspørsmål. Så fleirtalet følgjer departementet og regjeringa, i motsetnad til mindretalet som følgjer Domstoladministrasjonen.

Arbeidarpartiet ser ingen grunn til å forskjellsbehandle ankesaker som omhandlar jordskifte og andre tilsvarande type saker i lagmannsretten.

Anders B. Werp (H) [17:09:10]: Det er en – bokstavelig talt og på flere måter – stor sak vi har til behandling her i dag. Proposisjonen er jo på over 500 sider! Og jeg vil takke saksordføreren for å ha administrert saken gjennom komiteen på en ryddig og god måte.

Saken beskriver jo også noen positive elementer i norsk samfunnsutvikling ved at antall eiendommer har økt. Det er flere selveiertomter og selveiere i det norske samfunn, og etter Høyres mening er det definitivt et gode at man på den måten får et eierskap til sine omgivelser. Det i seg selv inviterer også til å ta mer ansvar for sine omgivelser, og det er bra.

Lovens formål er å legge til rette for effektiv og rasjonell utnyttelse av de respektive eiendommer – et ærverdig og nødvendig formål når vi skal sørge for at den samfunnsmessige bruken og nytteverdien i størst mulig grad sammenfaller med den private nytteverdien.

Det er også et gledelig trekk at den nye loven i stadig større grad legger til rette for at den også kan benyttes i urbane områder. 80 pst. av landets befolkning bor i såkalte urbane områder, og da trengs det selvfølgelig også der, på samme måte som i distriktene, en lov som regulerer eiendomsforhold på en fornuftig og god måte.

For Høyres del er det særlig tre elementer jeg har lyst til å trekke fram:

Det ene er at proposisjonen nå legger opp til at man fjerner utdanningsmonopolet til jordskifteretten, som i dag ligger til UMB. Nå fjerner man altså monopolet, men senker ikke kravet til de faglige krav som skal fylles opp. Det er bra. Det vil lette rekrutteringen inn i dette fagfeltet, og det er nødvendig. Det har vi forstått, det har vi sett, og det har vi blitt grundig forklart.

Det andre elementet vi vil peke på som positivt, er den nye ankeordningen, ved at det er lagmannsrettene som overtar som ankeinstans. Det fører til en god og – jeg vil si – nødvendig inkludering og helhet i norsk rettssystem ved at jordskifterettene på den måte inkluderes i større grad enn det vi før har sett.

Det tredje og siste elementet jeg vil ta opp, går på opprettelse av sameie. Som det står i loven, kan jordskifteretten opprette sameier. Det beskrev også saksordføreren. Sett fra Høyres side er det grunn til å ta med seg og gi et signal fra vår side om at det er betenkelige sider ved sameie som eierform, selv om vi ikke ser bort fra at det kan ha positive effekter i noen sammenhenger.

Vi peker på de rammene som loven setter for å opprette sameier, for det første § 3-8 om at det skal foreligge særlige grunner før man oppretter et sameie – det er viktig å legge til grunn, mener vi – og deretter § 3-5, som er en subsidiær paragraf til den foran nevnte § 3-8. Det ligger altså to sikkerhetsventiler i rettssystemet før man går til det skritt å opprette et sameie, som altså er en eierform som i andre sammenhenger er frarådet. Med de to sikkerhetsventilene har ikke Høyre fremmet et alternativt forslag, men går for lovteksten slik den foreligger.

Det framgår også av innstillingen at Høyre sammen med Fremskrittspartiet har et mindretallsforslag hvor vi bygger på Domstoladministrasjonens opplysninger om saksbehandlergebyret, og således støtter Domstoladministrasjonens syn.

Til slutt legger Høyre stor vekt på at ikrafttredelsestidspunktet for denne loven skjer raskt, og at de tilhørende administrative systemene raskt kommer på plass, slik at den nye og gode loven også kan tre i kraft og virke så tidlig som mulig.

Irene Lange Nordahl (Sp) [17:14:37]: Etter Senterpartiets mening er det nå på høy tid at vi får et forbedret lovverk når det gjelder jordskifte. Jeg er glad for det forslaget fra departementet som ligger på bordet.

Norge er på mange måter et særegent land med en eiendomsstruktur som mange steder er tilpasset en annen tid, og med mange små eiendommer. Dagens jordskiftelov kan sies å være foreldet på flere områder, og behovet for en betydelig revisjon og et forbedret regelverk tilpasset den moderne tid var nødvendig. Det er et godt faglig grunnlag for departementets forslag til endringer, og det er nok en av årsakene til at det i stor grad er enighet om endringene på tvers av partilinjene i denne saken.

Selv om dette er en forbedring av loven, vil jeg vise til at de grunnleggende prinsippene for jordskifte blir videreført fra den tidligere loven, og at hovedformålet fort-

satt skal være at jordskifte skal gi en samlet netto nytte for grunneierne. Prosessen skal ikke føre til at kostnadene eller ulempene skal bli større enn nytten for noen eiendom eller bruksrett. Når det gjelder endringene som nå blir gjort, er jeg glad for at jordskifte nå også kan gjennomføres i byer og urbane strøk, og ikke kun i tradisjonelle landbruksområder.

Senterpartiet støtter også opp om forslaget om å gi jordskifterettene kompetanse til å kunne danne sameie mellom eiendommer. Spesielt viktig er dette i byer og urbane strøk hvor det kan være situasjoner hvor man med hjemmel i loven bør kunne etablere eierstrukturer som på en hensiktsmessig måte avklarer rettigheter til og bruk av fellesarealer og infrastruktur.

Senterpartiet har gjennom flere stortingssaker de siste årene tatt opp utfordringene som ligger i rekruttering til ledige stillinger som jordskiftedommere. Dette har også vært omtalt i tidligere budsjettinnstillinger fra komiteen, og jordskiftedommere har fått en lønnsoppgang under denne regjeringen.

Vi i Senterpartiet vil fortsatt jobbe for bedre lønnsvilkår for jordskiftedommerne for å tette gapet til den øvrige dommerstanden. God rekruttering av kvalifisert personell til jordskifterettene er viktig, og i så måte er det viktig at det nå åpnes for at flere utdanningsinstitusjoner kan tilby jordskiftefaglig utdanning.

Til slutt vil jeg slutte meg til forslaget om å slå jordskifteoverrettene sammen med lagmannsrettene, og at lagmannsrettene styrkes med jordskiftefaglig kompetanse. Dette vil tilføre lagmannsrettene kompetanse som også kan benyttes utover de tradisjonelle jordskiftesakene.

Nå gjenstår det bare at den nye loven kan tre i kraft så snart som mulig, og at de administrative tilpasningene og innføringen av IKT-systemene skjer snarest. For at vi skal lykkes med dette, må de nødvendige bevilgninger på plass, noe denne regjeringen er klar for å gjøre.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [17:17:33]: Jeg er glad for å høre et så samstemt storting, og at et samstemt storting sier at dette er en viktig lov og en lov med stor samfunnsmessig betydning. Hovedformålet med å revidere jordskifteloven er å skape en mer moderne lov for jordskifterettens virksomhet. Lovforslaget innebærer en bedre lovstruktur og klarere skille mellom virkemidler og saksbehandlingsregler. Lovforslaget innebærer også at jordskifterettens spesialkunnskap kan utnyttes på en bedre måte i skjønnssaker. Rettssikkerheten styrkes gjennom en enklere og klarere ankeordning.

Jordskifteloven etablerer jordskifterettene og hjemler arbeidsoppgavene deres. Hovedvirksomheten til jordskifteretten er å forbedre vanskelige og utjenlige driftsforhold, avklare grenser mellom eiendommer og utgreie uklare rettighetsforhold. Jordskifteretten står også for en del praktisk oppfølging når det gjelder tinglysing og matrikkelføring. De alminnelige domstolene kan på samme måte som jordskifteretten avklare rettsforhold knyttet til fast eiendom. De kan imidlertid ikke etablere nye og mer hensiktsmessige eiendomsforhold eller nye samarbeidsformer mellom eiere og rettighetshavere, slik jordskifteretten kan.

Den nye loven vil i hovedsak føre videre de virkemidlene jordskifterettene kan gjøre bruk av i dag. Jordskifterettene skal fortsatt kunne bytte om på parseller, stifte, flytte og oppheve rettigheter, danne samarbeidslag og fastsette vedtekter m.m. Virkemidlene i loven vil legge til rette for mer tjenlige eier- og bruksforhold både i landbruksområder og i mer urbane strøk. Loven legger til rette for utvikling i byggeområder ved at planskapt verdiøkning kan fordeles mellom grunneiere.

Det vil heller ikke etter den nye loven være nødvendig med tvist mellom partene for å reise en sak. Det er nok at partene mener at eiendommene deres er vanskelige å utnytte på en tjenlig måte, eller at de mener grensene er uklare og vil ha hjelp til å få klarlagt dem. Lovforslaget vil bygge videre på at jordskifteretten skal forsøke å få til minnelige løsninger. Med hensyn til parter som selv prosederer for retten, er lovens rettledningsplikt viktig.

Lovforslaget fører til bedre struktur i reglene om skjønn. Loven innebærer en mer forståelig bruk av skjønnsbegrepet. Loven skaper også større ryddighet fordi det blir færre aktører i saker om skjønn. Jordskifterettens spesialkunnskap blir bedre utnyttet, og reglene om saksbehandling forenkles.

Den viktigste reformen er endringene i ankeordningen. Dagens ordning med to ankeinstanser, lagmannsretten og jordskifteoverretten, innebærer fare for at man anker til feil instans, og dermed risikerer å lide rettstap fordi anken ikke kan tas under behandling. Etter lovforslaget blir det bare én ankeinstans – lagmannsretten. Jordskifteoverrettens kompetanse overføres til lagmannsretten gjennom innføringen av en ny dommerstilling – jordskiftelagdommeren. Jordskiftelagdommeren skal være med på behandlingen av alle ankesaker der jordskiftekompetanse er nødvendig. Styrking av lagmannsretten med jordskiftelagdommere kan også ha en positiv effekt på andre tilgrensende sakstyper. Loven åpner nemlig for at jordskiftelagdommeren kan delta i behandling av andre saker om fast eiendom dersom det er kapasitet til det.

Reglene om sakskostnader og gebyr blir i hovedsak ført videre. Jeg har merket meg at komiteen har hatt ulike syn på forslaget om endringer i ankegebyret. Jeg tar til etterretning at komiteens flertall slutter opp om regjeringens forslag. Gebyret for anke til lagmannsretten vil med lovendringene bli det samme ved alle avgjørelsesformene jordskifteretten kan ta.

Rekrutteringen til jordskiftedommerstillingene er en utfordring. Det er ikke mange kvalifiserte søkere til de stillingene som utlyses. Noen grep for å bedre dette er allerede gjort, bl.a. gjennom bedre lønnsbetingelser og opphevingen av utdanningsmonopolet for jordskiftedommere som Landbrukshøyskolen – nå Universitetet for miljø- og biovitenskap – har hatt. Flere utdanningsinstitusjoner skal ligge i startgropa med relevant utdanningstilbud, og jeg tror dette vil bedre rekrutteringen på litt sikt.

Utøvere av den samiske reindriften kan i dag være part i sak for jordskifteretten når det gjelder forhold mellom reindriften og andre rettighetshavere. Statens plikt til konsultasjoner er ivaretatt ved utarbeidelse av lovforslaget. De forslagene som gjelder samiske interesser, er ak-

septert av Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund.

Til slutt vil jeg takke komiteen for å ha behandlet denne proposisjonen på en ordentlig og skikkelig måte. Det har vært et omfattende arbeid. Det var en massiv proposisjon som komiteen fikk, og jeg er imponert over hvordan saksordføreren la fram saken på en ryddig og grei måte.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak 10.

Sak nr. 11 [17:22:28]

Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Ørsal Johansen, Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen, Ulf Leirstein og Per Sandberg om en økning i antall og reform av norske fengselsplasser (Innst. 446 S (2012–2013), jf. Dokument 8:95 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra komiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 45 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det ansees vedtatt.

Tove-Lise Torve (A) [17:23:23] (ordfører for saken): Det er kriminalomsorgen som har ansvaret for straffegjennomføringen i Norge, og vi har en godt utbygd kriminalomsorg i landet vårt.

Kriminalomsorgen skaffer til veie varetektsplasser for politiet og soningsplasser for straffedømte. Kriminalitetsbildet er stadig i endring. Derfor er det også naturlig at behovet for soningsplasser varierer.

Det er viktig for folks rettsoppfatning at straffedømte soner straffen raskt etter domsavsigelse. Det er også viktig for den straffedømte å få sonet straffen sin raskt, slik at vedkommende får gjort opp for seg og får komme seg videre i livet.

Da den rød-grønne regjeringen overtok etter Bondevik II-regjeringen, var soningskøen på rundt 3000. Siden 2006 er det opprettet nærmere 890 soningsplasser.

Etter at regjeringen har økt politiets ressurser, har behovet for varetektsplasser økt. Presset på kriminalomsorgen er for tiden stort, med høy beleggsprosent og stort arbeidspress på de ansatte.

Den nylig framlagte kapasitetsplanen for kriminalomsorgen gir et godt bilde for framtidig behov for soningsplasser i landet vårt – både typer soningsplasser og hvor i landet behovet er størst. Dette er et godt verktøy i planleggingen av ny soningskapasitet.

Regjeringen har allerede satt i gang en konseptvalgutredning for behov for soningsplasser i fylkene Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust- og Vest-Agder.

Forslagene vi behandler i dag, går hovedsakelig på at Fremskrittspartiet og delvis Høyre vil at utlendinger i norske fengsler skal forskjellsbehandles fra nordmenn. Det foreslås bl.a. at utlendinger skal fratas dagpengene, og at de skal sone i fengsler med dårligere standard enn nordmenn. Det er Arbeiderpartiet uenig i. En slik forskjellsbehandling strir både mot internasjonale forpliktelser og vårt menneskesyn. Det finnes ingen saklig grunn til å diskriminere utlendingene ved å tilby dem dårligere soningsvilkår enn nordmenn.

Dagpenger er en ytelse som gis alle innsatte med aktivitetsplikt og er tenkt å dekke personlige forbruksartikler. Hvis det er slik at Fremskrittspartiet mener at fengslet skal holde innsatte med forbruksartikler – slik de skriver i merknadene – fordi utlendingene ikke da vil trenge dagpenger, hvorfor mener Fremskrittspartiet da at nordmenn skal beholde dagpengene? Og hvorfor ønsker Fremskrittspartiet og Høyre at utlendinger skal sone i fengsel med dårligere standard enn nordmenn? Mener Fremskrittspartiet og Høyre at dersom soningsforholdene blir dårligere, vil utlendingene la være å begå kriminelle handlinger? Med høyrepartienes argumentasjon på dette punktet må vel det samme gjelde for nordmenn?

Tidligere i denne perioden var justiskomiteen på komitéreise i Romania. Der besøkte vi bl.a. et fengsel. De fleste av oss reagerte sterkt på forholdene der. Det var svært mange som sonet på samme celle, og de lå stuet sammen i køyesenger på tre etasjer. I en av cellene telte vi opp mot 20 innsatte. Det var kun ett toalett uten dør på deling per celle. Muligheten til personlig hygiene var minimal. Luftegårdene var små nettingbur der fangene nærmest sto på utstilling. De innsatte måtte selv delvis dekke kostnadene til mat osv.

Mange vil nok karakterisere dette fengselet som avskrekkende. Men hvorfor var da fengselet stappfullt, som vi sier på Nordmøre? Var det ikke avskrekkende nok?

Det finnes mange fengsler som har enda dårligere standard enn fengslet vi besøkte i Romania. De er også stappfulle, og landet som disse fengslene ligger i, har mye mer kriminalitet enn det vi har i Norge. I flere av disse fengslene er det også mye vold, og det er meget høyt tilbakefall til ny kriminalitet etter endt soning. Slik er det ikke i Norge.

Arbeiderpartiet mener bestemt at det å redusere standarden i fengslene våre ikke er veien å gå for å få kriminaliteten ned – verken blant utlendinger eller nordmenn. Vi tror at det er helt andre tiltak som vil få kriminaliteten ned. Derfor støtter vi ikke forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Åse Michaelsen (FrP) [17:28:09]: Det var denne kapasitetsplanen, da – jeg må si at vi gjerne skulle sett at den hadde kommet til Stortinget så vi kunne ha behandlet den.

I dag er det slik at veldig mange kriminelle blir overført fra lukket soning til åpen soning, fra åpen soning til hjemmesoning. Det skjer en forskyvning med de kriminelle fra en type soning til en annen. Det er ikke bra – ikke minst overfor andre der ute som ser at det faktisk ikke får konsekvenser når man får en tung dom og ikke blir satt inn til lukket soning, som en burde.

Det har vært en diskusjon – og statsråden har nylig hatt et større innlegg i diverse aviser – om både varetekt hjemme og soning med lenke. Der må jeg si at vi i Fremskrittspartiet reagerer sterkt på at det nå åpnes opp for varetekt i hjemmet. Nå har vi hatt en egen sak om dette i komiteen, men det kan ikke sies nok at hele fengselskapasitetsplanen må ses i sammenheng. Vi må se på både lukkede plasser, åpne plasser, hjemmesoning, utenlandske kriminelle i egne fengsler, utsending til eget hjemland og så videre – alt dette må ses i sammenheng. Det er det vi savner. Vi savner å ha den muligheten.

Så vet jeg også at statsråden og saksordføreren var innom dette med tilbakefallsprosenten. Det blir også brukt som et argument for at det er veldig bra å kunne sone i hjemmet. Det er bare det at hvis man tenker på tilbakefallsprosenten, må man også se på de kriminelle som man henviser til. I dag er det jo slik at de fleste av dem som har kunnet benytt seg av denne prøveperioden, har vært førstegangskriminelle, innsatte for bøtesoning, innsatte som soner dommer på inntil fire måneds ubetinget fengsel – de har fått den slags soning. Det sier seg selv at for dem er det en lavere tilbakefallsprosent enn for hardkokte kriminelle som sitter i fengsel. Derfor synes jeg ikke det argumentet er godt nok å bruke, at vi skal ha enda flere og en helt annen type kriminelle inn i hjemmesoning.

Så har vi også sett at veldig mange har sluppet ut for tidlig fra soningen, ikke lenger bare etter tre fjerdedelers soning. Det er faktisk noen som har sluppet ut etter halv soning. Alt dette er på grunn av mangel på god nok fengselskapasitet.

Jeg skal ikke komme inn på innholdet i soningen, selv om det også har vært et tema med hensyn til kvalitet, bruk av vikarer, bruk av ufaglærte osv.

Da justiskomiteen var i Tyskland på komitéreise, fikk vi alle se hvordan de løste en del av utfordringene i Frankfurt når det gjaldt varetektsplass på flyplasser. Et av de forslagene vi fremmer i dag, går ut på å få flere muligheter for varetekt i nærheten av grenser. Det er knyttet til forslag nr. 3 fra Fremskrittspartiet. Noe av det positive med det ville jo nettopp være å unngå nettverksbygging og å unngå transport, som man har i dag når man ikke har mulighet til den slags varetekt på grensen.

Så til saksordførerens innlegg og dette med dagpenger til utenlandske innsatte. Det er to forskjellige land vi snakker om. Det går ikke an å sammenlikne norske kriminelle med utenlandske kriminelle når det gjelder dagpengene. Dette har å gjøre med at en utenlandsk kriminell ikke har dagpenger og har ikke den tilgangen, som vi vet er 56 kr eller hva enn dagens sum er. Det er jo som en vanlig dagslønn for vanlig arbeid. Det blir en forskjell. Det blir noe som lokker når man først kommer i fengsel. Da kan det være greiere, hvis man i tilfelle blir tatt for narkosmugling eller hva det måtte være, å sitte i norsk fengsel enn å bli sendt tilbake til nettopp de fengslene i Romania som saksordføreren refererte til. Vi synes det er helt OK at vi heller sørger for at man får det nødvendige man trenger, enten det er en tannbørste, barberutstyr eller hva det skulle være, utlevert etter behov.

Det er et paradoks at vi ikke klarer å få sendt ut flere. Jeg tror at viljen fra statsrådens side så absolutt er til stede. Men det er et byråkrati her. Det er et system i Norge som ikke har lagt godt nok til rette for dette. Fremskrittspartiet vil kjøpe plass. Vi vil få til eventuelt bygging av nye fengselsplasser – for det ville være en vinn-vinn-situasjon. Det er mye vi kan gjøre.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag og de forslagene vil fremmer sammen med Høyre.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Åse Michaelsen har tatt opp forslagene hun refererte til.

Anders B. Werp (H) [17:33:41]: Det er ingen tvil om at presset i den norske kriminalomsorgen øker, både for dem som sitter inne til soning og på varetektssiden. Det gjorde et ganske sterkt inntrykk på en samlet justiskomité som for en tid siden besøkte politimesteren i Hedmark og hørte at de har varetektsfanger så langt unna som i Finnmark. Man kan tenke seg hvilke samfunnsmessige kostnader det innebærer – i tillegg til den tunge saksbehandlingen som følger med.

Vi må se framover. Vi må ta utgangspunkt i det som er dagens utfordringer, og så må vi se framover. Den økende andelen utenlandske statsborgere i norske fengsler er åpenbart en utfordring vi må jobbe mer med. Varetektssituasjonen har jeg nevnt. Det er en annen utfordring det må jobbes mer med. Ikke minst må vi intensivere arbeidet med soningsoverføring, slik at vi får større kapasitet, mindre press og større grad av sammenheng mellom den innsatsen politiet gjør, som domstolene gjør og helt ut til soning.

Derfor går Høyre sammen med Fremskrittspartiet og fremmer tre forslag, som det framgår av innstillingen. Forslag nr. 1 gjelder å få en kapasitetsplan til politisk behandling her i Stortinget. Det har Høyre tatt opp mange ganger, og det er blitt avvist hver gang. Vi mener at det å få en politisk behandling av en kapasitetsplan som tar opp i seg hele bredden av utfordringer i kriminalomsorgen, ville styrke veien videre, i kraft av at vi da får større grad av eierskap til de tiltak og strategier vi velger. I stedet legges det opp til at kapasitetsplanen blir et internt, departementalt og byråkratisk dokument, uten politisk forankring her i Stortinget. Det er Høyre skuffet over, fordi vi som sagt mener det motsatte hadde vært en styrke.

Forslag nr. 2 gjelder det å få en gjennomgang av og oversikt over økonomiske og sosiale ytelser, innenfor rammen av våre internasjonale forpliktelser, naturligvis. Men så kan vi heller ikke se bort fra at det kan ligge elementer i de økonomiske ordningene for de innsatte som kan være, for å si det slik, litt formildende forhold for de innsatte som kanskje kommer fra andre land. Vi kan ikke se bort fra at det her ligger noen slike effekter, og det må vi få en oversikt over, slik at vi kan ta stilling til det på et politisk nivå og vurdere, drøfte og debattere det og votere over om elementer der skal endres.

Det tredje forslaget gjelder å intensivere arbeidet med soningsoverføring. Det har blitt inngått flere avtaler. Det

er bra. Det er positivt. Det er nødvendig. Men vi mener mer kunne vært gjort og burde vært gjort fra regjeringens side. Som det ligger i forslaget: Vi mener det i noen tilfeller også kunne vært aktuelt å kjøpe plasser i den domfeltes hjemland. Dette vil redusere muligheten til å bygge nettverk i norske fengsler. Det vil redusere muligheten til å spre kriminalitet videre, ut fra nettverkene i de norske fengslene.

Så alt i alt synes Høyre dette er et viktig representantforslag. Vi står bak tre av de nevnte forslagene.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [17:38:30]: Spørsmålet om fengselsplasser er viktig. Det er viktig at personen som skal i varetekt eller som blir dømt til soning, faktisk settes i fengsel. Kristelig Folkeparti deler derfor opposisjonens utålmodighet med å få ned antall køer og å få flere soningsplasser. Dagens sprengte kapasitet setter de ansatte under stort press og bidrar til å senke kvaliteten på soningsplassene. Fengslene skal gi de innsatte tett og god oppfølging under soning. Skolegang og arbeidstrening er viktig i arbeidet med å hindre tilbakefall til en kriminell løpebane og for å lette de innsattes vei tilbake til samfunnet. Det er viktig for alle dem som skal føres tilbake til det norske samfunnet.

Når det gjelder de som ikke skal føres tilbake til det norske samfunnet, er Kristelig Folkeparti opptatt av at det kommer på plass flere avtaler om soningsoverføring, slik at utenlandske kriminelle i større grad kan sone i sine hjemland. Ellers bør det selvsagt være slik at utenlandske kriminelle som skal ut av landet etter soning, ikke trenger oppfølging i fengselet som er tilpasset dem som skal føres tilbake til det norske samfunnet.

Kristelig Folkeparti vil stemme for forslagene nr. 1–3, fra Høyre og Fremskrittspartiet i dag. Når det gjelder forslag nr. 1, mener vi det er viktig å få en politisk behandling i Stortinget av kapasitetsplanen for kriminalomsorgen. Kriminalomsorgens kapasitetsplan med enhetsstruktur for fengsler og friomsorgskontor, som kom i januar i år, er en slik omfattende plan med forslag til hvordan kapasiteten i kriminalomsorgen bør settes sammen for å dekke framtidig kapasitetsbehov. Den kommer med forslag til hvordan vi kan fjerne soningskøen og forhindre ny kø samt legge til rette for en straffegjennomføring etter intensjonene i kriminalomsorgsmeldingen.

Som mindretallet i komiteen skriver i sine merknader, vil denne kapasitetsplanen være et grunnlagsdokument for de prioriteringene som departementet vil gjøre med hensyn til eventuelle forslag om utbedringer og utvidelse i eksisterende fengsel eller nybygg.

Kristelig Folkeparti er enig med Fremskrittspartiet og Høyre når de etterlyser politisk behandling av kapasitetsplanen i Stortinget. Da ville vi fått en større forankring, som igjen ville gitt kriminalomsorgen forutsigbare signaler om framtidige investeringer og enhetsstruktur, og vi ville fått en viktig debatt i Stortinget.

Når det gjelder forslag nr. 3, vil jeg komme med en presisering. Vi opplever at det har vært jobbet med å oppnå avtaler om soningsoverføring av utenlandske kriminelle, men at antallet soningsoverføringer utenfor Norden har vært relativt beskjedent. Derfor støtter vi forsalget om at regjeringen umiddelbart starter arbeidet med å intensivere antallet soningsoverføringer, og at det i noen tilfeller der det er avtaler, eller der det er mulig, også åpnes for å kjøpe soningsplasser til utenlandske straffedømte i deres hjemland.

Akhtar Chaudhry (SV) [17:41:47]: Vi snakker om et ganske alvorlig tema. Det dreier seg om mennesker som vi i rettssalene fratar frihet og setter inn bak murene. Dette er noe av det mest alvorlige et menneske kan bli utsatt for, og de som sitter bak murene, fortjener det fordi de har forstyrret rettsordenen i vårt samfunn og redusert livskvaliteten til mennesker. Men det er likevel alvorlig for et menneske å bli fratatt friheten, og derfor må vi vite: Hva er målet med dette? Hvorfor setter vi mennesker bak lås og slå? Hvis det er hevn, har vi et problem som samfunn. Et sivilisert samfunn hevner ikke, selv ikke mot dem som bryter samfunnsordenen. Målet er – det har vi ettertrykkelig slått fast i St.meld. nr. 37 for 2007–2008 om straff som virker – å forebygge, å rehabilitere, å føre dem tilbake til samfunnet som bedre mennesker enn den gang de gikk inn i fengselet. Da er spørsmålet om de tiltakene som Fremskrittspartiet nå foreslår, er med på å gjøre dem til bedre mennesker? Vil de nå de målene som også Fremskrittspartiet faktisk var enig i den gangen vi behandlet St.meld. nr. 37?

Jeg ble imponert over saksordførerens innlegg. Hun kom med gode eksempler fra andre land som vi ikke liker å sammenlikne oss med, f.eks. Romania. De som sitter inne, blir de bedre mennesker når de kommer ut? Er forholdene riktige? Er det slik tilrettelagt at de som sitter inne, vil bli bedre mennesker når de kommer ut? Og hvis målet delvis også er å avskrekke, er det avskrekkende? De landene som faktisk har langt høyere kriminalitetsnivå enn oss, er nettopp de landene hvor forholdene i fengslene er langt verre enn hos oss, så det er ingen logikk i eller sammenheng mellom å ha dårligere forhold i fengslene og å nå disse målene. Av og til blir man faktisk veldig oppgitt og skjønner egentlig ikke hva målet er med de forslagene og tiltakene som Fremskrittspartiet fremmer på forskjellige samfunnsområder. Dette er et av dem.

La oss ta et veldig banalt eksempel. Jeg synes ikke at dette forslaget burde ha vært fremmet, men det er fremmet på ramme alvor i Stortinget, og da er vi nødt til å ta det på alvor. Det gjelder redusering eller avskaffelse av dagpenger til utenlandske borgere. Hvor kjøper disse menneskene barberblad, tannkrem og tannbørster? Er det i Romania de kjøper dette, mens de sitter i Kongsvinger eller oppe i Finnmark? Eller kjøper de det i Russland eller Polen? Det er jo klart at det er på det samme markedet som de som er norske borgere, kjøper tannkrem og andre barberingsartikler. Da koster det akkurat det samme. Hvis vi ønsker å redusere prisene, måtte disse artiklene importeres fra Romania eller Moskva, det er da de blir billigere. Noen ganger er forslagene så banale at du nesten ikke har et ønske om eller blir fristet til å debattere dem.

Vi og den rød-grønne regjeringen er stolte over den kriminalomsorgen som vi har levert i løpet av de siste åtte år. Vi har i samarbeid med dem som gjør denne jobben, levert

og lagt lange linjer for hvordan vi skal forebygge og rehabilitere, og resultatene taler for seg selv. Vi har fortsatt et lavt kriminalitetsnivå i vårt land, vi har fortsatt mindre tilbakefall i vårt land sammenliknet med mange andre land, og vi lykkes med resten av politikken også.

Så må jeg si: Man prøver å gi et inntrykk av at opposisjonen står samlet når det gjelder kriminalomsorgen, men det er ikke mye. Du kommer ikke lenger enn til forslag nr. 3 før dette korthuset faller sammen. Det er disse partiene som skal styre landet sammen – dersom det mot formodning skulle bli et flertall – og da vet vi egentlig ikke hva slags kriminalomsorg vi kommer til å få i dette landet.

Statsråd Grete Faremo [17:46:49]: Denne regjeringen er opptatt av å kunne tilby tilstrekkelig soningskapasitet, som innebærer at politiet får varetektsplasser til disposisjon, og at det ikke bygger seg opp soningskø.

Da vi diskuterte St.meld. nr. 37 for 2007–2008, Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn, la vi opp til at gjennomføring av straff kan skje ved bruk av alternativer til fengsel i moderat grad, og derfor registrerer jeg med glede at innføringen av straffegjennomføring med elektronisk kontroll har gitt gode resultater så langt, og også gir flere fengselsplasser til rådighet.

I perioden fra 2006 til i år er det etablert soningskapasitet tilsvarende om lag 890 plasser. Det er opprettet 657 nye fengselsplasser. I tillegg har etableringen av straffegjennomføring med elektronisk kontroll gitt en kapasitet som tilsvarer 237 plasser. Det er også gjennomført stengninger av enkelte fengselsplasser, slik at den samlede netto tilveksten fra 2006 til i år er 513 fengselsplasser.

I fjor ble det iverksatt en konseptutvalgsutredning for aktuelle tiltak vedrørende de eldre og uhensiktsmessige fengslene i fylkene Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder – i dag er den til ekstern kvalitetssikring.

Bruken av varetekt har økt de siste årene fordi vi har styrket politiet, vi har etterforskningsmetoder som har blitt mer effektive, vi har en høyere oppklaringsprosent, og det er også en økning i varetektsfengslingen av utenlandske kriminelle. Den gjennomsnittlige sittetid i varetekt har også økt, og jeg følger derfor denne situasjonen nøye.

Om forslagene til representantene vil jeg nevne at Kriminalomsorgens sentrale forvaltning har utarbeidet en kapasitetsplan, og planen er allerede omtalt i dagens debatt. Planen følges opp i departementet og vil være et grunnlagsdokument for de prioriteringer som regjeringen vil gjøre med hensyn til eventuelle utbedringer eller nybygg. Eventuelle forslag til etableringer av nye plasser, med bevilgningsforslag, vil bli lagt fram for Stortinget på ordinær måte. Derfor er det slik at regjeringen ikke legger opp til å framlegge forslaget til kapasitetsplan til behandling i Stortinget.

Straffegjennomføringslovens utgangspunkt er at alle innsatte skal behandles likt uavhengig av status. Det er viktig å presisere at utenlandske innsatte er underlagt samme aktivitetsplikt som andre, og at dagpengene er en ytelse for dette. Dagpengene skal dekke, som vi hørte, innsattes behov for nødvendige toalettsaker m.m., og alle innsatte forholder seg til samme priser.

Regjeringen har etablert et fengsel for utenlandske innsatte i Kongsvinger. Innholdet i straffegjennomføringen er tilpasset målgruppen og er i samsvar med nasjonale og internasjonale forpliktelser. Før det tas stilling til om det skal opprettes flere slike fengselsplasser, er det nødvendig å hente ut erfaringer over en lengre driftsperiode.

I Norge er erfaringen at en blandingsmodell, der fengslene kan motta både doms- og varetektsinnsatte, er mest hensiktsmessig. Det innebærer mer fleksibilitet i kapasitetsutnyttelsen, og det gir også større mulighet for aktivisering av varetektsinnsatte for å motvirke isolasjonsskader. Det er også den mest ressurseffektive ordningen.

Det er et mål at utenlandske innsatte så raskt som mulig skal overføres til fortsatt soning i hjemlandet. Alle land som har ratifisert overføringskonvensjonen, har forpliktet seg til å samarbeide om overføring av egne borgere. Det er derfor ikke hensiktsmessig at Norge kjøper plasser for å oppnå samme mål. Om dette bare hadde dreid seg om fengselsplasser, tror jeg faktisk vi hadde sett større omfang i overføringen.

På denne bakgrunn ser jeg det ikke som hensiktsmessig å iverksette de foreslåtte tiltakene i representantforslaget nå.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Knut Storberget (A) [17:52:00]: Aller først må jeg si at jeg kjenner igjen debatten. Jeg syns regjeringa skal ha honnør for å ha klart å koble to forhold når det gjelder det å øke kapasiteten i kriminalomsorgen.

Det aller første er å få mer volum, få flere plasser, men man har en stor mulighet i dette kapasitetsarbeidet til å kunne bedre den innholdsmessige delen av soningen overfor hver enkelt som er inne og soner, slik at man sikrer bedre rehabilitering. I så måte reagerer jeg på representanten Michaelsens innlegg, der hun nærmest problematiserer og gjør det til et problem at fanger går fra lukket til åpen soning, og så eventuelt til hjemmesoning. Det er jo det som er mye av intensjonen i St.meld. nr. 37 for 2007–2008, og som mange av oss har sett gir mye bedre resultater når det gjelder rehabilitering. Kanskje noe av det aller viktigste i rehabiliteringsarbeidet er den soninga som har progresjon i seg, og som signaliserer progresjon til den som faktisk er inne og soner sin straff.

Jeg syns derfor det er grunn til å understreke i denne debatten at skal man lete etter flere kapasitetskilder i arbeidet for å få ned køer og øke kapasiteten – og det må man, selv om køene nå ikke på langt nær er så høye som da Høyre og Fremskrittspartiet lagde budsjetter i dette landet – bør man først og fremst se hen til de alternative soningsformer som vi har, f.eks. det å kunne utvide ungdomsstraffen, slik at den blir landsdekkende så raskt som mulig. Et annet eksempel er hjemmesoninga – se på kapasiteten der. Jeg er glad for at regjeringa gjør det den gjør på dette området – sist i Nordland, var det vel.

Det er mange fordeler ved å se på disse alternative reak-

sjonene, først og fremst fordi flertallet av dem som er inne og soner, soner svært korte straffer. I så måte tar det opp mye kapasitet – man går ut og inn – men man trenger mer innholdsmessige tiltak enn det vi kanskje evner å kunne gi dem i dag. På sikt vil det være svært forebyggende å kunne gi dem en reaksjon som bidrar til å rehabilitere – ikke sørge for at de som sitter i denne salen om ti år, står med det samme problemet.

Det andre er at jeg mener det vil skape bedre fleksibilitet i hele systemet om man får større volum på de alternative reaksjonene. Det frigjør lukkede plasser fra soningsfanger som strengt tatt ikke trenger det – plasser som vi fint kunne bruke på dem som må i varetekt, eller dem som på grunn av alvorligheten i domfellelsen må sone bak lukkede dører.

André Oktay Dahl (H) [17:55:02]: Jeg vet ikke om den tidligere justisministeren har savnet oss, men det er til dels godt å ha han tilbake. Han har hørt noen debatter før, så dette kan bli gøy.

Akhtar Chaudhry var veldig opptatt av å stille spørsmål om noen blir bedre mennesker etterpå. Jeg tror i hvert fall jeg blir et veldig mye bedre menneske når jeg slutter å høre på Akhtar Chaudhrys innlegg om Høyre og Fremskrittspartiet, og hva vi egentlig mener, når jeg kommer meg ut herfra.

I St.meld. nr. 37 sto absolutt alle partier sammen om de viktige prinsippene som Akhtar Chaudhry – og alle de andre her – er opptatt av. Men det vi snakker om i dag, er en del av de prinsippene som handler om tilbakeføring til det norske samfunnet – det gjelder de som skal tilbakeføres til det norske samfunnet, ikke de som ikke skal tilbakeføres, men som skal ut. Det er jo problemet med deler av St.meld. nr. 37 – den har ikke problematisert nok om det som er en hovedutfordring nå, nemlig at vi har en for stor andel utenlandske kriminelle i norske fengsler som vi ikke vet hva vi skal gjøre med.

Da synes jeg det er på grensen til småfrekt å bruke mesteparten av tiden på å prate om Høyres og Fremskrittspartiets angivelig menneskeforaktende politikk. Så vidt jeg husker, var det menneskeforakt inntil i fjor – med egne fengsler og avdelinger for utenlandske kriminelle – mens det nå er god solidarisk SV- og arbeiderpartipolitikk, hvor man har innhold i soningen for mennesker med en annen bakgrunn. Det synes jeg sier litt om at i det øyeblikket Høyre og Fremskrittspartiet foreslår noe, er det menneskeforakt, men hvis SV mener det, er det godt innhold i soningen å sørge for at alle får et forsvarlig tilbud.

Jeg kunne ønske at statsråden i løpet av debatten ga én god grunn til ikke å legge frem kapasitetsplanen for Stortinget. Man har sagt at man ikke vil, men grunnen til det har vi ennå ikke fått med oss. Jeg synes det til forveksling er likt det at man brukte mange, mange år på å komme frem til at en politistudie ikke var så dumt. Nå kaller statsråden det riktignok for en politianalyse, mens politidirektøren kaller det ved sitt rette navn: politistudie. Det er interessant at det er en viss uenighet i terminologien her.

Vi trenger å få en kapasitetsplan til Stortinget, og vi trenger også en revidering av St.meld. nr. 37. Det de ansatte sier, er at det er ikke mulig å gjennomføre alle de viktige prinsippene vi er enige om, for ressursene og mulighetene til å gjennomføre dem er ikke der.

Justiskomiteen var på besøk i Bodø. Jeg synes det var ganske interessant å høre at enkelte av de tillitsvalgte beskrev f.eks. soningsoverføringsregimet som en ren og skjær vits. Det er et ganske kraftig uttrykk, men det er et bevis på at St.meld. nr. 37 trenger en revidering, ikke minst med tanke på hvordan vi skal løse de utfordringene vi alle er enige om: At vi ikke greier å løse utfordringene med alle de utenlandske kriminelle i norske fengsler.

Per Sandberg (FrP) [17:58:13] (komiteens leder): Jeg registrerer at den sittende regjering har funnet sitt mantra for valgkampen, særlig har justisministeren gått i front her og legger opp til en retorikk som ikke henger sammen med de forslagene som fremmes. Jeg registrerer at saksordføreren i dag bruker samme ytring. Nå er det altså menneskesyn og brudd på internasjonale forpliktelser som skal være gjennomgangstonen i valgkampen. Det skal vi svare på, for hvis det er snakk om brudd på konvensjoner og internasjonale avtaler, er det nok å plukke fra når det gjelder denne regjeringen. Det har kommet påpakninger fra forskjellige internasjonale fora de siste 15 årene. Men jeg ser at det er det som skal brukes når man går tom for saklige argumenter.

Så er det sånn at kriminalomsorgen gjør en fantastisk jobb. De jobber knallhardt hver eneste dag, og de er i førstelinjen når det gjelder å se at utviklingen går i negativ retning. Min komité har fått informasjon fra flere som jobber i kriminalomsorgen. Det er uholdbare forhold. Man greier ikke å overføre utenlandske kriminelle. Det har blitt en farse.

Justisministeren viser til overføringskonvensjonen. Den betyr ingenting, det hjelper ikke på kapasiteten i det hele tatt. EU har bestemt at nå skal det bli en obligatorisk overføring mellom land i EU – Norge blir ikke med. Situasjonen for Norge blir at utfordringene vi står overfor, blir enda større. Det handler ikke om menneskesyn eller internasjonale forpliktelser. Det handler om å rydde opp i forhold som har vært problematiske i mer enn denne regjeringens regjeringstid. Det var slik under Bondevik II også. Ja, det var slik under Stoltenbergs første regjering også. Det var slik under Bondevik I-regjeringen også. Denne situasjonen har gått fram og tilbake, opp og ned, med vekslende utfordringer siden undertegnede kom inn på Stortinget i 1997. Det er en forskjell på Fremskrittspartiet og de andre partiene: Ja, vi vil følge opp våre forslag og lovnader i St.meld. nr. 37 for 2007–2008, men vi vil ikke være med på å øke kapasiteten innenfor norsk kriminalomsorg ved å slippe flere ut. Det er det det dreier seg om. Vi mener at hvis vi tar et krafttak for å få overført utenlandske kriminelle og reduserer standarden for utenlandske kriminelle, vil det gi oss en massiv kapasitet. Det er det det handler om, men så ønsker man ikke å ta tak i debatten og bruker ord og uttrykk som «menneskesyn» og «internasjonale forpliktelser» til å gjemme seg bak.

Statsråd Grete Faremo [18:01:37]: Jeg har allerede redegjort for hvordan vi har jobbet for å øke kapasiteten, og også for hvordan vi har tatt i bruk alternative soningsformer, men siden det er flere som har etterlyst hvordan kapasitetsplanen vil bli fulgt opp, vil jeg, selv om jeg redegjorde for hva regjeringen tenker rundt det, komme tilbake til det spørsmålet.

Det er helt riktig, det som representanten Oktay Dahl sier: Jeg har bedt om en politianalyse. Det har jeg gjort for å få en god oversikt over hvordan ressursene i politiet anvendes, og dermed et godt grunnlag for å kunne følge dette opp på egnet måte overfor Stortinget. Vi følger opp også kapasitetsplanen på egnet måte overfor Stortinget, og – som jeg redegjorde for – gjennom de årlige budsjettproposisjonene. Det vil selvsagt også være en aktuell problemstilling knyttet til hvordan vi skal legge en langsiktig, god plan for styrking av politiet.

Det er også riktig at jeg har uttrykt synspunkter på forslag knyttet til innvandringsområdet, som er framlagt av representanter i denne sal. Jeg har gitt uttrykk for at forslagene – bl.a. et forslag om fengslingsregime knyttet til asylinstituttet, som så langt er ukjent, tror jeg, både i dette landet og i europeisk sammenheng – for meg ser ut til å bygge på et menneskesyn som jeg ikke kan stille meg bak. Jeg har aldri uttrykt meg om personer når det gjelder deres syn på det ene eller det andre.

Per Sandberg (FrP) [18:03:44]: 3 minutter er lite. Representanten Akhtar Chaudhry stilte en hel rekke spørsmål. Jeg når ikke å svare på alle i løpet av 3 minutter.

Til det siste som statsråden er inne på, om menneskesyn, kjenner jeg ikke til noen i denne sal som har foreslått et fengselsregime for asylanter. Det må være noe statsråden selv har funnet på. Jeg har ikke sett noen innstilling eller noe forslag fra denne sal, jeg, om noe fengselsregime for asylanter. Men jeg kjenner meget godt til at Utlendingsdirektoratet, og indirekte regjeringen, bygger den type fengselslignende institusjoner i Hellas, som jeg for øvrig selv skal ned og besøke, så jeg tror en skal være forsiktig med å bruke den type ord og uttrykk. En bør kanskje feie for egen dør først.

Til Akhtar Chaudhry, som stilte mange spørsmål: Det er slik at når det gjelder vårt nyeste fengsel, Halden, er vi tverrpolitisk enige om at det ikke skal sitte utenlandske kriminelle der. Der skal det ikke sitte personer som ikke skal rehabiliteres og tilbakeføres til det norske samfunnet. Sist vi var der med komiteen, var det 40 pst. utenlandske kriminelle. Da er det bortkastede ressurser. Da bruker vi masse ressurser der på personer som ikke skal tilbakeføres til det norske samfunnet, og som kunne ha vært brukt på en helt annen måte. Derfor foreslo Fremskrittspartiet fengsel for utenlandske kriminelle, noe som den gangen nærmest tilkjennega et dårlig menneskesyn, men som nå har blitt en realitet. På tross av at Stortinget har stemt det ned, har denne regjeringen gjort det. Regjeringen har faktisk handlet imot Stortingets intensjon – det er også interessant i seg selv.

Så er det altså sånn – jeg kan gjerne stille spørsmålet til Akhtar Chaudhry: Når vi skal overføre utenlandske kriminelle til Romania, mener Akhtar Chaudhry at de da skal ha 57 kr om dagen selv om de soner i Romania? Det er det man indirekte sier: Man er for soningsoverføringsavtaler til opprinnelseslandet – det har denne regjeringen skrytt på seg. Jeg må si at jeg var glad, jeg også, den dagen jeg hørte at forrige justisminister, Storberget, la fram disse avtalene – som viste seg ikke å fungere i det hele tatt. Mener man virkelig at man også skal overføre dagpengefunksjonen til de utenlandske kriminelle når de soner i opprinnelseslandet? Det er det det dreier seg om.

For meg og mange i Fremskrittspartiet er det også slik at fengselsstraff innebærer en frihetsberøvelse som skal brukes til å rehabilitere sterkest mulig. Samtidig har jeg en følelse av at man fortsatt glemmer en vesentlig ting: Det er at straffetiltak og sanksjoner har man også for å beskytte offeret som har vært utsatt for en kriminell handling, og for å beskytte samfunnet for gjentakelser. Det glemmer man i denne debatten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 12 og 13 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 12 [18:07:00]

Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen, Ulf Leirstein og Per Sandberg om handlingsplan mot tigging (Innst. 407 S (2012–2013), jf. Dokument 8:96 S (2012–2013))

Sak nr. 13 [18:07:21]

Innstilling fra justiskomiteen om endringer i politiloven (Innst. 427 L (2012–2013), jf. Prop. 152 L (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 45 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anders B. Werp (H) [18:08:16] (ordfører for sakene): Dette er, som Stortinget vil se, saker hvor den politiske uenigheten er stor, men som saksordfører vil jeg likevel takke for samarbeidet med komiteen, hvor det har vært et ryddig samarbeid og en god prosess, sett fra min side i alle fall.

Det er to saker: Den ene er representantforslag nr. 96

fra Fremskrittspartiet om å innføre et tiggeforbud og få en tiltaksplan mot tigging, og den andre er Prop. 152 L om endringer i politiloven, hvor regjeringen foreslår at det i de lokale politivedtektene kan fastsettes vilkår for pengeinnsamling, og hvor det også kan pålegges meldeplikt og føres register over sådant.

Stortinget vedtok løsgjengerloven opphevet i 2005, basert på at man den gangen så stort sett ganske slitne rusmisbrukere stå for tiggingen, at det var et åpenbart sosialpolitisk grep, og at sosialpolitiske utfordringer ble adressert ved den opphevelsen. I proposisjonen går det tydelig fram at regjeringen selv nå ser at det er andre forhold som utfordrer oss, enn den gangen, ved opphevelsen av løsgjengerloven. Det framstår som mer organisert tigging, og politiet rapporterer også om en sammenheng mellom tigging og kriminalitet. Komiteen slutter seg til den virkelighetsbeskrivelsen og støtter regjeringen i at det er behov for å kunne gripe regulerende inn for å begrense tiggingens omfang og også ta tak i kriminalitetsutfordringene.

Dette er altså en sak med mange dimensjoner. Det har kommet til dels nye drivkrefter inn i bildet som påvirker både saken og debatten.

Som det framgår av innstillingene, foreligger det mindretallsforslag. Jeg tar med en gang opp de forslagene som Høyre har fremmet sammen med Fremskrittspartiet. Flertallet, regjeringsfraksjonen, går for en justert lovtekst som fremmes i proposisjonen. Jeg antar, for så vidt, at statsråden selv kanskje redegjør for det som eventuelt ligger i den justeringen som lovteksten har fått, og som framgår av innstillingen.

Så til merknadene fra Høyre. Dette er en sak hvor vi skal debattere de justispolitiske utfordringene. For Høyre er det samtidig veldig viktig å understreke at denne saken har mange sosialpolitiske dimensjoner, som må adresseres for å forebygge de drivkrefter som fører til tigging, enten det er norske eller utenlandske tiggere. Denne saken og denne debatten dreier seg om, sett fra vår side, de justispolitiske effektene og de justispolitiske virkemidlene.

Vi har i våre merknader pekt spesielt på utfordringene knyttet til mulige sammenhenger mellom tigging og menneskehandel. Vi viser til dommen i Bergen tingrett 5. juni i fjor, der man peker på en mulig sammenheng mellom tigging og menneskehandel av en meget alvorlig karakter. I merknadene framgår det også at det i Sverige er påvist at 166 barn var offer for menneskehandel, hvor tigging var ett element.

Jeg vil også understreke at regjeringens lovforslag som her ligger til behandling, skaper store spørsmål når det gjelder gjennomføring. Komiteen fikk noen få dager før den skulle avgi innstilling, et spørsmål fra bystyret i Oslo hvor de faktisk ber komiteen utdype hvordan loven skal tolkes og håndteres. Det er ikke et kvalitetstegn i en så viktig sak.

Fra Høyres side er konklusjonen: Vi skal gjeninnføre et tiggerforbud med umiddelbar virkning. Vi ser det som det beste virkemiddelet.

Presidenten: Representanten Anders B. Werp har tatt opp de forslagene han refererte til.

Jan Bøhler (A) [18:13:42]: Dette spørsmålet har vi sett kan skape veldig sterke stemninger i befolkningen – fra det ytterpunkt der man nærmest stempler folkegrupper, til det ytterpunkt der man nærmest mener det å tigge er et positivt fenomen. Det at det er så sterke følelser – stemninger – rundt denne saken, gjør at det desto mer tilligger oss på Stortinget et ansvar for å forsøke å se etter felles løsninger, dempe konfliktene, se ordentlig på hva vi er enige om. Det kan man også se når man leser innstillingene fra justiskomiteen.

Vi er enige om at situasjonen er endret i forhold til da Stortinget opphevet løsgjengerloven – jeg understreker at det var enstemmig – og at det nå er behov for å gripe inn med regulerende tiltak overfor tigging som ikke er rent situasjonsbetinget, noe man kun har hatt de siste årene. Det er enighet om at de fleste som tigger, er i en vanskelig livssituasjon, enten de kommer fra Norge eller fra utlandet, og at det ligger store sosiale problemstillinger bak, som vi først og fremst må avhjelpe med velferdstiltak – også i hjemlandet til de tilreisende. Vi har i dag sett at det er diskusjoner om hvor mye ressurser som egentlig er satt inn. Det er bra at det nå har kommet betryggende informasjon om at bruken av EØS-midlene til å hjelpe romfolket i hjemlandet vil bli trappet opp i årene framover.

Selv om dette først og fremst er et sosialt problem, er vi klar over sammenhengen mellom omfanget av tigging og omfanget av visse kriminalitetsformer, og at det har oppstått ordensmessige problemer knyttet til bl.a. forsøpling og sanitære forhold.

Når det er såpass bred enighet om hva det handler om, og når utgangspunktet er at vi må gjøre noe sammen, synes jeg – når man vet at regjeringspartiene pluss Kristelig Folkeparti og Venstre er imot et generelt forbud – det er synd at det skal være så vanskelig å kunne diskutere subsidiære løsninger, som kan gjøre noe med det vi er enige om. Vi ser at de fleste land i Vest-Europa som har gjennomført tiltak når det gjelder tilreisende og lokale tiggere, har gjort det i form av at lokale myndigheter har fått mulighet til å foreta reguleringer. Det er til nå kun Danmark og Storbritannia som har totalforbud, mens land som Spania, Frankrike, Sveits, Tyskland, Østerrike osv. har forskjellige former for lokale reguleringer. Det er dette også vi har foreslått, og som flertallet i komiteen går inn for.

For å kommentere et par av forslagene: I noen kommuner har det lenge vært utprøvd meldeplikt når det gjelder pengeinnsamling. Det kom opp en viktig innvending, bl.a. fra Oslo kommune, om at man hadde problemer med å gjennomføre dette, fordi det også ville ramme innsamlinger til ideelle formål i regi av ideelle organisasjoner. Dette har regjeringen forsøkt å løse og har lagt opp til en løsning på i proposisjonen som nå fremmes, som går ut på at de som er registrert i innsamlingsregisteret, ikke vil være omfattet av en slik meldeplikt, og der det også legges opp til tilpasninger for mer lokale, ideelle innsamlinger.

Det er synd at man ikke kan se mer positivt på dette, imøtekommer viktige innvendinger og er mer villig til å prøve det ut. Vi har sett eksempler på at man også fra politiets side har prøvd ut dette og har sett virkninger. I Bergen har man bl.a. prøvd ut en mangfoldspatrulje for å følge

opp at man har meldeplikt til politistasjonene der. I Oslo har man sagt at det vil komme altfor mange hvis man innfører meldeplikt. Det kunne vært interessant å se på hvor mange som egentlig ville kommet. Vi har behov for å få en oversikt over hvor mange tiggere vi har her, og også få en oversikt over hvor mange som kvier seg for å gå til politiet – fordi de antakeligvis ikke har rent mel i posen.

Det foreligger også et viktig lovforslag om regulering av tid og sted for tigging på offentlig sted.

Jeg håper at vi kan få respekt for at vi har forsøkt å finne en mellomløsning, og at man ikke forhåndsdømmer nord og ned forsøkene på å komme med konkrete tiltak.

Ulf Leirstein (FrP) [18:18:58]: Fremskrittspartiet ser med bekymring på dagens utvikling av stadig mer aggressiv tigging. Gjennom medieoppslag og uttalelser fra politiet har det etter hvert blitt tydelig at tiggingen også fører med seg andre, mer alvorlige, forbrytelser, som innbrudd og grove ran.

Da løsgjengerloven ble opphevet i 2005, var det med begrunnelse i at antall tiggere var blitt sterkt redusert over en periode. Videre begrunnet man opphevelsen med at tigging i større grad burde ha en sosialpolitisk oppmerksomhet mer enn en kriminalpolitisk. På dette tidspunktet var tigging noe som i stor grad utelukkende angikk norske borgere, noe som også saksordføreren var inne på i sitt hovedinnlegg.

Åpningen av grensene mot Øst-Europa i 2005 har medført at dagens tiggere i større grad er tilreisende fra andre land. Rumenere utgjør en hoveddel av disse. Gjennom ulike medieoppslag har man sett at rumenere organiserer seg i grupper, der enkeltpersoner blir utplassert på ulike steder i byen og tigger der. Denne formen for organisert tigging utgjør ofte et skalkeskjul for andre, mer alvorlige former for kriminalitet. Innbrudd og grove tyverier er ikke en uvanlig konsekvens av tiggeproblematikken. Mindre alvorlige forhold, som nasking og lommetyverier, følger også i kjølvannet av det tilreisende tiggermiljøet. Gjennom medieoppslag har man den siste tiden sett hvordan antall lommetyverier har eksplodert både i byene generelt og i Oslo spesielt.

Det er nødvendig å utnytte spillerommet i Schengenavtalen bedre enn man gjør i dag. Økt oppmerksomhet på grensekontroll med hyppige stikkprøver også innad i Schengen vil kunne bidra til å hindre kriminalitet i norske byer. Jeg vil også påpeke at man har sett flere urovekkende eksempler på menneskehandel i forbindelse med det rumenske tiggermiljøet. En sak behandlet i Bergen tingrett for en tid siden omfatter både handel med og seksuelt misbruk av barn, og barna ble tvunget til både tyveri og salg av falske gullsmykker. Dessverre er realiteten at det norske straffenivået og fengselsvesenet – som vi diskuterte i forrige sak – ikke virker preventivt på personer med bakgrunn fra land med et vesentlig høyere straffenivå og en lavere fengselsstandard. Menneskehandel er en så alvorlig forbrytelse at det haster å få på plass tiltak. En økt politifaglig oppmerksomhet på menneskehandel kombinert med en umiddelbar heving av strafferammene for denne type forbrytelser vil være hensiktsmessige og forebyggende tiltak.

I et forsøk på å få kontroll på tiggeproblematikken har en rekke kommuner i dag innført registreringsplikt for tiggere. Dette gir politiet mulighet til å bortvise tiggere som ikke har tillatelse til å tigge, og er således et lite skritt i riktig retning. Men denne løsningen er ikke tilstrekkelig og vil byråkratisere og vanskeliggjøre politiets arbeid sammenlignet med et generelt forbud. Det er også liten grunn til å tro at de store utfordringene knyttet til dagens tigging vil forsvinne selv om tiggerne påbys å ha en kommunal tiggetillatelse. Oslo kommune har gjentatte ganger forsøkt å gå enda lenger og ønsker å få gjennomført et lokalt totalforbud mot tigging. Dette har altså ikke vært mulig å gjennomføre etter dagens regelverk.

Viljen til problemløsning i kommunene er generelt stor. Det vil derfor være klokt å utarbeide ordninger som lar kommunene selv innføre tiltak for bekjempelse av tigging. Et forslag til løsning her kan være kommunale bøter mot ulovlig tigging. Denne type ordninger vil kunne avlaste politiet samtidig som det lokale selvstyret styrkes.

Politiet i Oslo har gått tydelig ut mot dagens ordning og ønsker et forbud. Kilder i Oslo-politiet har uttalt at situasjonen er vanskelig håndterbar uten en klar hjemmel for bortvisning av aggressive tiggere. Etaten har således sagt at man ønsker en slik lovhjemmel. Man bør derfor være meget varsom med å ignorere klare oppfordringer fra den etaten som arbeider med denne problematikken daglig. Dessverre velger altså regjeringen å vende det døve øret til.

Tiggeproblematikken har nå blitt så omfattende at det haster å få på plass tiltak. Menneskehandel, utnyttelse av barn, lommetyverier og innbrudd er straffbare forhold som følger i kjølvannet av tiggevirksomheten. En handlingsplan mot kriminalitet i tilknytning til tiggermiljøet er nødvendig for å få kontroll på situasjonen, og med den kunnskapen man har i dag, taler sterke hensyn for at en slik handlingsplan – som Fremskrittspartiet har foreslått i sitt representantforslag – også omfatter et generelt forbud mot tigging. Jeg tar opp de forslag Fremskrittspartiet fremmer i innstillingen.

Presidenten: Representanten Ulf Leirstein har tatt opp de forslagene han refererte til.

Akhtar Chaudhry (SV) [18:24:01]: Om lag 2 milliarder mennesker lever i fattigdom i vår verden. Over 1 milliard mennesker lever i ekstrem fattigdom, de lever for under 1 dollar per døgn. En av dem er Gina Ionesco. Hun befinner seg i Oslos gater, hun sover under broen i Sinsenkrysset, hun har reist fra sine tre barn i Romania. Minstebarnet er ni måneder, de to andre er fem og seks år. Gina – sammen med sin mann – tjener mellom 100 og 200 kroner per dag ved å tigge i Oslos gater. Penger sender hun hjem. Sist de gjorde det, var for én måned siden. «Pengene bruker vi til mat til barna og melk til minstegutten,» sier bestemoren, som passer på disse barna. «Pengene sender jeg til Romania. Det holder til litt mat, et måltid eller to, ikke mer.» Det sier Gina til Dagsavisen.

Dette er livet Gina, hennes tre barn og flere tusen andre mennesker bare i Europa lever, for ikke å snakke om alle

de andre fattige rundt omkring i verden. For alt vi vet, kan Gina sitte rett utenfor denne salen, dette huset, og kjempe sitt livs kamp: Hvordan skal jeg få mat i kveld? Hvordan skal min baby få melk i kveld? Samtidig debatterer Stortinget saken. Og hva er det vi debatterer? Debatterer vi hvordan vi kan avskaffe eller bekjempe fattigdom? Debatterer vi hvordan vi kan gjøre livet lettere for Gina og hennes ni måneder gamle baby? Debatterer vi hvordan vi kan skaffe Gina jobb, slik at hun kan komme ut av fattigdommen? Nei, vi debatterer hvordan vi kan fjerne Gina fra våre gater, ikke hennes fattigdom. Gatene skal renses og renoveres. Vårt største problem i dag er mennesker som står i nød og tigger i våre gater. Noen ønsker sågar å bruke rettsstatens sterkeste midler; politi og fengsel. Vi har et problem. Vi er ikke i stand til å sette oss i fattige menneskers situasjon.

I denne salen finnes det representanter og partier som er ihuga tilhengere av EU og dens fire friheter. De vil ha fri flyt av arbeidssøkende, tjenesteytende og kapital, men de vil ikke samtidig se de fattige i nød som finnes i samme EU, i øynene. De som kan komme og styrke vår velferd, er velkomne, men de som trenger å tigge, er ikke velkomne. Det er et paradoks, det er en selvmotsigelse noen bør innse.

Jeg er glad for at regjeringen fortsatt mener at vi ikke kan bekjempe fattigdom ved å nedlegge et forbud mot å tigge en femmer til melk til Ginas ni måneder gamle baby. Regjeringspartiene har blitt enige om at tigging fortsatt skal være tillatt i Norge, at det kan gis adgang til å registrere mennesker som ønsker å tigge i våre gater, slik at vi kan gi tiggere trygghet, fjerne kriminelle fra våre gater og gjøre våre gater trygge. Det åpnes for å gi adgang til å forby tigging i gitte tidsperioder og i gitte geografiske områder, men det skal aldri gjøres slik at det blir et de facto forbud i hele byen. Og slike begrensninger kan ikke gjennomføres før, og uten at, det foreligger sosiale tiltak som dusj, toalett og tildeling av enkel mat, en kopp suppe, til mennesker i nød.

Jeg skal ikke legge skjul på hvor jeg og SV står i denne saken, men når man først må finne kompromisser sammen med sine samarbeidspartnere, mener jeg at vi har funnet gode tiltak som vil gi mennesker i nød mulighet til å få tak i penger til melk til barna og et måltid. Samtidig skal kommunene legge til rette for at disse menneskene kan oppholde seg i Norge med menneskeverdet i behold. Det er slik et sivilisert samfunn skal opptre.

Jenny Klinge (Sp) [18:28:39]: Senterpartiet har programfesta at vi ønskjer å innføre forbodet mot tigging igjen. Det er ikkje for å skjule fattigdom eller for å forby sosial nød, slik somme talsmenn for at det er nødvendig å la tigging vere tillate lett sarkastisk formulerer det. Derimot er det for å forby eit fenomen som held oppe sosial nød, og som er knytt til ulike typar lovbrot, som vinningskriminalitet og menneskehandel.

Primært vil Senterpartiet ha eit generelt forbod mot tigging igjen, slik vi hadde fram til 2006, men vi støttar dei endringane i politilova som blir gjorde i dag, fordi dei kan bidra positivt til å dempe tilstrøyminga og omfanget. Alle tre regjeringspartia har erkjent at tigging er eit problem, og at noko må gjerast. At vi ikkje er einige om kor langt vi skal gå i å førebyggje tigging, er opplagt, men det at kommunane no kan innføre lokale forbod definert til tid og stad, er eit framsteg.

Vi må følgje utviklinga og resultata nøye, og om dei kommunale reguleringane ikkje fungerer godt nok i praksis, er vi eit steg nærare eit generelt forbod.

Somme meiner at det er humant og hjelpsamt å la tigging vere tillate. Eg tvilar ikkje på dei gode intensjonane. Men eg veit jammen ikkje om vegen ut av fattigdom går gjennom å sitje på asfalten i timevis kvar dag med ein kopp i handa.

I samfunnet vårt meiner vi at ungar som veks opp, har best av å få utdanning og bli motiverte til å arbeide. Vi har obligatorisk skulegang og tiltak for å få folk i jobb viss dei ikkje klarer det sjølve. Kulturen vår er innretta slik – haldningar og handlingar heng ofte i hop.

Fenomenet tigging har ikkje eintydige, enkle årsaker. Men det er likevel på sin plass å påpeike at hos grupper av menneske der det er kultur for å tigge heller enn å arbeide til livsopphald, blir ungane ofte hindra i å ta skulegang. Det blir for lettvint å seie at tigging berre kjem av diskriminering og mangel på andre moglegheiter. Mangel på ønske og vilje til å ta i bruk andre moglegheiter kan òg spele inn.

Noreg løyver årleg pengar til ulike EØS-tiltak retta mot fattige romfolk i ti andre europeiske land – aller mest til Romania og Bulgaria. Meir av dette er vegen å gå. Utanriksministeren har uttalt at norske myndigheiter skal ta initiativ til ein dialog med EU og aktuelle mottakarland for eventuelt å kunne målrette ubrukte EØS-midlar i inneverande periode til å auke innsatsen for romfolket. Eg veit at det blir arbeidd med ei oppfølging i behandlinga av revidert nasjonalbudsjett.

Dette er bra. Eg håpar at myndigheitene i åra som kjem, sørgjer for at meir pengar blir brukte for å sikre ungar ei framtid. Sosiale tiltak i heimlandet – kombinert med tilbod om skulegang – er viktig. For å få best mogleg effekt må vi samtidig med dette gjere det mindre attraktivt å tigge her til lands, slik at motivasjonen til foreldra for å gje ungane utdanning i heimlandet – og dermed sjansar til å få jobb i framtida – ikkje blir for liten.

Eit tiggeforbod vil gjere marknaden dårlegare. Dette handlar om å gjere eit fornuftig justispolitisk grep her til lands og samstundes støtte opp om gode sosialpolitiske tiltak i heimlandet til tiggarane.

Det blir ofte sagt av forkjemparane for at tigging skal vere lov, at det å tene pengar på å tigge er betre enn ingenting. For somme fattige familiar hadde det òg vore betre enn ingenting om vi tillét barnearbeid igjen, men det gjer vi ikkje fordi vi meiner ungar skal sleppe det. Men at ungar skal bli tvinga til å tigge, er visst ikkje fullt så ille, skal ein tru debatten innimellom.

Kommunane får eit nytt verktøy for å avgrense tiggingа når dei no skal kunne innføre lokale forbod – ved å definere tidspunkt og plassar der det ikkje skal vere lov å tigge.

Det er viktig at det blir lagt stor vekt på lokale vurderingar i utforminga av politivedtektene. Det er kommunane og lokalsamfunna som veit korleis situasjonen er i områda sine.

Eg vil vise til svarbrev av 29. mai i år frå Justisdepartementet til Oslo kommune, der departementet slår fast at ein skal leggje stor vekt på kommunane sine vurderingar. Det gjeld òg dersom kommunane meiner det er nødvendig å definere heile sentrum som eit område der det ikkje skal vere lov å tigge.

Eg har tillit til at kommunane forvaltar dette godt framover, og eg vil oppfordre dei kommunane som har problem med utstrekt tigging, til å bruke dei verktøya dei no får. No kan kommunar og byar rundt i landet f.eks. hindre tiggarbandar i å etablere seg rundt gamleheimar og trafikknutepunkt. Oslo kommune – som landets hovudstad – har eit spesielt ansvar for å gjere noko.

Dagens endringar i politilova er eit reelt steg framover, men det er etter mi meining òg eit mogleg steg mot eit generelt forbod. Det vil vere det aller enklaste for alle partar å rette seg etter – for kommunane, politiet og dei som lurer på å reise hit for å tigge. Foreløpig håpar eg på at endringane vi vedtek i dag, vil gje positive resultat. Det føreset at kommunane bruker dei moglegheitene dei får.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [18:33:54]: Selv om noe av tiggervirksomheten i Norge også fører med seg ordensproblemer og kriminalitet, mener Kristelig Folkeparti at hovedperspektivet i møte med tigging må være at dette handler om fattige mennesker som befinner seg i en veldig vanskelig situasjon.

Hvis tiggere også begår kriminelle handlinger, må de tas, på samme måte som andre som begår kriminalitet, må tas.

Så kan vi være enige om at tigging ikke er en løsning på de tilreisendes problemer i hjemlandet i Sørøst-Europa. Det beste ville vært at ingen måtte tigge. Arbeid er veien ut av fattigdom. Men den økonomiske situasjonen i Europa gjør at vi alle bør ta inn over oss at fattigdomsmigrasjon fra EØS-området til Norge vil kunne bli et vedvarende fenomen i årene som kommer.

Kristelig Folkeparti vil – med menneskeverdet i sentrum – ha en helhetlig tilnærming som svarer på ulike sider av den utfordringen som følger av et økende antall tilreisende som driver med tigging.

Vi står overfor en sosialpolitisk utfordring, der det må vurderes hva som er hensiktsmessige tiltak for å gjøre tilværelsen for de tilreisende tiggerne mer verdig, gjennom på ulike måter å gi helse-, sanitær- og botilbud.

Kristelig Folkeparti vil støtte og forsterke den foreslåtte innsatsen på dette området. Vi foreslår 20 mill. kr i tilskuddsordning til frivillige organisasjoner som arbeider med humanitære tiltak for mennesker i nød. Tiltakene bør utformes slik at de også reduserer konfliktpotensialet.

Vi er også stilt overfor en justispolitisk utfordring, hvor vi må vurdere hvilke virkemidler som er egnet til å forhindre ordensforstyrrelser, menneskehandel og andre typer kriminalitet. Politiet må ha verktøy.

Og ikke minst står vi overfor en internasjonal utfordring, hvor vi må bidra til å bedre livsvilkår og rettigheter i de tilreisende tiggernes hjemland. En egnet form for dette er EØS-støttemidlene som går til bl.a. Romania. Men da må støtten faktisk også være innrettet mot romfolk og ikke slik, som Aftenposten presenterer i dag, at bare en liten andel er det.

Etter Kristelig Folkepartis mening bør og kan Norge gjøre mer for å hjelpe i hjemlandene – både på kort og lang sikt, gjennom EØS-støttemidler og ved andre initiativ. Vi foreslår derfor i revidert nasjonalbudsjett 50 mill. kr til hjelpetiltak i regi av frivillige organisasjoner som har arbeidet, eller søsterorganisasjoner som arbeider, i hjemlandene til disse menneskene.

Når regjeringen nå foreslår å endre politiloven for å kunne innføre tids- og områdeforbud mot tigging, gjør de det selv om de i sin egen proposisjon sier at dersom tigging utøves på en uakseptabel måte, vil dette i utgangspunktet kunne håndteres ved hjelp av eksisterende lovbestemmelser.

Kommuners eventuelle ønske om en meldepliktsordning knyttet til pengeinnsamling – et virkemiddel som Kristelig Folkeparti stiller seg positiv til – kan i dag allerede benyttes. Både Bergen og Kristiansand har gode erfaringer med nettopp denne ordningen.

Fremskrittspartiet og Høyre tar til orde for et forbud mot tigging. Kristelig Folkeparti avviser å skulle innføre et forbud mot tigging.

Regjeringen har også sagt nei til et generelt tiggeforbud. I motsetning til regjeringen synes Kristelig Folkeparti det vil være krevende samtidig å åpne for å kunne tids- og områdebegrense tiggingen. Det vil raskt kunne arte seg som et semi-forbud, og det vil fort kunne bli sett som en anledning til å skulle gjemme bort tiggere fra der folk ferdes. Vi trenger ikke gå lenger enn til Oslo bystyre for å finne eksempler på en slik tenkning, med forslag om å forby tigging innenfor Ring 2 – eller mer kuriøst – utenfor markagrensen.

Representanten Chauhdry hadde et godt innlegg, der han trakk fram Gina. Konsekvensene av regjeringens forslag kan fort bli at Gina blir jaget rundt i Oslo, eller jaget ut, nettopp av de virkemidlene som regjeringen ønsker å innføre, og som Stortinget sannsynligvis kommer til å vedta i dag.

Kristelig Folkeparti mener håndheving av eksisterende lovbestemmelser er tilfredsstillende for å beskytte borgerne. Derfor støtter vi ikke forslaget om endring i politiloven § 14 for å gi en hjemmel for å forby pengeinnsamling i spesielle soner eller tidsrom.

Til slutt vil jeg komme med et hjertesukk. Jeg ser at i salen i dag er det mange tilhengere av forbudet, og mange vil også kjempe ihuga imot et forbud. I debatten blir det ofte til at du enten er naiv, eller at du er ond. Jeg håper vi kan gjennomføre en debatt om tigging som dreier seg om hvordan vi kan hjelpe mennesker som er i en vanskelig situasjon, og hvordan vi langsiktig kan hjelpe enda flere mennesker til å komme ut av den vanskelige situasjonen det er å måtte søke om hjelp og tigge for å få mat.

Trine Skei Grande (V) [18:39:19]: Ja, for mange mennesker som går rundt i Oslo by, oppfattes det som ubehagelig. For mange mennesker oppfattes det av og til som skremmende. Det er ikke sånn at noen av oss ønsker at folk skal drive med tigging. Det er ikke sånn at noen av oss ønsker

ker at folk skal være nødt til å dra hit. De aller fleste av oss i denne salen ønsker at folk skal få hjelp der de er hvis de sliter med fattigdom, diskriminering og utestenging.

De aller fleste av oss her hadde ønsket at EØS-midlene våre skulle bli brukt til å bekjempe fattigdommen akkurat der den er. Venstre har også – som Kristelig Folkeparti – lagt inn 10 mill. kr for at norske organisasjoner som har lyst til å drive bistandsprosjekt i disse landene, skal få muligheten til å gjøre det for å nå akkurat disse gruppene.

Men aggressiv tigging er ikke lov i Norge i dag. Det ligger i de aller fleste politivedtekter. Hvis noen opptrer aggressivt overfor andre ved å tigge penger, har politiet i dag full hjemmel til å stoppe dem. Det er heller ikke lov å begå grov kriminalitet i Norge. Det ligger i begrepet. Det er klare lovbestemmelser mot det. Og det er ikke lov å drive med menneskehandel i Norge. Vi har i dag veldig mange lover som regulerer det vi faktisk mener bør være lovregulert, og som er den kriminaliteten vi ønsker å få bekjempet.

Menneskehandel var også brukt som eksempel her i debatten for å få til en sexkjøplov, for da skulle man bli kvitt menneskehandel. Vi fikk sexkjøploven. Ingen er blitt dømt for menneskehandel på bakgrunn av den. Ingen menneskehandel er blitt rullet opp på bakgrunn av den. Det er veldig mange ganger at for å unngå noe man ikke liker, bruker man som argument at man ønsker å bekjempe annen kriminalitet. Det er ingen klar sammenheng mellom tigging og den grove kriminaliteten som mange her viser til. Det har aldri politiet klart å påvise. Men vi må dømme folk for den kriminaliteten de gjør, og ikke fordi vi ikke liker dem.

Det ble sagt fra Fremskrittspartiet at i Oslo ønsker man et totalforbud. Nei, i Oslo ligger det nå to forslag. Forslaget om meldeplikt ble nedstemt. Det ligger to forslag – et fra Fremskrittspartiet om forbud innenfor markagrensa og et fra Arbeiderpartiet om forbud innenfor Ring 2. Jeg håper ingen av dem blir vedtatt, for politiet har sagt at de ikke vil ha dem. Politiet har sagt at det vil bli kjempevanskelig å håndheve, og det er ikke slik de ønsker det. Det er problemet mitt med Arbeiderpartiets forslag her i dag, der man skal innføre regler som politiet bare tror blir vanskeligere å gjennomføre. Det er veldig mange tall, det er veldig mange påstander, og det er mye her som egentlig burde vært tatt opp punkt for punkt, og som ikke noen kan vise til at har rot i virkeligheten.

Man bør kanskje sørge for å oppsøke kunnskap om akkurat den gruppa vi her snakker om, som har vært utstøtt fra Europa siden den kom en gang på 1500–1600-tallet. Når man påstår at unger ikke må komme hit å tigge fordi de heller skulle ha gått på skole, da vet man lite om den virkeligheten som er i de landene de bor i. Hvis man tror at alternativet er å gå på skole, da er det så fjernt fra det vi vet rombefolkninga – spesielt i disse østeuropeiske landene – at jeg blir litt skremt. Dette er snakk om land der småfascistiske – ja, halvfascistiske – partier oppnår høy oppslutning ved valg, nettopp på grunn av sitt hat mot denne gruppa. Det er folk som blir drept på grunn av sin etniske tilhørighet. Ja da, Europa har sett det før. Ja, det norske parlament burde skamme seg over det man gjorde på slutten av 1930-tallet, da man sendte norske romfolk tilbake igjen – rett i konsentrasjonsleirene – etter vedtak i denne sal. Vi bør se litt mer på hva som skjer rundt om i Europa når det gjelder denne gruppa. Så bør vi komme med tiltak som faktisk virker. Min hovedinnvending er at forbud ikke virker.

Statsråd Grete Faremo [18:44:39]: Tigging er uønsket, men vi ser med all mulig tydelighet at tigging springer ut av sosial nød. De sosiale og menneskelige utfordringene ved denne sosiale nøden er det den enkeltes opprinnelsesland som må ta tak i. Fattigdomsbekjempelsen er opprinnelseslandenes hovedansvar. Norge bidrar i dette arbeidet gjennom EØS-midlene med 300 mill. kr, men regjeringen ser også på muligheten for å øke bevilgningen rettet mot romfolk og marginaliserte grupper ved å kanalisere ubrukte midler til disse gruppene.

Selv om tigging er uønsket, mener jeg et totalforbud vil være feil vei å gå, både fordi et forbud ikke vil avhjelpe selve fattigdommen, som vi som samfunn må tåle å konfronteres med, og fordi jeg mener et totalforbud vil kreve en håndheving fra politiets side som ikke kan forsvares ressursmessig, sett opp mot andre politioppgaver.

De ordensmessige utfordringer som tigging enkelte steder bringer med seg, må likevel tas alvorlig. Det vi i dag vedtar i Stortinget, skal bidra til å løse de ordensmessige utfordringene. Erfaringene – ikke minst fra Oslo – viser at antall tiggere har økt, og at tigging enkelte steder utføres på en måte som skaper utrygghet hos publikum. Opplysninger fra politiet forteller også at det er utfordringer knyttet til kriminalitet blant dem som tigger.

Tigging foregår i de fleste kommuner i et omfang og på en måte som ikke medfører store ordensmessige utfordringer. Det er likevel et behov for å kunne gripe regulerende inn i de kommuner der det oppstår ordensmessige utfordringer, og det er dette som er bakgrunnen for forslaget i proposisjonen. Forslaget i proposisjonen gir kommunene et sett av virkemidler. Gjennom politivedtektene kan det fastsettes vilkår for pengeinnsamling. Vilkårene må være begrunnet i ordensmessige forhold. En kommune vil kunne angi forbud på visse geografiske områder eller tidspunkter eller fullt ut overlate slik regulering til politiet. Det er naturlig at det er dialog mellom kommunen og politiet om hvilke områder som eventuelt skal berøres. I områder der mange mennesker ferdes, der det skaper uro, eller der det tydelig plager eller forstyrrer publikum, vil det kunne innføres begrensninger. Det er på det rene at f.eks. trafikknutepunkter og kollektivtransport er blant de områder som det kan knytte seg særskilte utfordringer til.

Kommunene kan også velge å innføre en meldeplikt for politiet som vil kunne føre et register over dem som har meldt at de vil samle inn penger på offentlig sted. Dette er et virkemiddel som har vist seg å ha dempende effekt på tigging. Det vil også kunne legge til rette for en bedre kriminalitetsbekjempelse i tiggermiljø. I de kommuner der man opplever ordensforstyrrelse knyttet til tigging, må man møte utfordringene med gjennomtenkte strategier, der politiet, kommunene og andre offentlige og private aktører må samarbeide tett. Det må settes inn ressurser på flere områder, og lovendringene er

ment å være nyttige redskaper for en slik helhetlig strategi.

Fordi det er store lokale forskjeller på de ordensmessige utfordringene som tigging medfører, er det også naturlig at reguleringstiltak vurderes lokalt av kommunene. Regjeringen har i revidert nasjonalbudsjett foreslått å etablere en tilskuddsordning på 10 mill. kr, der kommuner og organisasjoner kan søke midler til humanitære tiltak i sommer. Tilskuddsordningen er nå utlyst, og dette er en viktig del av de samlede tiltak regjeringen ønsker å sette inn på området. Det kan gis tilskudd til f.eks. etablering av dusj- og toalettfasiliteter, og enkelte steder vil det også kunne være aktuelt med bistand fra rådgivere med relevante språk- og kulturkunnskaper som kan informere om regelverk personer som tigger, må forholde seg til.

Forslagsstillerne bak Representantforslag 96 S for 2012–2013 etterlyser en tiltaksplan mot tiggerrelatert kriminalitet. Jeg viser i denne sammenheng til at regjeringen, samtidig som vi la fram lovforslaget vårt, også redegjorde for andre tiltak som er egnet til å bedre ordenssituasjonen. Det vil bl.a. bli en lavere terskel for å utvise utlendinger som begår mindre tyverier.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ulf Leirstein (FrP) [18:49:38]: Det er interessant å få et innblikk i statsrådens hode, hvordan man tenker om dette forslaget man nå har lagt fram, for statsråden startet innlegget med å si at tigging er uønsket – punktum – og avslutter innlegget med å snakke om at man bevilger bl.a. 10 mill. kr for å legge til rette for tiggerne som kommer. Dette henger faktisk ikke på greip.

Så ble jeg en smule forundret da jeg hørte at argumentasjonen til regjeringen for ikke å gå inn for et generelt tiggeforbud var at det ville være uhensiktsmessig for politiet i forhold til ressursbruken. Men hva i alle dager kommer tiggefrie soner til å bety for politiets ressursbruk, om man skal fly og passe på at folk ikke går over en gate og tigger et annet sted osv.? Gjør det ikke inntrykk på statsråden i det hele tatt at det politiet har bedt om, faktisk er et generelt tiggeforbud? Gjør det ikke inntrykk i det hele tatt?

Statsråd Grete Faremo [18:50:32]: Det er naturlig å tillegge de vurderinger politiet gjør på de ulike områdene som er relevante for etaten, stor betydning. Men så er det slik at i demokratiet – også i et demokrati som vårt – må man noen ganger ha et bredere og mer helhetlig syn og velge løsninger som ikke fullt ut følger anbefalingene fra politiet. Fra min side har det vært viktig også å vurdere hva som er realistisk. Etter min vurdering framstår det som mer realistisk å kunne håndheve et begrenset forbud enn et nasjonalt forbud. Vi vet også at det er få kommuner som har en situasjon som gjør det nødvendig å forholde seg til denne utfordringen og bl.a. vurdere om det er riktig med tid-og-sted-regulering.

Anders B. Werp (H) [18:51:46]: På bordet til Oslo bystyre ligger det et forslag om å forby tigging i sentrumsområdene innenfor Ring 2, i boligområdene, ved kjøpesentre og ved kollektivtrafikknutepunkt, et forbud som etter forslaget skal gjelde hele sommeren – fra mai til september, så vidt jeg husker.

Mitt spørsmål til statsråden er: Er et slikt forslag innenfor loven, slik det er formulert i proposisjonen, eller er det utenfor loven?

Statsråd Grete Faremo [18:52:28]: Det er verdt å merke seg at det ikke er lenge denne debatten pågår før vi begynner å diskutere konkrete løsninger i hovedstaden. Det er noe av bakgrunnen for at når vi har utviklet tiltak, også forslaget til lovregulering, har vi vist til at den beste måten å gjøre dette på – noe som også er brukt i mange andre land – er å gi bedre verktøy til lokale myndigheter, som i diskusjon med politiet må vurdere om det er ordensmessige utfordringer som gjør det riktig å regulere tigging. For Oslos vedkommende har det vært drøftet ulike forslag, og det nå ligger forslag på bordet som det ikke vil være riktig fra min side allerede nå å utelukke. Men den diskusjonen må kommunale myndigheter ta sammen med politiet, og så skal vi sørge for at Politidirektoratet gir forslaget rask behandling.

André Oktay Dahl (H) [18:53:45]: Før man vedtok Brustad-bua, var det mye prat om arbeidervern, at søndag skulle være en annerledesdag, og solidaritet. Det eneste man oppnådde, var stabling av varer, kunder og ansatte på minst mulig plass. Solidaritetstanken ble iallfall testet ut der folk prøver å kravle over hverandre. Lovforslaget i dag er egentlig tiggingens svar på Brustad-bua. Til nå har man snakket mye om at man ikke skal forby fattigdom. Arbeiderpartiet i Oslo vil forby fattigdom i de områdene av byen hvor tiggerne kan ha størst håp om å få tak i noen kroner, f.eks. på Frogner og Majorstua.

Hva synes egentlig statsråden om at noen vil forby fattigdom først og fremst i de delene av byen hvor det finnes folk som faktisk har noen kroner å avse?

Statsråd Grete Faremo [18:54:36]: Jeg ville vært veldig forsiktig med å raljere over mennesker i dyp nød. Vi ser et fenomen i norske gater vi gjerne skulle ha vært foruten, men som det er viktig og riktig av oss å forholde oss til. Det kan være situasjoner som skaper slike ordensmessige utfordringer, at lokale myndigheter i samarbeid med lokalt politi ser det riktig å regulere noen områder og gjøre det vanskelig og ulovlig å tigge der. Det kan også være tider på døgnet som kan betinge det samme. Her vil det være nødvendig for lokale myndigheter å gå i diskusjon med politiet, og så skal vi behandle dette så raskt vi kan i Politidirektoratet.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [18:55:50]: Jeg skjønner godt at det var et vanskelig spørsmål å svare på, for mange av oss har oppfattet forslaget som kommer fra regjeringen i dag, som et semiforbud. Jeg la merke til at representanten Chaudhry fra SV var veldig tydelig på at et forbud iallfall var feil vei å gå. Samtidig vet vi at Senterpartiet har programfestet at en ønsker et forbud. Jeg la merke til at representanten Jenny Klinge sa noe om et mulig steg mot gene-

relt forbud. Da lurer jeg egentlig på om statsråden er enig med representanten Klinge i at dette er et mulig steg mot et generelt forbud, om hun deler den oppfatningen.

Statsråd Grete Faremo [18:56:30]: Prinsipielt er jeg opptatt av det utgangspunktet som Stortinget hadde i denne sal så sent som i 2005, at tigging ikke påfører den enkelte skader og bør som sådan ikke være ulovlig. Jeg er også opptatt av at et nasjonalt forbud kan gi et inntrykk av at det er tilgang på større politiressurser enn hva det virkelig er, og den realistiske tilnærmingen må da være at der det er ordensmessige utfordringer som tilsier en regulering – og det kan være å avgrense steder fra tigging eller tidspunkter på døgnet fra tigging – må det være en pragmatisk løsning. Men, som sagt, la det ikke være tvil om hva som er mitt verdimessige utgangspunkt for denne saken.

Ulf Leirstein (FrP) [18:57:33]: Vi er ikke i tvil om hva som er utgangspunktet til statsråden, for hun startet sitt innlegg i stad med å si at tigging er uønsket. Det er derfor noen av oss synes det er litt pussig at man likevel legger til rette for det.

Representanten Ander B. Werp stilte et meget betimelig spørsmål. Det har kommet på bordet to forslag fra Oslo kommune hvor man nå ser mulighet til å gjøre noe med tanke på den loven som skal vedtas i dag, og den pakken som regjeringen har lagt fram. Disse forslagene fra Oslo er også behørig sendt over til Justisdepartementet og er sikkert godt kjent for statsråden.

Mitt spørsmål er egentlig: Er det slik at det som nå skisseres som to løsninger i Oslo, faktisk er innenfor det lokale myndigheter, som statsråden sier man er opptatt av, kan vedta å gjennomføre med regjeringens velsignelse?

Statsråd Grete Faremo [18:58:24]: Det er mange ting som er egnet til forundring, men da jeg sa at tigging er uønsket, var det alle andre partier enn Fremskrittspartiet jeg trodde jeg ville høre si at det i så fall må reguleres. Jeg ser ikke at det er noen automatisk sammenheng mellom det å si at noe er uønsket, og det å regulere det med et forbud. Vi må også sørge for å ta vare på menneskeverdet til de personene som tigger i Oslos gater – og ikke bare i Oslo, men over hele landet – og det er bakgrunnen for at vi også har gitt en mulighet for støtte til sosiale tiltak.

Så har jeg sagt at på dette tidspunktet vil det ikke være riktig å utelukke. Det er heller ikke det samme som å gi en forhåndstillatelse til den løsningen som Oslo har antydet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Presidenten vil gjøre oppmerksom på at skriftlige spørsmål-instituttet fortsatt eksisterer i noen uker, for den som måtte ha interesse av det.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Knut Storberget (A) [18:59:55]: På bakgrunn av det siste replikkordskiftet må jeg få lov til å si at det å uttrykke at tigging som fenomen er uønsket, ikke betyr at man ikke ønsker å bistå og hjelpe og sørge for at folk kommer seg ut av denne problematikken. Enklest kan det jo sies at det handler om mennesker. Det er mennesker som står på gatene – de har behov for å spise, de har behov for å ha tak over hodet, de har behov for å dusje. Så det å ha forskjellige typer virkemidler, som jeg oppfatter at regjeringa faktisk har i denne saken, syns jeg er svært prisverdig. Jeg syns regjeringa fortjener honnør for ikke å innta et populistisk argument, som man kanskje lett kunne være fristet til i en sånn debatt.

Jeg skal gjøre noe som jeg sjelden gjør. Det er å gi den forrige regjeringa stor honnør for det de skrev i Ot.prp. nr. 113 i september 2005, i begrunnelsen for hvorfor man ville avskaffe løsgjengerloven § 11. Det er en av de beste proposisjonstekstene jeg har lest, og jeg mener den har høy aktualitet i dag også. Man var rett og slett sparsom og varsom med å bruke samfunnets strengeste virkemiddel, nemlig straffen, mot den type sosiale utfordringer som vi her står overfor, og man poengterte veldig sterkt at det var skadefølgingsprinsippet som skulle gjelde i strafferetten. Det er når det oppstår skade at man skal bruke det – skade overfor andre. Det var altså Bondevik-regjeringa med Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti som veldig sterkt poengterte at det er sosiale virkemidler man må bruke.

Det er ikke riktig, som det har blitt sagt i debatten, at dette var en tid hvor tiggingen nærmest var helt borte. I Ot.prp. nr. 113 for 2004–2005 står det på side 17:

> «Den høye levestandarden i Norge har gjort at tigging har vært et lite problem de senere tiår, og løsgjengerloven § 11 har knapt vært brukt. I de siste årene har imidlertid antallet personer som i storbyer ber forbipasserende om penger, økt betraktelig, og politiet har igjen begynt å håndheve løsgjengerloven § 11.»

Det var i det klimaet at daværende regjering valgte å gå til det ganske modige skritt å påpeke at strafferettens virkemidler skal vi bruke med varsomhet. Vi skal bruke det der det er hensiktsmessig, der det når fram. Jeg må jo si at jeg syns de samme reglene bør gjelde for fullt i dag, og at man må satse langs andre akser for å kunne komme dette til livs, for de fleste av oss ønsker ikke å ha tiggere i gatene, først og fremst fordi vi i hvert fall prøver å sette oss inn i hvordan det må være for de menneskene som lever i en slik situasjon.

Så må jeg si at jeg alltid har funnet det paradoksalt at de partiene som i dag slåss for å oppheve kriminaliseringen av det å kjøpe sex, er de partier som i dag altså foreslår å kriminalisere det å tigge.

Michael Tetzschner (H) [19:03:06]: Jeg merket meg at foregående taler, vår tidligere justisminister Storberget, hadde måttet gå til en proposisjon fra 2005 for å hente inspirasjon. Da tror jeg at jeg kan vise til det en enstemmig justiskomité nå sier – en komité som Storberget ikke sitter i. De uttaler følgende:

> «Komiteen viser til at tiggingen framstår som mer organisert enn tidligere, og at den kan oppleves aggressiv og skape utrygghet. Politiet har påvist sammenheng mellom omreisende tiggere og utøvelse av kriminalitet. Dette gjelder lovbrudd som lommetyveri, butikktyveri, innbrudd og alvorlige ran. Dette skaper utrygge lokal-

samfunn. Ifølge Europol kan organiserte tiggergrupper også knyttes til menneskehandel.»

Jeg synes kanskje at Storberget burde interessere seg for den innsikt og de erkjennelser som foreligger nå, på bakgrunn av meldinger fra internasjonale, samarbeidende politiorganisasjoner.

Nå skal jeg ikke bruke mer av tiden på en tidligere justisminister, men gå over på den nåværende. Den nåværende justisminister sa nemlig at et forbud ikke vil løse fattigdommen. Men da må jo det naturlige oppfølgingsspørsmålet være: Hva mener justisministeren at tigging løser? Hvis justisministeren kunne bruke ett eller et halvt minutt av sitt neste innlegg til å fortelle hva dette fenomenet løser, kunne vi jo diskutert om det var verdt ulempene. Men hvis vi er enige om at det ikke løser noe, står vi jo bare igjen med ulempene. En ting er at det er ulemper for folk her i byen og her i landet, som justisministeren kanskje burde ha det første ansvaret for, men det er også ulemper for dem som tvinges, lokkes eller blir fastholdt i en tiggerrolle, uten å komme ut av den.

Så må jeg si at jeg blir ganske opprørt når jeg hører at justisministeren flere ganger viser til de gode erfaringene fra Bergen, fordi man har hatt meldeplikt der. I Bergen har man samtidig hatt den største, mest skandaløse menneskehandelsaken, som også involverer å bruke barn til tigging. Formodentlig er det det som har fått statsadvokaten i Hordaland, da han skjønte at statsråden var ute etter at det ikke skulle være noe inngrep, til å anbefale statsråden å sette grensen for meldeplikt ved 18 år. Justisministeren har svart med å frita dem under 18 år for meldeplikt, slik at man slipper å holde rede på dem. Det vil jo internasjonalt fremstå slik at det nå blir mer konkurransedyktig å være barn og tigge i Norge enn det har vært før.

Jeg vet ikke om statsråden er fornøyd med utviklingen. Dette er en statsråd som har abdisert fra et av de viktigste feltene som plager folk, men som også plager dem det gjelder, som blir nødt til å fornedre seg i et annet land.

Jenny Klinge (Sp) [19:06:27]: Representanten Skei Grande heldt eit innlegg i stad der ho meinte det var ein skremmande mangel på kunnskap som stod bak at det tidlegare vart sagt – sikkert av meg, for eg var inne på det – at det å gå på skule i heimlandet er eit alternativ for ungar som er her for å tigge.

Justiskomiteen i Noreg var på besøk i Romania for tre–fire år sidan, som det har vorte vist til fleire gonger i debatten. Der var det ei som var prosjektleiar for tiltak overfor rombefolkninga som stod for eit arbeid med sosiale tiltak og nettopp tilbod om skulegang. Ho viste til at det var vanskeleg og somtid frustrerande å arbeide med dette. Ho var sjølv av romfolket og fortalte at tre fjerdedelar av dei som kan definerast som rom i Romania, lever som rumenarar elles, men at desse ikkje talar så høgt om det, fordi kulturen og levesettet til den siste fjerdedelen på eit vis grunnlaust definerer heile gruppa.

Denne prosjektleiaren i Romania peikte på nettopp det eg viste til, at det ikkje berre er snakk om manglande moglegheiter, men om at somme av kulturelle årsaker ikkje tek imot dei moglegheitene dei får. Dette er ein del av det store bildet.

Eg påstår ikkje at dette alltid er årsaka til fenomenet med tiggarar som reiser rundt, men eg vil ikkje vite av at representanten Skei Grande dreg kunnskapsløyse opp som eit patetisk argument mot andre sine syn.

Per Sandberg (FrP) [19:08:09]: La meg først få lov til å slutte meg til representanten Klinges avslutning. Når representanter fra Venstre påstår at vi andre nærmest er kompetanseløse, tror jeg det er en fornærmelse overfor flere enn meg.

Min komité har vært i Romania, og undertegnede har i hvert fall gjort det jeg kan for å sette meg inn i situasjonen for enkelte folkegrupper i Europa. Det er klart at den er mangfoldig, men det å begynne å snakke om, og dra inn, fascismen, og indirekte beskylde enkelte i denne sal for nærmest å ha trukket i den retningen, er et lavmål i debatten, og det fortjener heller ikke debatten, i så måte.

Så er det sånn, og jeg vil bare presisere det overfor både Chaudhry og Skei Grande, at jeg altså ikke er EU-tilhenger. Jeg blir heller ikke personlig provosert av at noen av ulike årsaker sitter og tigger. Jeg vil også presisere at jeg heller ikke blir skremt av at noen tigger. Men jeg har et ansvar når det gjelder å forebygge en utvikling med bakgrunn i vesentlige bekymringsmeldinger, særlig fra norsk og internasjonalt politi, som sier at hvis vi ikke griper fatt i disse utfordringene som tigging medfører nå, og alle de utfordringene som kommer i kjølvannet av det, vil vi miste kontrollen.

Derfor er jeg tilhenger av et totalforbud – for den løsningen og det forslaget som regjeringen legger fram her nå, greier ikke engang dagens justisminister å svare for. Dagens justisminister må ha forhenværende justisminister til å forklare hva hun mener. Selv da får vi ikke noe svar. Det burde etter min mening være et varsku for dagens justisminister. Det forklarer hvilke problemer et parti har med sine forslag. For det er helt riktig, det som flere har stilt spørsmål ved, at man på den ene siden skal forby markedet for disse tiggerne der inntektene er å hente. Da går man til direkte angrep på det som dreier seg om å forby fattigdom. Man kan ikke på noen som helst slags måte definere hva loven vil si at de lokale myndighetene skal gjøre, man greier det ikke. Og så skal POD avklare dette i siste instans. Jeg synes jeg ser det for meg.

Jeg tror at dagens justisminister faktisk vet at dette ikke er løsningen, men må bruke den forhenværende justisministeren til å overbevise salen.

Hans Olav Syversen (KrF) [19:11:25]: Jeg synes nok proposisjonen, slik den foreligger, avdekker veldig godt det som åpenbart er en ganske sterk indre uenighet i regjeringspartiene. Det er for så vidt greit nok, men dessverre bærer også proposisjonen sterkt preg av det når det gjelder vage signaler. Jeg synes representanten Werps replikk underbygger det svært godt.

Dette områdebestemte og tidsbestemte forbudet, slik det er beskrevet i proposisjonen, gir svært lite veiledning. Det eneste kvalifiserende jeg kan lese ut av det, er at det

står at vilkårene skal være «hensiktsmessige». Så står det videre at det er «politiet som treffer nærmere bestemmelse om reguleringens innhold». Og jeg siterer fra proposisjonen:

> «Dette vil bidra til at reguleringen vil kunne bli et praktisk virkemiddel som på fleksibel måte kan tilpasses lokale forhold, slik de til enhver tid er.»

Dette er det jeg kan lese ut av hva regjeringen mener med dette tidsbestemte og områdebestemte forbudet. Jeg vil utfordre justisministeren på om det ligger noen som helst veiledning utover det jeg nå beskrev, i det regjeringen fremmer.

Og konkret: Det som representanten Werp tok opp – som jeg tror er et forslag justisministeren kjenner godt, hvor man tar for seg store deler av Oslo, men som er et områdebestemt forslag – innebærer det at man er innenfor det som anses som hensiktsmessig? Det er i hvert fall fleksibelt, det tror jeg vi kan være enige om, men er dette sånn noenlunde innenfor det regjeringen har tenkt seg? Det bør vi kunne få et svar på.

Statsråd Grete Faremo [19:13:54]: Jeg har fått invitasjon til å kommentere mange ting og skal prøve å ta for meg noen.

Jeg fikk spørsmål om hva jeg tror tiggingen løser. Jeg er forsiktig med å spekulere i hvorfor voksne mennesker kommer hit til Norge, men skjønner – med den sosiale nøden mange står i – at det ikke kan utelukkes som et mer attraktivt alternativ enn å forbli hjemme. Vi ønsker ikke tigging, og vi ønsker slettes ikke å se barn som tigger, og har vært veldig tydelige på at dette ikke vil bli akseptert.

Politivedtektene har en bestemt prosedyre. Når forslag kommer, skal disse vurderes og godkjennes i Politidirektoratet, og her vil kommunene ha mulighet til å framsende forslag på vanlig måte. Jeg skjønner at det er flere som hadde ønsket et forhåndstilsagn fra justisministeren om hva som er akseptabelt eller ikke. Det må imidlertid bero på en lokal vurdering og vil ikke være riktig å kommentere fra min side nå.

Jeg skjønner at representanten Sandberg kanskje ønsker seg en reaksjon på sitt utfall mot meg så vel som mot representanten Storberget. Det vil han ikke få. Men jeg kan forsikre representanten Tetzschner om at jeg selvsagt ikke har abdisert. Regjeringen har nå lagt til rette for et grunnlag som kan hjelpe kommunene til å gjøre gode vurderinger i lys av de utfordringene de ser de har selv. Vi legger til rette for pragmatiske løsninger. At dette kan provosere Høyre, som her i byen samarbeider med Venstre og Kristelig Folkeparti og i det praktiske politiske liv faktisk har fått avdekket at de også har problemer med å innføre et tiggeforbud – om de hadde ønsket det her i byen. Det velger jeg bare å notere meg og ikke kommentere, utover at det må de finne gode løsninger på også her i byen. Løsningen ligger lokalt.

Michael Tetzschner (H) [19:16:55]: Jeg merket meg at vi ikke fikk et eneste argument fra justisministeren for hvorfor tigging skulle være et bidrag til å løse noe som helst. Og så vil ikke justisministeren spekulere på de nærmere årsakene til at folk kommer, som formodentlig er at de foretrekker å være her fremfor der. Det kan man si ligger bak all bevegelse, all migrasjon. Det ligger til og med bak den enkleste feriereise eller tur i butikken. Det står heller ikke i særlig stil med innledningsinnlegget, hvor Stortinget ble belært om at dette var folk i den dypeste nød. Det er nemlig en meget sammensatt gruppe – jeg ser at Skei Grande ikke er til stede her – og den er heller ikke så etnisk ensidig sammensatt som noen av deltakerne i debatten tror.

Hvis vi er enige om at tigging ikke løser noe problem, eller man bare har vage forestillinger om hva det eventuelt skulle føre til av fordeler for noen, er det i hvert fall dokumentert, ikke minst fra Politidirektoratets og fra de mest berørte politidistriktenes side, at virkningen av dette forbudet er at det åpner opp for misbruk av personlige avhengighetsforhold – typisk barn – og at dette også er til glede for mellommenn. Og det er vel ikke akkurat de som skulle ha sitt menneskeverd helt øverst på agendaen.

Når statsråden er så usikker på hvilke fordeler dette medfører, og når det er virkninger som er så godt dokumentert uheldige, både for dem som kommer, og for dem som plages av det i Norge, må det også bekymre statsråden at vi i Norge fastholder retten til å åpne våre plasser og gater for å være arena for menneskehandel og for utnyttelse i kjølvannet av uønsket aktivitet. Det har ikke vært fremme i debatten så langt, men det er jo ikke slik at alle EØS-borgere kan «flyte fritt» innenfor EØS. De kan være turister, de kan studere, de kan søke arbeid, og de kan – mer positivt – få seg arbeid. Men ved at vi opprettholder tigging som en lovlig foreteelse, blir det faktisk i seg selv en legal inngang til det norske samfunnet. Det blir et galt innreisegrunnlag, og det er det innreisegrunnlaget vi som har vært skeptiske til statsrådens lite målrettede forslag, har satt spørsmålstegn ved i denne debatten og hatt alternativer til.

André Oktay Dahl (H) [19:20:08]: Statsråden uttalte at hun fikk en invitasjon til å kommentere ting. Nei, det var ikke det statsråden fikk. Statsråden fikk konkrete spørsmål fra representantene Werp og Syversen om å forklare konkret hvordan en lov skal forstås. Oslo kommune har stilt spørsmål til departementet om å få en klargjøring. Det fikk de ikke. Oslo kommune stiller da spørsmål til justiskomiteen etterpå om å få en forklaring på hvordan en lov skal forstås. Det kan ikke komiteen gi, og så står vi her i en debatt hvor kommunene og politiet og andre skal lese forarbeidene etterpå. Så delegerer man altså bort det politiske ansvaret for å rettlede kommunene og rettsapparatet til et direktorat.

I all frekkhet – unnskyld uttrykket – greier man å peke på Oslo kommune, som sliter med å forstå hvordan de skal håndtere en lov. Det er vel faktisk fortsatt sånn at det er Stortinget som vedtar landets lover, og det er regjeringen som utøver dem og sørger for at Stortinget har et beslutningsgrunnlag som er bra nok, sånn at rettsapparatet og andre som skal håndtere lovene etterpå, har en mulighet i det minste til å forstå hva det er man vedtar.

Dette er en komplett ansvarsfraskrivelse, komplett uklarhet, og det er som representanten Syversen sa, veldig

fleksibelt. Hvis dette skal være måten man bedriver lovgivningsvirksomhet på etter hvert, skal det bli interessant. Så jeg foreslår at det neste prosjekt som regjeringen prøver seg på, er å foreslå lov om fred på jord. Så kan man til enhver tid finne ut hvordan man hensiktsmessig skal gjennomføre det.

Per Sandberg (FrP) [19:22:17]: Det var ikke min intensjon i forrige innlegg å be dagens justisminister om et utfall mot forhenværende justisminister. Mitt poeng var å få fram at det var en stor uenighet der, for jeg registrerer at dagens justisminister faktisk ønsker at tigging ikke skal eksistere. Jeg vil gjerne sitere fra et oppslag der dagens justisminister uttaler seg:

«Regjeringen vil ha tiggere ut av Norge.»

Tigging er uønsket. Da forstår jeg det dithen at man nå prøver seg med et lovforslag som man tror gir det resultatet at tiggerne reiser ut av Norge. Da tror denne regjeringen at man indirekte kan forby fattigdom, selv om dette har ingenting med å forby fattigdom eller sosial nød å gjøre.

Det er det det dreier seg om. Det er mulig jeg tar feil, men nå får jeg håpe at dagens justisminister og forhenværende justisminister kanskje klargjør om de er enige eller uenige. Når det gjelder de spørsmål som justisministeren ikke greier å svare på, sier man til kommunene rundt omkring: Prøv dere fram – prøv på forskjellige måter å regulere dette, og så får vi POD til å avgjøre. Men det er viktig at dere legger til rette for tiggerne, for ellers får dere ikke godkjenning. Så alt det som ligger i proposisjonen og i argumentasjonen, kolliderer, og det blir ingenting igjen, for man greier ikke å svare på det.

Egentlig kan man gjerne konsentrere seg om de store byene våre, der man har disse knutepunktene og hvor man tror at markedet ligger. Men det er mange små steder rundt omkring i Norge i dag som også har en utfordring med tigging. Dette forslaget som ligger her nå, vil faktisk medføre totalforbud i enkelte små kommuner som bare har ett knutepunkt, som har bare én markedsplass, slik at det bare er én plass å sitte med koppen og tigge.

Så egentlig innfører man totalforbud enkelte plasser, mens man åpner for soner der det ikke eksisterer noe marked. Det er dette som blir så uklart, særlig når det gjelder det som representanten Tetzschner tar opp i forhold til hva som ligger i EØS-avtalen og i innreisegrunnlaget. Er det slik at vi faktisk åpner for et større innreisegrunnlag ved ikke å få til et totalforbud?

Presidenten: På anmodning fra den annonserte neste taler, tror jeg at presidenten må gjøre en endring. Jeg forsto det slik at representanten Syversen ønsket å vente til etter statsråd Faremo?

Hans Olav Syversen (KrF) [19:25:27]: Nei.

Presidenten: Da sparer vi sikkert tid ved at spørsmålet stilles før det besvares. (Munterhet i salen)

Hans Olav Syversen (KrF) [19:25:36]: I tråd med proposisjonen får jeg si takk for fleksibiliteten her.

Statsråden vil egentlig ikke svare, og det står henne fritt. Men jeg hadde kanskje forventet når det gjelder spørsmålet om hva det er man har tenkt seg som rammer for denne inngripende reguleringen man nå går inn for, at man i hvert fall kunne sagt noe om et visst samsvar mellom mål og midler, altså at det man foreslår, skal stå i et rimelig forhold til det man ønsker å oppnå med inngrepet, eller for å snakke på jussens språk: forholdsmessighetsprinsippet. Men selv ikke det ville statsråden bekrefte skulle legges til grunn.

Så jeg forventer i hvert fall at man har tenkt å forholde seg til de normale rettsprinsipper når man vurderer dette. Eller er det så fleksibelt at også det kan settes til side?

Statsråd Grete Faremo [19:27:07]: Det må ikke herske noen misforståelse. Det jeg kommenterte når det gjaldt utfall, var at Sandberg ikke kan vente noe utfall fra min side mot ham. Regjeringen foreslo en helhetlig plan for å begrense tigging. Tigging er uønsket i Norge. Men vi kan likevel ikke forby fattigdom, og dette er bakgrunnen for at regjeringen gir kommunene økte muligheter for å begrense tigging også, samtidig som vi, som jeg nevnte, vil senke terskelen for utvisning av EØS-borgere som begår kriminalitet.

Det har vært nevnt spørsmål om målrettede tiltak. Det er viktig å holde tigging atskilt fra kampen mot kriminalitet, selv om vi ser at kriminalitet også forekommer blant tiggere. Der kan vi registrere svært gledelige tall. Vi har en nedgang i vinningskriminaliteten f.eks. i hovedstaden målt i første kvartal i år mot første kvartal i fjor som er bemerkelsesverdig. Vi har nedgang i forskjellige kriminalitetsformer som det er god grunn til å glede seg over, og som viser at politiressursene nyttes til det de skal, nemlig til å bekjempe kriminaliteten, og at et nasjonalt tiggerforbud kan utløse krav og ønsker om en ressursbruk i politiet som justisministeren ikke kunne forsvare i forhold til politiets øvrige oppgaver, har vært viktig i drøftingen av hva som er en riktig løsning å foreslå i situasjonen.

Jeg er spurt: Hva er det som vil bli tillagt vekt når Politidirektoratet får forslag f.eks. til regulering i politivedtektene fra Oslo kommune? Generelt må det sies selvsagt at det må legges stor vekt på kommunenes vurdering av nettopp de ordensmessige forhold og hvilke steder og tider som bør omfattes av eventuelle begrensninger. Dersom det er en kommune som vurderer det slik at reguleringen bør gjelde hele sentrumsområdet, f.eks. fordi det er vanskelig å avgrense enkeltgater framfor andre innenfor et sentralt område, så sier jeg at det må legges stor vekt på hvordan kommunen vurderer nettopp et slikt forhold. Dette er også noe av bakgrunnen for at kollektivtransport, kjøpesentre og f.eks. dør-til-dør-tigging er noe som må vurderes konkret i de kommunene det gjelder.

Akhtar Chaudhry (SV) [19:30:16]: Som medlem av presidentskapet har jeg selv vært med på å be komitélederne om å gjøre det de kan for å begrense debatten. Derfor har jeg ikke latt meg provosere, jeg har holdt meg unna debatten. Men jeg ser at opposisjonspolitikerne har vært dominerende på talerstolen, og det eneste de er opptatt av, er

hvordan loven skal gjennomføres. Ikke en eneste har besvart spørsmålet: Hvordan skal Gina få penger til melken til sin ni måneder gamle baby? Hvordan skal de tiggerne som tjener, eller får, penger til et måltid eller to, komme seg gjennom dagen? Det eneste en ber om, er en tiltaksplan mot tiggere som begår kriminalitet. Er det noen som ber om tiltaksplan mot bekjempelse av fattigdom? Ikke en eneste – ikke en eneste fra opposisjonspartiene har bedt om det. Så spørsmålet er: Hvor skal fokuset ligge fra opposisjonspolitikerne? Kun på hvordan vi skal bekjempe tiggerne? Eller skal vi også bekjempe det som er grunnlaget for tiggingen, nemlig fattigdom?

Representanten Tetzschner er på en måte i fremste rekke. Representanten Tetzschner må noen ganger prøve å sette seg i et annet menneskes posisjon og spørre: Hvorfor sitter denne kvinnen og nedverdiger seg på Karl Johans gate i dårlig vær, i regnvær osv., og ber om 5 kr? Hvorfor gjør mennesker det hvis de har et alternativ? Hadde de et eneste alternativ, hvorfor skulle de da nedverdige seg selv? Hvorfor skulle de selge hele selvrespekten?

Det er disse partiene – og særlig representanten Tetzschner – som mener at sånn kan vi bekjempe menneskehandel, ved å legge ned forbud. Det er den samme representanten Tetzschner, og hans parti, som var imot sexkjøpsloven, fordi de mente at på det området kunne ikke en slik lov bekjempe menneskehandel, der hvor det er dokumentert at det er mellommenn, det er dokumentert at mennesker i nød blir utnyttet, stort sett kvinner, og det er mellommenn som tjener penger på det. Menneskehandel er helt klart dokumentert der. Den samme representant Tetzschner er imot den loven.

Så er spørsmålet: Hva skal politiet brukes til? De begrensede politiressurser vi har, skal de brukes på bekjempelse av menneskehandel? Skal de brukes på å bekjempe narkotika? Skal de brukes på å bekjempe hvitvasking av penger? Skal de brukes til å bekjempe gjengkriminaliteten? Skal de brukes til å bekjempe vold mot kvinner og barn? Skal de brukes til å bekjempe seksuell trakassering? Eller skal de brukes til å bekjempe tiggere? Er det der debatten er i den norske stortingssalen?

D a g T e r j e A n d e r s e n hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Anders B. Werp (H) [19:33:46]: Etter snart fire år på Stortinget skulle man kanskje tro at innlegg fra foregående taler ikke foranlediget et tilsvar, men jeg lar meg bringe litt i affekt når representanten Chaudhry etterlyser en tiltaksplan. Da vil jeg gjøre representanten oppmerksom på at i representantforslag 96 S, som representanten Chaudhry kommer til å være med på å stemme ned, er et av forslagene at vi ber om en tiltaksplan mot tigging, slik at den etterlysningen vil representanten selv bidra til blir nedstemt i voteringen.

Så en refleksjon rundt forrige innlegg. Jeg synes det er riktig å spørre Chaudhry, men for så vidt også de andre regjeringspartiene, om å utdype hva som er forskjellen for den imaginære Gina dersom et kommunestyre i medhold av den lov som i dag blir vedtatt, vedtar at Gina ikke får lov til å tigge i sentrumsområdet i den kommunen, med representanten Akhtar Chaudhrys stemme. Da vil jeg gjerne vite hva er forskjellen, når den praktiske konsekvensen for Gina likevel er den samme i og med det vedtaket SV stemmer for i dag.

Presidenten: Representanten Michael Tetzschner har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Michael Tetzschner (H) [19:35:53]: Representanten Chaudhry innviet oss i sine overveielser rundt det å ta ordet eller ikke ta ordet. Jeg håper at han neste gang lar tvilen komme oss andre til gode. Men siden jeg fikk såpass mange referanser, vil jeg gjerne ha sagt følgende, ettersom representanten Chaudhrys innlegg klart var preget av at man rett og slett ser tigging som en strategi for nasjonal og internasjonal sosial utjevning: Slik ser ikke jeg det, slik ser ikke Høyre det. Og verre enn det, som jeg også var inne på i mitt forrige innlegg: Dette fastholder folk i stereotype roller. I den grad noen er trafikkert, menneskehandlet, til dette, fastholder det dem i sine offerposisjoner, og så sikrer det selvfølgelig fortsatt inntekter til mellommennene, med stort bifall fra de rød-grønne.

Jan Bøhler (A) [19:37:12]: Uten å ønske å dra debatten videre vil jeg gjerne bare få fram et par poenger. Det ene er at man har jo også fra opposisjonen her – jeg merket meg bl.a. Ulf Leirsteins innlegg – understreket at det er en fordel med lokale hjemler, og har ønsket seg lokal råderett. Det handler her om rammer for å utforme lokale politivedtekter og søke om godkjenning av dem. Statsråden sier i innlegget sitt sier at det er naturlig at det er en dialog mellom kommunene og politiet om hvilke områder som skal berøres, og momenter som kan ha betydning for vurderingen, er bl.a. om det er tale om områder med stor ferdsel, områder hvor ansamling av tiggere utgjør et betydelig ordensproblem, og om det er hensiktsmessig ut fra den konkrete ordensmessige situasjonen i kommunen. Det er på det rene at f.eks. trafikknutepunkter og kollektivtransport er blant de forhold som det kan knytte seg særskilte utfordringer til.

Når statsråden også svarer representanten Werp at det ikke er riktig å utelukke Oslo-forslaget, synes jeg at det naturlige neste steget i denne prosessen er at det kommer forslag om nye politivedtekter fra kommunene som behandles i Politidirektoratet, at vi ser hvilken praksis som utvikler seg, og at vi får et grunnlag for etter hvert å evaluere om den loven vi har laget, fungerer etter hensikten, eller om det trengs forbedringer. Det ligger åpenbart viktige ting å prøve ut der, som det også framgår av debatten, men jeg skulle ønske at de partiene som ønsker reguleringer, også ser at dette gir muligheter til å utvikle en praksis, utvikle tiltak som kan hjelpe på de problemene mange av oss er enige om at finnes, og at vi da har et startpunkt i det vi forhåpentligvis vedtar her i dag. Det er en vei å gå her, og jeg tror at den veien må gås opp nå i samspill med kommunene, slik som arbeidet med politivedtekter lokalt skal være.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12 og sak nr. 13.

Sak nr. 14 [19:39:21]

Innstilling fra justiskomiteen om endring i straffeprosessloven (Innst. 438 L (2012–2013), jf. Prop. 169 L (2012–2013))

Jan Bøhler (A) [19:39:53] (ordfører for saken): Jeg vil gjerne kort få takke Stortinget for godt samarbeid om å avklare denne lovhjemmelen nå i løpet av en ukes tid. Det er en sak som kommer på kort varsel til Stortinget på grunn av internasjonale forhandlinger fordi det er en internasjonal operasjon, hvor Norge har tatt på seg forpliktelser ut fra et samarbeid i NATO og på oppdrag fra FN.

Man har også i denne behandlingen sikret seg garantier for at det ikke skal drives med tortur, at menneskerettigheter skal respekteres, og at fanger som overlates til Seychellene, ikke skal kunne overføres til et tredjeland uten at Norge er informert om det. Så det ligger en betryggende ramme rundt lovforslaget om at våre skip som deltar i piratbekjempelse i Adenbukta, skal kunne overføre fanger til Seychellene.

Jeg er glad for at vi har en enstemmig innstilling rundt dette, som vi raskt kom fram til i justiskomiteen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [19:41:00]

Innstilling fra justiskomiteen om årsrapport til Stortinget fra Stortingets utvalg for rettferdsvederlag (Innst. 454 S (2012–2013), jf. Dokument 16 (2012–2013))

Per Sandberg (FrP) [19:41:17] (komiteens leder og ordfører for saken): Veldig kort: Vi ser i komiteen at det igjen er en positiv utvikling i utvalgene. Selv om sakene blir mer og mer kompliserte, ser vi at dette går i stadig riktig retning.

Så er det en oppfordring til statsråden fra komiteen, der komiteen peker på forskjellige ordninger for vanskeligstilte, som man trodde at man kanskje skulle rydde opp i på et tidligere tidspunkt, og komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at vi hadde en merknad i 2009 også. Nå har hele komiteen sluttet seg til at det finnes en generell skjevhet i prosedyrene for erstatning i kommunene, og at dette rettes opp. Vi håper og tror at statsråden følger det opp.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 15.

Sak nr. 16 [19:42:15]

Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen, Ulf Leirstein og Per Sandberg om en verdig voldsoffererstatning (Innst. 398 S (2012–2013), jf. Dokument 8:99 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 45 minutter og fordeles med inntil 3 minutter til hvert parti og inntil 3 minutter hver til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Med 3 minutter til hvert parti og 45 minutter totalt betyr det i så fall at mange statsråder må be om ordet hvis vi skal bruke de 45 minuttene!

Sigvald Oppebøen Hansen (A) [19:43:20] (ordførar for saka): Saksordføraren kan jo be om fleire treminuttsinnlegg!

I denne stortingsperioden har Stortinget fleire gonger diskutert valdsoffererstatningsordninga, seinast to gonger i 2012. I dag skal me ta stilling til eit representantforslag frå enkelte medlemmer i Framstegspartiet.

Representantforslaget går ut på eit ønske om at den nye grensa på 60 G skal ha tilbakeverkande kraft for alle eldre saker, og at staten bør forskottere erstatning for alle valdsoffer, også dei som ikkje blir tilkjende erstatning frå Kontoret for voldsoffererstatning.

Det er slik i dette landet at lover normalt ikkje har tilbakeverkande kraft. Da dette blei gjort etter 22. juli 2011, hadde det si årsak i at ein ikkje skulle behandle terrorofra og andre valdsoffer ulikt. Slik Stortinget da såg det, ville det ha vore uheldig. Derfor fekk denne siste endringa verknad for heile 2011.

Tilbakeverkande kraft bør brukast med stor varsemd og med kortast moglege periodar. Det vil også vere i strid med tidlegare lovgjevnadspraksis og vil kunne skape press på mange område i framtida.

Den øvre grensa for valdsoffererstatning har blitt endra mange gongar utan at det har gjeve tilbakeverkande kraft. Dette kan nok verke urimeleg for mange, og særleg var det nok merkbart i 2001, da øvre grense auka frå 200 000 kr til 20 G. I 2009 auka den øvre grensa til 40 G, og i 2011 blei den øvre grensa altså auka til 60 G.

Det er ikkje gunstig for nokon at gamle og avgjorde saker blir opna kvar gong det blir vedteke ei lovendring. Eg vil òg minne om at det var brei einigheit i fjor om å følgje det generelle utgangspunktet om at lover ikkje blir gjevne tilbakeverkande kraft, men at det er skadetidspunktet som er avgjerande.

Eg ser heller ikkje behov for å utgreie dette spørsmålet no, slik Høgre ønskjer. Det spørsmålet fekk si breie utgreiing i fjor i samband med behandlinga av Prop. 65 L for 2011–2012.

Når det gjeld spørsmålet om at staten bør forskottere

erstatning til alle valdsoffer, viser eg til omtalen i innstillinga der også dette blei grundig vurdert i samband med lovendringane etter 22. juli. Dette arbeidet er i god gjenge, og eg viser til brevet frå statsråden og lov 11. januar 2013 nr. 3 om Statens innkrevjingssentral.

Eg viser til innstillinga og tilrådinga, og eg reknar med at mindretalet sjølv vil gjere greie for sitt syn i denne saka.

Åse Michaelsen (FrP) [19:46:17]: Saksordføreren redegjorde for de debattene som vi har hatt om dette temaet. Senest hadde vi mye diskusjon rundt Meld. St. 15.

Jeg skal ta en liten historie: Jeg har etter å ha jobbet mye med ulike ofre, hatt kontakt med Kari. Kari var utsatt for overgrep og misbruk fra hun var 4 år til hun var 15. Et familiemedlem ble dømt, fikk 7,5 år, og Kari ble tilkjent nesten 2 mill. kr i erstatning. Alle i denne salen vet at den størrelsesorden både på erstatning og på straff betyr at denne jenta har vært utsatt for forferdelige ting. Hun er i dag 100 pst. ufør. Hun går jevnlig til psykolog. Livet er ødelagt.

Men i tillegg vil Kari nå måtte leve med at hver måned vil hun gjennom SI-ordningen som nå er vedtatt og blir iverksatt i juni, bli minnet på sin sak gjennom år, flere år. SI-ordningen som prinsipp sånn som den foreligger, er grei nok, og det er veldig bra at den nå blir iverksatt. Men jeg vil henlede oppmerksomheten på Fremskrittspartiets forslag nr. 1. Hvis denne jenta, denne Kari, kunne ha fått utbetalt det beløpet som hun ble tilkjent, på én gang, som staten nå gjennom SI-ordningen sier at de vil ta ansvar for å kreve inn, vil vi for det første få mindre byråkrati og – punkt 2 – hun vil kunne legge saken bak seg. Hun vil kunne starte et nytt liv istedenfor å bli minnet på dette. Nå tar jeg ikke opp hvordan hun gjennom disse årene etter at saken var oppe, har måttet løpe etter pengene, selv har måttet finne ut hvor vedkommende jobber, og på hvilken måte han har ordnet seg svart arbeid for å unngå at det ble mulig å trekke ham i lønn, så hun skulle få pengene.

Jeg ber igjen om at regjeringspartiene vurderer forslag nr. 1 som en løsning. Det er ikke mer kostbart. Hvis en ser på indeksreguleringen i forhold til kroner, vil en faktisk heller spare penger ved å kunne gjøre alt i ett.

Til slutt voldsofferomsorg: Jeg tror jeg har sagt mange ganger at vi har kriminalomsorg, men vi har ikke en ordentlig voldsofferomsorg. Det er så mange mennesker som sliter der ute, som faller mellom to stoler, som ikke blir sett og ikke blir ivaretatt. Jeg ber om at vi får fortgang i dette.

Jeg tar opp forslagene fra Fremskrittspartiet.

Presidenten: Representanten Åse Michaelsen har tatt opp de forslagene hun viste til.

André Oktay Dahl (H) [19:49:32]: Alle partier er opptatt av at ofre for vold skal få en bedre situasjon. Selv om noen av oss ikke stemmer for Fremskrittspartiets forslag her i dag, betyr det ikke at vi er for en uverdig voldsoffererstatningsordning. Alle partier har aksjer i både det som er bra, og det som ennå ikke fungerer så godt.

Jeg har lyst å si litt om offeromsorg: Jeg kan ikke med min beste vilje forstå hvorfor ikke regjeringen ennå har fulgt opp Stortingets vedtak om egen offeromsorg, som Høyre og Fremskrittspartiet påpekte i debatten om vold i nære relasjoner, og som vi fremmer forslag om igjen og igjen og igjen. Det er et enstemmig storting som mener at det er viktig. Det er ikke et tema her i dag, først og fremst, men en velfungerende offeromsorg ville sannsynligvis bidratt til raskere fremdrift av saker og temaer som betyr noe for voldsofre – herunder også voldsoffererstatningen og måten den skal innrettes på.

Høyre ønsker at mulighetene utredes for hvorvidt dagens ordning, hvor voldsofferet har krav på inntil 60 G i erstatning, kan gis tilbakevirkende kraft. Det bør også utredes hvorvidt det skal settes en dato tilbake i tid, for når kravet på inntil 60 G i erstatning kan fremmes.

Det trengs også en utredning av hvorvidt staten skal forskuttere erstatning for alle voldsofre – også dem som ikke tilkjennes erstatning av Kontoret for voldsoffererstatning.

Jeg har lyst å avslutte med det jeg startet med: Spørsmålet om nasjonal offeromsorg er ikke et lite spørsmål. Det er et stort spørsmål. Tidligere i dag diskuterte vi hvordan man skal få til bedre innhold i soningen. Det har man en hel kriminalomsorg som tenker på. Når det gjelder det at voldsofre skal få et bedre innhold i sine liv, etter at de har vært utsatt for vold i kortere eller lengre tid og blitt skadet for livet, er faktisk spørsmålet om nasjonal offeromsorg et spørsmål om det. Hvis vi fremover kan ha like stort engasjement fra enkelte i salen her knyttet til innholdet i livene til voldsofre, som det de hadde når det gjaldt å prate om innholdet i kriminalomsorgen for dem som hadde begått kriminalitet mot dem, tror jeg vi hadde kommet veldig langt. Og da bør flertallspartiene her sørge for å henge i skjørtekanten til sin egen statsråd og sørge for at det blir fortgang her. Det er et enstemmig storting som ønsker det, og jeg kan ikke med min beste vilje forstå hvorfor man ikke har fått det på plass.

Til slutt tar jeg opp Høyres forslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten André Oktay Dahl har tatt opp de forslagene han refererte til.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [19:52:29]: Jeg har behov for å begynne litt generelt: Ikke så rent sjelden blir det framholdt fra ulike hold at lover og regler tar mer sikte på å beskytte og hjelpe voldspersonen enn å ivareta rettighetene til det uskyldige offeret for voldshandlingen. Men gjennom voldsoffererstatningen er voldsofferets stilling styrket, og de mer konkrete tiltakene vi diskuterer i dag, ville styrket den for enda flere.

Det er også viktig å plassere ansvaret der det hører hjemme når voldshandlingen er begått. Den enkelte voldsutøver må stå til rette og ta straffen for å ha begått en straffbar handling. Og i den grad det er mulig, må det uskyldige offeret få den erstatning og oppreisning som gir offeret livskvaliteten tilbake. Dette er også voldsmannens ansvar, og som vedkommende ikke på noen måte må slippe lettvint unna.

Vi vet imidlertid at mange skadevoldere ikke har midler til å betale erstatning, eller vedkommende er ukjent. Derfor er det en statlig oppgave å sørge for at offeret ikke

ytterligere blir den tapende parten. Gjennom trygdeytelser og voldserstatning skal staten sørge for at den som har lidt skade, får gjenopprettet en rimelig god livskvalitet. Det er i denne sammenhengen vi understreker at erstatningen er en rettighet for den skadelidte.

Det er ikke vanskelig å finne historier. Representanten Michaelsen var inne på noen eksempler, og vi har hørt mange historier om mennesker som enten har mistet pårørende eller har blitt skadet, og som ikke har fått den erstatningen de har krav på. Det har heldigvis vært bedring i regelverket mange ganger de siste årene. Staten må utbetale summen, og så får de heller kreve inn pengebeløpet fra den straffedømte.

I dag diskuterer vi forslag som skal gi mer tilbakevirkende krav. Kristelig Folkeparti støtter fullt ut forslag nr. 1, vi stemmer også for forslag nr. 2, og vi ønsker å støtte forslag nr. 6.

Jeg ønsker å presisere at det ofte ikke er de store beløpene det er snakk om, men som representanten Michaelsen også var inne på, er det personer som blir minnet på ugjerningen, som ofte får det vanskelig med å komme seg videre, fordi de selv må ta seg av innkrevingen. Vi mener det er et godt forslag å utbetale erstatning til dem som har blitt rammet, men som ikke har fått krevd inn erstatning.

Jeg vil bruke det siste halvminuttet til å understreke at Kristelig Folkeparti også støtter fullt opp om dem som har vært inne på det med en nasjonal offeromsorg. Vi mener at offeromsorgen – i likhet med kriminalomsorgen – vil kunne være en viktig bit for nettopp å utarbeide enda bedre rutiner, retningslinjer og forhold for de som har blitt rammet av vold.

Vi støtter forslag nr. 1, 2 og 6 i denne saken.

Statsråd Grete Faremo [19:55:45]: Det er viktig å sikre voldsofrene erstatning og gjøre ordningen mest mulig rettferdig, slik forslagsstillerne legger til grunn. Det er grunnen til at Stoltenberg II-regjeringen har endret voldsoffererstatningsloven tre ganger og styrket ofrenes rettigheter vesentlig. Jeg kan likevel ikke stille meg bak forslagene som debatteres her i dag.

Jeg oppfatter forslag nr. 1 som et ønske om at den øvre grensen på 60 G og alle andre bestemmelser i voldsoffererstatningsloven skal gis ubegrenset tilbakevirkende kraft. Det klare utgangspunktet er at lover ikke gis tilbakevirkende kraft. I forkant av at den øvre grensen ble hevet 30. mars 2012, ble spørsmålet om tilbakevirkende kraft grundig vurdert av Justis- og beredskapsdepartementet og deretter debattert her i Stortinget. Dersom bestemmelsen skulle fått virkning fra 1975, ville svært mange saker måtte gjenopptas. I flertallet av sakene foreligger det ingen dom, og det ville være vanskelig – ofte umulig – å skaffe den nødvendige dokumentasjonen til å foreta erstatningsberegningene.

Lovendringene fikk virkning fra 1. januar 2011. Det var ikke behandlet saker etter denne datoen, der den daværende grensen på 40 G hadde fått betydning.

Voldsoffererstatningsordningen er blitt endret på en rekke punkter, og det er vanskelig å identifisere saker som endringene har betydning for. Dersom bestemmelsene skulle gis tilbakevirkende kraft, ville jeg tro at samtlige saker behandlet siden 1975 må gjennomgås. En stor andel av pengene staten bruker på voldsofre, ville gått til saksbehandling framfor utbetalinger. Jeg tror ikke det er en utvikling noen er tjent med.

Det vil dessuten være vanskelig for ofrene å komme seg videre, dersom sakene gjenåpnes hver gang loven endres. Dersom man ønsker å være offensiv, må man akseptere at det settes en grense for når endringer gjelder fra.

Forslag nr. 2, om at staten bør forskuttere erstatning for alle voldsofre, også for dem som ikke tilkjennes voldsoffererstatning, framstår for meg som noe uklart. Voldsoffererstatningsordningen går jo nettopp ut på at staten forskutterer erstatning til ofre og overtar kravet mot skadevolder. Jeg understreker at en person som blir tilkjent erstatning fra gjerningsmannen av en domstol, vil få voldsoffererstatning. Dersom representantene mener at det overhodet ikke skal stilles vilkår for å få voldsoffererstatning, er det et forslag jeg vanskelig kan stille meg bak.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Åse Michaelsen (FrP) [19:58:41]: Det er snart to år siden et enstemmig storting vedtok at vi ville at regjeringen skulle se på opprettelsen av en offeromsorg. Jeg har stilt to konkrete skriftlige spørsmål til statsråden om akkurat det samme. En enstemmig komité har lagt inn i budsjettbehandlingen og diverse representantforslag, som vi har nådd enighet om, at vi ønsker at det skal vurderes. Og da må jeg rett og slett bare komme til at jeg ikke forstår det helt. Hadde vi hatt denne enigheten for bare et halvt år siden, hadde jeg skjønt at statsråden trenger mer tid, for dette er et vidt felt. Men nå har det nesten gått to år. Og dersom man bare delvis hadde tatt fatt på opprettelsen av f.eks. et offerombud eller et offerfond, tilsvarende det man har i Sverige, kunne i hvert fall statsråden forklart at man er på vei. Men det er ikke så veldig mye som har skjedd.

Hva mener statsråden man bør gjøre?

Statsråd Grete Faremo [19:59:49]: Dette er det jobbet med på grundig vis i departementet, og det er Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress som har fått i oppdrag å foreta en kartlegging av tiltak og tilbud til voldsutsatte i Norge. De leverer sin rapport til departementet før sommeren, og vi vil på grunnlag av den informasjonen vurdere om det f.eks. bør etableres en kriminalitetsoffermyndighet.

Jeg tar utgangspunkt i ofrenes behov, og også det som fungerer godt i dag. Det er på dette tidspunktet ikke gitt at den beste løsningen vil være å opprette et eget organ, men jeg vil på ingen måte konkludere på motsatt vis heller før vi har gått gjennom NKVTS' kartlegging og utredet saken på en ordentlig og god måte. Her henter vi også verdifull informasjon f.eks. fra Sverige.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 16.

Sak nr. 17 [20:00:57]

Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Jensen, Morten Ørsal Johansen, Per Sandberg, Gjermund Hagesæter og Åge Starheim om ikke å tillate bruk av burka, niqab eller andre heldekkende plagg i det offentlige rom (Innst. 399 S (2012–2013), jf. Dokument 8:91 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 24 minutter og fordeles med inntil 3 minutter til hvert parti og inntil 3 minutter hver til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikkordskifte.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Akhtar Chaudhry (SV) [20:01:49] (ordfører for saken): Dette er en klassisk sak der Fremskrittspartiet fremmer klassiske forslag og ser at forslagene kun støttes av mindretallet i komiteen. Derfor vil jeg som saksordfører unngå å kommentere saken og forslagene. Jeg regner med at Fremskrittspartiets representanter vil begrunne sine forslag nå straks. Som medlem av Sosialistisk Venstreparti, og representant for det partiet, finner jeg det likevel riktig å kommentere forslagene.

La meg først si at jeg er glad for at en enstemmig justiskomité, selvsagt unntatt Fremskrittspartiet, og jeg regner med et enstemmig storting, igjen unntatt Fremskrittspartiet, vil avvise forslagene. Komiteen finner det ikke engang riktig å legge forslagene ved protokollen. Det er et signal som jeg håper Fremskrittspartiet tar.

La meg gjøre det klart: Som SV-er og muslim finner jeg det malplassert at heldekkende plagg, slik som niqab og burka, brukes i vårt åpne, tolerante og inkluderende samfunn. Dersom det ligger en tvang bak denne bruken, må det bekjempes, og jeg vet at det også gjøres.

Fra Stortingets talerstol vil jeg sende følgende beskjed til de mennene som tvinger sine kvinner til å oppgi sin rett til å kle seg slik de ønsker: Dette er en tapt strategi. Verken kvinnene, vårt åpne, demokratiske samfunn eller islam stiller seg bak dette. Det er en tradisjon som er dømt til å dø.

Når det er sagt, er et forslag om å forby hvordan enkeltmennesker skal kle seg, et brudd med vår demokratiske tankegang. Å tvinge mennesker til å kle seg i en gitt stil, å nekte dem å kle seg som de vil, og å lage retningslinjer og lover som hindrer mennesker i å realisere seg selv, hører til samfunn som vi slett ikke ønsker å sammenlikne oss med eller kopiere. En slik tanke er udemokratisk, inkonsekvent og gammeldags.

Fremskrittspartiet bør innse at færre og færre nordmenn er opptatt av denne trangsynte politikken og heller vil bruke samtale og samkvem for å fremme likestilling og likeverd for kvinner med minoritetsbakgrunn. Jeg er glad for at et enstemmig storting, alle unntatt Fremskrittspartiet, vil avvise forslagene – og her er på linje med befolkningen generelt.

Per Sandberg (FrP) [20:04:47]: Først må jeg bare få lov å si at det er litt vanskelig å få til et enstemmig storting når Stortingets nest største gruppe, Fremskrittspartiet, ønsker å gjennomføre dette forslaget. Men så vil jeg gi ros til representanten Chaudhry og muslimen Chaudhry for å være klar i sin tale til de menn som ønsker å gjennomføre tvang overfor kvinner. Det står det respekt av.

Når vi fremmer dette forslaget, er det selvfølgelig av flere årsaker, noe som også kommer fram av bakgrunnen for forslagene. Plagg som burka og niqab vanskeliggjør identifisering og kan oppfattes å ha en kvinneundertrykkende profil som hindrer integrering. I spørsmålet om heldekkende plagg må det vektlegges både prinsipielle, sikkerhetsmessige, solidariske, integreringsmessige og religiøse spørsmål, ettersom dette kan ses på som flere sider av samme sak. Vi har vurdert dette grundig når vi har falt ned på det vi her har gjort.

Så registrerer jeg at komiteen på en rekke områder er enig med forslagsstillerne når det gjelder de utfordringene vi ser i hverdagen. Vi registrerer også at det ikke bare er Fremskrittspartiet i Norge som har tatt tak i denne debatten. Denne debatten går i en rekke land i Europa, og det er også en rekke land som har gjort vedtak. Et vedtak i Frankrike er bl.a. til vurdering, i forhold til hvorvidt dette kan være brudd på EMK. Vi venter i hvert fall i spenning på hva EMK vil måtte gjøre med hensyn til det Frankrike har gjort.

Så er det altså sånn at man har gjort unntak også i Norge, ved at man har innført forbud, og akseptert forbud, i enkelte institusjoner. Hvis det er sånn at et totalforbud skulle bryte med EMK, vil jeg i hvert fall tenke at de enkeltforbud som er gjort, enten det er i Danmark, i Frankrike eller i Tyrkia, eller på institusjoner i Norge, også måtte være like mye brudd på EMK.

Vi registrerer at vi nok engang taper denne kampen, men jeg tror ikke debatten er over av den grunn. Jeg tror debatten vil dukke opp igjen med jevne mellomrom, og at man kanskje til syvende og sist vil se at man av integreringsmessige hensyn og av hensyn til arbeidet mot undertrykkelse av kvinner vil falle ned på Fremskrittspartiets forslag.

Jeg fremmer de forslagene som ligger i innstillingen.

Presidenten: Representanten Per Sandberg har tatt opp det forslagene han refererte til.

André Oktay Dahl (H) [20:08:00]: Et lovverk som regulerer den enkeltes antrekk, vil innebære noe nytt i norsk lovgivning. Hvis man skal vedta noe så pass vidtrekkende, er det kanskje greit å se på det i forhold til omfanget av problemet man prøver å løse. Antallet kvinner vi snakker om her, er veldig lavt. Eksisterende lovverk har de nødvendige virkemidlene for kontroll av identitet, og i tilfelle tvang blir brukt, er det altså straffbart innenfor gjeldende lovverk. I tillegg viser de lokale eksemplene vi har sett, at dette greier man også å håndtere lokalt.

Når det gjelder integrering, er det viktig å huske at forbud kan ha den motsatte effekt, nemlig at man får mindre integrering og mer segregering.

Hvis hensikten er å hindre tvang og press og undertrykking av kvinner, må inngrepene rettes mot dem som undertrykker, mot dem som presser, og mot dem som tvinger.

Dette kan fort bli en debatt om Fremskrittspartiet. Det synes jeg egentlig er en ganske uinteressant debatt. Desto mer interessant er det å diskutere hva som vil være det viktigste for å hjelpe dem det er snakk om, uavhengig av om man mener å være for eller mot forbud mot burka eller heldekkende plagg.

I tidligere debatter – ikke til nå – har flertallet blitt anklaget for nærmest passivt å lene seg på EMK og på Grunnloven. Men EMK og Grunnloven er egentlig ganske kjekke å ha, for de er jo laget ved en rimelig ettertanke og ro, og det var ganske mange lure mennesker som satt sammen og tenkte seg om, bl.a. på hva som ville bli konsekvensen hvis man ikke hadde en viss type regulering som beskyttet minoriteter.

Det man vet, er at hvis man begynner å lempe på den holdningen, og vekslende flertall i affekt fatter vedtak etter vedtak om enkeltminoriteter, er det til slutt ikke plass igjen til noen av oss.

Jeg velger selvfølgelig å oppfatte representanten Chaudhry positivt når han sier at det er viktig med samkvem og dialog. Men de vi ikke skal ha samkvem og dialog med, er selvfølgelig de mennene som undertrykker kvinner, som også undertrykker noen menn – det er både menn og kvinner som tvangsgiftes – og folk som sørger for kjønnslemlestelse og vold. Hvis noen kaller det kultur, tar de feil. Det er det ikke kultur, det er ukultur. Det har ingen rett, og det har ingen plass i det norske samfunnet.

Jeg har lyst til å si at i morgen skal vi feire stemmerettsjubileet, og jeg synes det er litt trist at av alle de kvinnene som går opp og ned på Karl Johan og i andre deler av byen 8. mars, er veldig mange ekstremt tause når det gjelder de kvinnene som utsettes for de verst tenkelige overgrep dag etter dag. Jeg synes det er veldig mye luksusfeminisme ute og går. Jeg håper at vi fremover kan få en debatt der alle deltar, og at man ikke bare er fornøyd med det man har fått, og jobber for kvotering f.eks.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [20:11:17]: En av bærebjelkene i rettsstaten er ytringsfriheten. Som flere har vært inne på, er det i dette forslaget også en usikkerhet knyttet til om en faktisk vil bryte den. Ytringsfriheten er koblet tett til religionsfriheten, som jeg mener er vel så viktig i et demokratisk samfunn. Derfor mener vi i Kristelig Folkeparti at de forslagene som foreligger her i dag, er feil. Som flere har vært inne på, mener vi at en i stedet må ta sterkt avstand fra den kvinneundertrykkingen som en ser eksempler på ved tvang – eller indirekte tvang – til å bruke heldekkende plagg. En må finne virkemidler som kan bidra til å unngå at det skjer.

Dette er egentlig et forslag som føyer seg inn i rekken av forslag som jeg mener bommer litt. Det har vært forslag om å forby hijab, det har vært forslag om å forby religiøse symboler, det har vært forslag om å forby religiøse skoler, det har vært forslag om å forby prangende kors, osv., osv. Et viktig element i disse spørsmålene er, som sagt, koblet til religionsfrihet. For Kristelig Folkepartis del er trosfriheten, det å få uttrykke sin tro, viktig. Dermed er det ikke sagt at jeg anerkjenner at bruk av burka eller niqab er religion. Men det interessante når en diskuterer ytringsfrihet og menneskerettigheter, er at det faktisk dreier seg om å løfte fram et mindretalls rettigheter – så er det sagt.

Men jeg er glad for at det er så mange som velger å ta sterkt avstand fra den tvangen, eller indirekte tvangen, det er å pålegge noen å gå med heldekkende plagg. Det er et problem knyttet til likestilling, og rettslige virkemidler er noe som bør brukes for å løse dette.

Det er interessant å løfte fram Voltaire i en sånn sammenheng, når han sier: Jeg er dypt uenig i det du sier, men vil til min død forsvare din rett til å si det du sier. Det er egentlig et viktig poeng at en kan være grunnleggende uenig i noe og ta sterkt avstand fra det, men en trenger ikke å forby alt.

I representantforslaget ser jeg at det argumenteres med sikkerhet i det offentlige rom, og så viser en til et ran i Paris i februar 2010. Jeg synes det er en interessant argumentasjonsmetode, for en kan finne mye annet som er blitt brukt i et ran, uten at en nødvendigvis må forby det.

Når jeg først er inne på den mindre prinsipielle argumentasjonen, ser jeg at man antar at det i Frankrike er om lag 1 900 kvinner som bruker heldekkende plagg, i Danmark er det tre, og i Nederland sa de at det er femti av en million. Hvis en overfører det til norske forhold, er det kanskje en håndfull eller to her. Det er ikke dermed sagt at det ikke er viktig for dem, men det betyr at man må ha andre tiltak først – før en diskuterer dette.

Statsråd Grete Faremo [20:14:37]: Bruk av plagg som helt eller delvis skjuler ansiktet i det offentlige rom, reiser mange vanskelige spørsmål. I likhet med komiteen mener jeg at slike plagg er uttrykk for et menneskesyn og et kvinnesyn som bryter med sentrale verdier i vårt samfunn. Burka, niqab og andre heldekkende plagg vanskeliggjør kommunikasjonen med andre og byr på utfordringer når det gjelder deltakelse i utdanning, arbeidsliv og samfunnsliv. I enkelte tilfeller hindrer det også identifikasjon av personen. Jeg mener imidlertid at et forbud ikke er den rette veien å gå for å motarbeide bruken av slike plagg og for å unngå at kvinner tvinges til å bruke dem. Et generelt forbud vil kunne komme i konflikt med våre forpliktelser etter Den europeiske menneskerettskonvensjonen og andre internasjonale konvensjoner, slik flere talere har vært inne på.

Uansett er det etter mitt syn ikke noe påtrengende behov for et forbud. For det første synes spørsmålet å berøre – slik representanten Ropstad var inne på – svært få personer. For det andre har vi et lovverk som legger til rette for praktiske løsninger der det er behov for å se personers ansikt for å identifisere dem. Videre har vi mulighet til å forby slike plagg i bestemte situasjoner, f.eks. i undervisningssituasjoner, og i de tilfellene der kvinner tvinges til å bruke heldekkende plagg, vil dette rammes av straffelovens bestemmelser om tvang.

Jeg mener det viktigste vi kan gjøre for å unngå at kvinner presses til å bruke heldekkende plagg, eller selv velger å bruke dem, er å legge til rette for at de inkluderes i samfunnslivet på alle områder.

Samlet sett har vi i dag et regelverk som åpner for forbud i bestemte situasjoner, som legger til rette for gjennomføring av nødvendig ID-kontroll, og som i større grad enn et generelt forbud lar oss finne løsninger basert på gjensidig toleranse og respekt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 17.

Sak nr. 18 [20:16:35]

Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagrun Eriksen, Line Henriette Hjemdal og Geir Jørgen Bekkevold om å innføre bindende aksjonæravstemning om lederlønninger i aksjeselskap (Innst. 408 S (2012–2013), jf. Dokument 8:107 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 24 minutter og fordeles med inntil 3 minutter til hvert parti og inntil 3 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikkordskifte, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anna Ljunggren (A) [20:17:27] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å rose Kristelig Folkeparti for å foreslå endringer som begrenser vekst i lederlønninger i aksjeselskaper. Det er viktig at vi snur alle steiner for å finne måter å redusere lønningene hos toppledere på, nettopp fordi vi de senere årene har sett at veksten i lederlønningene for noen grupper har vært betydelig høyere enn for lønnstakerne.

Det er likevel en samlet komité som går imot forslaget om å innføre bindende aksjonæravstemninger om lederlønninger i aksjeselskap.

Gjennom de siste årene er det gjennomført en betydelig forenkling for norsk næringsliv gjennom fjerning av revisjonsplikten, reduksjon av krav til aksjekapital for små og mellomstore bedrifter og forenklinger i aksjeloven.

Det er viktig, når vi pålegger næringslivet nye lover eller oppgaver, at vi spør oss: Vil dette by på mer arbeid, mer byråkrati, og vil dette ha store kostnader for næringslivet? Når det gjelder disse forslagene, mener jeg at svaret på begge disse spørsmålene er ja.

I tillegg til kostnad og merarbeid vil det by på praktiske utfordringer knyttet til gjennomføringen. For selskaper med mange aksjeeiere vil det være upraktisk å innkalle generalforsamlingen hver gang en skal ansette en person som skal ha en ledende stilling i selskapet. Komiteen mener at forslaget går for langt i å begrense selskapets handlefrihet.

Det er viktig at styret har nødvendig handlingsrom og fleksibilitet til å kunne framforhandle lønns- og ansettelsesvilkår som anses som nødvendig for å få rett person på plass, og at ansettelsesprosessen ikke tar for lang tid.

I aksjeloven § 6-2 annet ledd går det fram at daglig leder ansettes av styret, så fremt ikke vedtektene til selskapet sier at dette skal gjøres av generalforsamlingen.

Forslaget fra Kristelig Folkeparti reiser et prinsipielt spørsmål om kompetanse- og ansvarsforholdet mellom styret og generalforsamlingen. Styret har ansvar for forvaltningen av selskapet og etter loven ansvar for å sørge for en forsvarlig organisering av virksomheten. Generalforsamlingen kan fastsette generelle retningslinjer ved ansettelse, og den skal kunne gi instrukser om lønnsvilkår. Aksjeloven har videre ikke særskilte regler om tilsetting av andre ledende ansatte. Det reguleres av lovens alminnelige organisatoriske regler.

Dette er bakgrunnen for at vi ikke kan støtte forslaget, selv om det i seg selv har gode intensjoner.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [20:20:17]: Forretningsmannen Thomas Minder vant en folkeavstemning i Sveits om å innføre bindende aksjonæravstemning om lederlønninger i landets aksjeselskap. Hele 68 pst. av velgerne i det konservative og næringsvennlige Sveits sa ja til Minders forslag. Pensjonsfond blir pålagt å stemme i sine medlemmers interesse og offentliggjøre det de stemmer.

Bakgrunnen for forslaget er trenden i retning av stadig høyere lederlønninger. Disse lønnsnivåene har stadig mindre legitimitet i befolkningen, både i Sveits og internasjonalt. Oppslutningen om Minders forslag ble ikke mindre av at legemiddelfirmaet Novartis i vinter besluttet å gi styreformann Daniel Vasella en sluttpakke på 430 mill. kr.

Avstemningen har vakt oppsikt internasjonalt. Flere land vurderer nå å innføre bindende aksjonæravstemning over lederlønninger. Det burde vi også gjøre her i Norge.

Lønningene til norske næringslivsledere er riktignok langt unna nivåene i Sveits eller snittet i OECD. Men også her har det vært en sterk vekst i lederlønningene: De steg dobbelt så raskt som vanlige lønnsinntekter i tiåret fram til 2007, ifølge førsteamanuensis Iver Bragelien ved Norges Handelshøyskole. Den andre store trenden de siste 20 årene, også i Norge, er en stadig mer utbredt bruk av variable lønnskomponenter som bonuser.

Veksten i lederlønningene er bekymringsfull for alle som ønsker å unngå et samfunn med større forskjeller. Vi har et stadig økende lønnsgap mellom arbeidstakere i Norge og utlandet på grunn av vår petroleumsdrevne økonomi. Derfor er det viktigere enn noen gang å unngå en sterk vekst i lederlønninger som kan undergrave tanken om moderate lønnsoppgjør og svekke norske bedrifters konkurranseevne med utlandet.

I dag bestemmes godtgjørelse av styremedlemmer i norske aksjeselskaper av generalforsamlingen, mens lønn og godtgjørelse for topplederne bestemmes av styret. Forslagsstillerne mener at aksjonærene også bør gis direkte innflytelse over topplederes lønninger og godtgjørelse. Ved å flytte den endelige godkjenningen av lønningene ut av den engere kretsen i styrene og over i generalfor-

samlingene får aksjonærene økt innflytelse, og veksten i lederlønninger kan dempes.

Å styrke aksjonærmakten er også riktig rent prinsipielt. Aksjonærene eier selskapet. Selskapets styre og administrative ledelse skal tjene dem, ikke motsatt.

Det britiske nyhetsmagasinet The Economist støtter forslaget og mener det er fornuftig, nettopp fordi det styrker aksjonærenes innflytelse. Så her er de selverklærte liberalistene i The Economist mer progressive enn de rødgrønne partiene i denne salen, som toer sine hender og synes å være fornøyd med lederlønnsgaloppen. Det burde gi de rød-grønne representantene grunn til ettertanke.

Jeg må kanskje ta opp forslagene.

Presidenten: Da har representanten Kjell Ingolf Ropstad på vegne av Kristelig Folkeparti tatt opp de to forslagene som foreligger omdelt på representantenes plasser i salen.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 18.

Sak nr. 19 [20:23:31]

Innstilling fra næringskomiteen om digital agenda for Norge. IKT for vekst og verdiskaping (Innst. 370 S (2012–2013), jf. Meld. St. 23 (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 24 minutter og fordeles med inntil 3 minutter til hvert parti og inntil 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte begrenset til tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Svein Flåtten (H) [20:24:24] (ordfører for saken): Næringskomiteen har behandlet Meld. St. 23 om digital agenda for Norge. IKT for vekst og verdiskaping.

Formålet med denne meldingen var å presentere hvordan Norge som samfunn utnytter mulighetene for IKT når det gjelder innovasjon og verdiskaping. Beskrivelsen av situasjonen i mange sektorer er omfattende, men meldingen er passiv når det gjelder hva en kan gjøre og hvilke områder en kan gjøre noe med.

Komiteen er enig om et viktig premiss, nemlig at vi har et høyt kostnadsnivå, at vi må kompensere ved å øke vår produktivitet, og at økt bruk av IKT er et av de sentrale virkemidlene. Men premisset følges ikke tilstrekkelig opp i selve meldingen. Den adresserer ikke det store uutnyttede potensialet som finnes i norsk næringsliv – ikke minst i norsk offentlig sektor – for innovasjon, økt produktivitet, økt konkurransekraft og økt verdiskaping ved riktig bruk av IKT. Meldingen burde istedenfor bare å beskrive den eksisterende situasjonen, vært mer offensiv for hvordan en samordnet IKT-politikk kunne gitt effektiviseringsgevinster i det offentlige og dermed positive ringvirkninger for næringslivet ellers. Det er nettopp dette Riksrevisjonen har påpekt. Slike samordningstiltak vil være det som har mest virkning for å effektivisere offentlig sektor, først og fremst i den sektorovergripende samhandling mellom forvaltningsnivåene.

For det videre forenklingsarbeidet i Norge – som allerede ligger på etterskudd – og for en mer brukervennlig offentlig sektor er dette helt sentralt. Opposisjonen har fremmet en rekke forslag de senere årene om forenklinger som nettopp betinger en bedre bruk av IKT. Sammen med en sentralisering av innrapporteringen ville dette bidratt sterkt til ytterligere forenkling.

Så vil jeg understreke hvor viktig det er at videre bruk av rådata er tilgjengelig, uten restriksjoner på informasjon og uten tidkrevende og kompliserte prosedyrer i forbindelse med rettighetene. Dette gjelder spesielt geodata og eiendomsinformasjon. Her ligger det et betydelig potensial for økt verdiskaping og – ikke minst – for bedre publikumstjenester. Men meldingen har ingen planer om eller vurderinger av hvordan eller når rådata fra Statens kartverk og statistikk fra SSB eksempelvis kan bli gjort tilgjengelig for alle, og ikke minst til et prisnivå som er lavt og forutsigbart. Mange har påpekt dette, ikke minst i høringene i forkant av arbeidet med meldingen.

IKT-løsninger i helsesektoren er dernest den største oppgaven vi står overfor. Sektoren er preget av lokale løsninger, manglende standardisering og liten kompatibilitet med andre løsninger i helsesektoren.

Jeg tar opp det forslaget som vi fremmer i innstillingen.

Presidenten: Da har representanten Svein Flåtten tatt opp det forslaget han refererte til.

Else-May Botten (A) [20:27:46]: Denne stortingsmeldingen retter fokus mot både brukerne på ulike nivå, organisasjonene, offentlige etater og næringsliv. Det er ingen tvil om at IKT-bransjen har stor betydning for hvordan samfunnet totalt sett greier å tilpasse seg denne utviklingen.

Regjeringen fokuserer på verdiskapingen overfor denne næringen. I en undersøkelse blant 2 000 bedriftsledere svarer 76 pst. at utviklingen av nye IKT-løsninger blir stadig viktigere for konkurransekraften i egen bransje.

Denne utviklingen bidrar til forenklinger i både privat og offentlig sektor og passer som hånd i hanske med næringsmeldingen som næringsministeren la fram i forrige uke, som er svært tydelig på at bedriftenes administrative kostnader skal reduseres med 10 mrd. kr innen 2015.

Et av de viktigste bidragene til forenklingsarbeidet er omlegging til elektronisk rapportering og utvikling av gode elektroniske tjenester rettet mot næringslivet. Et konkret tiltak er elektronisk dialog med arbeidsgiver, EDAG, som er en omfattende satsing på videreutvikling av Altinn. I et land med høyt kostnadsnivå er dette en viktig fokusering og en mulighet for økt verdiskaping.

De viktigste satsingene som skal bidra til verdiskaping og økt vekst, er satsingen på bredbånd, digital del-

takelse, avansert IKT-kompetanse og digitalisering i næringslivet.

Men skal vi lykkes med å finne de beste løsningene for framtiden, må vi fokusere på rekruttering. Det er i dag mangel på ingeniører og IKT-utdannede i Norge. Derfor ser vi en tendens til at flere og flere rekrutteres også utenfor landets grenser.

Det er bra at regjeringen nå leter etter særskilte hinder knyttet til rekruttering til IKT-utdannelsen her hjemme. Utdanning, kompetanse og forskning er viktige byggeklosser for at Norge skal styrke sin konkurransekraft og befeste sin posisjon som en av de best utviklede, kunnskapsbaserte og konkurransedyktige økonomiene i verden.

Harald T. Nesvik (FrP) [20:30:15]: Meldingen gir en grei beskrivelse av situasjonen. Den gir også en grei beskrivelse av hvordan regjeringen ser på de forskjellige feltene, og hvordan man har tenkt å legge til rette for egen politikk. Men denne meldingen mangler fullstendig det som har med virkemidler å gjøre. Jeg skal prøve å nevne et par eksempler.

På 1960-tallet sendte USA den første mann til månen. Man har nettopp sendt et ubemannet kjøretøy til Mars. Man klarer å spille inn musikk fra verdensrommet – til jorden. Men i Norge sender man røntgenbilder med drosje mellom sykehusene i Oslo sentrum. Det sier lite grann om at vi har en vei å gå – at vi kanskje ikke har vært dyktige nok til det vi holder på med.

Vi ser at det er store muligheter innenfor helse- og omsorgsteknologi, men ting går forferdelig sent.

For å ta et eksempel: Det er litt underlig at mens man diskuterer hvilken informasjonsteknologi og hvilken løsning man skal velge, glemmer man helt å bygge infrastrukturen inn til bl.a. de byggene i omsorgssektoren som faktisk skal ta dette i bruk. Man burde allerede nå gitt beskjed til Husbanken, i forbindelse med tildelingen knyttet til bygging av omsorgsboliger, om at man nettopp sørget for at et av de kriterier som ligger der, er at det er lagt opp infrastruktur som gjør at man kan ta i bruk den framtidige teknologien i omsorgssektoren, den som f.eks. Safehouse-teknologien åpner for. Da er man avhengig av bredbånd, man er avhengig av toveiskommunikasjon mellom aktørene for å skape den tryggheten som skal til.

Jeg tror at det også innenfor offentlig sektor har blitt slik at man snakker og snakker om alle de flotte digitale løsningene man skal velge – og den effektiviteten man skal oppnå ved å velge de løsningene. Det eneste det medfører, er enda flere ansatte, og vi mangler den effektiviteten.

Jeg tror det man faktisk trenger i disse situasjonene, er et bedre og reelt planverk som gir oss resultater, og måleindikatorer som sørger for at man faktisk kan komme fram til et mål der framme. Vi trenger virkelig en giv på dette feltet, men vi er nødt til å begynne helt nede på basisnivået, særlig innenfor helse- og omsorgsområdet – nettopp fordi det er så mye upløyd mark.

Og det er, som sagt, underlig at vi i Norge i dag sender røntgenbilder med drosje i Oslo.

L a i l a D å v ø y hadde her overtatt presidentplassen.

Alf Egil Holmelid (SV) [20:33:28]: IKT er eit verktøy for vekst og verdiskaping. Noreg er i verdstoppen når det gjeld bruk av Internett. 86 pst. av oss brukar nettbank, medan gjennomsnittet for EU er 37 pst. Regjeringa vil leggje til rette for at alle som ønskjer det, kan bruke digitale verktøy og tenester. For å få til det er det viktig å skaffe seg god oversikt over bruken av Internett blant dei eldre – for å leggje til rette for at også denne gruppa skal få god bruk av Internett.

IKT er viktig for verdiskapinga i Noreg. Vi har ein sterk IKT-bransje, samtidig som IKT er eit viktig verktøy for alle bransjar. Regjeringa støttar opp under denne utviklinga med ei offensiv satsing på elektroniske tenester retta mot næringslivet. Sentralt her står Altinn og elektronisk dialog med arbeidsgivar, EDAG.

Regjeringa vil stimulere til at mest mogeleg offentlege data blir gjort tilgjengeleg gratis eller til ein låg pris.

Kartdata er eit viktig grunnlag for mange applikasjonar, både for offentlege og for private aktørar. Regjeringa har starta arbeidet med å frigi sentrale kartdata. I revidert nasjonalbudsjett blir det foreslått å løyve 10 mill. kr til dette formålet. Det blir bl.a. foreslått å frigi data frå hovudkartserien for landområda og vegdata og adressedata.

Sikkerheit er eit sentralt element i IKT-politikken. Det er viktig å merke seg at fagdepartementa har eit overordna ansvar for IKT-sikkerheita i eigen sektor. Enkelte departement har eit særskilt ansvar. Regjeringa overfører ansvaret for førebyggjande informasjonssikkerhet i sivil sektor frå Fornyings-, administrasjons- og kyrkjedepartementet til Justis- og beredskapsdepartementet.

Noreg ligg langt framme når det gjeld å levere digitale tenester til næringslivet. ID-porten gir tilgang til nettenester frå over 280 offentlege verksemder. Regjeringa samarbeider også med kommunane om gode IKT-løysingar.

Det er eit politisk ansvar å leggje til rette for digitalisering i offentleg sektor for å ta ut potensial for vekst og verdiskaping. Men det er også eit offentleg ansvar å leggje til rette for at marknadsaktørane kan bidra til vekst og verdiskaping. Det er ikkje minst viktig i ein bransje som er sterkt avhengig av infrastruktur, og der stor samhandling med det offentlege er viktig.

Det undrar meg at opposisjonen faktisk legg vekt på at marknaden skal fungere åleine, og ikkje legg opp til at det offentlege har eit ansvar for at marknaden også på IKT-sektoren fungerer så godt som mogleg, med dei støttefunksjonane for det offentlege som er nødvendig.

Borghild Tenden (V) [20:36:39]: Regjeringen skal ha skryt for at de setter IKT og digitale løsninger på agendaen.

Dessverre skisserer ikke meldingen løsninger eller ambisjoner for de områdene vi politikere virkelig kan og bør gjøre noe med: bredbånd og digitalisering av offentlige tjenester.

Venstre slutter seg derfor til komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkepartis kritikk av at meldingen i stedet for å beskrive den nåværende situasjon for IKT-utvikling i det offentlige, burde vært langt mer offensiv på hvordan en samordnet IKT-politikk kunne utløst effektiviseringsgevinst i offentlig for-

valtning og gitt positive ringvirkninger for næringslivet ellers.

Etter Venstres mening tar heller ikke meldingen inn over seg hvilket potensial Telecom og resten av IKT-næringen har for norsk verdiskaping. For det første er det en direkte sammenheng mellom bredbåndspenetrasjon og bredbåndkvalitet og vekst i et lands BNP. For det andre er dette et av de områdene der Norge har unike forutsetninger for å trygge og videreutvikle næringer og velferden for fremtiden.

Å ha ambisjon om «et bredbåndstilbud av grunnleggende god kvalitet» – som det står i meldingen – er for svakt. Hva hadde våre beste skiløpere oppnådd om målet var å bli «grunnleggende god» på ski? Et mål må ha en større ambisjon enn som så og være mer konkret. Det må være noe å strekke seg etter.

Etter Venstres syn må vi i det minste matche svenskenes ambisjoner, som omsatt til norske forhold vil bety at minimum 40 pst. skal ha tilbud om 100 Mbit båndbredde i 2015 og 90 pst. i 2020.

Likeledes må det være en prioritert oppgave å få realisert et reelt landsdekkende bakkenett nummer to. I dag vet vi at alt vi har av tele-, mobil-, og nødnett, til syvende og sist hviler på Telenors bakkenett. Selv om vi heldigvis har flere aktører som har egne bakkenett, er det ingen i dag som ikke er avhengige av å leie kabelkapasitet av Telenor. Både fra et forbrukerperspektiv, konkurranseperspektiv, og ikke minst sikkerhetsperspektiv, er det avgjørende at det offentlige i samspill med næringslivet bidrar til et sentralnett nummer to.

Skal et potent norsk bredbåndsnett få full uttelling, må det kombineres med stor kapasitet til utlandet. Utenlandskabler kombinert med tilgang på kortreist fornybar energi og et kaldt klima gir oss f.eks. et godt utgangspunkt for å skape vekst og industri basert på skyteknologien, i tillegg til å styrke konkurransekraften til eksisterende næringer.

Venstre mener også at Norge med fordel burde realisere en egen transatlantisk sjøkabel. Det ville gi oss en dedikert tilgang til det internasjonale stamnettet og være en vesentlig infrastrukturinvestering for nasjonen og næringslivet.

Med dette tar jeg opp Venstres forslag som er omdelt i salen.

Presidenten: Representanten Borghild Tenden har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Rigmor Aasrud [20:40:04]: Digital agenda er mulighetenes melding! Norge må utnytte mulighetene IKT og Internett gir for verdiskaping og innovasjon.

IKT er en teknologi som inngår i alle samfunnsområder. Da er riktig bruk av IKT en mulighet som skaper store gevinster for Norge i framtiden. Regjeringen vil legge til rette for at hele befolkningen kan ta del i den digitale utviklingen. Derfor må vi sørge for at alle som ønsker det, har mulighet til å bruke digitale tjenester, og at de har tilgang til bredbånd av god kvalitet.

Det er et politisk ansvar å sørge for at de siste 5–10 pst. av befolkningen som ikke er på nett, blir i stand til å ta i bruk de digitale mulighetene. Dette er et av denne meldingens viktigste mål. Jeg er også glad for det vi oppfatter som en bred tilslutning til regjeringens bredbåndspolitikk.

I komitéinnstillingen påpekes det at det i stor grad er markedsaktørene som driver fram utviklingen. Det er også jeg helt enig i, og slik skal det være. Samtidig er det vår oppgave å legge til rette for at markedet fungerer best mulig, at det er sunn konkurranse, og at knappe ressurser – som frekvenser – utnyttes på en måte som gir mest uttelling for samfunnet. Vi har også brukt godt over en milliard kroner for å sikre dekning der markedet ikke strekker til, og dette vil vi fortsette med.

Jeg har merket meg mindretallets kommentarer om behovet for mer statlig styring og koordinering av IKT i offentlig sektor, og om behovet for mer samarbeid på tvers av forvaltningsområder og forvaltningsnivåer. Det har denne regjeringen arbeidet systematisk med. La meg nevne noen eksempler:

– Vi har etablert Difi, som er statens samordner på feltet.
– Vi har utviklet viktige fellesløsninger, som elektronisk ID og Altinn.
– Vi jobber med digital postkasse til alle innbyggere.
– Vi stiller nå krav, som standarder og arkitekturprinsipper, som alle etater må følge. Hvert år sender vi ut de felles kravene som skal stilles til statlige IKT-prosjekter.
– Vi har etablert SKATE. SKATE består av de viktigste etatslederne og har som mandat å koordinere IKT-utviklingen i offentlig sektor. Gjennom SKATE blir arbeidet med de nasjonale felleskomponentene samordnet.
– Vi har fremmet en egen lovproposisjon for Stortinget om nødvendige endringer i forvaltningsloven. Denne ble vedtatt i Stortinget 3. juni.

Vi har kort og godt lagt til rette for digital kommunikasjon med forvaltningen som hovedregel. Dette har gitt resultater, men det er mer å gjøre, og det skal vi følge opp. Vi har bl.a. bidratt til den positive utviklingen i kommunesektoren gjennom etablering av et eget program, KommIT, som vil være en viktig samarbeidspartner for staten i tiden framover.

Regjeringens digitale agenda er en agenda som er utarbeidet, og som skal følges opp av mange statsråder. Sånn skal det også være i tiden framover.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Harald T. Nesvik (FrP) [20:43:23]: Mitt spørsmål er knyttet til helse og omsorg og til det som har med infrastruktur og støtte til infrastruktur i forbindelse med etablering av bl.a. omsorgsboliger å gjøre. Når kommunene søker om bevilgninger fra det offentlige gjennom Husbanken, er det i utgangspunktet ingen incitament hos Husbanken til det å legge opp denne infrastrukturen. Her er det også flere etater som kommer inn i bildet: Man har spesialisthelsetjenesten, man har kommunesektoren, man har kanskje Nav-systemet. Alle disse etatene ville kunne ha positiv effekt av det, ikke minst brukeren.

Spørsmålet mitt til statsråden er: Vil statsråden foreta en gjennomgang av hvorvidt man bør se på tildelingskrite-

rier fra Husbanken for å legge til rette for opplegg av infrastruktur knyttet til Safe House-teknologi – altså digitalt – i omsorgsboliger?

Statsråd Rigmor Aasrud [20:44:19]: Nå ligger helse- og omsorgsteknologi under helseministerens ansvarsområde, men vi har jo regler for tildelingen knyttet til tilskudd til omsorgsboliger, som legger til rette for at man kan få på plass god teknologi inne i de enkelte husene. Der ble forskriftene endret for ikke så veldig lenge siden, sånn at vi kan legge til rette for at det er teknologiske løsninger i de enkelte omsorgsboligene som bygges i tiden framover.

De aller fleste omsorgsboliger bygges i forholdsvis tettbebygde strøk. Der er det nå rimelig god bredbåndsdekning, sånn at man kan bruke digitale løsninger også i omsorgsboligene. Hvis ikke ville det jo være et godt insitament om kommunene etterspurte teknologi – fiber – inn til de omsorgsboligene. Det ville også være bra for de andre som bor i området, og jeg tror at de aller fleste vil kunne få god respons hos markedsaktørene. Hvis ikke har vi etablert en egen tilskuddsordning for de områdene som ikke dekkes.

Svein Flåtten (H) [20:45:37]: «Markedsaktørene» er et sentralt ord som statsråden har brukt flere ganger. De driver deler av denne utviklingen, det er helt riktig.

Det ene forslaget som opposisjonen har fremmet, går nettopp på markedsaktørene som bruker bl.a. geodata og eiendomsinformasjon på rådatanivå. Statsråden har vært fornøyd med tilslutningen til meldingen, og opposisjonen har jo stort sett sluttet seg til det meste når det gjelder intensjonene, selv om vi synes at en del av dette er passivt og kunne hatt en mer offensiv holdning. Men til dette med rådata: Hva vil statsråden gjøre for at dette skal bli bedre for markedsaktørene? Det er uten tvil et sentralt problem at man ikke får dette frem, og det var grunnen til at vi var nødt til å fremme et forslag om det.

Statsråd Rigmor Aasrud [20:46:38]: Som det ble sagt i representanten Holmelids hovedinnlegg, har vi jo allerede tatt tak i det med kartdata. Det ble bevilget midler i revidert nasjonalbudsjett. Miljøvernministeren jobber nå med en strategi for å gjøre alle kart- og eiendomsdata mer tilgjengelige for forvaltningen, frivillige organisasjoner og næringsliv– det er viktig.

Noen data er allerede omfattet av et nytt gratisprinsipp dersom Stortinget nå gir sin tilslutning til de forslagene som ligger i revidert nasjonalbudsjett. Det er vel formelt sett ikke behandlet her i salen ennå. Det jobbes også fra Kartverkets side med en enklere prismodell. Det er jo sånn at en del av kartdataene er et spleiselag mellom kommersielle aktører, og vi må i alle fall finne løsninger sånn at det ikke er de kommersielle aktørene som betaler data for de andre.

Så har jeg en gledelig nyhet som jeg kan meddele representanten Flåtten: Fra desember og fram til dags dato har antallet datasett på data.norge.no økt med 270 pst.

Borghild Tenden (V) [20:47:47]: Venstre har omdelt to forslag i salen her i dag, og som jeg redegjorde for i innlegget mitt, gikk det ene på bakkenett II og det andre på en transatlantisk forbindelse. Det kunne være spennende å høre statsrådens vurderinger av de to forslagene.

Statsråd Rigmor Aasrud [20:48:07]: Når det gjelder det første forslaget fra representanten Tenden i salen her i dag, ligger det i hovedsak under samferdselsministeren og ekomlovens regler, men jeg er enig i at det er viktig at vi fokuserer på sikkerhet i telenettet. Vi har nå en god utbygging av fiberkapasitet i tillegg til det nettet som Telenor har, sånn at vi ser vel ikke noe øyeblikkelig behov for at det offentlige skal gå inn og gjøre store investeringer i et nytt landsdekkende bakkenett.

Når det gjelder behovet for utenlandskabler, kommer det opp fra tid til annen. Det er veldig varierende hva markedsaktørene svarer på de spørsmålsstillingene, men jeg er kjent med at flere markedsaktører har snust på mer utenlandskapasitet. Hvis de markedsaktørene finner det formålstjenlig, er jeg enig i at man bør kunne legge til rette for det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 19.

Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 20 og 21 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 20 [20:49:20]

Innstilling fra næringskomiteen om verdens fremste sjømatnasjon (Innst. 418 S (2012–2013), jf. Meld. St. 22 (2012–2013))

Sak nr. 21 [20:49:32]

Innstilling fra næringskomiteen om endringer i akvakulturloven (Innst. 406 L (2012–2013), jf. Prop. 103 L (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 1 time og 10 minutter og fordeles slik:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Høyre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalere og medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Lillian Hansen (A) [20:50:55] (ordfører for sak nr. 20): Det er en stor glede for meg å legge fram innstillingen til sjømatmeldingen,Verdens fremste sjømatnasjon, for Stortinget.

Meldingen er god og ble tatt godt i mot av næringen. Gjennom stortingsbehandlingen har vi gjort den enda bedre. Dette vil jeg komme tilbake til.

Helt siden den første spede tilflyttingen begynte for vel 10 000 år siden, har tilpassing til marine ressurser, særlig fiske, vært bestemmende for bosettingsmønsteret, sysselsetting og økonomisk utvikling langs kysten. Fiskeriene har i så måte tilpasset seg tidvis kraftige naturlige svingninger, men med den massive teknologiske utviklingen innen fiskeflåten nasjonalt og internasjonalt etter 1900-tallet ble snart hovedutfordringen å tilpasse og regulere fangstuttaket i forhold til de naturgitte ressursene. Dette har vært, og er fremdeles, svært krevende og kompliserte prosesser.

Jeg vil understreke at fiskeressursene og andre marine ressurser er fellesskapets eiendom, og havressursloven slår fast viktigheten av å sikre en bærekraftig og samfunnsøkonomisk forvaltning, som igjen skal sikre sysselsetting og bosetting langs kysten.

Med våre hav- og kystområder har Norge særlig naturgitte fortrinn sammenlignet med andre nasjoner. De naturgitte fortrinnene gir oss spesielt ansvar for å produsere mat, fôr til oppdrett og andre viktige innsatsfaktorer basert på marine biologiske ressurser. I tillegg har Norge med sin sterke posisjon innen de store havnæringene, fiskeri, skipsfart, olje og gass en helt unik posisjon og mulighet til å være verdensledende innen teknologi, kompetanse og verdiskaping fra havet. Norge skal ha ambisjoner om å være en verdensledende havnasjon, og vi politikere skal legge til rette for dette gjennom gode rammebetingelser og sikre at vi forvalter ressursene på en bærekraftig måte.

Vi er veldig fornøyd med at vår fiskeri- og kystminister tidlig annonserte at hun ville fremme en sjømatmelding for Stortinget, og at Norge som verdens fremste sjømatnasjon ikke bare er en visjon, men en realistisk og riktig målsetting. Det viser også denne meldingen.

2013 er året da regjeringen gjorde opp status og staket ut kursen framover. Vi vedtar i dag en langsiktig politikk som legger rammene for norsk sjømatnæring i årene som kommer. Stortingsmeldingen beskriver hvordan Norge kan utvikle seg som sjømatnasjon.

Norske fjord- og havområder er utrolige skattkamre. Det finnes en rekke ressurser som i liten grad utnyttes, og som kan gi opphav til ny marin verdiskaping. Jeg er fornøyd med at det i behandlingen synes å være stor enighet om å legge til rette for ny marin vekst.

På flere områder er Norge allerede en av verdens fremste sjømatnasjoner. Vi er verdens nest største eksportør av sjømat. Vår forvaltning av fiskeri og havbruk er blant det fremste i verden når det gjelder kompetanse og forvaltning. Mange land ser til oss med undring og lurer på hvordan vi får det til.

Flere sentrale rapporter og strategier peker på den industrielle styrken og vekstpotensialet i de marine næringene. Felles for flere av rapportene er synet på at norsk sjømatnæring vil spille en viktig nasjonal og internasjonal rolle.

Sjømatindustrien spiller en viktig rolle i arbeidet med å utvikle Norge som verdens fremste sjømatnasjon.

Men lønnsomheten i landindustrien har over lang tid vært svak, særlig innenfor filetindustrien. Det kan være mange årsaker til det. Produksjon av konsumferdige produkter og direkte kontakt med markedet er avgjørende for en dynamisk sjømatnæring som skal oppnå høyest mulig verdiskaping basert på våre marine ressurser.

Samtidig opererer sjømatindustrien i markeder som preges av sterk konkurranse både i råvare- og ferdigmarkedet.

Derfor er vi glad for at industrien har fått en sentral rolle i sjømatmeldingen. Jeg vil spesielt nevne et par av tiltakene. Det ene er at det skal nedsettes et offentlig utvalg som innen utgangen av 2014 skal gjennomgå sjømatindustriens rammevilkår. Det andre er at forskningsmidlene skal målrettes mot markeds-, teknologi- og produktutvikling samt bedre utnyttelse av restråstoffet.

Det er en utfordring å utvikle en mer konkurransedyktig sjømatindustri og samtidig sikre at verdiskaping og arbeidsplasser kommer kystsamfunnene til gode.

95 prosent av all sjømat som produseres i Norge, eksporteres. Det er derfor viktig at regjeringen har en aktiv politikk for å sikre norsk sjømat markedsadgang i internasjonale markeder.

Markedsrettet arbeid er veldig viktig for at norsk sjømatnæring skal ha stabile rammevilkår, og for å sikre at næringen kan møte etterspørselen etter sjømat fra Norge.

Norsk sjømatindustri har et godt utgangspunkt med nærhet til store fiskeressurser fra fiskeri og havbruk kombinert med kort vei til et godt betalende marked i Europa og Russland. Men dersom Norge skal bli best på sjømat, må kvaliteten på råstoffet være i verdensklasse. Slik er det ikke i dag. Fiskerne må her ta et mye større ansvar selv for kvalitet på råstoffet.

Vi støtter forslaget om å styrke tilsynet med råstoffkvalitet og råstoffbehandling i regi av fiskesalgslagene. Jeg merker meg for øvrig at Fremskrittspartiet går imot dette, dessverre.

Investeringer i innovasjon og teknologiutvikling er viktig for å sikre lønnsom landindustri i framtiden. Det næringspolitiske virkemiddelapparatet spiller en viktig rolle i den forbindelse, og det samme gjør ordninger som SkatteFUNN, som Regjeringen styrker i revidert nasjonalbudsjett.

Det er et politisk mål å opprettholde en variert fiskeflåte langs kysten og å legge til rette for en kontrollert strukturering i tråd med behovet for økt inntekt. Tilpasningene skal være innenfor rammen av en styrt strukturpolitikk som skal gjøre det mulig å ivareta fiskeripolitiske målsettinger.

Regjeringen foreslår i sjømatmeldingen å justere kvotetaket for flåten over 11 meter, og at det legges til rette for en større grad av spesialisering.

Vi fikk tydelige tilbakemeldinger i høringen om at fiskerne selv ønsket valgfrihet når det gjaldt kvotesammensetning ved strukturering. Dette har vi lyttet til og i lag med Fiskeri- og kystdepartementet kommet fram til en omforent løsning, som jeg registrerer at næringen nå er godt fornøyd med.

Ut fra en helhetsvurdering innføres ikke strukturkvoteordning for flåten under 11 meter. Spørsmålet om kvotetil-

gang og lønnsomhet vil bli utredet. Imens vil den midlertidige samfiskeordningen bli videreført.

Vi støtter forslaget om ikke å endre kvoteåret, og at spørsmålet om kvotefleksibilitet skal vurderes. Dette kan være et godt tiltak for å sikre råvarer til industrien.

Det er også veldig bra at helseperspektivet løftes fram, og at det fokuseres på å sikre forbrukerne trygg og god mat av høy kvalitet.

Investeringer i kunnskap er en rød tråd i hele meldingen. Regjeringen vil styrke den offentlig finansierte marineforskningen, og jeg merker meg at dette er noe det synes å være tverrpolitisk enighet om. Vi støtter regjeringens overordnede målsetting om videre vekst i havbruksnæringen innenfor bærekraftige rammer.

Det er ingen tvil om at næringens viktigste miljøutfordringer på kort sikt er knyttet til rømming og lakselus, og den påvirkningen dette kan ha på villaksen.

Det foreslås derfor å etablere metoder for å overvåke og måle påvirkning fra rømming og lakselus. Når grenseverdier overskrides, skal tiltak vurderes. Dette skal gi forvaltningen bedre muligheter for å regulere havbruksnæringen på en miljømessig bærekraftig måte.

På lang sikt vil det trolig være arealdisponering som blir den største utfordringen for næringen. Det er derfor bra at en sonebasert arealstruktur i havbruksnæringen skal utvikles. Det er viktig at hensynet til små- og mellomstore aktører ivaretas på en god måte.

I tillegg er det viktig at kommunene får deler av vederlaget ved tildeling av nye tillatelser – dette for å gi kommunene et incitament til å planlegge for havbruk.

Som en oppsummering: Dette er en viktig og god sjømatmelding med mange gode tiltak som jeg registrerer at også opposisjonen i stor grad stiller seg bak.

Så sier opposisjonen i en merknad at vi nå stiller klokken tilbake til Svein Ludvigsens tid, men det er selvsagt ikke rett.

Så registrerer jeg også at Høyres fiskeripolitiske talsmann, Frank Bakke-Jensen, var tidlig ute og kritiserte vår sjømatmelding. Faktisk var han ute samme dag som den ble lansert, og ga tydelig uttrykk for at han var dypt skuffet, og at Høyre ville komme tilbake med en motmelding. Og siden har vi ventet. Høyre burde ha klarlagt for lenge siden hvilken fiskeripolitikk de vil føre i tiden framover.

Vi har de siste åtte årene ført en ansvarlig og god fiskeripolitikk som har gitt næringen lønnsomhet og sikret bærekraftige bestander, også for ettertiden.

Dette er en viktig dag for norsk sjømatnæring, og jeg ser virkelig fram til denne debatten.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Harald T. Nesvik (FrP) [21:01:06]: Jeg har funnet et spørsmål til representanten fra Arbeiderpartiet. Vi har også akvakulturloven til behandling nå, og en av de tingene som endres i akvakulturloven, er eierskapsbegrensningen på 25 pst., som nå oppheves i loven. Og statsråden har sendt eierkontrollforskriften på høring – dette med å åpne opp for å øke prosentandelen på eierskap til inntil 40 pst. Nå er vi jo i den lovgivende forsamling, og sånn sett blir det interessant å høre svaret på det spørsmålet jeg har tenkt å stille representanten Lillian Hansen. I det høringsutkastet som nå er sendt ut, henviser man til at man må øke bearbeidingsplikten og en del andre faktorer for å kunne få det økte eierskapet i oppdrettsnæringen.

Mitt spørsmål til representanten er: Hvis dette etter en tid ikke lenger blir overholdt, hva vil da skje? Her snakker vi om store internasjonale konsern. Hva vil skje hvis de ikke overholder bearbeidingsplikten?

Lillian Hansen (A) [21:02:18]: Det vi har vært tydelige på i merknadene til sjømatmeldingen, er at hvis det ligger krav til plikten, og den ikke overholdes, så skal den inndras.

Frank Bakke-Jensen (H) [21:02:47]: For åtte år siden førte Arbeiderpartiet en valgkamp der de på fiskerisiden ga klar beskjed om at strukturmodellen skulle stoppes, den skulle reverseres og den skulle oppheves. Så tok man 18 måneders strukturpause, og så kom man på banen med en modell som man har fortsatt med, og i dag er vi omtrent tilbake der Svein Ludvigsen var da han var fiskeriminister for åtte år siden.

Representanten Hansen sier at man ikke er tilbake der Svein Ludvigsen var, men at man tvert imot har ført en ansvarlig fiskeripolitikk i disse åtte årene. For Høyre er forutsigbarhet for næringsutøvere en viktig verdi. Hvordan kan representanten Hansen forklare meg det at man frøs strukturordningen, og så har man sluppet opp litt og litt og er nå tilbake der man var for åtte år siden? Hvor ligger ansvarlighetselementet i den politiske jobben regjeringen har gjort her?

Lillian Hansen (A) [21:03:50]: Først har jeg lyst til å si at Høyre først må få bestemt seg for om det er negativt eller positivt at man går tilbake til Ludvigsen-tiden. Det er usikkerhet rundt akkurat det. Akkurat nå oppfattet jeg det slik at det var negativt, men det er mulig at jeg misforsto.

Som jeg sa i mitt innlegg, har vi landet på en strukturkvoteordning som vi er kommet fram til etter å ha lyttet til fiskerinæringen. Fiskerinæringen var veldig tydelig, og har vært tydelig i mange år, på at de ønsket 3+3 når det gjelder strukturering. Nå har vi valgt en ordning som går på valgfrihet, og som jeg sa i mitt innlegg, har vi mottatt svar fra næringen om at de er veldig fornøyde med det vi har landet på.

Steinar Reiten (KrF) [21:04:54]: I meldingens kapittel om havbruk kunngjør regjeringen at de vil innføre bærekraftsindikatorer og grenseverdier når det gjelder negativ påvirkning på miljøet. Det er vi i Kristelig Folkeparti enig i.

På side 122 i meldingen er det en stor og fin figur som viser hva en skal gjøre hvis bærekraftsindikatorene viser at grenseverdiene er overskredet. Ved indikasjoner skal en vurdere tiltak, og det synes vi også høres fornuftig ut, men så står det videre nedover i figuren: Ved «verifisering av tilstand» gjennom «direkte metode som måler faktisk påvirkning», kan en da komme fram med en stor grad av vi-

tenskapelig verifisering om tilstanden for miljøet er god, middels eller dårlig. Og i alle tre tilfeller står det fortsatt at en skal «vurdere tiltak» og «videre økt overvåking».

Er ikke representanten enig i at hvis en har vitenskapelige fakta som viser en dårlig miljøtilstand, kan det være på tide å iverksette tiltak?

Lillian Hansen (A) [21:05:53]: Jeg merket meg nå at Kristelig Folkeparti langt på vei insinuerer at vi i Arbeiderpartiet mener at hensynet til havbruksnæringen skal veie tyngre enn miljø. Det er feil. Det er så feil som det kan bli. Vi tar grep, og hvis jeg ikke har misforstått Kristelig Folkeparti nå, så er det bra at også Kristelig Folkeparti støtter de tiltakene som ligger i meldingen og for så vidt også i akvakulturloven.

Så må vi erkjenne at all oppdrett – som all annen matproduksjon – påvirker miljøet, og i enhver sak må det også være fullt mulig å se på flere hensyn når vi endelig skal ta en beslutning.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Harald T. Nesvik (FrP) [21:07:19] (ordfører for sak nr. 21): Jeg skal innlede om akvakulturloven, der jeg er saksordfører.

Regjeringen har gjennom framleggelse av Prop. 103 L for 2012–2013 hatt en etterkontroll av akvakulturloven. I den forbindelse har man kommet fram til en rekke forslag knyttet til å endre loven, og man har også kommet med en til dels betydelig endring i politikk.

Noen av områdene dreier seg ikke nødvendigvis om vedtak som vil kunne få konsekvenser i dag, fordi teknologien ennå ikke er på plass. Det dreier seg bl.a. om åpning for å kunne kreve merking av oppdrettsfisk. Teknologien er ikke i bruk i dag, men fra regjeringens side åpner man for å få på plass en hjemmel. Man åpner også for å kunne kreve en solidarisk ordning der oppdretterne dekker kostnadene for utfisking av rømt oppdrettsfisk i prioriterte vassdrag. Der finnes det allerede en ordning i dag, en ordning som oppdretterne selv har iverksatt, som de finansierer, og som fungerer veldig bra.

Videre legges det opp til innkreving av statlig avgift fra oppdretterne til miljøovervåking. Det legges opp til strengere sanksjonsregler. Det gjelder da særlig overtredelsesgebyret, som nå vil kunne medføre at man i stedet for å måtte gå i rettsapparatet, vil kunne få et rent forvaltningsmessig gebyr knyttet til oppdrettsnæringen. Dette mener i hvert fall et mindretall i komiteen er svært problematisk rettssikkerhetsmessig. Det foreligger også en betenkning fra et advokatkontor som påpeker det samme.

Så har et mindretall fremmet et forslag i innstillingen om at dette gebyret skal begrenses til å gjelde opptil 15 ganger folketrygdens grunnbeløp. Utover det skal det kunne anmeldes og kjøres som en vanlig straffesak i rettsapparatet.

Videre åpner man for at Fiskeridirektoratet lettere skal kunne utveksle opplysninger med andre myndigheter som fører tilsyn med akvakulturnæringen. Det er et fornuftig tiltak. Det skulle bare mangle at man ikke skal kunne utveksle informasjon mellom etatene. Det er også et mulig fremtidig krav til bruk av steril fisk. Heller ikke der er vi på plass med den teknologiske biten. Det er vi heller ikke når det gjelder merking, der man vel fortsatt ikke har tatt en beslutning om bl.a. det veterinær- og fiskehelsemessige, knyttet til bl.a. fettfinneklipping, som har vært et av de alternativene som ligger der.

Innstillingene og posisjonen til flertallskonstellasjonen har vi allerede fått i disse sakene. Nå har vi fått mer av det, så jeg vil gå over til mitt eget innlegg knyttet til den politiske delen av disse sakene.

I den forbindelse må jeg få lov til å si følgende: I replikkordskiftet vi nettopp har hatt, framkom det et oppsiktsvekkende svar fra representanten Lillian Hansen. På mitt spørsmål til representanten om hva som skjer hvis et selskap får en større eierskapsandel enn 25 pst., i henhold til bl.a. det høringsutkastet som statsråden har sendt ut; hvis man f.eks. kjøper seg opp i et selskap til 35 pst. – børsnoterte selskap, store internasjonale konserner – og man da etter en stund ser at det ikke er økonomi til å klare å overholde de nye kravene som foreligger, sier altså representanten i denne forsamling at da skal dette inndras.

Da er spørsmålet: Hva skal inndras? Aksjene er allerede kjøpt. Selskapet er allerede etablert. Da er spørsmålet man ikke får svar på: Skal man da tvangsselge de aksjene? Det forventer jeg at representanter fra regjeringspartiene i denne sal klargjør, nettopp fordi det er en meget alvorlig situasjon dersom dette skulle inntreffe. Men jeg regner med at statsråden, når hun er ferdig med høringsutkastet, og man skal fatte det endelige regelverket til den saken, har et helt annet utgangspunkt enn det som representanten Lillian Hansen, som fiskeripolitisk talsperson på vegne av regjeringspartiene, nettopp hadde i sitt svar.

Jeg skal nå gå over til det som har med sjømatmeldingen å gjøre, og jeg vil ta punkt for punkt innenfor en del forskjellige områder. Jeg vil begynne med oppdrettsnæringen, havbruk.

Norge har et enormt potensial, og vi har så sent som i dag sett at det er betydelig interesse for norske oppdrettsselskaper. Vi har fulgt med på nyhetene så sent som i ettermiddag, der statsråd Trond Giske bl.a. har varslet mulige endringer i eierkonstellasjoner – den nest siste uken i Stortinget. Så får vi oss forelagt en proposisjon i morgen tidlig, knyttet til muligheten for både totalt nedsalg i Cermaq ASA eller et eventuelt oppkjøp i Cermaq ASA. Man ber altså i morgen om fullmakt til et nedsalg, som så sent som for en måned siden i denne forsamlingen ble nedstemt av regjeringspartiene, i forbindelse med behandlingen av Cermaq-saken og oppkjøp av Copeinca.

Den andre delen går på oppkjøp, men det viser at det er interesse for disse selskapene. Det er veldig bra, for det er et enormt potensial i denne næringen. Vi har gode områder, vi har gode arealer, men da er vi også nødt til å sørge for at vi legger til rette for at også kommunene kan ta en større del av den verdiskapningen som skjer der ute.

I forbindelse med tildelingen av de 45 grønne laksekonsesjonene fremmet Fremskrittspartiet forslag om at en del av disse pengene ikke skulle gå til fylkeskommunene eller staten, men skulle tilfalle de kommunene der konsesjone-

ne var hjemmehørende. Det stemte Stortinget ned, slik at man mistet muligheten i den runden. Det kan dessverre se ut som, i hvert fall med denne regjeringen, at det kan ta lang tid før vi får neste konsesjonsrunde. Men det som er viktig, er at vi nettopp sørger for å gi den muligheten til kommunene. Gjennom meldingen sier man nettopp det, at nå skal man begynne å se på om ikke kommunene skal få en større del av den kaken. Det mener jeg også man burde gjort for lenge siden.

Sanksjonsmuligheter har jeg allerede vært inne på, og en del av de andre begrepene skal jeg ta hvis jeg får tid til det til slutt, men jeg tar herved opp alle de forslag vi er med på i alle sakene vi skal behandle nå, slik at det er gjort. Det gjelder i alle tre sakene, også fiskesalgslagsloven, så vi har gjort det under ett.

Når det gjelder fiskeriflåten, er det også her store muligheter og stort potensial. Vi har allerede hørt regjeringens standpunkt om hva som er valgfrihet innenfor kystflåten, knyttet til det som har med kvotene å gjøre, i forbindelse med at man er fullstrukturert og skal kunne velge mellom torskesektor om bord i båten eller pelagisk sektor når det gjelder disse fordelingene. Fremskrittspartiet ønsker at det skal være full valgfrihet i den sammenhengen. Det må være opp til den enkelte fartøyeier å kunne profesjonalisere og effektivisere sitt eget fiske, noe som nettopp gjør dette til et lønnsomt fiskeri.

Glem ikke én ting: Det er ikke bare rederne som eier fangsten om bord i båten. Gjennom det lottsystemet man har i Norge i dag, er også den aktive fisker om bord i båten medeier i fangsten. La dem selv få lov til å være med å treffe beslutninger som optimaliserer den fangsten de skal levere til et eller annet mottak.

Videre, når det gjelder filetindustrien: De aller fleste av oss som sitter her i salen, leser Fiskeribladet Fiskaren. Denne uken har vi bl.a. fått presentert årsregnskapet fra fjoråret for Nergård-konsernet – betydelig minus. Vi har fått oss forelagt regnskapet knyttet til Norway Seafoods – betydelig minus. Det er altså den næringen vi må sørge for skal være oppebærende i dette landet, som skal sørge for at det flotte råstoffet vi gjennom fiskeflåten vår bringer til lands, skal bearbeides og sendes ut til et marked som forhåpentligvis er villig til å betale høy pris for god kvalitet. Men da er vi nødt til å ha noen fiskesalgslag som på en bedre måte enn det som er tilfellet i dag, klarer å omsette det kvalitetsmessig beste råstoffet til en høyere pris enn det råstoffet som generelt sett kommer. Det fungerer ikke optimalt.

Vi er nødt til å sørge for at den industrien som skal få til produksjonen sin, har en økonomi som gjør at de kan profesjonalisere og investere i teknologiske løsninger som gjør at man kan bli konkurransedyktig bl.a. overfor andre land der arbeidskraftkostnaden er betydelig lavere enn det vi har i Norge. I dag sender man mye fisk fra Norge til Kina. Fisken fileteres i Kina, sendes tilbake til Norge og selges ut til markedet som norsk fisk. Det måtte da ha vært bedre å sørge for at industrien vår hadde hatt den økonomiske ryggraden til å kunne foreta investeringer i det beste utstyret og fått videreutviklet nytt utstyr, som både kunne ha lest fiskens størrelse og filettype og samtidig skåret ut buklister uten at det måtte gjøres for hånd – som vi gjør i industrien i dag som følge av forskjellig størrelse på fisken – og sørge for at vi skal kunne få et godt utbytte av den fisken vi skal produsere.

Men hva er tilsvaret? Jo, tilsvaret er å opprettholde alle de løsningene som har ligget der, som ikke er noen løsning, men noe som har blitt sementert over tid og ikke tar hensyn til det å kunne effektivisere, rasjonalisere og bli konkurransedyktig, men utelukkende har vært knyttet opp til det man har snakket om som ren leveringsplikt, knyttet til en spesifikk kai i en spesifikk kommune – og dit skal fisken, enten man vil ha den eller ikke. Det er ikke bare leveringsplikt man har på disse anleggene. Det ligger også en kjøpsplikt i dette systemet.

Tiden er overmoden for å se på disse ordningene, men la meg få slå fast fra denne talerstolen en gang for alle – så kan kanskje en del bruke tiden sin i replikkordskiftet på noe annet enn akkurat dette: Leveringsforpliktelsene som de foreligger, er inngåtte avtaler. Inngåtte avtaler skal respekteres og overholdes – punktum. Det er nå klarert fra vår og fra andres side. De avtaleverkene skal respekteres og holdes.

Videre vil jeg også gå inn på noen få andre områder innenfor fiskerinæringen. Det gjelder bl.a. ressursene våre i havet. Jeg vil gi regjeringen honnør når det gjelder feltet som er knyttet til fiskeriforvaltning. Vi har vært flinke i Norge på det feltet. Det har vært gjort mye bra. Vi har likevel fortsatt steg å ta knyttet til forskning og utvikling. Det er på tide at vi sørger for å forbedre SkatteFUNN-ordningen. Slik vil denne næringen kunne bruke en større del av investeringene knyttet til innovasjon, nytenkning, produktutvikling og andre ting i nye produksjonslinjer, ved selv å investere i det de faktisk medvirker til. Da er SkatteFUNN-ordningen eller direkte skattefradrag knyttet til de investeringene man gjør innenfor innovasjon, den beste ordningen vi har. Det samme gjelder BIA-programmet, Brukerstyrt innovasjonsarena. Det gir fantastiske muligheter. Men vi må ha et økonomisk fundament som gjør oss i stand til å kunne bruke disse ordningene. Da er igjen økonomi et nøkkelord.

Vi må sørge for at næringene våre er robuste. Når det gjelder næringskjeden, både innenfor havbruk og hvitfisk og pelagisk fisk, og hva det måtte være, må vi hele veien tenke på markedet. Det hjelper ikke at vi har gode tanker i Norge hvis markedet vil det annerledes. Hvis det er for dyrt å produsere fisken i Norge, kjøper markedet tilapia og pangasius ute i verden. Vi må sørge for at vi er konkurransedyktige. Prisen på torsk har blitt fryktelig lav. Jeg synes det er trist at torsken har fått så lav pris.

Derfor vil jeg utfordre statsråden på at vi ikke bare må ha en ferskfiskstrategi. Det må være mulig å ivareta de fantastisk gode frossenproduktene som vi har. Det gjelder også ombordfrysing i båtene. I dag har Norge tre fabrikktrålere igjen som produserer frossenfilet om bord. Det er ingen som skal fortelle meg at fisken ikke er av god kvalitet. Man må sørge for større frihet for de mindre båtene, slik at de kan sette opp en liten filetlinje om bord i båten og produsere et førsteklasses produkt som kan selges i marke-

det, uten å bli uglesett fordi man har produsert det om bord i båten.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lillian Hansen (A) [21:22:42]: Når vi snakker om oppsiktsvekkende, må jeg si at den informasjonen vi nå fikk fra talerstolen når det gjelder leveringsplikten, var oppsiktsvekkende. Fremskrittspartiet har jo stått for en helt annen linje når det gjelder leveringsplikten – det er ingen vei å gå å stramme inn. Nå forstår jeg det slik at man her har gjort helomvending.

Til noe annet: Nesvik var inne på det å levere på spesifikke kaier i spesifikke kommuner. Fremskrittspartiet er tydelig i denne og andre innstillinger: Man ønsker ikke å se distriktspolitikk i sammenheng med fiskeripolitikk. Man ønsker større regioner, flere fabrikktrålere, mer ombordfrysing, mer kjøp og salg av kvoter – noe som vil ha konsekvenser for bosetting og sysselsetting i distriktene. Ser ikke Fremskrittspartiet dette?

Harald T. Nesvik (FrP) [21:23:46]: Det er åpenbart at jeg må gi representanten Lillian Hansen lesehjelp. Når det gjelder leveringsplikten, har Fremskrittspartiet sagt klart fra at vi sier nei til å utvide den. Vi sier nei til å gjøre det enda verre for både industrien og dem som skal levere. Det vi har sagt – jeg får gjenta det, så representanten Lillian Hansen får det med seg – er at inngåtte avtaler skal respekteres. Det betyr at i samband med de avtalene som allerede er skrevet under på – når man har fått kvoter til redusert pris – skal man forholde seg til den rabatten man faktisk har fått.

Vi har ikke sagt at vi ikke skal ta distriktsmessige hensyn. Men i stedet for å se på leveringsplikten for en spesifikk kai, en spesifikk kommune, har vi sagt: La oss se dette i sammenheng med en større region, slik at man får økt lønnsomhet, mulighet til å investere og mulighet til å bo ute i distriktene i stedet for å leve i en fantasiverden.

Irene Lange Nordahl (Sp) [21:24:58]: I den senere tid har vi sett at Fremskrittspartiet har hatt ulike holdninger til og budskap om den nye fiskesalgslagsloven etter hvilke møter de har deltatt i. I debatten under jubileet til Norges Råfisklag den 30. mai sa Fremskrittspartiets representant, Øyvind Korsberg, at Fremskrittspartiet ikke ville endre loven. I Fiskeribladet Fiskaren 5. juni uttaler imidlertid Nesvik at Fremskrittspartiet ønsker omkamp om hele loven etter valget. Mitt spørsmål til Nesvik blir derfor følgende: Når Fremskrittspartiet i forslag til denne saken sier at de vil be regjeringen om å foreta en helhetlig gjennomgang av førstehåndsomsetningen og revidering av ordningen med fastsetting av minstepris, spør jeg om dette er i tråd med det Øyvind Korsberg sa på møtet i Råfisklaget i Tromsø 30. mai, eller om det innebærer at Fremskrittspartiet vil ha omkamp om hele loven, slik at industrien får økt innflytelse.

Harald T. Nesvik (FrP) [21:25:55]: Vi forholder oss til det som foreligger i dag. Svaret på om jeg og Korsberg er enige om framstillingen av ansvaret, er ja. Vi stemmer nemlig for hele loven i dag. Vi har sagt at når det kommer til stykket, vil vi revurdere dette. Det er fordi vi vil se dette i en total gjennomgang for å se om det kan være andre måter å gjøre ting på. En av de tingene kan gjelde pelagisk sektor, som i stor utstrekning bruker auksjonsprinsippet for sine fangster, men for fangster under 50 tonn bruker man i større grad minsteprissystemet. Dette er én ting som kan ses på. Noe annet som kan ses på, er selve regelverket, den monopolistiske biten av dette. Men vi slår fast i innstillingen – og det har representanten også lest – at vi støtter opp om disse tingene. Vi støtter opp om det som foreligger. Vi har ingen alternative forslag til lovtekst.

Irene Lange Nordahl (Sp) [21:26:45]: Så enkelt er det dog ikke. Representanten Øyvind Korsberg sa på møtet i Tromsø at han var helt enig med de rød-grønne. Det Harald T. Nesvik fra Fremskrittspartiet nå sier, er stikk i strid med det de rød-grønne sier. Vi hører her uttalelser om en monopolist som skal fastsette pris. Vi hører hvordan Fremskrittspartiet har tenkt å uthule denne loven. Med respekt å melde er ikke dette det de rød-grønne legger fram i dag om ny fiskesalgslagslov. Det er på tide at Fremskrittspartiet er tydelig og klar overfor fiskerne og kysten på hva de faktisk mener, og ikke farer med løgn og snur kappen etter vinden avhengig av hvilket møte de befinner seg på.

Harald T. Nesvik (FrP) [21:27:34]: Flere ganger i denne salen de siste tre årene vi har debattert, har de rød-grønne politikerne kategorisk sagt at det ikke er aktuelt å endre råfiskloven. I dag ligger det på bordet revidert utkast, endring av loven, endring av strukturen, til og med endring av lovens navn og ny formålsparagraf. Jeg synes representanten Lange Nordahl skal gå tilbake til sine egne referater og se at det ikke er alt man sier, som er hogd i stein. Det gjelder også lovsaker: Ting må revideres underveis. Vi stemmer for prinsippet som foreligger her i dag. Vi stemmer for loven. Men på sikt vil vi revidere for å se – når vi eventuelt har et apparat rundt oss og kan bruke eksterne personer – hva som vil være det mest lønnsomme for næringen selv, og se hvordan vi kan få opp prisnivået og gjøre dette bedre for alle. Da vil vi komme tilbake til dette, og da skal Stortinget få lov til å treffe sine beslutninger på det feltet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Frank Bakke-Jensen (H) [21:28:37]: Det hersker i dag bred enighet om at sjømatnæringen er en av de viktigste eksportnæringene vi har. Sjømatnæringen treffer oss på mange måter også, både på det kulturelle plan, som tradisjonsbærer, som bærer av kystkultur, og som identitetsskaper for folk som har sitt virke i næringen. I tillegg skal det nevnes at det hjelper på interessen når man leverer vel 50 mrd. kr i eksportinntekter årlig.

Denne regjeringen har valgt forskjellige metoder for å forankre politiske ideer. For mineralnæringen og reiselivet fikk vi regjeringens strategier. Grundige prosesser ligger nok også bak disse arbeidene, men de har etter min me-

ning et lite minus ved seg. De er faktisk ikke tilstrekkelig forankret i Stortinget.

Statsråd Berg-Hansen skal ha honnør for å ta næringen så på alvor at hun fremmer en stortingsmelding om saken. Det fører med sin komitébehandling, involvering av alle partier og ekstra høringsrunder til en mye grundigere prosess. Denne grundige prosessen og den brede involveringen fører etter min mening også til den økte statusen vi ønsker næringen skal få i den politiske debatten.

Vi har tidligere omtalt de fiskeripolitiske debattene som debatter for nerdene. Ved å fremme stortingsmeldingen tar statsråden et viktig grep i arbeidet med å øke sjømatnæringens politiske status. Det synes jeg statsråden bør ha honnør for, i tillegg til at andre rød-grønne statsråder faktisk kan ha noe å lære her.

I Høyre var vi tidlig ute og varslet at vi ville fremme en motmelding. Det ble av posisjonen oppfattet som om vi var i mot regjeringens stortingsmelding. Det er selvfølgelig ikke så enkelt. Men vi har andre ideer og bedre løsninger på deler av meldingen som statsråden har presentert for oss. Disse forskjellene synes vi det er viktig å få fram, ikke primært fordi vi tror at det har gått posisjonspolitikerne hus forbi. Vi har jo registrert at regjeringen kommer oss i møte på en rekke av de områdene som de har stemt oss ned i denne salen i de siste fire årene. Posisjonen kan derfor smykke seg med at de har lært mye av Høyres politikk. Allikevel er det ennå felter der vi er uenige med regjeringen. Vi fremmer vår motmelding for å synliggjøre ute i næringen hva som er vår politikk.

Jeg må bruke noen ekstra oppklarende ord om dette. De rød-grønne har hatt to innfallsvinklinger når de skal kritisere at vi varsler en motmelding. For det første så mente de at vi ikke kunne varsle en melding før vi hadde sett hva regjeringen kom med. Til det er det å si at vi ikke har sovet de siste årene når vi har vært i denne salen, vi har jobbet. Vi vet derfor at det er nok temaer hvor vi har forskjellig politikk. Den andre finurlige måten å kritisere oss på, er å påstå at vi skal si én ting i merknadene og deretter noe annet i vår egen melding. Det skal vi selvfølgelig ikke gjøre.

Overraskende for noen er det kanskje, men det er ikke veldig mange ute i næringen som setter seg ned og leser merknader til stortingsmeldinger. Vi har derfor gode erfaringer i Høyre med å fremme egne motmeldinger til viktige saker, det er en god måte å kommunisere ut hva som er vår politikk. Sist gjorde vi dette med landbruksmeldingen. Denne ble veldig godt mottatt i landbruket da den på en bedre måte tydeliggjorde hva politikken til Høyre innebar. Slik skal det også bli med Høyres sjømatmelding. Åpenhet om politikk er et gode, mener vi i Høyre. Jeg registrerer at man mener at vi er sene, og at man i posisjonen er utålmodig etter å se hva vi kommer med. Det tar jeg som et godt tegn. Det er en sunn interesse, og meldingen vår skal komme.

Hva mener så Høyre om regjeringens melding? Vi mener at det er en melding som inneholder viktige beskrivelser av den totale sjømatnæringen. Den strekker begrepet sjømatnæring til også å inkludere nye felt der vi ennå ikke er helt oppe i verdenstoppen, men der potensialet er stort. Det er bra. I Høyre mener vi at det er et viktig poeng at man nå i større grad ser på dette som én næring, selv om den er fragmentert i flere lag – med kystfiskerlag, fiskerlag, Pelagisk Forening og Fiskebåt på sjøsiden, og med FHL og NSL på land. Dette er nok riktig sett fra et demokratisk ståsted – og organisasjonsfrihet er en verdi det er viktig å slåss for – men for næringens del er det viktig at den blir oppfattet samlet utad. En samlet sjømatnæring, og sjømatnæringen som begrep, blir det viktig å rendyrke i tiden framover, og det har man behandlet bra i den meldingen som nå har kommet. Begrunnelsen for dette er at næringen skal ut å konkurrere – om arealer, ressurser, personell, forskningsmidler, kapital, infrastrukturmidler osv. For å eksemplifisere er det faktisk slik at det er mer tyngde over argumentasjonen hvis seismikkskytingen tar seg til rette på bekostning av sjømatnæringen, enn om det skulle være et problem for fem flyndrefiskere.

Sjømatmeldingen skal altså kort oppsummert gi oss en politikk som legger til rette for sjømatnæringens utvikling nasjonalt. En av våre tre viktigste kunnskapsklynger skal vokse flere ganger, for at Norge som nasjon skal nå visjonen om «verdens fremste sjømatnasjon».

Hvor skilles våre veier? Som i landbruksmeldingen er denne meldingen full av mål, men ikke like krystallklar på hvordan man skal nå disse målene. Sjømatnæringen er, som det har vært sagt tidligere, en forholdsvis gjennomregulert næring. For Høyre er det viktig at næringspolitikk legger til rette for vekst og lønnsomhet, og ikke minst vektlegger vi mulighetene for vekst og lønnsom drift. Derfor er forutsigbarhet og mulighet til langsiktig planlegging viktige faktorer for oss. Vi mener at regjeringen i meldingen fortsatt sår uklarhet om hvilke rammefaktorer næringsutøverne kan se for seg i framtiden. Hvilke strukturmodeller skal gjelde? Man har fram til midt i komitébehandlingen levert én modell, så har man snudd underveis, og presenterer nå den fleksibiliteten som næringen vil ha. Dette er ikke noe som man har fått vite de siste 14 dagene, så man styrer, men man styrer vinglete. Hvordan regulere vekst i havbruksnæringen? Hva skal styre hvor stort eierskap man kan sitte med i både flåte, industri og havbruk? På alle disse områdene vil det være viktig med forutsigbare rammebetingelser hvis næringen skal vokse så mye som vi ønsker at den skal.

Høyre mener at sjømatnæringen, som den globale næringen vi beskriver den som, i større grad må ha markedet som rettesnor. Eksisterende markeder må pleies, og nye markeder skal opparbeides. For å lykkes med dette, må man ha tilgjengelig råstoff av rett kvalitet når markedet krever det. Dette gjelder både hvitfisk, havbruk og pelagisk næring. Det er altså slik at politikken må legge opp til at dette blir mulig.

De foreslåtte endringene i høringsnotatet om leveringsforpliktelsene for eksempel, kan dessverre heller føre til en forverring enn en forbedring da man overhode ikke tar hensyn til hva markedet vil ha, men legger opp til en regulering som fort kan føre til en forsterkning av problemet med for mye fisk på land i de fire første månedene av året. Slik kan man foreta en gjennomgang av en rekke reguleringer innenfor sjømatnæringen – man regulerer seg bort

fra markedsrettet drift istedenfor å pleie markedet når det er der.

Hvis vi skal nå visjonen, må vi forske mer. Vi må på grunn av et høyt kostnadsnivå og en krevende konkurransesituasjon, gjøre ting smartere enn våre konkurrentland. Jeg viser derfor til våre merknader, der vi i Høyre har en betydelig høyere satsning på forskning enn regjeringspartiene. Vår politikk legger også til rette for mer forskning initiert av bedriftene selv. Dette er etter vår mening veldig viktig, og selve nøkkelen hvis vi skal lykkes med å kommersialisere mer av vår forskningsinnsats: tett samarbeid mellom forskningsmiljøene og et næringsliv med forskningsfokus.

Jeg registrerer at representant Hansen tar frem SkatteFUNN som det nye verktøyet, på vegne av regjeringen. Der må jeg få lov å arrestere representanten. Det er faktisk ikke slik at man har forbedret SkatteFUNN. Man har i utgangspunktet strammet det inn, og så har man varslet en forbedring, men denne har man altså ikke levert. Den kan komme til høsten. Den var varslet i forskningsmeldingen og den varsles i denne meldingen, men man har ikke levert. Det er erfaringsmessig greit å vente til ting blir levert før man jubler.

I Høyre mener vi at mer av verdiskapningen må tilfalle lokalsamfunnene direkte. Dette for å gi incentiv til å tilrettelegge for næringsaktivitet. Vi har derfor foreslått at en større del av selskapsskatten bør tilfalle kommunene direkte. I tillegg bør konsesjonsavgift og avgift på MTB tilfalle aktuelle kommuner.

Høyre ser på forutsigbar vekst som et godt verktøy for at næringen skal forske mer og utvikle både flere produkter og flere markeder. Vi tror også at kravet om bærekraftig vekst oppnås best ved at man tilrettelegger for forutsigbar vekst. Bærekraft hegner vi også om ved å framføre prinsippet om at hver forurenser betaler. I Høyre tror vi ikke på at et solidarisk fond er den riktige veien å gå. Vi mener at ansvarlig oppdretter også må ta belastningen ved gjenfangst og opprydding. Dette virker etter vår mening mer preventivt, og setter høyere krav til den enkelte om å oppfylle bærekraftskriteriene.

Kort oppsummert: Vi har i merknadene beskrevet tre viktige politiske prinsipper. Politikk skal primært legge til rette for, ikke utøve næringsaktivitet og verdiskaping. At mer av verdiskapningen tilfaller aktuelle lokalsamfunn, handler om maktfordeling. Høyre bygger politikken nedenfra og opp, og da må man gi rammer som tillater lokalsamfunnene å legge til rette for verdiskaping av alle slag. Langsiktighet og forutsigbare rammer gir robuste vekstvilkår, noe som vil være nødvendig hvis vi skal nå visjonen om å bli verdens fremste sjømatnasjon.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Jeg antar at representanten skal ta opp forslag.

Frank Bakke-Jensen (H) [21:38:09]: Jeg tar opp de forslagene som foreligger fra Høyre.

Presidenten: Representanten Bakke-Jensen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Lillian Hansen (A) [21:38:31]: Jeg registrerte at representanten Bakke-Jensen sa at deres alternative landbruksmelding ble tatt godt i mot av næringen. Jeg vil si det slik at dette er en stor omgåelse av sannheten. Men i Høyres program, og også i merknadene, så er Høyre veldig – for å si det mildt – diffuse på hva de egentlig mener. For eksempel varsler de at reguleringene er for strenge, at forvaltningen bør være mer enhetlig, og at fiskernes rettssikkerhet ikke ivaretas på en god måte, samtidig som de sier at de går tilbake til den fiskeripolitikken Høyres egen fiskeriminister Svein Ludvigsen førte i 2005. Hva mener Høyre egentlig? Kan vi forvente at den varslede motmeldingen kommer med en ny politikk som ikke framgår av denne innstillingen? Da er det vel kanskje på sin plass i dag å fortelle mer om det og hvilken kurs Høyre ser ut til å stake for fiskeripolitikken i årene som kommer.

Frank Bakke-Jensen (H) [21:39:29]: Det var et forholdsvis omfattende spørsmål til et svar på ett minutt, men vi skal gjøre et forsøk. Når det gjelder Svein Ludvigsens modell, er det vanligvis strukturmodellen vi viser til. Det var faktisk slik at Svein Ludvigsen innførte strukturering i flåten. Det ble stoppet av Arbeiderpartiet for åtte år siden. Man brukte 18 måneder på en tenkepause, og så viste det seg at dette var den rette veien å gå, og så har man akt sakte «på ræva», som vi sier i Finnmark, til man nå har kommet til en modell som næringen har grått og bedt om i alle disse årene. Det er den delen som har med struktur å gjøre, og som er Svein Ludvigsen-modellen.

Når det gjelder rettssikkerhet, er jeg forbauset over spørsmålet. Det er da vitterlig sånn at Lillian Hansen i denne sal – tre ganger i denne fireårsperioden – har stemt ned forslag fra Høyre som går på rettssikkerhet. Det første vi fremmet, gikk på rettssikkerhet innenfor havbrukssektoren. I dag behandler Fremskrittspartiet litt av problematikken med tanke på rettsgebyr. Det neste forslaget gikk på rettssikkerhet for fiskerne. Det tredje var et generelt forslag som gikk på rettssikkerhet for næringsutøverne.

Det bør ikke være ukjent for representanten hva Høyre mener om det, i og med at hun har stemt imot forslagene våre.

Alf Egil Holmelid (SV) [21:40:47]: Eg har merka meg at Høgre har utvikla dobbeltkommunikasjon til ein kunst i denne valkampen.

Nå merka eg meg at i dei sakene som vi behandlar i dag, argumenterer Høgre ganske sterkt i gruppa og i merknadene for strukturering av fartøy under 11 meter, men dei stemmer imot strukturering av fartøy under 11 meter i vedtaks form. Kva er det eigentleg Høgre meiner?

Frank Bakke-Jensen (H) [21:41:18]: Høyre mener at det bør være mulighet for strukturering også for dem under 11 meter. Samtidig har det i en del av de lokale fiskerlagene og fylkeslagene kommet opp et argument mot struktu-

reringen som går på at det kan bli problematisk for rekrutteringens del, at når det gjelder flåten med fartøy under 11 meter, bør man være varsom med tanke på strukturerингen. Vi har sagt at vi har vært positive i alle år med tanke på strukturering også for den delen av flåten, for det er en viktig flåte å modernisere. Det er også viktig at flåten med fartøy under 11 meter får et så stort ressursgrunnlag at man kan bygge seg nye båter og få mer moderne arbeidsplasser. Vi skal lytte til fylkeslagene, bl.a. Nordland Fylkes Fiskarlag, som har sagt at det kan være problematisk med tanke på rekruttering.

Vi er positive til dette, men vi stemmer ikke for forslaget. Vi vil ha en utredning med tanke på rekrutteringsdelen her.

Irene Lange Nordahl (Sp) [21:42:26]: Høyre har lenge varslet en motmelding til sjømatmeldingen. Vi har ikke sett noe til denne meldingen, men det er bebudet at den skal komme – og den som venter får se. Jeg vil også legge til at landbruksmeldingen til Høyre ble alt annet enn godt mottatt i næringen.

Det er spesielt at Høyre ikke kommer med sin egen politikk for fiskeri- og havbruksnæringen før etter at Stortinget er ferdig med behandlingen av sjømatmeldingen.

Mitt spørsmål til Høyre er derfor: Hvilke omkamper kan vi forvente når det gjelder råfiskloven, den nye fiskesalgslagsloven, leveringsforpliktelser og eierskap i havbruksnæringen når Høyres motmelding legges fram?

Frank Bakke-Jensen (H) [21:43:06]: Det er nesten sånn at det ikke burde være lov å skrive spørsmål til replikkrunden før man har hørt innlegget til taleren. Nå redegjorde jeg forholdsvis klart om sjømatmeldingen vår, hva meningen er med den. Det er ingen omkamper. Det er ikke sånn at vi sier noe i merknadene i saken, og så sier vi noe annet i sjømatmeldingen. Sjømatmeldingen bruker vi for å kommunisere ut til næringen hva vi mener er retningen for sjømatnæringen.

Det er faktisk litt uærbødig av representanten. For det første sier hun at landbruksmeldingen ikke ble godt mottatt. Den ble veldig godt mottatt. Hvis den ikke hadde blitt godt mottatt, hadde ikke Høyre vært det nest største partiet blant bøndene på meningsmålingene. Vel er vi slått dyktig ned i støvlene av Senterpartiet – det lever vi godt med – men det er faktisk sånn at Høyre er et parti å regne med også blant bøndene.

Det vil være sånn at Høyre virkelig er å regne med når vi har levert meldingen om sjømatpolitikken vår til næringen.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Alf Egil Holmelid (SV) [21:44:36]: Noreg har naturlege føresetnader for å vere verdas fremste sjømatnasjon. Vi har ei lang kyststripe, og kontinentalsokkelen utanfor kysten er viktige gyte- og oppvekstområde. Ifølge Havforskningsinstituttet har 70 pst. av all fisken i Norskehavet og Barentshavet gyteområde eller oppvekstområde på den smale kontinentalsokkelen utanfor Lofoten og Vesterålen.

Fiskeressursane og andre marine ressursar er fellesskapet sin eigedom. Fiskeressursane er fornybare ressursar når vi forvaltar dei berekraftig. Ein samla komité legg derfor vekt på føre-var-prinsippet og økosystemtilnærming i fiskeriforvaltinga. Reine, rike og produktive økosystem er ein føresetnad for å nå måla om å bli verdas fremste sjømatnasjon.

Havressurslova slår fast at marine viltlevande ressursar skal bidra til å sikre sysselsetting og busetting i kystsamfunna. SV er opptatt av å føre ein politikk som tar omsyn til denne målsettinga. Kystfiskeflåten, og ikkje minst den minste flåten, er viktig for mange lokalsamfunn, noko også Høgre nettopp innrømte.

Gruppa under 11 meter er viktig for busetnaden langs kysten. Ho er også viktig for rekruttering til fiskaryrket. Derfor foreslår ikkje regjeringa strukturering i gruppa under 11 meter. Det er ulike syn på økonomien i denne gruppa. Derfor er SV glad for at det blir foreslått å utgreie økonomien i gruppa. SV er opptatt av å styrke økonomien utan strukturering.

Verdas fremste sjømatnasjon må også ligge i front når det gjeld marin forsking. Dette er eit område som regjeringa prioriterer både i sjømatmeldinga og i forskingsmeldinga. Etter kvart som vi utviklar betre fangstmetodar, er det viktig å ha god kunnskap om økosystema. Vi treng også forsking som kan få ned kostnadene både i fiskeria og i fiskeindustrien, og som kan auke prisane i marknaden.

Oppdrettsnæringa har vakse raskt, og næringa står overfor utfordringar når det gjeld miljømessig berekraft. Det kan få store konsekvensar for villaksen og andre deler av økosystemet dersom vi ikkje tar desse utfordringane på alvor. Det kan også øydelegge den økonomiske berekrafta til næringa.

Derfor er det positivt at ein samla komité konstaterer at vidare vekst i næringa er avhengig av at ein løyser dei miljømessige utfordringane, og at ein også løyser utfordringane med fôr på ein berekraftig måte. Dette er jo eit forhold som har blitt aktualisert etter dagens oppslag i media.

Her er det naturleg å gå over til å snakke om akvakulturlova. Skal vi nå måla i sjømatmeldinga, er det viktig å ha lover og reglar som kan bidra til miljømessig berekraft i oppdrettsnæringa. Det er viktig for miljøet og for næringa sjølv. All erfaring frå andre næringar viser at strenge miljøkrav skaper innovasjon som er til gagn for næringa.

Akvakulturlova trådde i kraft 1. januar 2006. Det er no aktuelt å gjere ein del oppdateringar av lova basert på erfaringar så langt. Her, som ofte elles, er førebygging det beste. Regjeringa har foreslått å endre § 10 andre ledd slik at kravet til å drive førebyggande miljøarbeid kjem klarare fram. Det er noko som SV er opptatt av. Førebygging er alltid det beste miljøarbeidet – betre enn reparasjon i etterkant.

Regjeringa foreslår også å endre § 10 andre ledd slik at departementet får heimel til å innføre krav om merking av fisk. Formålet er å få betre kontroll med innblanding av rømt oppdrettsfisk i elvane, og å kunne spore dei tilbake til oppdrettsanlegget – når vi får tilstrekkelege metodar for det. Det er viktig at ein i det vidare arbeidet med merking legg vekt på dyrehelse og god kon-

takt med næringa, som ein samla komité har lagt vekt på.

Regjeringa foreslår også å endre § 11, slik at ein får heimel til å krevje at oppdrettarane utfører eller finansierer nødvendig miljøundersøking innanfor lokaliteten sitt influensområde.

Regjeringa foreslår også å innføre eit økonomisk fellesansvar for å fjerne rømt oppdrettslaks i elvane. Det er viktig og riktig at næringa ryddar opp etter seg. Kristeleg Folkeparti foreslår å gjere innbetalinga avhengig av rømmingsrisikoen i anlegget. Intensjonen kan vere god, men det kan vere vanskeleg å finne ei rettferdig praktisering av ei slik differensiering.

Til slutt: Målet om å bli verdas fremste sjømatnasjon er ambisiøst, men realistisk. Vi kan nå det ved å satse på kunnskap og forvalting – for miljømessig og ressursmessig berekraft.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Harald T. Nesvik (FrP) [21:49:56]: Mitt spørsmål er knyttet til akvakulturloven. Fremskrittspartiet mener at det er svært viktig å få bukt med rømming av oppdrettsfisk fra merdene. Vi anser at rømt oppdrettsfisk er miljøforurensning, og da gjelder prinsippet om at forurenser skal betale.

Regjeringens svar i en sak som dette, er et solidaransvar for finansiering av et fond. Det vil si at man ikke skal finne vedkommende anlegg som dette kommer fra, for å kunne påføre dem den regningen en har, slik at en får en læringsprosess og iverksetter tiltak. Nei, man vil gå videre med et solidarisk finansiert fond. Dette kommer til å medføre at man ikke får den effekten man ønsker, nemlig det å spore tilbake til det enkelte anlegg – det er faktisk teknologisk mulig i dag. Hvorfor stemmer SV imot både forslaget om sporbarhet innen 2015, og det at den enkelte forurenser skal betale?

Alf Egil Holmelid (SV) [21:51:01]: For det første vil eg seie at vi er for at vi skal ha system som gir sporbarheit tilbake til oppdrettsanlegga, men vi må vere sikre på at vi har ordningar som fungerer godt, som tar alle nødvendige dyrehelseomsyn, og som er kvalitetssikra på ein god måte. Vi meiner at tida ikkje er moden for å slå fast at det finst system som vi kan innføre i dag. Inntil vi får på plass system som kan gi sporbarheit tilbake til den riktige årsaka, er det mogleg å gi solidarisk ansvar ut frå dei prinsippa som ligg i meldinga, og som departementets drøfting viser er i samsvar med grunnloven og menneskerettskonvensjonen.

Frank Bakke-Jensen (H) [21:52:01]: Jeg skal ikke bruke det billige retoriske poenget om dobbeltkommunikasjon, men jeg skal gi representanten Holmelid mulighet til å oppklare litt på vegne av SV. På det mye omtalte jubileumsårsmøtet til Norges Råfisklag i Tromsø var vi i en paneldebatt, en rekke politikere. Der var det også en frisk, ung politiker fra Troms som representerte SV. I debatten, da vi begynte å diskutere struktur, ga han klar beskjed om at SV var imot strukturordningen, SV gikk til valg på å reversere den, og på at man var imot alle former for liberalisering i denne næringen. Nå har SV i regjering varslet at man går for strukturmodellen. Kan man forvente at SV vil drive en valgkamp, eventuelt komme i en ny regjering, som skal starte å jobbe mot struktureringen igjen?

Alf Egil Holmelid (SV) [21:52:56]: Det SV er veldig fornøgd med i denne meldinga, er for så vidt det same som også Høgre har blitt einig i, nemleg at det er uheldig for den minste flåten, med fartøy som er under 11 meter, å strukturere. Det har Høgre argumentert veldig sterkt for diverse gonger her i salen, og også i andre samanhengar. Nå har SV og regjeringa kome fram til at vi ikkje skal ha strukturering under 11 meter, og det ser ut til at også Høgre begynner å hamne på den linja.

Når det gjeld strukturering for fartøy over 11 meter, er det framleis ein diskusjon i partiet vårt. Det står ting i vårt partiprogram som ikkje har gjennomslag i regjeringa på det noverande tidspunktet.

Steinar Reiten (KrF) [21:53:47]: SV ønsker å framstå som et miljøparti. Det har de greid flere ganger når det gjelder hensynet til rent hav og fiskerinæringen i Lofoten og Vesterålen, såpass at det har knaket i sammenføyningene i regjeringen mer enn én gang.

Men når det kommer til miljøproblematikken knyttet til oppdrettsnæringen, mener vi i Kristelig Folkeparti at SV har vært påfallende fraværende. Vi stilte bl.a. spørsmål ved hvorfor de grønne konsesjonene ble utlyst som teknologinøytrale. Vi har skrevet merknader om det, og vi ser ikke noe til SV når det gjelder støtte i den saken. Vi ber om å få fortgang i merking av oppdrettslaks, når vi vet at det allerede foreligger moden merketeknologi. Føler ikke representanten Holmelid seg noe ubekvem med at SV er så til de grader fraværende når det gjelder miljøspørsmål knyttet til oppdrettsnæringen?

Alf Egil Holmelid (SV) [21:54:35]: Eg er veldig stolt over det SV har fått til når det gjeld oppdrettsnæringa. I motsetning til Kristeleg Folkeparti har vi fått gjennomslag for grøne konsesjonar, som er eit verkeleg løft. For første gong får vi verkeleg trykk på at vi skal forbetre teknologien for oppdrettsnæringa. Eg er 110 pst. sikker på – det var kanskje litt sterkt sagt for ein matematikar, men eg er svært sikker på – at den lukka teknologien er så god at når det blir utlyst konsesjonar, kjem vi heilt sikkert til å få søknader baserte på lukka teknologi. Eg er òg overtydd om at den teknologien kjem til å vinne fram med dei premissane som nå er lagde for dei grøne konsesjonane, så eg ønsker verkeleg at Kristeleg Folkeparti kan vere offensive og få til handling, og ikkje berre etterlyse handling.

Presidenten: Da er replikkordskiftet omme.

Irene Lange Nordahl (Sp) [21:55:52]: Historien om norsk sjømatnæring er historien om hvordan en tusenårig tradisjon med høsting av havets rike ressurser, har lagt grunnlaget for at Norge i dag er en stormakt innen sjømat. Over 150 land importerer villfanget og oppdrettet fisk

fra Norge. Omregnet i antall middagsporsjoner eksporterer Norge i alt 36 millioner sjømatmåltider hver dag. Eksportverdien utgjorde i 2012 hele 51,6 mrd. kr, og dette er Norges tredje største eksportnæring. Dette er en næring for framtiden, og de veivalg vi nå gjør, vil være avgjørende for både næringen og våre livskraftige kystsamfunn. Senterpartiet er derfor fornøyd med regjeringens store visjon i sjømatmeldingen om at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon.

Senterpartiet er opptatt av å legge til rette for en framtidsrettet sjømatnæring – en næring med et stort potensial for utvikling langs hele kysten. Det er derfor viktig at meldingen omfatter hele verdikjeden, fra primærledd til marked. Regjeringen er opptatt av å styrke Norges allerede sterke posisjon som sjømatnasjon på det globale markedet, og på den måten ta ansvar for å øke mattilførselen og styrke matsikkerheten i en verden med stor befolkningsvekst. For å klare dette må vi ligge kunnskapsmessig i front på områder som bærekraftig ressursbruk, havmiljø, klima, produktutvikling, kvalitet og marked. I tiden framover blir særlig fokus på marked og markedsføring viktig. Samtidig er Senterpartiet og regjeringen opptatt av at sjømatnæringen skal komme kysten og kystbefolkningen til gode og bidra til å skape livskraftige kystsamfunn. For Senterpartiet er dette perspektivet helt avgjørende.

Bærekraftig ressursforvaltning er avgjørende for å sikre en lønnsom sjømatnæring. Senterpartiet og regjeringen vil at fiskeri- og havbrukspolitikken skal utformes sånn at den kan bidra til å sikre lønnsomme bedrifter både på hav og på land, og ivareta distriktspolitiske målsettinger som arbeidsplasser og bosetting i kystsamfunn.

Senterpartiet er tilfreds med at sjømatmeldingen slår fast at det skal legges til rette for vekst i havbruksnæringen. Denne næringen har et stort potensial for vekst og kan bli Norges nye eventyr til havs.

Vi er også svært opptatt av at det skal legges til rette for en variert struktur i næringen. Senterpartiet er særlig opptatt av de lokalt forankrede selskapene, med mange små og mellomstore bedrifter – dette fordi det særlig er disse bedriftene som er viktige samfunnsbyggere i sine lokalsamfunn.

Senterpartiet er også tilfreds med at det i meldingen varsles at kommunene skal få en del av det økonomiske vederlaget fra nye konsesjoner i havbruksnæringen. Med dette tiltaket får kommunene mer tilbake for å stille sine arealer til disposisjon for havbruksnæringen.

Senterpartiet er fornøyd med at det i meldingen legges opp til en framtidig arealstruktur som ivaretar hensynet til små og mellomstore aktører i oppdrettsnæringen, og tar opp i seg de erfaringene som finnes fra lokalt og frivillig arbeid. Senterpartiet vil understreke betydningen av dette arbeidet når det nå skal utarbeides videre opplegg for produksjonsområder, soner og branngater. Dette innebærer at den modellen som ble lansert i Arealutvalget, eller det såkalte Gullestad-utvalget, ikke blir gjennomført.

Senterpartiet vil understreke at det allerede gjøres viktig og koordinert arbeid i næringen – med synkronisert utsett og brakklegging – og at det er viktig å bygge videre på de erfaringene som er gjort.

Vi vil også understreke betydningen av lokal og regional kystsoneplanlegging. Det er i denne sammenhengen svært viktig med et godt samspill mellom kommunene i de ulike regionene og fylkeskommunen.

Bærekraftig utvikling er viktig for havbruksnæringen, og det er derfor av stor betydning at næringen arbeider videre med de utfordringer den har med lus og rømming. Dette er områder som de må vie stor oppmerksomhet i tiden framover.

Fiskerinæringen er grunnlaget for bosetting i mange kystsamfunn, og Senterpartiet er opptatt av å styrke fiskerinæringen ved å sikre en variert, lønnsom og framtidsrettet flåte som gir grunnlag for rekruttering og fornying av kystflåten.

Senterpartiet har alltid hatt en forsiktig tilnærming til struktur, men støtter regjeringens forslag til justering av kvotegrunnlaget innenfor de enkelte flåtegruppene, med sikte på å styrke lønnsomheten i kystflåten – dette for å rydde opp i de ulike ordningene vi har i næringen i dag for fartøygruppene over 11 meter, slik at vi sikrer mest mulig like forhold. Derfor er vi veldig fornøyd med at vi nå får en valgfri strukturordning for flåten over 11 meter.

Fartøygruppen under 11 meter får fortsette som før – uten struktur – inkludert samfiskeordningen. Det er vi i Senterpartiet fornøyd med. Det skal også lages en egen utredning om kvotetilgang og lønnsomhet for denne gruppen.

La meg også understreke at vi slår ring om prinsippene i råfiskloven og deltakerloven, som vi kommer tilbake til.

Sjømatindustrien skal få en egen utredning framover. Det er særdeles viktig.

Sjømatmeldingen har blitt særdeles godt mottatt langs kysten. Det viser at den rød-grønne regjeringen satser offensivt for å nå visjonen om Norge som verdens fremste sjømatnasjon.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Harald T. Nesvik (FrP) [22:01:14]: Jeg vil sitere fra forslag til ny § 11 i akvakulturloven:

> «… den som har eller søker om akvakulturtillatelse skal foreta *eller bekoste* nødvendige miljøundersøkelser *for* å dokumentere miljøtilstanden *innenfor lokalitetens influensområde* ved etablering, drift og avvikling av akvakultur».

Forsøk foretatt knyttet til utslipp av fisk langs kysten viser at rømt oppdrettsfisk vil man kunne finne igjen langs hele kystlinjen. Om man slipper ut fisken utenfor Rogaland, kan man finne den i Møre og Romsdal, Trøndelag, Nordland, Finnmark etc. Mitt spørsmål til representanten er følgende: Hvor slutter influensområdet?

Irene Lange Nordahl (Sp) [22:01:58]: Det er særdeles viktig at næringen får bukt med utfordringene med lus og rømning. Her er det viktig at næringen ikke minst utvikler teknologi som sikrer at man ikke får rømning.

Når det gjelder influensområdet – det er et viktig spørsmål som representanten tar opp – er det først og fremst vesentlig at vi sikrer anleggene, slik at vi ikke får denne

situasjonen. Når det gjelder det som jeg oppfatter at representanten tar opp, ansvarsforholdene – jeg oppfatter det slik at det er det representanten egentlig er ute etter – er det viktig at vi legger opp til en forvaltning som ikke er urimelig for de enkelte aktørene.

Frank Bakke-Jensen (H) [22:02:55]: Leveringsforpliktelsene har i månedsvis vært et viktig og hett tema nordpå. Formålet med leveringsforpliktelsene er at industrien skal få egnet råstoff på land, slik at de skal kunne produsere lønnsomme produkter og holde folk på landanleggene i arbeid.

Med regjeringens ferskfiskstrategi og med de nye tankene i sjømatmeldingen – om å satse mer på levende lagring av bl.a. torsk, slik at man kan strekke produksjonen og ha råstoff tilgjengelig når markedet vil ha det – mener representanten at det å vurdere om kystflåten kunne få en del av de rettighetene som det i dag er knyttet leveringsforpliktelser til, kunne egne seg til å oppfylle flere av regjeringens visjoner? Kystflåten kan fiske levende fisk, kystflåten kan levere fersk fisk av ypperlig kvalitet, og kystflåten er faktisk også såpass liten at den kan levere til alle de kaiene som i dag påberoper seg leveringsplikt.

Irene Lange Nordahl (Sp) [22:04:00]: Senterpartiet er veldig klar på at leveringsforpliktelsene skal overholdes. Det var også på dette grunnlaget disse konsesjonene ble gitt.

Kystflåten er i dag særdeles viktig for å forsyne veldig mange anlegg med fersk fisk. Hvis leveringsforpliktelsene framover ikke blir overholdt, må man ha en ny diskusjon om hvem rettighetene skal gå til. Hvis det er dette representanten her tar opp, at man da skal flytte grunnlaget over til kystflåten, får man ta det opp dersom leveringsforpliktelsene ikke blir opprettholdt – når kravene nå blir innskjerpet.

Vi er fra Senterpartiets side opptatt av at kystflåten skal ha en sterk rolle. Det skal den fortsatt ha. Samtidig vet vi at veldig mange landanlegg var tuftet på at leveringsforpliktelsene skulle bli opprettholdt. Det må vi sørge for at de blir.

Steinar Reiten (KrF) [22:05:11]: I november i fjor sendte regjeringen ut et høringsnotat om leveringsplikt for fartøy med torsketrålløyve. La meg først av alt fastslå at Senterpartiet og Kristelig Folkeparti er helt enige om at leveringsplikten er et viktig tiltak – distriktspolitisk og for arbeidsplasser og bosetting i Nord-Norge. Høringsnotatet viser også at leveringsplikten ikke er oppfylt i Finnmark. En innstramming her er på sin plass.

En av de tingene som regjeringen ba om å få tilbakemelding på, var å innføre bearbeidingsplikt når det gjaldt hyse. 90 pst. av landet hyse skal bearbeides. Høringssvarene har en fått. Der blir det, etter min mening, utvetydig påvist at det i historisk tid ikke har vært mulig å tjene penger på å filetere hyse i Nord-Norge. Det kunne være greit å få høre representantens mening – om dette er et høringsforslag som bør omsettes i praktisk politikk.

Irene Lange Nordahl (Sp) [22:06:16]: Til spørsmålet fra Steinar Reiten vil jeg si at for Senterpartiet er det overmåte viktig at leveringsforpliktelsene blir opprettholdt. Det er også viktig at kravet til bearbeidingsplikt blir gjennomført. Så får vi se nærmere på de høringsinnspillene som er kommet, om det skal være enkelte justeringer av dette forslaget.

Bearbeidingsplikten handler om at man ikke bare skal kunne ta fisken på land og så sende den videre. Vi er opptatt av at dette skal gi arbeidsplasser på land, og da er det viktig at det er stilt krav om at den skal bearbeides, slik at det skal være mulig å skape videre aktivitet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Steinar Reiten (KrF) [22:07:17]: Selve tittelen på sjømatmeldingen fra regjeringen er en programerklæring som har bred, tverrpolitisk tilslutning. Vår felles visjon er at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon nå og i framtiden.

Ifølge en rapport som regjeringen har fått utarbeidet, vil norsk sjømatnæring ha et økonomisk omsetningspotensial på hele 550 mrd. kr i 2050, altså en seksdobling i forhold til i dag. Det store spørsmålet blir da: Hvordan kan næringen i dialog og samarbeid med politiske myndigheter nå et så ambisiøst mål?

La meg innledningsvis understreke at Kristelig Folkeparti stiller seg bak visjonen om fortsatt vekst i alle sektorer av norsk sjømatnæring. Samtidig vektlegger vi, med utgangspunkt i vår ideologiske forankring, prinsippet om et aktivt forvalteransvar når det gjelder ressurser og miljø. Vi merker oss derfor med tilfredshet at sjømatmeldingen inneholder et helt kapittel om bærekraftig forvaltning av naturressursene.

Regjeringen legger til grunn at sjømatnæringen skal utvikle seg videre innenfor rammen av sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft. Det blir også understreket at forvaltningen av sjømatnæringen skal baseres på prinsippet om føre-var-tilnærming og økosystemtilnærming. Dette er sterke, klare og viktige signaler fra regjeringen, som Kristelig Folkeparti vil støtte. Vi vil i vår praktiske politikk også gjøre vårt ytterste for at disse ordene skal bli fylt med innhold når politiske myndigheter skal legge rammer for forvaltningen av norsk sjømatnæring.

I et kort innlegg er det ikke mulig å komme inn på alle sider ved utviklingen av norsk sjømatnæring slik den blir beskrevet i sjømatmeldingen. Jeg må derfor innskrenke meg til noen forhold som har vært viktige for Kristelig Folkeparti i arbeidet med behandlingen av meldingen.

Spørsmålet om innretningen på kvoteordningen for kystflåten fikk stor oppmerksomhet i forbindelse med framleggelsen av sjømatmeldingen. Regjeringen signaliserte i utgangspunktet en heving av kvotetaket både for fartøy over 15 meter og for fartøygruppen 11–15 meter. Samtidig ble det gitt klare signaler om at regjeringen ønsker en økt spesialisering for det enkelte fartøy innen enten pelagisk sektor eller torskesektoren når kvotetaket er nådd. Regjeringen uttrykte derfor en målsetting om å innføre en

kvotefordeling på 4+2 for fartøy over 15 meter og 3+1 i fartøygruppen 11–15 meter.

Vi i Kristelig Folkeparti har merket oss at Norges Fiskarlag i sine høringsuttalelser til sjømatmeldingen argumenterte sterkt imot at kystfiskeflåten skulle tvinges inn i et system med økt spesialisering. Kristelig Folkeparti tok derfor på et tidlig tidspunkt til orde for frivillighet for det enkelte fartøy når det gjelder kvotefordeling mellom pelagisk sektor og torskesektor. Vi fremmer i dag, sammen med Fremskrittspartiet og Høyre, forslag om å be regjeringen sikre en slik valgfrihet ved at eier av fartøy over 15 meter og eier av fartøy i kategorien 11–15 meter også kan velge en kvotefordeling på henholdsvis 3+3 eller 2+2 innenfor kvotetaket.

Vi er samtidig glade for å se at samtlige parti – også regjeringspartiene – etter hvert sluttet opp om det som hele tiden har vært primærstandpunktet til Kristelig Folkeparti. Dette er et svært viktig spørsmål for kystfiskerne. Det bør derfor være gledelig for hele fiskerinæringen å se at politikere i alle parti er villig til å lytte til saklig og god argumentasjon fra fiskernes egne organisasjoner. Det at regjeringen er villig til å gå så langt som til å justere sin egen politikk i forhold til nylig avgitt stortingsmelding, tyder også på fleksibilitet og god evne til å lytte. Derfor ønsker vi å tolke kursendringen til regjeringen positivt i denne saken. Men der slutter også godordene fra Kristelig Folkeparti til regjeringen. Sjømatmeldingen inneholder nemlig også et kapittel om havbruk, der regjeringen trekker opp linjene for framtidige rammevilkår for oppdrettsnæringen. Her er det adskillig å sette fingeren på i regjeringens beskrivelser av miljøtiltak og avveininger mellom hensynet til næringsvirksomhet og miljø. Det vil vi komme tilbake til i et senere innlegg.

Til slutt vil jeg nevne et viktig forhold der Kristelig Folkeparti ser ut til å bli stående alene med sitt standpunkt. Samtlige parti i Stortinget vil åpne for en form for kompensasjon til kommunene ved etablering av drift av oppdrettsanlegg. Flertallet ønsker at dette skal være et engangsvederlag i form av en del av konsesjonsavgiften. Kristelig Folkeparti foreslår derimot en modell tilsvarende den som Nettverk fjord- og kystkommuner tar til orde for i sin høringsuttalelse, nemlig en årlig avgift beregnet ut fra areal på oppdrettsanleggene. Vi setter da som en forutsetning at dette ikke skal føre til økte utgifter for oppdrettsselskapene, men at arealavgiften skal være fradragsberettiget ved utligning av skatt.

På vegne av Kristelig Folkeparti fremmer jeg forslagene nr. 1, 2 og 6.

Presidenten: Representanten Steinar Reiten har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Lillian Hansen (A) [22:11:53]: Kristelig Folkeparti ser ut til å være enig – uansett havbruk eller ikke – med mye av vår fiskeripolitikk. Det gjelder bl.a. forholdet til bærekraftig vekst i havbruksnæringen. Vi har gode, felles merknader om dette – strukturering for flåten under 11 meter, kvoteåret, rekrutteringskvote og leveringsplikt, og ikke minst når det gjelder viktigheten av å knytte fiskeripolitikken opp mot distriktspolitiske hensyn. I dagens Fiskeribladet Fiskaren, kan vi også lese om merknader der Fremskrittspartiet og Høyre har funnet sammen, som Kristelig Folkeparti ikke støtter. Med dette som bakgrunn, den behandlingen vi nå har hatt, ser det ut som det er langt fram til enighet mellom Kristelig Folkeparti og høyrepartiene i fiskeripolitikken.

Jeg skal bruke samme ord som ble brukt mot SV: Føler Kristelig Folkeparti seg bekvem med at man står nærmere de rød-grønne enn høyrepartiene i fiskeripolitikken?

Steinar Reiten (KrF) [22:12:56]: Jeg vil aller først si at jeg synes det er kjekt å legge merke til at vi blir oppfattet som tydelige i spørsmål som gjelder fiskeripolitikk og distriktspolitikk. Vi var sammen i Tromsø, og representanten Hansen vet at jeg der også var veldig tydelig og sa klart ifra bl.a. om at prinsippet om at fiskersiden skal ha siste ordet når det gjelder fastsettelse av minstepris, ligger fast for oss, i tillegg til prinsippet om leveringsplikt for fartøy med torsketrålkonsesjoner. Der sa jeg også at dette er prinsipp som er viktige for oss, også når vi skal forhandle med andre parti. Vi er villige til å snakke med alle, men jeg tror nok også mine gode kolleger i Høyre og Fremskrittspartiet vil være enige i at når vi skal komme fram til enighet, er kanskje ikke det det første vi skal begynne å snakke om.

Alf Egil Holmelid (SV) [22:13:53]: Kristeleg Folkeparti er opptatt av miljø når det kjem til akvakultur. Regjeringa foreslår å endre akvakulturlova § 11 sånn at vi kan påleggje aktørane å betale nødvendige miljøundersøkingar. Den merknaden sluttar ikkje Kristeleg Folkeparti seg til i innstillinga. Kva er grunnen til det?

Steinar Reiten (KrF) [22:14:21]: Grunnen til det er at vi i Kristelig Folkeparti i den merknaden også så mellom linjene at dette prinsippet om et solidarisk ansvar der alle skal betale likt, ligger inne. Vi har i en særmerknad sagt ifra om at vi mener at en sånn ordning vil gi et disincentiv i og med at så lenge alle skal betale likt, vil en ikke ha noe «drive» til å innføre ny teknologi som kan redusere faren for bl.a. lus og rømming av fisk. Vi ønsker altså istedenfor en modell der selskapene, når de kan dokumentere at de har innført tiltak for bedret sikkerhet og miljø, skal få betale inn mindre til en slik ordning og dermed få et økonomisk incentiv til å innføre ny teknologi.

Irene Lange Nordahl (Sp) [22:15:27]: I merknadene til endring i akvakulturloven er ikke Kristelig Folkeparti en del av merknaden som beskriver oppdrettsnæringen som en suksesshistorie, med den veksten næringen har hatt og den effekten dette har hatt på sysselsetting og verdiskaping langs kysten. I andre merknader uttaler Kristelig Folkeparti seg særdeles kritisk til oppdrettsnæringen.

Mitt spørsmål til Kristelig Folkeparti er derfor: Ser Kristelig Folkeparti at oppdrettsnæringen, med sitt mangfold av eierskap, med mange små og mellomstore bedrifter, utgjør viktige hjørnesteinsbedrifter i mange kystsamfunn med stort potensial for utvikling, eller er Kristelig

Folkeparti opptatt av å innføre en forvaltning og krav som vil gjøre det umulig for disse bedriftene å utvikle seg videre?

Steinar Reiten (KrF) [22:16:09]: Jeg er glad for det spørsmålet. Jo, Kristelig Folkeparti mener at dette er en svært viktig næring, som har et potensial for å vokse. Men i meldingen snakker en om økonomisk, sosial og biologisk bærekraft. Skal utviklingen kunne karakteriseres som en suksess, må en jo drive i samsvar med alle bærekraftkriteriene. Når det gjelder mengden volum fisk i sjøen, har det vært en suksess. Når det gjelder antallet arbeidsplasser som er skapt og verdier som er skapt, har det absolutt vært en suksess. Men når det gjelder miljøet, mener faktisk vi i Kristelig Folkeparti at det er et godt stykke igjen før vi kan si at oppdrettsnæringen har vært en ubetinget suksess de siste ti årene.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [22:17:18]: Dette er en dag jeg har gledet meg til, og jammen ble det fisk i alle kanaler i dag – selv om det kanskje ikke var akkurat sjømatmeldingen som gikk igjen i dagens nyhetsbilde.

Vi har en lang og rik historie som sjømatnasjon, og debatten i dag handler om hvordan vi kan forvalte denne stolte historien og ta Norge videre som verdens fremste sjømatnasjon. Med sjømatmeldingen tar vi veivalgene som gjør det mulig å realisere det enorme potensialet som er skissert for denne næringen. Vi fikk det formidlet gjennom rapporten som sa at vi kan nå en omsetning i næringen på 550 mrd. kr innen 2050, i Norge. Tydeligst blir det dersom vi tar innover oss veksten i verdens befolkning. Samtidig vet vi at mye av jordas mulige landbruksareal er benyttet, mens bare knappe 2 pst. av matvareressursene kommer fra havet, som faktisk utgjør 70 pst. av kloden.

Kofi Annan sa da han besøkte konferansen AquaVision i Stavanger:

> «Jeg har lite kunnskap om havbruk, men kan så altfor mye om sult».

Hans budskap til oss var tydelig. Det var ikke først og fremst fisken han ville vi skulle bidra med, men kunnskapen.

Satsing på kunnskap, forskning, innovasjon og utvikling går som en rød tråd gjennom meldingen. Vi er helt tydelige på at vi skal styrke marin forskning. Årlig bruker vi i overkant av 3 mrd. kr på marin forskning. Det offentlige står for en stor del av den marine forskningen, med over 60 pst. finansiert av myndighetene. Vi skal styrke den offentlige delen, men næringen må også selv være med. Derfor har jeg foreslått å øke forskningsavgiften, som i praksis er et stort spleiselag fra ulike deler av næringen, og åpne for at denne også kan brukes til tiltak som øker den samlede kompetansen i næringen.

Å investere i og videreutvikle og foredle den enorme kunnskapen som fiskere, oppdrettere og andre sitter på, er en av de beste investeringene vi kan gjøre.

Det er nettopp det tette samspillet mellom sjømatnæringa og leverandørindustrien som har gjort at vi leverer utstyr til fiskeri og oppdrett over hele verden, og vi – regjeringen – vil bygge opp under dette samspillet. For to år siden ba jeg noen av Norges beste kompetansemiljøer i skjæringspunktet mellom forskning og næringsutvikling samle innspill fra forskningsmiljøene og næringen – og gi oss råd om hvordan vi strategisk burde rette inn forskningsinnsatsen på havområdene. Deres arbeid munnet ut i rapporten «HAV21 – en havnasjon av format». Rapporten vil vi følge opp i handlingsplanen Marint kunnskapsløft. Vi håper å kunne legge fram handlingsplanen allerede til høsten.

En annen bærebjelke i stortingsmeldingen er lønnsomhet.

Diskusjonen om struktur i fiskeflåten illustrerer samspillet mellom politikk og regulering i en næring der vi høster av livet i havet. Styrket satsing på forskning har gitt oss økt kunnskap om bestandene i havet.

Regulering og en strategisk satsing på samarbeid med våre naboland om ressursforvaltning har bidratt til solide bestander.

Naturen setter likevel begrensninger for hva vi kan ta ut. På den annen side har teknologisk utvikling og bedre metoder gitt fiskerne mulighet til å drive mer effektivt og med færre mannskap.

Skal fiskerne ha inntekter som gir lønnsom drift, og ikke minst midler til å investere, må inntektene følge pris- og lønnsutviklingen i samfunnet ellers. Dette er viktig for rekrutteringen.

I sjømatmeldingen åpner vi for at fiskerne kan samle flere fiskekvoter på én båt. Det betyr at det blir færre båter og færre fiskere. Enkelte spør om det er negativt. Til det er svaret at det ikke er et mål i seg selv å ha så mange fiskere som mulig. Men det er absolutt et viktig mål at folk vil bli fiskere – at det blir sett på som et attraktivt yrke, at det gir en god inntekt å leve av, og at fiskerne, som bedriftseiere, kan investere i virksomheten sin. Fiskere skal også kunne kombinere det å drive fiske med et liv på land. Da må vi også gi dem mulighet til økt lønnsomhet og til å drive flere sammen på én båt. Det siste har med økt sikkerhet å gjøre.

I dette spørsmålet har vi vært svært opptatt av å ha dialog med fiskerne selv, og jeg vil benytte anledningen til å rose Norges Fiskarlag for det gode samarbeidet vi har hatt om dette og om andre spørsmål.

Også for industrien – landdelen av sjømatnæringen – er lønnsomhet avgjørende. Det er utfordrende å drive fiskeforedling i et land med høye lønnskostnader, men det er absolutt mulig.

Regjeringen har en ambisjon om at vi skal videreforedle mer av fisken i Norge. Det er ikke bare fordi vi ønsker arbeidsplassene som selve videreforedlingen gir – det er viktig nok – men sender vi fisken ubearbeidet ut av landet, går vi ikke bare glipp av verdiskapingen, men også av restråstoffet og mulighetene det gir for ny kunnskapsbasert næringsvirksomhet. Verdens fremste sjømatnasjon må også ha som ambisjon å være best i verden på marine oljer, proteiner og andre komponenter.

La meg slå fast at bærekraft er et utgangspunkt for alt vi driver med – spesielt miljømessig bærekraft, selv om de andre to komponentene i bærekraft også er viktige. I stortingsmeldingen foreslår vi viktige tiltak på miljøsiden for å bidra til at sjømatnæringen fortsatt skal være en miljø-

næring. Endringene vi foreslår i akvakulturloven, handler mye om å styrke miljøkapitlet i loven.

Leverandørindustrien vies en viktig plass – et område som har et stort potensial. Det er mange rammevilkår vi som politikere setter for næringen. Det viktigste for en eksportrettet industri, til tross for at jeg mener den meldingen vi diskuterer her i dag, er verdens viktigste, så må jeg likevel erkjenne at en trygg økonomisk politikk er hakket viktigere.

Jeg må derfor benytte anledningen til å understreke at situasjonen for deler av næringen – særlig i hvitfiskindustrien – er krevende. Denne situasjonen kommer, er jeg redd, til å vedvare en stund, og da er ikke dette tiden for økonomisk sjansespill, og jeg vil advare mot Fremskrittspartiets tilnærming til handlingsregelen. Jeg er en forsvarer av en stram økonomisk politikk – ikke fordi jeg ikke ønsker meg flere veier i distriktene, men fordi konsekvensen av en uansvarlig pengebruk fort kan bli at det ikke lenger ligger et fiskemottak ved enden av den samme veien.

For noen uker siden sendte en gruppe engasjerte studenter i faget kjemisk prosessteknologi ved NTNU et prosjektarbeid til meg. Prosjektet handlet om makroalger, eller det mange på godt norsk vil kalle tang og tare. De peker på potensielle bruksområder, som menneskemat, dyrefôr og ikke minst biodrivstoff. Kan biodrivstoff fra makroalger være et alternativ til biodrivstoff produsert på mulig matjord, spør studentene. Det synes jeg er et godt spørsmål. Jeg har ikke svaret – derfor ønsker jeg at flere stiller slike spørsmål og ønsker å finne svar.

Potensialet for å øke produksjonen fra havet er kanskje større enn vi i dag helt evner å forstå. Med denne stortingsmeldingen bereder vi grunnen for at vi kan bli «verdens fremste sjømatnasjon».

Presidenten: Det blir replikkordskifte .

Harald T. Nesvik (FrP) [22:27:03]: Jeg har to raske spørsmål til statsråden. Kan statsråden avkrefte at man vil kreve tvangssalg av aksjer i selskap som er utvidet som følge av opphevelsen av 25 pst-regelen, i eierskapsbegrensninger – slik at vi får ryddet opp i det i denne salen? Spørsmål nummer to er knyttet til settefisk. Det er nå gitt tillatelse til å kunne ha settefisk på opptil ett kilo på land før man setter den ut i sjøen. Spørsmålet til statsråden er: Hvordan kategoriseres denne fisken? Blir fisken å anse som en del av en matfiskkonsesjon – som vil begrense hvor mye et anlegg kan ha på land – eller vil det kunne være en mulighet for at dette er settefisk? For dersom du slakter denne fisken – når den veier ett kilo og ikke setter den ut igjen i sjøen – kan du faktisk lage et nytt produkt som ikke går ut over matfiskkonsesjonen.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [22:28:05]: Jeg kan absolutt avkrefte at vi skal tvangsselge aksjer. Når det er sagt, burde spørsmålet kanskje ha vært stilt på en annen måte. Representanten Nesvik stilte spørsmålet: Hva vil skje hvis man bryter allerede inngått avtale? Dette regelverket og disse forskriftene er nå på høring – med høringsfrist 20. juni. Det vil helt naturlig være akvakulturloven – og de sanksjonene vi har i akvakulturloven – som vil komme til anvendelse. Det vil komme an på den sanksjonsrekken man eventuelt har, og i ytterste konsekvens er det opplagt at inndragning av konsesjon kan være et virkemiddel. Jeg legger til grunn at selskapene innretter seg etter de avtalene som er inngått på dette området. Jeg registrerer at det mest berørte selskapet syntes at det var kloke, men tøffe krav man satte i et nytt eierskapsbegrensningsregelverk.

Frank Bakke-Jensen (H) [22:29:18]: I et bærekraftperspektiv snakker man om økonomisk bærekraft, økologisk bærekraft – gjerne sosial bærekraft. Når det gjelder havbruksnæringen, har man over år vokst, innovert og forbedret seg miljømessig på bærekraft. Nå er man kommet til det punkt at man først skal stille kravene, så er det kanskje mulighet for at man kan få være med, og så skal man ikke få informasjon om mulighetene for vekst hvis man får en konsesjon.

Vi har foreslått at vi kikker på en modell der man har mer forutsigbar vekst, samtidig som det følger strenge bærekraftkriterier med den – å bruke forutsigbar vekst og mulighet til økt produksjon og økt lønnsomhet samtidig som man forsterker modellen for å innovere innen miljøbærekraft: Ser statsråden at det kan være en vei å gå, sånn at vi i hvert fall når den veksten vi vil ha?

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [22:30:24]: Det er mulig at det er langt på dag og jeg ikke er helt med, men jeg er litt i tvil om hva spørsmålet egentlig var. Det skal jeg ta på min kappe.

Det vi har gjort når det gjelder vekst, er nettopp å stille krav til framtidig vekst på miljømessig bærekraft. Her må man innfri på en del miljøparametrer. Det handler ikke minst om at fisken skal være inni merden, at man godtgjør så rømningssikre anlegg som mulig, og at man godtgjør at man har nye, gode løsninger knyttet til lus. Så blir det opp til de forskjellige aktørene å vise at de har løsninger som tilfredsstiller det. Jeg tror det er en ganske vanlig metode for å nå viktige målsettinger på forskjellige områder. Industrien – det vi kan kalle den gammeldagse industrien – har vært trukket fram. Bilindustrien er kanskje det beste eksempelet, der man har stilt krav om miljøresultater.

Steinar Reiten (KrF) [22:31:40]: I sjømatmeldingen går regjeringen inn for å innføre et prinsipp om gjennomsnittlig rullerende maksimal tillatt biomasse. I den forbindelse er vi i Kristelig Folkeparti litt bekymret, for så langt som vi forstår det prinsippet, betyr det at det i deler av året vil stå til dels betydelig mer fisk i sjøen enn det har gjort til nå. Det kan også være på tider av året der sjøtemperaturen er høy, med dertil store problemer med lakselus.

Er det en bekymring statsråden deler – at luseproblematikken kan bli forverret med gjennomsnittlig rulleren-

de MTB? Eller er det en problemstilling som statsråden mener er avklart?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [22:32:34]: Det vi har sagt og skrevet, er at det er en interessant måte å se på framtidig avgrensning på. Men nettopp med bakgrunn i at det her er ting vi må avklare – hva det vil bety knyttet til f.eks. lus og, ikke minst, hva det kan bety når det gjelder marked – har vi sagt at vi må gjennomgå noen grundige analyser av det spørsmålet. Det har vi varslet gjennom meldingen, og det er et arbeid vi selvfølgelig vil gjennomføre. Vi må ha god kunnskap om effektene av en gjennomsnittlig rullerende MTB.

Men når det er sagt, har jeg veldig stor forståelse for – særlig når det gjelder den delen av laksenæringen som driver med videreforedling – at det er en stor utfordring for dem å være leveringsdyktige 364 dager i året med den faste MTB-en, slik den er nå. Men vi skal utrede effektene av det.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Terje Aasland (A) [22:33:56] (komiteens leder): En skal ikke ha oppholdt seg lenge langs norskekysten før en har erfart at fiskeripolitikk er en vanskelig balansegang. Etter min vurdering skal det derfor godt gjøres å legge fram en sjømatmelding med bred tilslutning ute i sjømatsektoren. Men det har faktisk regjeringen denne gangen klart å gjøre. Det er en rekke tiltak på en rekke områder som foreslås i sjømatmeldingen, og gjennom høringen fikk komiteen understreket at det var bred tilslutning til meldingen.

Det var også en bred tilslutning til det strukturforslaget regjeringen hadde lagt fram – i høringen. Men det var ett ankepunkt i tilknytning til den strukturordningen som var foreslått, og det var at de fleste ønsket større grad av valgfrihet i tilknytning til strukturordningen. Det har vi imøtekommet. Vi har ikke snudd, men vi har lyttet, og så har vi imøtekommet det som var det eneste vesentlige ankepunktet mot den sjømatmeldingen som var lagt fram. Sånn sett er det godt innfridd, og vi har imøtekommet fiskernes synspunkter i tilknytning til den sjømatmeldingen som er lagt fram. Vi har altså en sjømatmelding med en rekke tiltak som lanseres, sånn at vi kan nå målene våre og visjonene som ligger for Norge som sjømatnasjon i de neste årene, og ikke minst ta del i en verdiskapingsøkning som er mulig.

Fra det tidspunktet sjømatmeldingen ble lagt fram – og kanskje også noen tid før det – varslet Høyre sin alternative melding, slik saksordføreren var inne på. Så blir det forsøkt pratet bort i denne salen at denne meldingen nå ikke er lagt fram. Jeg trodde Høyre hadde en egeninteresse i at Stortinget kunne se hva Høyre mente om sjømatsektoren når en har denne behandlingen. Men det har de altså valgt ikke å gjøre. De har valgt ikke å legge den fram, men skal visstnok komme med den senere i uken. Det synes jeg er meget underlig, så lenge de skal skrive alternative meldinger, slik de gjorde med landbruksmeldingen. Og jeg tror jeg må friske opp representanten Bakke-Jensens hukommelse. Min opplevelse var i hvert fall ikke at den ble godt mottatt. Det eneste stedet den i så fall kan ha blitt godt mottatt, må ha vært i Høyres Hus. Så prøver Høyre å gjøre et poeng av at vi nå går tilbake igjen til Ludvigsens tid. Nei, heldigvis gjør vi ikke det. Ja, vi gjennomfører en videreføring av strukturkvoteordningen. Men det er et grunnleggende prinsipp som ikke ligger i det flertallet nå gjør, og det er å foreslå evigvarende kvoter. Er det noe som er å understreke at fiskeriressursene er fellesskapets eie, så er det altså ikke å tildele evigvarende kvoter. Gjennom den innstillingen som foreligger, er jeg usikker på om Høyre og Kristelig Folkeparti har forlatt det de mente i 2007. Da var de veldig for evigvarende kvoter. Det hadde vært greit å få avklart i denne debatten om Kristelig Folkeparti og Høyre nå synes det er greit med den tidsavgrensningen som foreligger, eller ikke. Jeg tror jeg har lest av innstillingen at Fremskrittspartiet er for evigvarende kvoter så lenge det er omsettelighet – salg og kjøp – av kvoter. Så de har i hvert fall opprettholdt sitt synspunkt fra 2006. Men det er greit å få avklart det, for det er ganske vesentlig for hvordan en da tenker seg ressursene.

Jeg er veldig glad for at fiskeriministeren veldig tydelig presiserer den merknaden som vi har skrevet inn om konsesjoner. Hvis ikke betingelsene oppfylles, kan konsesjoner inndras. Ja, det skulle bare mangle. Hvis myndighetene setter konsesjonskrav, enten det er ved en eiersits ut over 25 pst., eller det er andre betingelser i tilknytning til en konsesjon, må jo betingelsene oppfylles og følges opp i ettertid. Det er en konsekvens av at betingelsene er satt – noe annet ville jo vært sterkt urimelig.

Så til slutt: Når det gjelder akvakulturloven, er alle enig om at det er viktig med bærekraft. Men på de andre punktene, hvor en går inn for å sette strengere regler og strengere forhold og reguleringer i tilknytning til miljømessig bærekraft, spriker opposisjonen i alle retninger. Jeg må konstatere, eller jeg tror, at det vil være ubehagelig å være KrFer i den erkjennelsen.

Presidenten: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Ingrid Heggø (A) [22:39:17]: Fisken i havet har vore vårt gull i mange hundre år. Sjømatnæringa har stor betyding for verdiskaping, sysselsetting og busetting langs kysten. Forvaltar vi ressursane rett, har vi faktisk noko evigvarande.

Noreg kan ikkje verta best i verda på alt, men vi må vera kunnskapsleiande på dei områda der vi har strategiske fortrinn, og eit strategisk fortrinn har vi verkeleg innanfor sjømat.

Når det gjeld areal, utgjer kyst- og havområda våre sju ganger landareala våre, og på fleire område er Noreg alt verdas fremste sjømatnasjon.

Vi er verdas nest største eksportør av sjømat, vår forvalting av fiskeri og havbruk er blant det fremste i verda når det gjeld kompetanse, utforming av reguleringar, evne til å implementera reguleringane og andre tiltak, ikkje minst innanfor berekraft.

Sjømatindustrien er avhengig av lønsame bedrifter for å kunna sikra framtidig utvikling og vekst. Fiskeressursa-

ne er fellesskapet sin eigedom og skal derfor brukast på ein måte som bidreg til høgast mogleg verdiskaping gjennom heile verdikjeda, innanfor berekraftige rammer. Det er gode tiltak i sjømatmeldinga for å styrkja sjømatindustrien sine rammevilkår, m.a. at næringsansvaret for råstoffkvalitet og råstoffbehandling vert skjerpa og lagt til fiskesalslaga og meir målretta innretning av forskingsmidlane til markedsretting, teknologi- og produktutvikling og utnytting av restråstoff.

Det er bra at det vert sett ned eit utval som skal gjennomgå sjømatindustrien sine rammevilkår i ein NOU, som skal innehalda tiltak for auka lønsemd og verdiskaping i eit marknadsmessig perspektiv. Utvalet skal òg vurdera regionale verknadar og leggja til grunn berekraftig produksjon.

Arbeidarpartiet er òg svært nøgd med innspela frå høyringa i komiteen, og saksordføraren sitt syn vedrørande strukturering vert teken til følgje, og at vi dermed gjev valfridom på strukturering over 11 meter. Dette vil styrkja næringa.

Tidlegare i dag diskuterte vi forskingsmeldinga, og vi i Arbeidarpartiet er glade for styrkinga av den offentlege finansierte marine forskinga som ligg i meldinga. Eit marint kunnskapsløft og ein handlingsplan for marin forsking og kompetanse er viktige tiltak for å sikra lønsemd og berekraft.

Kunnskapsløftet handlar ikkje berre om meir pengar til forsking. Vi må òg sikra at forskinga vert brukt på riktige område, og at forskinga vert teken i bruk. Næringa må ha tilgang til arbeidskraft med rett kompetanse. Auke av rekrutteringskvotar kan vera eit viktig bidrag her. Det er òg viktig at vi styrkjer både den langsiktige grunnleggjande forskinga og den brukarnære forskinga.

Verda har et stadig aukande behov for mat, og Noreg kan spela ei sentral rolle i å auka matproduksjonen. Vårt mål er derfor at Noreg skal verta verdas fremste sjømatnasjon, og sjømatmeldinga dreg opp viktige ambisjonar for framtida.

Lars Egeland (SV) [22:42:36]: Regjeringa understreker i meldinga målet om å ha en havbruksnæring som står for en økologisk bærekraftig matproduksjon samt å ha en havbruksnæring som ivaretar miljø- og sykdomshensyn.

Jeg har stor tro på at norsk havbruksnæring har en stor framtid, men det er åpenbart at næringa har store utfordringer når det gjelder bærekraft. Det er ikke akseptabelt. Fortsatt er rømminger et problem og spredning av lus og sykdommer. Dette må løses. Det er behov for økt kontroll med produksjonsbetingelsene. Lukkede merder gir en sånn kontroll, og jeg tror det vil vinne fram.

Vi skal ikke bare være verdens største eksportør av oppdrettsfisk, vi skal også være fremst når det gjelder kvalitet. På sikt er kvaliteten nødvendig for næringas framtid. Jeg spiser oppdrettsfisk uten å være redd for helsa, og jeg deler Mattilsynets syn på at helsegevinsten ved å spise oppdrettsfisk er større enn faren for helseproblemer med den samme fisken. Men det er ingen grunn til at man skal stoppe arbeidet med å få bort helserisikoen ved oppdrettsfisk. Vi må ikke ha en situasjon der hensynet til kortsiktig gevinst går ut over hensynet til bærekraftighet eller kvalitet.

Det betyr at vi må være opptatt av fôret til fisken. I dag er over 70 pst. av fiskefôret vegetabilsk. Andelen omega 3 i fisken har gått kraftig ned på bekostning av omega 6. Omega 6 har vi for mye av, mens begrunnelsen for å spise fisk nettopp er at vi skal få i oss omega 3. Men fisken blir som oss – et resultat av hva den spiser.

Når det gjelder fiskefôr fra marine ressurser, er problemet at fisken får i seg miljøgifter. Tranen som vi drikker, er renset for disse miljøgiftene. Det er sterk kontroll med norsk fiskemat, sånn at det som leveres til markedet, holder seg under grenseverdiene. Deler av bransjen jobber også mot EU for å få hevet disse grenseverdiene, men jeg mener at vi skal være opptatt av hvordan vi kan sikre at innholdet av omega 3 er stort i fisken, at det fortsatt er en fisk – ikke en flytende kylling, som noen kaller det – og hvordan vi kan redusere miljøgiftene ytterligere, sånn at vi stolt kan si til verden at vi bringer dem bærekraftig og kvalitetsmessig sunn mat.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [22:45:17]: Jeg fortsetter i samme spor som min gode komitékollega, representanten Lars Egeland, som holdt et viktig innlegg knyttet til havbruksnæringen og bærekraft.

Havbruksnæringen er svært viktig for mange kystsamfunn når det gjelder sysselsetting og verdiskaping i dag, og vi håper og tror at næringen skal bli enda viktigere i framtiden. Samtidig er vi i Kristelig Folkeparti klokkeklare på at en videre vekst forutsetter kontroll med negativ miljøpåvirkning fra oppdrettsanlegg. Før det er oppnådd, kan vi ikke tillate en vekst i samlet biomasse som igjen vil innebære en økt belastning på miljøet.

Vi er glade for at regjeringen nå vil innføre bærekraftsindikatorer og grenseverdier for rømming av oppdrettslaks og spredning av lakselus. Vi er tilsvarende skuffet over den defensive ordbruken fra regjeringen når det gjelder beskrivelsen av prosedyrer ved overskridelse av grenseverdier, for i sjømatmeldingen brukes konsekvent ordene «vurdere tiltak» også etter at verifiseringen av tilstanden viser at grenseverdiene er overskredet. Vi mener da at det er naturlig å iverksette tiltak.

Kristelig Folkeparti er også skuffet over at regjeringen har valgt å gjøre utlysningen av såkalte grønne konsesjoner teknologinøytrale. Vi konstaterer at teknologien for lukkede anlegg har nådd et modenhetsnivå som gjør at den er klar til å tas i bruk på kommersiell basis. Derfor mener vi at det burde blitt stilt krav om lukkede anlegg og/eller annen ny teknologi som en forutsetning for tildeling av grønne konsesjoner.

Regjeringen foreslår i Prop. 103 L å innføre en hjemmel for å påby merking av oppdrettsfisk. Kristelig Folkeparti støtter dette forslaget. Vi registrerer samtidig at det allerede eksisterer moden merketeknologi, bl.a. snutemerking i forbindelse med vaksinering. Denne formen for merking gjør det mulig å spore rømt fisk tilbake til det enkelte anlegg. Vi mener derfor det ikke er noen grunn til at det skal dra ut i tid med en forskrift som påbyr merking av oppdrettsfisk. I og med at det vil være relativt enkelt å innføre effektiv merking til en overkommelig pris for næringen, mener vi det også blir feil å innføre en ordning med

økonomisk fellesansvar for å fjerne rømt oppdrettslaks i elvene. Regjeringen foreslår dette i Prop. 103 L. Kristelig Folkeparti mener at så lenge innbetalingene til fondet ikke blir differensiert på bakgrunn av sikkerhetstiltak og risiko for rømming, vil ordningen gi disincentiver til å investere i teknologisk utvikling i form av tryggere anlegg, da byrden for rømming blir delt likt.

Kristelig Folkeparti foreslår derfor at regjeringen i stedet innfører en ordning der innbetalinger til opprydningsfondet blir differensiert på bakgrunn av faktorer som bl.a. sikkerhetsnivå på anlegg, sporing av fisk og andre sikkerhetstiltak.

Lars Peder Brekk (Sp) [22:48:31]: Gjennom sjømatmeldingen som vi nå behandler, viser regjeringen at den er opptatt av å styrke Norges allerede sterke posisjon som sjømatnasjon på det globale markedet, og på den måten ta et ansvar for å øke mattilførsel og styrke matsikkerhet i en verden med stor befolkningsvekst. Meldingen sier mye om hva dette vil kreve av oss og viser tydelig at behovet for kunnskap innenfor en rekke områder vil være stort i årene framover.

Sjømatmeldingen er, slik vi ser det, en seier for mangfoldet, for de lokalt forankrede selskapene i havbruksnæringen. I Senterpartiet er vi svært tilfreds med at Arealutvalgets forslag om forvaltning at sjøarealene nå legges bort i sin opprinnelige form. Forslagene fra det såkalte Gullestad-utvalget favoriserte bokstavelig talt de største landsdekkende selskapene i havbruksnæringen, og derfor har vi kjempet en kamp mot dette.

For de deler av landet som har mange små og mellomstore oppdrettere, mange med egne slakteri, ville dette utvalgets forslag kanskje ha betydd at disse etter tre års drift hadde måttet brakklegge anleggene det fjerde året, med den alvorlige konsekvens at salg av lokalt eide oppdrettsanlegg hadde vært eneste løsning.

Dette kunne ha blitt svært utfordrende for vitale fiskerisamfunn langs kysten, når man vet hvilke enorme positive ringvirkninger lokalt eierskap i oppdrettsnæringen har.

Fra Senterpartiets side har vi vært opptatt av de små og mellomstore lokalt eide havbruksbedriftene – at de får opprettholde sin aktivitet og får mulighet til vekst. Det har lenge vært en uttrykt bekymring blant de små og mellomstore oppdrettsselskapene for forslagene fra Arealutvalget, og det er derfor en stor lettelse for næringen at den nå kan se framover og styrke sin aktivitet. Senterpartiet har bestandig kjempet kampen på vegne av de mange små lokalsamfunnene langs kysten, og dette er særdeles viktig.

Senterpartiet er også opptatt av å sikre en lønnsom tradisjonell fiskerinæring. Sjømatmeldingen varsler tiltak som styrker kystflåten for å sikre rekruttering og fornying. Vårt utgangspunkt for det arbeidet var å styrke kvotegrunnlaget for kystflåten mellom 11 og 15 meter, og å få mest mulig like ordninger for kystflåten over 15 meter.

Senterpartiet har bestandig vært tilbakeholden og skeptisk til omfattende strukturpolitikk. For fartøy under 11 meter tar således ikke meldingen til orde for strukturering, noe vi i Senterpartiet er tilfreds med. Men meldingen varsler en utredning om kvotetilgang og lønnsomhet for denne flåtegruppen, noe vi mener er riktig, sett i lys av de utfordringene flåtegruppen har i dag.

Til slutt: Senterpartiet er opptatt av å styrke lønnsomheten i sjømatindustrien, og vi synes det er positivt at det nå nedsettes et eget offentlig utvalg som skal komme med forslag til tiltak for økt lønnsomhet for denne industrien.

Bendiks H. Arnesen (A) [22:51:57]: Vi vet alle hvor viktig havets ressurser har vært og er i dag, og vil bli for Norge også i framtiden. Men når vi ser den tomme presselosjen, skulle man ikke tro at det var slik.

Kysten er en utrolig viktig ressurskilde for oss alle. Derfor er det så viktig hva vi foretar oss politisk. Visjonen om å være verdens fremste sjømatnasjon er meget krevende, men dersom vi gir utviklingsmuligheter for en differensiert flåte, et levende kystsamfunn og en landbasert industri i toppklasse, er denne visjonen meget realistisk.

Vi må ikke miste av syne den viktige distriktspolitiske rollen som fiskeriene og sjømatindustrien har hatt og har, og skal ha også i årene som kommer. Etter min mening er det intet som tilsier at dette i framtiden skal være en konkurransemessig bakdel – snarere tvert imot. Viktig i dette bildet er det at rekrutteringen til næringen blir slik at dette viktige potensialet kan utnyttes i tiden som kommer. Dette mener jeg nå følges opp på en god måte gjennom bl.a. rekrutteringskvotene.

Bærekraftig forvaltning, god ressurskontroll og bekjempelse av ulovlig fiske osv. har bidratt til å styrke bestandene på en måte som alle nå ser gevinsten av. Dette skal den rød-grønne regjeringen ha honnør for. Den norske rekeindustrien består i dag av fem bedrifter. Tre av disse ligger i Troms fylke, og de er av stor betydning der. Dette er topp moderne bedrifter, men den internasjonale konkurransen er stor, og mangel på råstoff er en økende utfordring. Jeg synes det ville være veldig trist dersom en så tradisjonsrik og viktig del av fiskerinæringen skulle bli nødt til å stoppe driften av de grunnene. Derfor håper jeg at det framover jobbes med å finne gode løsninger som sikrer denne næringen gode driftsmuligheter.

Jeg er veldig glad for at en samlet komité veldig klart har slått fast at de marine ressursene er fellesskapets eiendom. Slik skal det være.

Havbruksnæringens betydning for våre kystsamfunn er udiskutabel. Etter min mening ligger det godt til rette for videre vekst i havbruksnæringen innenfor bærekraftige rammer langs kysten vår. For å ha bosetting, sysselsetting og verdiskaping trenger vi en framtidsrettet fiskerinæring, slik denne meldingen legger veldig godt opp til.

Hilde Magnusson (A) [22:55:05]: Dette er en god melding fra regjeringen, som viser bredden i næringen. Akvakulturloven legger et godt rammeverk for dem som skal drive med fiske.

Sjømat er en av de viktigste næringene på Vestlandet. I Hordaland har vi oppdrettsanlegg inne i fjordene våre, og vi har villfisk – side om side. Så har vi store fiskebåtredere ute ved kysten, som i Austevoll kommune.

Det er viktig at denne næringen er bærekraftig, som

flere har vært inne på, med tanke på balansen mellom oppdrettsnæringen og det miljømessige – hensynet til miljøet. Hordalandsbenken her på Stortinget har jevnlig møter med næringen – med dem som representerer oppdrettsnæringen, og med dem som representerer de som har interesse for villaksen.

Jeg ønsker å trekke fram et eksempel på hvordan man kan ta tak i villaksen for at den skal klare å holde seg, nemlig Vossolaksen. Man har hatt et prosjekt med Uni Research, som har jobbet iherdig med å få klekking av rogn på den stammen som Vossolaksen hører til. Jeg, som er fra Voss, husker disse engelske lordene som kom til Bolstad, og som var der for å fiske. Mitt poeng er at reiselivet og rammen dette har, og alle dem som har rettigheter i fjordene og i elvene når det gjelder laks og annen fisk, er viktig for at vi skal klare å holde rammene rundt miljø, sånn at begge deler kan være side om side.

Da er forskningen særdeles viktig – det med ny teknologi, se på hvordan vi kan klare å stoppe rømning av laks eller annen oppdrettsfisk, og også det med lus. Der har vi kommet langt på vei. Jeg føler også at oppdrettsnæringen er imøtekommende og vil dette til livs.

Er det mulig å få flere landanlegg, er det mulig å få flere lukkede anlegg til sjøs, og er det mulig å få anleggene lenger ut i sjøen? Dette er ting som vi må se på, og som også vil bedre det miljømessige. Er det mulig at vi kan bruke alternativ medisinering på fisken? Og ikke minst det med fôr: Hvordan skal vi fôre fisken som vi bruker til mat?

Så skal det være lønnsomhet i alle ledd i verdikjeden når det gjelder fiskenæringen. Da er spørsmålet: Kan vi klare å ha mer foredling i Norge – er det mulig med tanke på den sterke konkurransen som er der ute? Et viktig poeng der er hvordan vi strukturerer flåten, noe som meldingen tar opp, og som er bra.

Så til rammevilkårene i bransjen. Det at Hardangerfjordforskriften ble trukket tilbake, var fint for oppdrettsnæringen i Hordaland, men allikevel: Det å ha med seg hva som skal skje med villaksen, er viktig.

Norge skal ha en internasjonal rolle når det gjelder matsikkerhet. Der må vi gå i front, for det har vi muligheter og ressurser til.

Til slutt vil jeg gi honnør til dem som jobber med havrett – et politisk felt som også er med på å gjøre at Norge kan være en av verdens fremste sjømatnasjoner, ved at de legger til rette for norske rettigheter i havet.

Ingalill Olsen (A) [22:58:21]: For å se framover må vi også se bakover. Da Høyres tidligere fiskeriminister Svein Ludvigsen gjorde trålernes leveringsplikt om til tilbudsplikt, gjorde han en stor urett mot fiskerisamfunnene som er avhengig av fiskeri. Det gjelder i særlig grad Nordland – og i enda større grad Finnmark.

Bosettingen langs kysten av Finnmark skyldes kun en ting: stor tilgang til fisk. Trålerne som fikk de gullkantede trålkonsesjonene, tok i mot dem, og de var fullstendig klar over betingelsene. Fisken skulle leveres ved spesifikke anlegg, i angitte kommuner eller regioner. Hensikten var å skaffe råstoff til fiskeindustrien og aktivitet på land. Trålerne hadde leveringsplikt. Denne endret Svein Ludvigsen til tilbudsplikt.

Tilbudsplikten ble etter hvert så uthult at svært lite av fisken som skulle komme på land i Finnmark, ble landet i Finnmark. Fisken havnet på frysehotell i Tromsø, i Ålesund eller andre steder, bare ikke der den skulle landes – i Finnmark. Kystbefolkningen i Finnmark har hatt ett legitimt krav: at fisken som er gitt til Finnmark, skal leveres til og skape aktivitet i Finnmark. Vi er glade for at Fiskeri- og kystdepartementet har hatt på høring endringer i leveringsbetingelsene for torsketrålerne, og at departementet jobber med disse endringene.

Som representant for Finnmark forventer jeg innstramming. Jeg vet at når det først er gitt et frislipp, er det vanskelig å reversere. Men dette handler om fellesskapets ressurser og politisk styring av en næring. Politisk styring må også hensynta arbeidsplasser både på sjø og på land. I tillegg vet vi at markedssituasjonen for norsk fisk nå er svært vanskelig, med store kvoter, lave priser og en finanskrise i Europa – Norges viktigste marked.

Jeg er litt forundret over Høyres uklare merknader, og det har vært Høyres stil i det siste. Høyre sier at det er uheldig at regjeringen, når den setter ned et utvalg som skal se på leveringsplikten, i løpet av et kort tidsrom kommer med ulike signaler til næringen. De sier ingenting om at det er uheldig og uverdig for kystsamfunnene at fisken som er konsesjonsbelagt og skal leveres til anlegg i f.eks. Mehamn, ikke kommer dit. Denne uklarheten har Frank Bakke-Jensen levert i hver eneste debatt om leveringsplikt, og hans parti, Høyre, fortsetter også i behandlingen av denne saken. Det er neppe uten grunn at Høyre ikke flagger sitt syn i denne saken. Frank Bakke-Jensen vet at det er en overveldende støtte i hele Finnmark til innstramming av leveringsforpliktelsene. Jeg imøteser innstrammingen og mener at konsesjonsvilkårene skal oppfylles.

Alf Egil Holmelid (SV) [23:01:44]: Vi i SV er ikkje berre opptekne av miljø; vi er også opptekne av solidaritet, og vi er veldig stolte av at denne meldinga inneheld eit eige kapittel om internasjonalt utviklingssamarbeid. Det er litt overraskande at ingen andre har nemnt dette hittil i debatten, derfor tenkte eg at vi kan ikkje ha ein sånn debatt utan at det til slutt vert teke opp.

Når 70 pst. av verdas sjømatproduksjon føregår i utviklingsland – ein stor del skjer i småskala fiskeri – veit vi at dersom vi kan bidra med vår kompetanse, sånn at ein kan ta vare på desse ressursane på ein berekraftig måte, og ta vare på vidareforedlinga på ein god måte, er det kanskje noko av det beste utviklingsarbeidet vi kan gjere, i den forstand at vi kan overføre den kompetansen som det er overkommeleg å kunne bruke.

I tillegg til kompetanse om berekraft og fiskeri vil det vere veldig viktig å samarbeide om forvaltingskompetanse. Dersom småskalafiskarane kan unngå at store internasjonale konsern kjem og tek maten ut av hendene på dei, har vi gjort veldig mykje bra for verdas fattige befolkning. Så det å satse på fiskeri, der vi har brei forvaltingskompetanse, er viktig. Kanskje vel så viktig som å satse på sam-

arbeid om oljeforvalting, er det å satse på samarbeid om fiskeriforvalting.

Vi har også lange tradisjonar gjennom forskingsfartøy, og vi får no bekrefta i meldinga at vi skal få eit nytt i 2016. Dette er ei sak som fortener å bli sett tydeleg på kartet når vi har ein slik diskusjon, for å sjå breidda i vår fiskerikompetanse med omsyn til kva vi kan utføre internasjonalt, ikkje berre med tanke på å spreie våre eigne ressursar til resten av verda, men for å bidra til at resten av verda kan ta vare på sine ressursar.

Så vil eg berre ta ein liten replikk på representanten Reiten med omsyn til den diskusjonen vi hadde i ei replikkveksling om miljøovervaking. Dersom ein ser på merknaden, står også Kristeleg Folkeparti utanfor når det gjeld støtte til å kunne påleggje den enkelte miljøovervaking – og ikkje berre solidarisk.

Harald T. Nesvik (FrP) [23:04:32]: Jeg vil bringe inn et nytt moment i debatten. Nå er det sikkert flere her som begynner å svette, og som tenker: Skal vi ha en ny debatt? Ja, det burde vi faktisk hatt.

Denne meldingen er på 139 sider. Sjøpattedyr er ikke nevnt. Vi tar altså ikke inn over oss at sjøpattedyr også er en del av det som havet og sjøen gir oss. Det går på høsting av denne ressursen. Man har altså ikke funnet rom for i denne meldingen – og i denne debatten vi har hatt – å ta inn over seg det faktum.

Det er et faktum at vi har en hvalbestand, en vågehvalbestand, som er i svært godt hold, som vi godt kan fangste mer på, som gir oss fantastisk god mat, og som vi må utnytte på en god måte. Vi har en selbestand som er fullstendig ute av kontroll, der vi er nødt til å få ned bestanden, nettopp på grunn av den mengden fisk som selen spiser. I den forbindelse er det litt rart at vi ikke har funnet rom for å ta den debatten her.

De forskjellige predatorene påvirker hverandre, og det er klart at hvis hvalbestanden og selbestanden fortsetter å øke, vil det på sikt gå ut over kvotene og det vi kan ta ut av biomasse på de forskjellige fiskebestandene våre.

Det er bekymringsfullt når vi ser antallet selskuter som går i isen for å fangste. Det er bekymringsfullt når vi ser bestanden vokse – vi husker noen år tilbake i tid, da vi fikk en selinvasjon langs kysten. Jeg ser med gru på at vi kan få en sånn situasjon igjen, der fjordfiskerne våre ikke får solgt produktene sine på grunn av sykdom og kveis. Det er veldig rart at vi ikke har tatt oss tid til å sørge for at dette blir omhandlet i denne debatten. Det er like mye Fremskrittspartiets ansvar at vi ikke har lagt inn merknader om dette. Derfor valgte jeg å bruke dette innlegget til å snakke om viktigheten av å sørge for at vi holder ved lag disse bestandene, som påvirker hverandre. Da må vi sørge for at mottaksapparatet for sel er på plass. Da må vi sørge for at hvalskutene våre har rammebetingelser til å kunne fangste det som de skal. Da må vi sørge for at regelverk knyttet til om du går inn eller ut av en sone for å fangste vågehvalen, er av mer eller mindre akademisk art knyttet til disse reguleringene, når vi vet at det er samme bestand. Disse tingene må vi ta med oss, og vi må forvente at det blir fanget bedre opp i framtiden.

Frank Bakke-Jensen (H) [23:07:50]: Jeg skal bare kort kvittere ut en del av de innspillene som har kommet i dag.

Når det gjelder næringspolitikk, er det et viktig poeng for Høyre at den i størst mulig grad skal være forutsigbar, og at rammevilkårene for næringsdrivende skal være så langsiktige som mulig. Det er også en del av de tingene vi har vektlagt i merknadene våre.

Så var næringskomiteens leder, Terje Aasland, oppe og kritiserte Høyre for at vi ikke hadde lagt fram vår egen sjømatmelding nå, og sa at Stortinget må vite hva som er Høyres politikk. Vel, Stortinget vet hva som er Høyres politikk gjennom de forslagene vi har fremmet i løpet av denne fireårsperioden, og gjennom de merknadene vi har levert i innstillingen til stortingsmeldingen. Det er ikke sånn at næringskomiteens leder ikke har vært med i prosessen og ikke evner å lese merknader. Den sjømatmeldingen vi leverer, leverer vi for å kommunisere ut hva som er vår næringspolitikk – som vi har sagt tidligere i dag – og den skal komme.

Så et lite poeng i forbindelse med evigvarende kvote: Det er for så vidt en viktig debatt, men husk på at evigvarende kvote ikke gir evig liv! Det kan man av og til få inntrykk av i debatten. Det er ikke slik. Det er snakk om et regnskapsmessig spørsmål som går på hvor lenge du skal ha retten til å fangste, og hva slags avskrivningsregler som økonomisk skal brukes i regnskapet. Til debatten om evigvarende kvote, og at det da var noen som satt på den i 400 år: Så galt er det faktisk ikke. Men regnskapsmessig er det et viktig poeng, det kan jeg være med på.

Så til slutt til representanten Olsen fra Finnmark når det gjelder leveringsforpliktelsene: Jeg er klar over at det er behagelig å lime oss til at vi er uklare her. Nå er det slik at vi har fremmet forslag i Stortinget om en gjennomgang av leveringsforpliktelsene, med det mål å få en forskrift som oppfyller formålet med leveringsforpliktelsene. Der er alle enige. Dette råstoffet skal på land, og det skal skape aktivitet på land.

Så blir vi beskyldt for å si flere ting. Erna Solberg har sagt at der det foreligger en forpliktelse for en rettighet, skal forpliktelsen overholdes – enkelt og greit. Det mener Høyre – det har jeg sagt, det har Svein Flåtten sagt, og det har Erna Solberg sagt. Hvis dere ikke tror det, er det ok. Men i utgangspunktet er det så enkelt vi har sagt det, og vi mener det er på tide med en gjennomgang av leveringsforpliktelsene. Forskriften, slik som den foreligger i dag, passer ikke med tiden vi lever i. Vi registrerer at statsråden har kommet fram til den samme konklusjonen, så den jobben er nå startet.

Lillian Hansen (A) [23:10:53]: Jeg trodde en stund at jeg skulle bli den siste taleren i denne debatten, så jeg skulle egentlig takke for en god debatt, men nå ser jeg at noen har tegnet seg etter meg.

Som saksordfører vil jeg likevel takke for en god debatt, som for så vidt har vært ganske forutsigbar og preget av at vi er i en valgkamp. Jeg synes for øvrig representanten Frank Bakke-Jensen har en merkelig måte å kvittere ut kritikken mot at de enda ikke er kommet med en motmelding

til vår sjømatmelding på. Jeg synes det er merkelig av den grunn at representanten Bakke-Jensen var tidlig ute – ja, samme dag – og kritiserte vår sjømatmelding momentant, og varslet at de ville komme med en motmelding. Da er det ikke så rart at den etterspørres både politisk og også i næringen.

Så hva har vi hørt her i dag? Jo, Høyre vil plutselig – eller er usikre på om de vil – strukturere flåten under 11 meter. Høyre er diffus på hva som er deres helhetlige og framtidige fiskeripolitikk, og vi får leve i uvisse til vi får den såkalte motmeldingen.

Så har jeg lyst til å si at vi har en valgkamp, og jeg vil nok en gang presisere – som jeg har sagt flere ganger i debatter her i Stortinget – at det er ikke politikken til Høyre som har forandret seg, det er retorikken. Politikken vil etter hvert vise seg å være akkurat den samme. Ingalill Olsen hadde i sitt innlegg rett i akkurat det. Når man da på toppen av det hele får høre at landbruksnæringen tok godt imot Høyres motmelding, reagerer mange med meg. Det næringen sa den gangen, var: Vi blir ikke mette av skattelette. Det sa bøndene.

Vi har også hørt i dagens debatt at det ikke vil komme omkamper om vedtatt politikk, som vi debatterer i dag, i Høyres motmelding. Det er bra.

Når det gjelder Fremskrittspartiet, har jeg bare en oppsummering å komme med, og det er at liberaliseringen går for sakte. Det sto nedfelt i det forrige programmet til Fremskrittspartiet. Det er mulig det ikke gjør det nå – det kan vi stort sett oppsummere denne debatten med.

Jeg har lyst til å si at jeg ser fram til at vi fortsatt skal beholde regjeringsmakten, slik at vi kan sette iverk sjømatmeldingen som vi skal vedta i dag. Sjømatnæringen i Norge har en strålende framtid.

Når det gjelder sjøpattedyrmeldingen, etterlyste jeg det tidlig i prosessen og fikk tilbakemelding om at det er gjeldende politikk som gjelder for sjømatmeldingen og sjøpattedyr, noe jeg syntes var veldig greit.

Harald T. Nesvik (FrP) [23:14:20]: Hvis det vi nettopp hørte var en oppsummering av debatten, og at debatten nå skulle være over, må jeg holde et innlegg som åpner debatten igjen – da tror jeg at vi må ordlegge oss litt annerledes. De innleggene som er holdt her fra opposisjonspartiene, med den samme meldingen – det samme innlegget – for snart femte gang, regner jeg med at vi nå er i gang igjen. Jeg har god tid. Det er ikke så mye jeg skal gjøre i kveld, og jeg har som saksordfører i den andre saken ubegrenset antall med 3-minutters innlegg, så det skal gå bra. Her skal vi være en stund. Jeg vil prøve å oppsummere – ikke nødvendigvis kvittere ut – et par av de tingene som er kommet opp i debatten.

Statsråden viste til handlingsregelen og advarte mot Fremskrittspartiet som et økonomisk eksperiment. Det har jeg hørt statsråden si flere ganger. Det er en sånn innøvd runde eller setning som statsråden har tatt det siste året. La meg bare si et par små ting til det. Vi har kritisert handlingsregelen, for handlingsregelen skiller ikke mellom investering og drift. Men hvis statsråden går inn i de budsjettene som Fremskrittspartiet har fremmet de senere årene, er de innenfor 4 pst.-banen til handlingsregelen. Innenfor den summen som man sier at handlingsregelen skal ligge, altså 4 pst.-banen, har alle Fremskrittspartiets budsjetter ligget – vi snakker om de senere årene. Fremskrittspartiet har i tillegg fremmet forslag nettopp om å skille mellom investering og drift, for det er forskjell på måten å bruke pengene på.

Så til en sak til som jeg er veldig glad for at jeg kvitterte ut, og det er nettopp det med at vi endret 25 pst.-grensen, hvis den da f.eks. går opp til 40 pst. Men det er ikke slik at det bare er konsesjoner man snakker om, dette er oppkjøp av selskaper. Man går inn og kjøper selskaper – det er jo det som skjer her. Jeg er helt enig med statsråden i at det er fantastisk flott. Jo mer man bearbeider, jo flere arbeidsplasser klarer vi å skaffe. Det er veldig positivt for Norge. Men jeg sier at vi må også ta inn over oss hva som vil skje hvis man endrer på vilkårene, eller at man ikke er i stand til å følge opp vilkårene.

Så er det snakk om en sak til som jeg er veldig forundret over at særlig SV ikke er med på – miljøpartiet SV. De er ikke med på å gå inn og ta ut eller straffe de oppdretterne som er årsaken til fiskerømming. Man sier at det ansvaret skal alle sammen ha solidarisk. Da har man ingen incitament til å sette inn ekstra tiltak for å forhindre rømming. Der forundrer SV.

Ingalill Olsen (A) [23:17:43]: Opposisjonens rolle er å gi posisjonen kritikk. Det er slik det skal være. Men noen ganger blir man litt forundret, for jeg kunne lese i Finnmarkspressen – før meldingen kom – at Høyres fiskeripolitiske talsperson, Frank Bakke-Jensen, var kritisk til meldingen, og han forventet ingen ting. Jeg lurte nesten på om mannen var blitt synsk, men det er i hvert fall et eksempel på å snakke ned en næring og en melding – før den kommer.

Jeg synes det er bra at den samme Bakke-Jensen er mer positiv i salen, men han har hatt en replikkveksling med Irene Lange Nordahl som har vært forunderlig. Han stilte henne spørsmål om kystflåten kunne få en del av leveringsforpliktelsene for trålerne, og samtidig sa han at kystflåten er såpass liten at den kan levere til alle de kaiene som påberoper seg leveringsplikt. Dette utsagnet sier vel alt om Høyre og Bakke-Jensens holdning til saken knyttet til leveringsplikt.

Det kan hende at Bakke-Jensen – i Høyres motmelding til sjømatmeldingen – kan opplyse forsamlingen om hvilke kaier som påberoper seg leveringsplikt. Det ville være interessant å få vite. Dette er en alvorlig sak for et fylke, og jeg synes utsagnet og spørsmålet fra Bakke-Jensen til Irene Lange Nordahl var meget underlig.

Terje Aasland (A) [23:19:40]: Bare noen korte merknader til representanten Nesvik om sjøpattedyr: Det kan hende det hadde vært greit å få belyst situasjonen omkring sjøpattedyr igjen, men etter det jeg kan huske, er det ca. tre og et halvt år siden vi sist behandlet en sjøpattedyrmelding i Stortinget, Nesvik var saksordfører, og jeg tror merknadene og innstillingen fra den gang egentlig står seg gansk greit fremdeles. Det kan være ulik oppfatning av det,

men jeg er enig i at sjøpattedyr er et vesentlig tema for Norge.

Så til diskusjonen om leveringsforpliktelser og sjømatindustri. Jeg skal ikke gå inn på leveringsforpliktelsene. Det er godt nok uttrykt fra denne talerstolen. Jeg vil bare gjøre oppmerksom på at i sjømatmeldingen er det varslet at en ønsker å sette ned et offentlig utvalg for å gjennomgå – i full bredde – sjømatindustriens rammebetingelser. Det tror jeg i erkjennelsen av de utfordringene sjømatindustrien står overfor, er et helt nødvendig og riktig grep fra regjeringens side.

Så var det greit å få avklart Høyres, skal vi si, beskrivelse av det som skal være en motmelding. Det vi nå har fått referert, er at det er en oppsummering av Høyres merknader og forslag de siste fire årene. Sånn sett er det kanskje mer en historiebeskrivelse de legger fram, eller, som vi kaller det i Arbeiderpartiet, en årsberetning, men ikke særlig spennende med tanke på fiskeripolitikk. Jeg står inne for det jeg sa innledningsvis i mitt første innlegg. Jeg mener at det som er lagt fram fra regjeringen, som regjeringspartiene nå slutter seg til innenfor et særdeles, skal vi si, vanskelig område å balansere, som fiskeripolitikken er, er en stortingsmelding om verdens fremste sjømatnasjon med særdeles høyt presisjonsnivå.

Steinar Reiten (KrF) [23:21:54]: Representanten Alf Egil Holmelid er en skarp observatør, og ved nærmere ettersyn viser det seg at han har helt rett i at Kristelig Folkeparti ikke står inne i en merknad der det egentlig var meningen at vi skulle stå. Derfor må jeg ta ordet igjen, for iallfall å sørge for at det kommer inn i referatet. Det jeg har å vise, er sjetteutkastet av komitéinnstillingen, der jeg har skrevet det inn i margen, men det har ikke kommet med, og det må vi ta på vår kappe. Men vi støtter altså regjeringen i synet på at influensområdet skal være et større område enn den umiddelbare nærheten rundt en oppdrettslokalitet, og vi støtter også prinsippet om at det skal kunne avkreves et gebyr som blir brukt til miljøundersøkelser. Så skal det være rettet opp, iallfall i referatet fra dagens forhandlinger.

Presidenten: Da er det notert.

Presidenten: Alf Egil Holmelid har hatt ordet to gonger og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Alf Egil Holmelid (SV) [23:23:03]: Ein liten kommentar til representanten Nesvik: Det er ikkje sånn at det å innføre solidarisk ansvar betyr at vi sluttar å sanksjonere der vi kan påvise at det er gjort utslepp av oppdrettslaks. Poenget er at der vi kan påvise kvar oppdrettslaksen kjem frå, har vi klare sanksjonsmoglegheiter allereie. Det vi snakkar om her, er der vi ikkje har noka moglegheit for å gå på den enkelte. Då har vi eit solidarisk ansvar. Men det er jo ikkje til hinder for å sanksjonere der vi kan påvise kvar laksen kjem frå.

Presidenten: Frank Bakke-Jensen har hatt ordet to gonger og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Frank Bakke-Jensen (H) [23:23:52]: Når det gjelder leveringsplikten, er det faktisk slik at det er kaier som påberoper seg rett til kvoter. Hvis man følger med i media der oppe, vil en se at sist var det bruket i Kiberg som mente at det ville ha en del av en kvote. For å være mer spesifikk: Det skulle ha en tredjedel av det som fra før het Kerak-kvoten, som var en tråler. Kiberg er faktisk også i den situasjonen at der er det ikke mulig å komme inn med en tråler. Det er litt av det kompliserte bildet vi beskrev da vi ba om en gjennomgang av leveringsforpliktelsene.

Så tilbake til komiteens leder, Aasland – om årsberetningen osv. Vi har altså varslet at hvis komiteens leder vil finne ut hva som er Høyres politikk, bør han følge med i komitébehandlingen og lese merknadene og meldingen slik som de foreligger, og slik som det vil bli vedtatt i kveld. Det er et godt innspill for en politiker. Men så finnes det noen utenfor huset her som gjerne vil få dette kommunisert på en annen måte. Til dem skal vi levere den alternative sjømatmeldingen.

Harald T. Nesvik (FrP) [23:25:09]: For å respondere til representanten Holmelid: Mitt utgangspunkt er at representanten Holmelid og regjeringspartiene både stemmer imot at det skal være på plass et sporbarhetssystem innen 2015 og i tillegg vil ha solidariske fond istedenfor at vi skal spore tilbake og sende regningen til dem som står for disse rømningene, nettopp for å ha det forebyggende perspektivet. Det er det som er selve problemet i saken i den sammenheng.

Men det er dessverre slik at jeg er nødt til å etterlyse et svar fra statsråden. Hun rakk ikke å svare i replikkordskiftet – det skjønner jeg godt, for man har 1 minutt på seg. Spørsmålet er knyttet til matfiskkonsesjoner og settefisk på 1 kg. Det er ikke kommet en avklaring, så vidt undertegnede har sett i hvert fall, på hvordan en skal beregne denne fisken. For så lenge man gir konsesjon til at settefisken kan gå fra 200 gram og opp til 1 kg, kan produktet brukes til andre ting enn å settes ut i merder. Da er spørsmålet mitt til statsråden: Hvordan skal dette forstås? Skal det volumet, den MTB-en som framgår av settefisken her, altså det du har f.eks. på land, være en del av matfiskkonsesjonen, eller kan du bruke den på en annen måte så lenge du ikke setter den ut i sjøen? Det kan være greit å få klarlagt, for hvis ikke kan det også være et nytt og fantastisk marked knyttet til kilosfisk som kommer fra denne industrien, uten at det går utover selve matfiskkonsesjonen som du har knyttet til merder.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [23:27:02]: Hvis det er i orden, svarer jeg fra denne talerstolen, så sparer vi litt tid – det er sent på kveld.

Som representanten Nesvik etterlyste, fikk jeg dessverre ikke tid til å svare på spørsmålet i replikkrunden. Jeg tror jeg husker rett, at vi har hatt diskusjon rundt akkurat det samme temaet knyttet til en annen debatt, men iallfall, det vi har åpnet opp for, er først og fremst en prøveordning, kall det det, for å se om det er mulig å kunne ha settefisken på land, opp til 1 kg. Så langt, med forbehold om at jeg ikke har totaloversikt, har det vel ikke vært, for å si det

på folkelig språk, et renn av henvendelser for å få etablere den produksjonen. For å si det sånn, med min kunnskap om oppdrettsnæringen tror jeg heller ikke at dette blir en landbasert matfiskproduksjon, i den forstand at det ikke vil være økonomisk bærekraftig.

Da vi ga mulighet til å ha settefisken på land lenger, var det rett og slett ut fra det synspunkt og den tanken at det ville redusere ikke minst luseplagen, at en kan ha fisken, altså da settefisken, på land etter at den verste lusesesongen er over. Logisk sett skulle en tro at i hvert fall det var mulig. Men så får vi nå se hvor stor interessen er. Det er uansett sånn å forstå at det er settefisk på land og ikke matfiskproduksjon vi snakker om i forbindelse med det spørsmålet, når en skal drive på land.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sakene nr. 20 og 21.

Sak nr. 22 [23:28:57]

Innstilling fra næringskomiteen om lov om førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar (fiskesalslagslova) (Innst. 417 L (2012–2013), jf. Prop. 93 L (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske frå næringskomiteen vil presidenten føreslå at taletida blir avgrensa til 24 minutt og fordelt med inntil 3 minutt til kvart parti og inntil 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det ikkje blir gjeve høve til replikkar.

Vidare blir det føreslått at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Frank Bakke-Jensen (H) [23:29:57] (ordfører for saken): Få, om noen, debatter skaper mer temperatur, engasjement og voluminøse innlegg i fiskerikretser enn de som har råfiskloven som tema.

Loven omtales som fiskernes grunnlov. Den ga en gang fiskerne monopol på fangst og førstehåndsomsetning av fisk. I tillegg var det en åpning i loven for at fiskerne selv skulle kunne få lov til å sette minstepris. Dette var ment som et sikkerhetsnett og for å øke forutsigbarheten i driften.

Sjømatnæringen er i dag en global næring der åpenheten om markedspris er en helt annen enn for 75 år siden. Mulighetene for å transportere råstoff gir også fiskerne en helt annen forhandlingsposisjon i dag. Den siste og viktigste forståelsen i dette bildet er at det nok nå mer er hva markedet er villig til å betale, som avgjør hva prisen nedover i verdikjeden blir. Denne forståelsen blir det viktig å jobbe fram i tiden som kommer.

Den nye fiskesalslagsloven er mangesidig. Den gir fiskerne i lov rett til fangst og førstehåndsomsetning av fisk, inkludert valg av salgsform, og minsteprisinstituttet. Men i tillegg til dette pålegger den fiskerne via sine salgslag en rekke forpliktelser.

Loven forplikter fiskerne til å skaffe seg tilstrekkelig markedskompetanse og benytte seg av denne. Råfisklaget forvalter fiskernes markedskompetanse. Den forplikter i prisfastsettelsen å hensynta de neste leddene i verdikjeden, slik at man kan oppnå lønnsomhet i alle ledd. Man har altså ansvar også for at arbeidsplassene på land får levelige rammevilkår.

Jeg skal gjøre det kort, siden det er sent på kvelden. Det er sånn at målet med loven går litt parallelt med den store visjonen: en godt betalende forbruker som velger norske sjømatprodukter fordi de har best kvalitet, er enkle å tilberede og inngir tillit til at de er fangstet av bærekraftige bestander. Når vi dit, er vi kommet dit vi vil.

På vegne av Fremskrittspartiet fremmer jeg deres forslag. Og så vil jeg bare kort legge til at saken fremmes av en samlet komité.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Frank Bakke-Jensen har tatt opp de forslagene han viste til.

Lillian Hansen (A) [23:32:03]: Vi behandler nå ny lov om førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser, fiskesalgslagsloven, som skal erstatte dagens råfisklov. Jeg vil nok ofte si råfiskloven i lang tid framover. Fiskesalgslagsloven må en øve seg på å si.

Først vil jeg benytte anledningen fra denne talerstolen til å gratulere Norges Råfisklag med 75 år. Jeg ser vi har representanter fra Råfisklaget oppe på galleriet.

Ja, det er mange meninger om råfisklovens og Råfisklagets betydning for fiskerinæringen. Men det har vel aldri vært noen tvil om at disse to til sammen har vært veldig viktige samfunnsbyggere langs kysten i alle disse årene.

Formålet med råfiskloven er i utgangspunktet å sikre stabile og gode rammebetingelser, og at loven skal gi klare og forutsigbare vilkår for alle som handler med fisk på førstehånd. Men råfiskloven har vært, og er, under vedvarende kritikk.

Arbeiderpartiet er tydelig. Vi vil at hovedtrekkene i loven skal videreføres. Vi vil fortsatt hegne om våre to viktigste lover i fiskerilovgivningen, fiskesalgslagsloven og deltakerloven – ingen tvil om det.

Når nå regjeringen legger fram forslag til ny fiskesalgslagslov, er det etter en grundig og omfattende prosess. Vi ser det som viktig at loven blir harmonisert med de to andre sentrale lovene som regulerer fiskerinæringen, nemlig havressursloven og deltakerloven.

Regjeringens forslag er at minstepris skal bestemmes etter forhandlinger mellom fiskersiden og industrisiden, og at salgslagene skal fastsette den prisen det er enighet om. Ved uenighet skal spørsmålet om minstepris legges fram for mekling. Men dersom mekling ikke fører fram, skal salgslagene fastsette minstepris.

Den nye loven gir også departementet anledning til å pålegge fiskesalgslagene oppgaver med å kontrollere kva-

liteten på råstoff. Det er bra, og det er helt i tråd med det fokuset som er i sjømatmeldingen, på kvalitet. Arbeiderpartiet støtter det fullt ut.

Som en har hørt tidligere i dag, legger jeg heller ikke skjul på at jeg er overrasket, men likevel fornøyd med at Høyre følger regjeringen i denne saken. Man kan gjerne si at dette har tatt tid, men det har bidratt til at vi har fått en gjennomarbeidet lov som bør stå seg over tid, og at Høyre sammen med regjeringspartiene vil være garantist for at hovedtrekkene blir liggende fast.

Det samme kan jeg ikke si om Fremskrittspartiet. Under debatten som det også er referert til tidligere, trodde jeg et øyeblikk at Fremskrittspartiet hadde snudd. Men hvor lenge var Adam i paradis? Ikke lenge.

Alf Egil Holmelid (SV) [23:35:12]: Fiskesalslaga og råfisklova har spela ei viktig rolle for fiskarane og for fiskerinæringa her i landet. Det første salslaget, Storsildlaget, blei stifta i 1927. Etableringa av salslaga og påfølgjande lovregulering var avgjerande tiltak for å skape betre vilkår for fiskarane. Tiltaka hadde bl.a. som formål å balansere ut maktforholda mellom fiskarane og eksportørane. Salslaga har også spela ei viktig rolle i forvaltninga av fiskeressursane våre.

Ordninga med fastsetjing av minstepris har vore eit sentralt element i råfisklova og arbeidet til salslaga.

Dagens råfisklov er frå 1951. Sidan den tid har det komme nye lover som regulerer fiskerinæringa. Det gjeld først og fremst havressurslova og deltakarlova. Derfor er det behov for å oppdatere og modernisere råfisklova. Men hovudtrekka ligg fast.

Regjeringa foreslår ei meklingsordning for fastsetjing av minstepris, men salslaga skal ha siste ordet om det ikkje blir semje. SV støttar dette og meiner at det er viktig å sikre at salslaga får det siste ordet. Dette er ei ordning som har vore viktig for utviklinga av norsk fiskerinæring, og som bør vidareførast.

Det blir også foreslått at salslaga skal få ei større rolle i kontroll av råstoffkvalitet og råstoffhandtering. Dette er viktige tiltak. Sjømatmeldinga legg opp til at Noreg skal bli verdas fremste sjømatnasjon. Skal vi nå dette målet, er det viktig å fokusere på kvalitet i alle ledd. Kvalitetsfokus er også viktig for å sikre lønsemda i fiskeria og i fiskeindustrien.

Ansvaret til salslaga når det gjeld kvalitet, kjem i tillegg til Mattilsynet sitt ansvar for kvalitet og mattryggleik. Det er viktig å finne fram til ei god arbeidsdeling og gode samhandlingsformer mellom Mattilsynet og salslaga.

Proposisjonen legg opp til eit sterkt kvalitetsfokus. Samtidig ligg hovudtrekka i lova fast, og det inkluderer salslaga sin rett til å ha siste ordet om minstepris. SV støttar dette.

Harald T. Nesvik (FrP) [23:37:47]: I og med at enkelte har litt tungt for det i kveld, skal jeg bare si følgende: Fremskrittspartiet stemmer for loven som den ligger her. Forslagene som vi har fremmet, er allerede tatt opp. En av grunnene til dem er bl.a., som det står i vår merknad:

> «Disse medlemmer mener at det også kan stilles spørsmål ved den omfattende delegeringen av forvaltnings- og kontrolloppgaver til privat eide salslag som loven legger opp til.»

Vi ønsker en gjennomgang av en del av enkeltmomentene i loven, men vi stemmer for den slik den ligger i dag, så det bør ikke være noen debatt knyttet til det.

Irene Lange Nordahl (Sp) [23:38:45]: For Senterpartiet står samvirketanken sterkt. Råfiskloven og fiskesalgslagene er en viktig del av samvirket og den norske modellen. Senterpartiet er derfor tilfreds med at den nye loven viderefører hovedtrekkene i råfiskloven, og vi synes det er positivt at det kommer en ny og moderne lov som er harmonisert med de to andre sentrale lovene som regulerer fiskerinæringen, havressursloven og deltakerloven.

Når Senterpartiet slår ring om prinsippet i fiskesalgslagsloven som innebærer at det er salgslagene, dvs. fiskerne, som skal ha siste ordet når minstepris skal fastsettes, er det fordi det er et særdeles viktig prinsipp. Dette er et viktig prinsipp som Senterpartiet ikke vil rokke ved. Senterpartiet er garantist for at dette prinsippet skal stå fast.

Senterpartiet vil ikke tilbake til den tiden da fiskerne måtte stå med hua i hånden og forhandle pris med kjøper. Vi er opptatt av at primærprodusenten, dvs. fiskeren, skal sikres i møte med industrien. Derfor er vi tilfreds med at vi nå har fått en løsning som er i tråd med det fiskerne og Råfisklaget ba om i sine høringsinnspill til saken.

Vi ønsker en permanent meklingsordning ved uenighet om minstepris, der salgslagene har det siste ordet. Det får vi nå på plass.

For kort tid siden feiret Råfisklaget 75-årsjubileet sitt i Tromsø. Der ble det framsatt flere påstander. Blant annet påsto Fremskrittspartiets Øyvind Korsberg i debatten at Fremskrittspartiet ikke ville endre råfiskloven, slik jeg har nevnt tidligere i kveld. Det er – jeg gjentar – med respekt å melde å føre folk og fiskere bak lyset.

Når vi i denne innstillingen ser at Fremskrittspartiet fremmer forslag om en revidering av ordningen med forhandling og fastsetting av minstepris, er det i realiteten omkamp om hele loven. De skal bare vente til etter valget.

I en rekke av Fremskrittspartiets merknader er partiet mer opptatt av å ivareta industriens vilkår enn de er opptatt av fiskerne. De skriver i merknadene at de er bekymret for balansen mellom fiskerne og fiskekjøpernes interesser, og at fiskerne får for stor innflytelse. De skriver også at de ønsker en endring i § 12 i loven, slik at det enten etableres en oppmannsordning eller en voldgiftsnemnd.

Det er store prinsipper som nå står på spill, og dette er Fremskrittspartiets sanne ansikt når det gjelder den nye fiskesalgslagsloven. Dette innebærer en omkamp om selve grunnlaget som vi feirer 75-årsjubileet til Råfisklaget på: selve grunnloven til fiskerne.

Fremskrittspartiets politikk vil føre oss tilbake til en tid da fiskerne sto med hua i hånden overfor fiskekjøperne. Det er denne politikken de nå inviterer til, og det er den politikken vi fra Senterpartiet vil advare fiskerne og kys-

ten sterkt imot. Stortingsvalget til høsten blir derfor et viktig veivalg. Med Senterpartiet og en rød-grønn regjering vil fiskernes grunnlov ligge fast. Med et blå-blått regime, med Fremskrittspartiet i spissen, blir det omkamp om hele lovverket.

Steinar Reiten (KrF) [23:42:09]: I regjeringens forslag til ny fiskesalgslagslov blir flere viktige prinsipper videreført fra råfiskloven. Det aller viktigste er prinsippet om at fiskeren eier råvarene til prisen er fastsatt, og at fiskersiden dermed fortsatt skal ha rett til å fastsette minstepris.

Kristelig Folkeparti har lange tradisjoner for å verne om interessene til primærnæringene. Innenfor både landbruk og fiske er samvirkemodellen svært viktig for å sikre bønder og fiskere en stabil og forutsigbar pris på varene sine. Samvirkene har også blitt tildelt andre viktige oppgaver, bl.a. å sikre næringsmiddelindustrien jevn og sikker tilgang på råstoff.

Det har i alle år vært Kristelig Folkepartis politikk å støtte samvirkemodellen for omsetning av råvarer fra landbruk og fiskeri. Kristelig Folkeparti støtter derfor regjeringens forslag når det gjelder framgangsmåte for prisfastsettelse i den nye fiskesalgslagsloven, og at fiskesalgslagenes rett til å fastsette minstepris nå blir uttrykkelig slått fast i lovens § 12.

Et nytt element i loven er obligatorisk mekling, hvis fiskesiden og industrisiden ikke kommer fram til enighet om minstepris, men prinsippet om at fiskesalgslagene har rett til å fastsette minsteprisen hvis meklingen ikke fører fram, fastholdes. Vi gir vår tilslutning til denne nye ordningen. I likhet med Høyre stiller vi oss likevel uforstående til at den rød-grønne regjeringen har brukt åtte år på å komme fram til en meklingsordning, tilsvarende den som fiskeriminister Svein Ludvigsen i Bondevik II-regjeringen innførte.

I Kristelig Folkeparti merker vi oss også at fiskesalgslagene blir tilført nye kontrolloppgaver med den nye loven. I tillegg til oppgavene med å føre kontroll med kvoter og inndra fangst utover kvote skal fiskesalgslagene nå føre kontroll med kvaliteten på fangst som blir landet. Vi registrerer at dette fortsatt er uavklarte spørsmål når det gjelder oppgavefordeling mellom fiskesalgslagene og Mattilsynet. Vi imøteser derfor den varslede gjennomgangen av rutinene for samarbeid og ansvarsdeling mellom Mattilsynet, Fiskeridirektoratet og fiskesalgslagene.

Vi viser for øvrig til Kristelig Folkepartis merknader da Meld. St. nr. 16 for 2011–2012 ble behandlet den 4. juni i fjor. Vi påpekte da de store variasjonene salgslagene imellom når det gjelder kontrollarbeidet. Det varierer til dels svært mye når det gjelder bruk av både personell og ressurser. Det er svært viktig med en felles praksis og forståelse av hvordan dette arbeidet skal gjennomføres. Vi mener derfor at det er viktig at § 7 i den nye fiskesalgslagsloven åpner for å etablere felles organ for to eller flere fiskesalgslag for å utføre kontrolloppgaver. Det vil gi en mer enhetlig praksis i kontrollarbeidet, og vi håper at fiskesalgslagene benytter seg av denne muligheten.

Med disse merknadene slutter Kristelig Folkeparti seg til regjeringens forslag om ny fiskesalgslagslov.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [23:45:04]: Regjeringen har lagt fram en lovproposisjon om ny lov om førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser. Hovedtrekkene i råfiskloven er videreført, men forslaget innebærer at vi får en ny og moderne lov som er harmonisert med de to andre sentrale lovene som gjelder for fiskerinæringen.

Den nye formålsparagrafen utvider lovens formål ved at det framheves at loven skal medvirke til en bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning.

Loven har en større dimensjon enn bare å sørge for gode og stabile priser for fiskerne. Den skal bl.a. sikre en rimelig fordeling av inntektene fra markedet mellom fisker og industri. Dette vil sikre stabile rammer for omsetningen, noe som er til fordel for både fiskersiden og industri- og flåtesiden. I tillegg framheves salgslagenes samfunnsansvar gjennom deres kontroll av ressursuttaket.

Lovforslaget har bestemmelser om fastsettelse av minstepris og om prosedyren som skal følges ved eventuell uenighet mellom partene. Salgslagene er, som før, gitt det siste ordet, dersom det ikke oppnås enighet, men først etter at det er gjennomført mekling.

Jeg opplever at mye av debatten har dreid seg nettopp om fastsettelsen av minstepris. Jeg understreker at loven inneholder mer enn det. Jeg erkjenner at det er viktig, men jeg tror vel at normalen er – og dette har gjeldt i de fleste tilfellene i mange år – at partene har blitt enige i forhandlinger.

Jeg må få trekke fram noe representanten Nesvik sa i et innlegg i sakene vi behandlet før denne, og det var at fiskesalgslagene ikke fungerer optimalt for å få ut best mulig pris for best mulig råstoff. Da må nesten spørsmålet bli om representanten Nesvik er misfornøyd med minsteprisen, for vi snakker virkelig om fastsettelse av minstepris og ikke hva som er mulig å få ut i et marked.

Til sist vil jeg nevne at den nye loven gir hjemmel til å pålegge salgslagene å utøve kontroll med kvaliteten på råstoff. Målet med det er å bidra til å øke kvaliteten på fangsten som leveres.

Lovforslaget vil etter min mening innebære en viktig oppdatering av regelverket for førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser.

Frank Bakke-Jensen (H) [23:47:49]: Det ble i starten av utvalgsarbeidet og i høringen rettet ganske krass kritikk mot at man ikke tok en fullstendig gjennomgang av loven når man først var i gang. Mandatet var begrenset og ble ytterligere innskrenket etter at utvalgslederen ba om en presisering.

Etter Høyres mening er det lite heldig at man ikke angrep denne saken så bredt som mulig når man skulle ha en gjennomgang. En grundigere undersøkelse av markedets rolle og en sterkere vektlegging av objektivitetsprinsippet i salgslagsordningen ville etter Høyres mening vært ønskelig. Det ble ikke gjort. Man kan jo selvfølgelig inkvisitorisk hevde at hvis dette er Høyres syn på saken, står

minsteprisinstituttet for fall med Høyre i regjering. Nei, det er faktisk ikke riktig. I den nye fiskesalgslagsloven går også Høyre for modellen med mekling ved uenighet om prisfastsettelsen, og at fiskerne får siste ordet etter mekling.

Hvorfor denne selvmotsigelsen? Den nye fiskesalgslagsloven er mangesidig. Den gir fiskerne i lov rett til fangst og førstehåndsomsetning av fisk, inkludert valg av salgsform, og minsteprisinstituttet. Men i tillegg til dette pålegger den fiskerne, via sine salgslag, en rekke forpliktelser. Loven forplikter fiskerne til å skaffe seg tilstrekkelig markedskompetanse og benytte seg av den. Råfisklaget skal forvalte fiskernes markedskompetanse. Den forplikter i prisfastsettelsen å ta hensyn til de neste leddene i verdikjeden, slik at man kan oppnå lønnsomhet i alle leddene. Man har altså ansvar også for at arbeidsplassene på land får levelige rammevilkår.

Den forplikter fiskerne til å levere fangst av en slik kvalitet at industrileddet skal kunne velge mellom flere produksjonsformer.

Den forplikter fiskerne når det gjelder ressurskontroll. Bærekraftsertifisering vil i framtiden bli styrende i mange, mange flere markeder. Hvis det kan sås tvil om hvorvidt vi rapporterer riktig volum i ressursforvaltningen, kan vi stå overfor større tap av omdømme og verdier enn vi liker å snakke om.

Sjømatnæringens omdømme må altså være et felles ansvar – like tydelig på båtdekket som i produksjonshallen.

Den nye loven stiller kort sagt større krav til at fiskerne skal se sin rolle i et mer helhetlig bilde. I Høyre tror vi at den nye loven, med meklingsinstansen, vil virke disiplinerende når det gjelder utspill mot egne og andre aktører i næringen. Det vil både fiskerne og industrien tjene på.

Høyres mål med den nye fiskesalgslagsloven og stortingsmeldingen om sjømat er at man nå starter på veien mot lønnsomhet i alle ledd. Vi tror det er mulig å oppnå ved at næringen får et mer markedsrettet fangstmønster, en kvalitetstenkning som går langt utover de enkelte leddenes behov, og en produksjonsforståelse og produktutvikling som gir både mer salg og bedre pris i markedet.

En godt betalende forbruker som velger norske sjømatprodukter fordi de har best kvalitet, fordi de er enkle å tilberede, og fordi de inngir tillit om at de er fangstet og er bærekraftige bestander, er et godt bilde vi skal ha med oss i debatten videre.

Avslutningsvis vil jeg legge til at den siste vinterens tumulter og debatter rundt minsteprisen viser at Råfisklaget var seg oppgaven voksen. I stormen sto de imot både egne medlemmer og industrien, og de gjorde etter min mening en dugelig jobb. Så det er også litt av Høyres begrunnelse for å være konservative og å endre sakte. Vi mener dette er en god lov.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 22.

Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 23, 24 og 25 behandles under ett.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 23 [23:51:05]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om årsmelding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) for 2012 (Innst. 376 S (2012–2013), jf. Dokument 7:1 (2012–2013))

Sak nr. 24 [23:51:22]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om særskilt melding til Stortinget fra EOS-utvalget – PSTs registrering av personer tilknyttet to muslimske miljøer (Innst. 401 S (2012–2013), jf. Dokument 7:2 (2012–2013))

Sak nr. 25 [23:51:39]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Per Olaf Lundteigen, Marit Nybakk, Per-Kristian Foss, Hallgeir H. Langeland, Geir Jørgen Bekkevold og Trine Skei Grande om endring i § 4 første ledd i lov om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalgets innsynsrett) (Innst. 371 L (2012–2013), jf. Dokument 8:130 L (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter hver til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anders Anundsen (FrP) [23:52:42] (komiteens leder og ordfører for sakene): Det var ikke verst at vi fikk startet på saken 10. juni, på ferden mot 11. juni.

I denne debatten behandles, som presidenten opplyste, tre saker som er ganske ulike, men som har det til felles at de har noe med EOS-utvalget å gjøre.

Jeg skal ta dem i rekkefølge.

Årsmeldingen fra EOS-utvalget gir et godt innblikk i virksomheten til EOS-utvalget i 2012. Komiteen er gjennomgående godt fornøyd med EOS-utvalgets arbeid og understreker den avgjørende rolle utvalget spiller for å sikre god demokratisk kontroll med de hemmelige tjenestene. Samtidig vil kontrollvirksomheten også bidra til å sikre de hemmelige tjenestenes legitimitet. Et liberalt samfunn må ha funksjonelle hemmelige tjenester som ar-

beider til beste for rikets sikkerhet, kombinert med gode kontrollrutiner.

I 2012 har EOS-utvalget gjennomført 30 inspeksjoner, hvorav en uvarslet kontroll. Komiteen registrerer at EOS-utvalget har oppfylt kravene i kontrollinstruksen, men understreker at det må anses som et minstekrav til kontrollvirksomheten, hvilket betyr at utvalget står helt fritt til å gjennomføre flere kontroller. I tillegg må EOS-utvalget selv vurdere fremtidig bruk av uvarslede kontroller. Komiteen mener det som virkemiddel kan være effektivt i en del sammenhenger.

Det er behandlet 21 klager i 2012, og flere av disse klagene avvises fordi det ikke er grunnlag for å reise klagesak. Komiteen har i innstillingen pekt på nødvendigheten av å ha notoritet også for de klagesakene som avvises.

De siste årene har samhandlingen mellom PST og E-tjenesten utviklet seg. Det er bra, men det samarbeidet kan også bidra til å skape en del nye kontrollutfordringer fordi hjemmelsgrunnlaget for de ulike tjenestene er ulikt. Komiteen mener en slik utvikling kan øke behovet for kontroller ytterligere, og ber EOS-utvalget være særlig oppmerksomme på behov for eventuelle regelendringer som følge av dette nærmere samarbeidet.

Det er satt av lite tid i denne saken, så jeg må rett og slett hoppe over mye og lande hos Etterretningsbataljonen. Etter klage var EOS-utvalget på uvarslet kontroll der, og det ble funnet ulovlige registreringer og opplysninger om to konkrete journalister – klagerne. Det er overraskende at Etterretningsbataljonen bryter loven på denne måten. Det er sterkt bekymringsfullt dersom den ulovlige registreringen skyldtes deres journalistiske virksomhet. Vi har, og skal ha, en kritisk presse, og det er fullstendig uakseptabelt at myndighetene driver ulovlig registrering av arbeid og personopplysninger om journalister.

EOS-utvalget har også gjennomført et større prosjekt der de har undersøkt PSTs registreringer av personer knyttet til to konkrete muslimske miljøer. Det er en særskilt melding fra EOS-utvalget, og la meg først slå fast at EOS-utvalget konkluderer med at PST hadde grunn til å overvåke personer knyttet til disse to miljøene, men at personkretsen var blitt for stor. Det var flere registreringer på personer med utgangspunkt i deres tilknytning til det religiøse miljøet, uten at det lå andre tilleggsmomenter til grunn for registreringen. Det er i strid med PST-instruksen, § 15. Komiteen mener det er viktig at PST nøye forholder seg til de juridiske rammene som er lagt for virksomheten, og muligheten til å registrere personer samt nødvendige rutiner for å følge opp registreringer og slette registerføringer som det ikke lenger er grunnlag for. Underveis i EOS-utvalgets arbeid tok PST selv initiativ til en ny gjennomgang av disse registreringene, hvilket resulterte i et stort antall slettinger fra PSTs register. Det er nødvendig for tilliten til PST at disse rutinene forbedres, og at det sørges for at disse registreringene er innenfor regelverkets grenser.

Jeg vil også legge til at det er en iboende utfordring for de hemmelige tjenestene at de på den ene siden får kritikk for ikke å oppdage eller registrere personer som senere kan knyttes til terrorhandlinger eller forberedelseshandlinger, mens de på den annen side får kritikk for å registrere for mange. Det er en utfordrende balanseøvelse som tjenesten må leve i daglig.

Til sist noen korte – det vil i hvert fall si raske – ord om representantforslaget, Dokument 8:130 L for 2012–2013, hvor alle partier – og det er svært gledelig – er enige om at EOS-utvalgets innsynsrett overfor teleselskaper som utfører tjenester for de hemmelige tjenestene, skal gjelde universelt. I dag er det slik at tilgangen for EOS-utvalgets kontroll er begrenset til de selskapene som staten selv eier. I praksis har det vært Telenor, mens de ikke har hatt muligheten til å kontrollere de øvrige teleselskapene.

Med denne lovendringen blir innsynsretten til EOS-utvalget gjort universell, uavhengig av hvem som eier teleleverandøren. Det er viktig, og det er bra.

Med det er saksordførerjobben fullført, om enn med altfor kort taletid – og der gikk tiden ut.

Martin Kolberg (A) [23:57:59]: Vi har veldig klart for oss når vi behandler EOS-utvalgets innstilling, at utvalget har flere oppgaver, men jeg tror det er viktig, selv om det nå er langt på natt og vi begynner å bli slitne alle sammen, å holde et sterkt fokus på at dette utvalgets særlige oppgave er å sørge for å kontrollere at de hemmelige tjenestene ikke utsetter enkeltpersoner og borgere i Norge for overgrep. Det er alt i alt det aller viktigste.

Jeg er veldig glad for at det overhodet ikke er noen debatt, heller ikke i tjenestene, om at disse tjenestene skal være under demokratisk kontroll. Det er helt avgjørende for disse tjenestenes legitimitet, og det er ikke bare EOS-utvalget som besøker disse tjenestene. Det gjør også vi, og vi hører veldig tydelig at de slutter seg til en slik forståelse. Det tror jeg Stortinget skal være glad for i alle sammenhenger.

Så vil jeg si at slik som vi leser EOS-utvalgets innstilling, ser vi veldig tydelig at de hemmelige tjenestene i all, all hovedsak gjør en veldig god jobb. Det er viktig å få sagt det, slik at det ikke går oss forbi.

Samtidig vil jeg uttrykke de samme bekymringene som saksordføreren, representanten Anundsen, nå også uttrykte fra sin posisjon, nemlig de to betydelige merknadene som EOS-utvalget har ved denne behandlingen. Den ene gjelder dette med føringen i PST, der det ble krav om sletting av 120 personer. Det er altfor mye. Det er helt nødvendig at PST tar de nødvendige gjennomganger av sin egen kultur og av sine administrative rutiner for å få vekk den type praksis.

Det har vært mye oppmerksom rundt E-bataljonen, som den kalles. Det som er den store betenkeligheten med det som skjedde der, nemlig ulovlig registrering av norske journalister, stiller jo det avgjørende spørsmålet fra oss i denne salen: Hvorfor i all verden gjør de det, når de åpenbart vet at det er ulovlig? Det spørsmålet er ikke ordentlig besvart. Det er sagt at det ikke skal gjenta seg, så man har gjennomgått alle rutinene, men vi har ikke fått svar på akkurat det spørsmålet. Det er det nødvendig å framheve i denne diskusjonen.

Jeg skal ikke stresse det mer, som det heter, men jeg vil gjerne ha sagt at det spørsmålet henger faktisk enda litt i luften. Jeg vil si at det er veldig nødvendig for dem som hører på dette, og som leser referatene fra disse dis-

kusjonene med seriøsitet, at de merker seg at Stortinget er klar over at det spørsmålet ikke er besvart. Jeg regner med at EOS-utvalget som sådant følger dette opp. Som representanten Anundsen sa, handler dette altså om kontroll av noe av kjernevirksomheten i demokratiet, nemlig journalistenes rett til å beskytte sine kilder, til å utføre sine oppdrag. Der står Stortinget og norsk presse i samme skole, for å si det slik – riktignok på hver sin side, men i samme skole – og det er veldig nødvendig at det understrekes fra denne talerstol at dette ikke er akseptabelt. Jeg er glad for at EOS-utvalget så dette, og jeg er glad for at forsvarsledelsen og forsvarsministeren også så veldig tydelig har tatt avstand fra det.

Så har jeg bare lyst til å si at det er mange elementer i PSTs arbeid som jo er tatt opp i innstillingen. Jeg vil bare slutte meg til det som er sagt i innstillingen, for det er viktig å få sagt at PST må være proaktive. Det er veldig viktig at PST klarer å følge med i utviklingen, at de er proaktive, og at den politiske ledelsen i de respektive departementer sørger for – og nå ser jeg at begge statsrådene er til stede – at det er godt samarbeid mellom E-tjenesten og PST. Det er faktisk en forutsetning for framtiden når det gjelder gode tjenester.

Til sist vil jeg si at Arbeiderpartiet slutter seg til den merknaden i innstillingen som går ut på at man sender et brev til presidentskapet, hvor man ber om at presidentskapet går gjennom de bestemmelsene i reglene for EOS-utvalget som det er nødvendig å gjøre, slik at vi kan få et helt oppdatert lovverk.

Per-Kristian Foss (H) [00:03:14]: Mitt innlegg gjelder kun Innst. 376 S, i en av de tre sakene vi behandler, og jeg har to merknader.

Den første er den mest sjokkerende, og det er merknaden om Etterretningsbataljonen – E-bataljonen, som det visstnok heter. Jeg må si at jeg er som norsk borger skuffet og litt sjokkert over at Forsvaret handler i strid med norsk lov. Særlig gjelder det på et område som ofte særmerker autoritære regimer, nemlig å kartlegge og forfølge journalister. Journalisters jobb er å være kritiske til makten, dvs. den politiske makt, være kritiske til myndigheter og gjerne drive gravende journalistikk. Det kan være ubehagelig, og i regimer vi ikke liker å sammenligne oss med, bruker de militære metoder for å komme dette til livs. Dette minner om noe av det samme, og jeg liker det ikke.

Jeg velger jo å tro at Forsvaret er kjent med norsk lov, men allikevel handlet i strid med den. Jeg er enig med representanten Kolberg i at svar på denne saken fortsatt henger i luften. Det nytter ikke i all evighet å henvise til at saken er under etterforskning, og at det vil komme resultater ut av det. Men jeg vil bare henstille til EOS-utvalget å forfølge denne saken videre, eller ha den under overvåking. Selv om Stortinget nå politisk tar en slags ferie i noen måneder, tror jeg nok at også forsvarsministeren må regne med å bli spurt om hva utfallet av saken var, utover det brevet som er sendt komiteen, hvor det vises til etterforskningen.

Min andre kommentar gjelder det komiteen faktisk ber Stortingets presidentskap om å se på. Det gjelder en del forhold som jeg er usikker på om fungerer godt nok. Her går ikke vår henvendelse til statsråden, fordi EOS-utvalget jo er Stortingets kontrollorgan, og derfor er det Stortinget som må klargjøre dette. Derfor er henvendelsen rettet til presidentskapet. Jeg legger særlig vekt på de to første forholdene man vil be om i brevet, som er referert til i innstillingen på side 4, nemlig om ikke utvalget i dag faktisk «bør ha ubegrenset adgang til å kreve innsyn i alle dokumenter utvalget måtte mene er relevante». Man vil be om at «prinsippet om at etatene selv kan bestemme overfor utvalget hvorvidt dokumenter kan av- eller nedgraderes, kan innebære en potensiell begrensning i EOS-utvalgets rapporteringsmuligheter».

Jeg regner med at det nye presidentskapet vil ta dette opp i en dialog med utvalget for å se på om dette er reelle problemer, og sørge for at eventuell lovgivning blir endret hvis det er nødvendig.

Det er faktisk ikke en samlet komité som ber om dette. For én gangs skyld må jeg si at jeg ikke skjønner hva Fremskrittspartiet mener, for de skriver i innstillingen:

> «Disse medlemmer anser en slik henvendelse for å være et anliggende for de involverte partigrupper.»

Ja, og jeg representerer Høyre. Derfor slutter jeg meg til den henvendelsen, og den naturlige måten å gjøre det på er faktisk gjennom innstillingen.

Hallgeir H. Langeland (SV) [00:06:50]: Lat meg òg starta med E-bataljonen og undra meg litt over at det er mogleg at Forsvaret faktisk på denne måten bryt norsk lov – og sannsynlegvis veit at dei gjer det.

Då må ein spørja seg sjølv: Er det ein kultur i noko miljø i Noreg som gjer det mogleg å halda fram sånn? For SV sin del kjenner me jo til gjennom historia at dette har skjedd før. Men at det no held fram inn i 2010, 2011, 2012 – at det framleis går føre seg slike ting, ikkje minst mot journalistar – meiner eg er svært alvorleg, og eg forventar veldig sterkt at det blir følgt opp på ein grundig og skikkeleg måte. Det må me få slutt på, det må bli historie at offentlege tenestemenn bryt norsk lov.

Som fleire har vore inne på, har me bl.a. etter initiativ frå SV og dei raud-grøne sendt eit skriv til presidentskapet der me ønskjer å gje EOS-utvalet endå betre arbeidsvilkår enn det me meiner dei har i dag, sånn at dei skal kunna krevja innsyn i det dei meiner er nyttig for arbeidet sitt, same kva dei ulike departementa måtte meina. Så det er eit av dei elementa som blir tatt opp.

Det er òg mange fleire element som me ønskjer presidentskapet skal vurdera, bl.a. med omsyn til bruk av eksterne, tidlegare bistandspersonar – eller personar som har vore EOS-tenestemenn, som kan brukast som bistandspersonar – eller korleis dei hemmelege tenestenes forhold til sivile informantar er, og kva slags rutinar det skal vera for det. Me kjem heilt sikkert tilbake til ei sak som gjeld dette, men me ønskjer å få ei sak frå presidentskapet som går gjennom fleire element knytte til EOS-utvalets arbeid, sånn at dei skal få betre arbeidsvilkår og få betre innsyn enn det dei har i dag. Det kan jo verka som om det er heilt nødvendig, når me får saker som E-bataljonen og overvaking, som PST hadde av 120 personar i nokre religiøse miljø.

Det er jo ikkje tvil om at det gjennom Traavik-rapporten og gjennom Gjørv-rapporten blir stilt alvorlege spørsmål knytte til korleis f.eks. PST arbeider. Når me no har fått ei ny leiing i PST, har eg håp om at det blir gripe fatt i dei problemstillingane som bl.a. Traavik og Gjørv tar opp. Ikkje minst sa Gjørv-rapporten heilt tydeleg at med ei anna fokusering kunne kanskje 22. juli ha vore forhindra. Det er eit kjempestort spørsmål, som seier noko om at ein må innretta tenestene etter dei grupperingane og personane som kan tenkjast å gå til angrep på Noreg med terrorhandlingar, slik som det skjedde den 22. juli.

Her håpar eg at PST si nye leiing grip fatt i kritikken som kjem, og sørgjer for å rydda opp i dette.

Lat meg til slutt spekulera litt om noko som ikkje står i innstillinga, men som dei raud-grøne for så vidt har diskutert, med utgangspunkt i SV: Er det presidentskapet som skal ha kontakt med EOS-utvalet, eller er det kontrollkomiteen som skal ha kontakt med EOS-utvalet? I presidentskapet er ikkje alle partia representerte. I kontrollkomiteen er alle partia representerte. Då er det kanskje naturleg å rapportera direkte til kontrollkomiteen, eller – viss det var problem med innsyn eller trøbbel nokon plass – at ein konsulterte kontrollkomiteen og ikkje presidentskapet. Det er ein debatt ein kan koma tilbake til når ein får svar frå presidentskapet, men det er ei problemstilling som ikkje er reist når det gjeld det brevet som er sendt av underskrivne på vegner av alle parti, med unntak av Framstegspartiet.

Til liks med representanten Foss undrar det meg òg at ein ikkje har den prosedyren som dette brevet legg opp til, nemleg at me sender eit brev og får ei sak tilbake til Stortinget som gruppene kan diskutera. Då verkar det rart at ein på ein måte seier det motsette: at ein skal ha gruppene først – i staden for å gjera det som er ordinær saksbehandling. Eg veit ikkje om det ligg andre motiv bak for ikkje å vera med på dette brevet.

Heilt til slutt: Den varsla saka som no pågår i USA, blir det interessant å sjå om kan koma inn i EOS-utvalet sin neste rapport. Det verkar som det er svært alvorlege ting som har skjedd i den varslarsaka i USA.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [00:12:16]: Jeg vil også knytte noen merknader til årsmeldinga fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste.

Etterretning er en nødvendig del av nasjonalstatens arbeid med å sikre befolkninga trygghet. Men etterretning er også som en løk. Det er skall på skall, og nye skall skapes innenfra til enhver tid. Det er altså mer enn krevende å ha demokratisk kontroll over en organisasjon som har, og må ha, en slik vekst.

Det å sikre tillit gjennom demokratisk kontroll og ha demokratisk styring over dette, sånn at Etterretnings-, overvåknings- og sikkerhetstjenesten ikke går inn på tiltak som er knyttet til alminnelige personlige forhold eller sterke politiske meninger i et demokratisk ordskifte, er svært krevende.

Det som er kommet fram gjennom EOS-utvalgets uanmeldte besøk hos Etterretningsbataljonen, er at det er lagret opplysninger om enkelte journalister. Det er publiserte nyhetsartikler, det er åpen informasjon. Det er ikke av de sterkeste forsømmelser eller de alvorligste brudd en kan gjøre, men ut fra dagens lovverk er det i strid med personopplysningsloven og med den norm vi har satt for hva som skal skje.

Jeg har undret meg over hvorfor ikke etterretningsbataljonenes – ulike etterretningsbataljoner i Forsvaret – arbeid kommer inn under lov om etterretningstjeneste. Jeg hadde kanskje hatt lyst til å høre statsrådens forklaring på hvorfor det ikke er sånn, og om hun ikke bør drøfte det, slik at en har et tydeligere lovgrunnlag.

Jeg vil også, som flere har vært inne på, understreke det som står i innstillinga, og som er sendt i brev til Stortingets presidentskap, om at en skal se på om ikke EOS-utvalget skal ha ubegrenset adgang til å kreve innsyn i alle dokumenter, noe som vil være med på å sikre den tilliten som er helt nødvendig for at vi skal ha trygghet for at alt foregår slik det skal – og tilsvarende at en også skal se på bruk av personer som tidligere har virket i EOS-tjenesten som bistandspersoner.

Jeg vil helt til slutt si at det her er spørsmål om demokratisk tillit til en virksomhet som jeg vil karakterisere som et nødvendig onde, men som er helt nødvendig i enhver rettsstat, i enhver nasjonalstat. Men da må vi sikre at denne løken har en kontroll over seg, slik at den ikke får utvikle seg med ukulturer, i strid med det som er demokratisk vilje.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [00:16:06]: Det er av stor betydning at innbyggerne har tillit til de hemmelige tjenestene, og til at disse ikke går utover de lover og instrukser som gjelder.

EOS-utvalget bidrar gjennom sitt arbeid og sine kontroller til å skape tillit, og utvalget gir Stortinget nyttig informasjon om arbeidet til de hemmelige tjenestene.

Utvalget gjennomfører mest forhåndsvarslede inspeksjoner. Vi ser at dette kan være formålstjenlig for å få best mulig informasjon så raskt som mulig når den kommer. Samtidig kan det i noen tilfeller være nødvendig med uvarslede inspeksjoner. Hvordan inspeksjonene skal foregå, må utvalget vurdere i det enkelte tilfellet. Kun én av utvalgets kontroller er gjennomført som en uvarslet kontroll. Den ble, som flere har sagt, rettet mot Etterretningsbataljonen på Setermoen under en klagebehandling – en klage fra to journalister. Her ble det, som sagt, avdekket at Etterretningsbataljonen hadde lagret opplysninger om journalister – navn, bilde, utdanning og arbeidshistorikk hentet fra publiserte nyhetsartikler – noe utvalget konkluderte med at Etterretningsbataljonen ikke hadde rettslig grunnlag for.

Dette viser betydningen av utvalgets undersøkelser, og en samlet komité legger til grunn at EOS-utvalget kontrollerer relevante enheter i Forsvaret jevnlig, på lik linje og med samme rettigheter og fullmakter som de har overfor E-tjenesten for øvrig.

Så noen ord om EOS-utvalgets særskilte melding til Stortinget angående PSTs registrering av personer tilknyttet to muslimske miljøer. Det er viktig å presisere at PST har som en av sine viktigste oppgaver å forebygge hendelser som kan undergrave nasjonens sikkerhet og skade vitale samfunnsinteresser. I den forbindelse har PST hjem-

mel for å overvåke personer der tjenesten finner grunn til å undersøke om noen forbereder en straffbar handling, et straffbart forhold, som PST har som oppgave å forebygge. Men her finnes det også helt klare begrensninger. I PSTs instruks § 15 gis det ikke åpning for å registrere personer kun på bakgrunn av deres politiske eller religiøse overbevisning. Denne bestemmelsen setter grenser for hvilke personer tjenesten har rettslig grunnlag for å overvåke på bakgrunn av forebygging. EOS-utvalgets undersøkelser gjelder altså PSTs overvåkning av to muslimske miljøer, og hensikten var å se om dette kunne være problematisk i forhold til PSTs instruks § 15.

Nå skal det sies at EOS-utvalget slår fast at PST har i utgangspunktet hatt grunnlag for å overvåke sentrale personer knyttet til dette miljøet. Utfordringen i saken viser seg å være at PST i tillegg har behandlet opplysninger om et titalls personer hvor tilknytningen til disse miljøene har vært fjern og perifer, i hvert fall så fjern og perifer at kravene om registrering ikke synes å ha vært oppfylt. Sånn sett kan tjenesten ha registrert opplysninger om disse som ikke ha vært nødvendig for tjenesten å følge med på. Vi snakker her om en rekke personer som er registrert kun på bakgrunn av hva som er kjent om deres religiøse overbevisning, og der registreringen kommer i strid med den omtalte § 15. PST har hatt tak i dette og satt i verk flere tiltak for å rydde opp i registreringspraksisen, og det er bra.

Kristelig Folkeparti mener det er viktig at de hemmelige tjenestene er under demokratisk kontroll og demokratisk styring, og som jeg innledet med: EOS-utvalget bidrar gjennom sitt arbeid og sine undersøkelser til å skape tillit, samtidig som Stortinget får nyttig informasjon om arbeidet til de hemmelige tjenestene.

For ytterligere å bedre EOS-utvalgets arbeidsforhold og kontrollfunksjon er også Kristelig Folkeparti med på å fremme en lovendring og presisering av EOS-loven § 4, slik at utvalget får hjemmel også til å inspisere private selskaper som bistår PST i sin oppgaveutføring.

Trine Skei Grande (V) [00:20:48]: Jeg har ikke ambisjoner om å utvide talerlista med mitt innlegg. Jeg har lyst til å ta opp to aspekter når det gjelder årsmeldinga og de spesialrapportene som vi har.

Det første er at vi snart skal vedta nye terrorlover i Stortinget, noe som jo vil øke muligheten for bruk av ganske inngripende overvåkingsmetoder, ganske enkelt. Dette vil føye seg inn i rekken av mange ting som har skjedd de siste årene, som egentlig tilsier at EOS-utvalget får en større og større jobb å gjøre, både med tanke på den kompetansen de må besitte, og med tanke på det omfanget de må kunne forholde seg til. Jeg tror det er på tide at Stortinget har en ordentlig debatt om hvorvidt vi har de riktige ressursene på plass med hensyn til de utfordringene vi ser foran oss når det gjelder overvåking, i hvert fall hvis det viser seg at de terrorlovene som justiskomiteen enstemmig har innstilt til, faktisk blir vedtatt. Da vil det settes veldig store krav til et EOS-utvalg, og det må følges opp med flere ressurser hvis det skal kunne gjøres på en ordentlig måte.

Det andre momentet er en særmerknad som Venstre har i innstillingen. EOS-utvalget har gjort akkurat som de har fått beskjed om, og som de har mandat til i varslingsstrukturen. Vi syns likevel det er rart at man må klage for å få beskjed om at man har blitt ulovlig overvåket. Jeg skjønner at det ikke går an å varsle alle, både fordi alvorlighetsgraden er ulik, og fordi man ved å varsle at noen har blitt overvåket feil, kan komme til å røpe noen som har blitt overvåket riktig. Det er en balansegang i dette, men jeg syns det er mange gode poenger i brevet fra Norsk Redaktørforening og andre innenfor medieverdenen, hvor de sier de syns det er underlig at de journalistene som spør, får svar, mens de som ikke gjør det, ikke blir varslet. Jeg tror det kan føre til mye negativt, for EOS-utvalget får veldig mange spørsmål som de kanskje ikke hadde trengt å bruke ressurser på, fordi folk spør for sikkerhets skyld. Jeg tror vi må ha bedre rutiner for dette, og folk må føle at det er en sammenheng mellom det å bli avslørt ulovlig overvåket og den oppfølginga man får i ettertid. Dette er en jobb som presidentskapet nå har fått, men vi mener at vi her må ha en ordentlig gjennomgang av hele regelverket, for dette henger ikke sammen med folks rettsoppfattelse og deres oppfattelse av hvordan systemet skal være.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 23, 24 og 25.

Sak nr. 26 [00:24:15]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli–31. desember 2012 (Innst. 415 S (2012–2013))

Anders Anundsen (FrP) [00:24:45] (komiteens leder): Dette er en halvårlig øvelse som Stortinget gjør – en viktig og arbeidskrevende øvelse – men som heldigvis ikke bidrar til de store debattene i salen, fordi gjennomgangen av statsrådsprotokollene normalt gir som resultat at det meste ser greit ut. Jeg vil likevel ta en liten gjennomgang av statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli–31. desember 2012.

Det begynner å bli veldig bra, men i motsetning til det en kanskje kan ha fått inntrykk av i media, har det ikke vært noen dissenser i regjeringen i denne perioden, så denne gangen har regjeringen vært ganske samstemt.

Det er ett forhold som komiteen særskilt har merket seg. Det er at departementenes avslag på innsynsbegjæringer kan påklages til Kongen i statsråd i henhold til offentlighetsloven § 2. I denne kontrollperioden foreligger det ti slike klager til Kongen i statsråd. For at Kongen i statsråd skal kunne behandle disse klagene, er det naturligvis en forutsetning at Kongen i statsråd forstår hva klagene dreier seg om. I ett av disse tilfellene er den kongelige resolusjonen utferdighet på en sånn måte at det er helt umulig å forstå hva klagen egentlig dreier seg om, eller hva saken egentlig dreier seg om. Man har altså ikke evnet å sette statsrådet i stand til å vurdere innholdsmessig det klagen går ut på. Komiteen bemerker at det er viktig at departementene sørger for at den kongelige resolusjonen har en slik form at det er mulig for statsrådet rent faktisk å vur-

dere klagen. Det sier seg egentlig selv. Jeg må si jeg er noe overrasket over at vi har funnet dette tilfellet, for jeg forstår ikke hvordan statsrådet egentlig har kunnet ta stilling til denne saken uten å vite noe mer enn det man visste.

Så har komiteen også denne gangen ved hjelp av Stortingets utredningsseksjon gjennomgått to forskrifter for å sjekke om de er i tråd med det som er Stortingets forutsetninger og hjemmelsgrunnlag. Det ene er forskrift om internasjonalt samarbeid i straffesaker, forskrift 2012–12-14-1227. Der konkluderer utredningsseksjonen med at forskriften ikke strider mot noen føringer eller forutsetninger gitt av Stortinget, hvilket komiteen er enig i og selvfølgelig er fornøyd med.

I tillegg har utredningsseksjonen gått igjennom forskrift om pasient- og brukerrettigheter i fastlegeordningen, forskrift 2012–08-29-843. Der har utredningsseksjonen kommet med en uttalelse som jeg tillater meg å sitere litt fra:

> «Utredningsseksjonen mener at for å avskjære tvil om rekkevidden av hjemmelen, burde forskrift om pasient- og brukerrettigheter i fastlegeordningen vært hjemlet i helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 tredje ledd i tillegg til pasbrul § 2-1c fjerde ledd.»

Komiteen har lyttet til utredningsseksjonen og ber departementet vurdere hvordan dette eventuelt kan følges opp. Det er altså ikke noen sterkere anmodning fra komiteens side enn det. Med det er denne enstemmige og grundig gjennomarbeidede innstillingen lagt frem til en slags debatt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 26.

Sak nr. 27 [00:28:28]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens melding om verksemda i 2012 (Innst. 400 S (2012–2013), jf. Dokument 2 (2012–2013))

Martin Kolberg (A) [00:28:58] (ordfører for saken): Jeg legger fram en enstemmig innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen.

I Riksrevisjonens årsmelding gjøres det rede for Riksrevisjonens rammevilkår, styringssystem og måloppnåelsen for 2012. Komiteen har merket seg og støtter at Riksrevisjonens visjon er å bidra effektivt til Stortingets kontroll og å fremme den gode forvaltning. Det er i tråd med det jeg oppfatter som Riksrevisjonens rolle i norsk politikk og i norsk forvaltning. I et demokratisk samfunn er det helt nødvendig med kontroll av forvaltningen.

Riksrevisjonen er Stortingets største eksterne kontrollorgan, og det er viktig for Stortinget at det er en kontinuerlig gjennomgang av forvaltningens evne og vilje til å følge opp Stortingets beslutninger – ikke minst fordi vi som folkevalgte skal ivareta enhver borgers rett til og krav om å få vite om ressursene brukes effektivt og i tråd med politiske vedtak. Jeg er derfor glad for at en enstemmig komité mener at årsmeldingen viser at Riksrevisjonen arbeider iherdig og målrettet for dette ambisiøse målet om effektiv kontroll og en bedre forvaltning.

Det er verdt å merke seg at Riksrevisjonen i ulike opinionsundersøkelser scorer svært høyt på både troverdighet, integritet, profesjonalitet og kompetanse. Videre har komiteen merket seg at forvaltningen i det store og hele synes å være tilfreds med det arbeidet Riksrevisjonen utfører. Brukerundersøkelsene har dokumentert at forvaltningen særlig opplever en god dialog med Riksrevisjonen. Det kommer også fram at 82 pst. av respondentene i forvaltningen opplever at Riksrevisjonen har tilstrekkelig kompetanse i gjennomføringen av oppgavene.

Det finnes – nær sagt selvfølgelig – imidlertid forbedringspunkter også for Riksrevisjonen. På to punkter sier brukerundersøkelsene at det er varierende resultater for måloppnåelse: god rettledning og presentasjon av revisjonsresultatene. Komiteen er tilfreds med at Riksrevisjonen selv gir uttrykk for at den vil legge vekt på å forbedre disse to punktene.

I 2012 sendte Riksrevisjonen 15 forvaltningsrapporter til Stortinget. Rapportene viser – om enn på litt ulike måter – at forvaltningen bør tilpasses styring, oppfølging og kontroll bedre til de mål og krav som gjelder for virksomhetene eller området.

Det er avgjørende viktig at Riksrevisjonen følger med i de reformer, utviklingsprosesser og planer som til enhver tid skjer i norsk forvaltning. Årsmeldingen gir oss en god oversikt over en bred virksomhet som det er viktig for Stortinget å få informasjon om for å kunne fylle sitt ansvar som konstitusjonelt kontrollorgan.

Komiteen mener det er viktig at Riksrevisjonen tar tak i problemstillinger som går på tvers av departementene. Et tverrsektorielt blikk er både fornuftig og nødvendig, ikke minst fordi politikkområder henger sammen, og fordi de påvirker hverandre.

Riksrevisjonen har listet opp utviklingstrekk innen forvaltningen som vil ha betydning framover. Det gjelder bærekraften i den offentlige velferdsordningen, økonomiske rammer og effektiv ressursbruk i staten, kommunal tjenesteproduksjon, helse og omsorg, samfunnssikkerhet og beredskap, miljø- og klimautfordringer – for å nevne noen. Dette er områder som angår oss alle, og som har stor innvirkning på den enkeltes levekår og muligheten til livsutfoldelse. Komiteen er derfor glad for og slutter seg til at Riksrevisjonen retter sin oppmerksomhet mot disse områdene i årene framover. Det er viktig at Stortingets målsettinger nås, og det er en forutsetning for et godt samfunn.

Til slutt vil jeg trekke fram Riksrevisjonens internasjonale arbeid og aktiviteter. Det er bra at Riksrevisjonen bistår til utvikling av riksrevisjoner for å fremme bedre og mer effektive styresett i utviklingsland. Komiteen er tilfreds med at Riksrevisjonen medvirker til større åpenhet og bedre forvaltning i de internasjonale organisasjoner som Norge er medlem av.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen konstaterer at de internasjonale aktivitetene er i pakt med Riksrevisjonens målsetting om å være en ledende aktør innen utviklingen av offentlige revisjoner internasjonalt.

Dag Terje Andersen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [00:34:35]: Jeg vil slutte meg til saksordførerens beskrivelse av at Riksrevisjonen gjør et bra arbeid.

Riksrevisjonens visjon er å bidra effektivt til Stortingets kontroll og fremme god forvaltning. Når vi så ser i det som er framlagt for oss, at i 2012 sendte Riksrevisjonen 15 forvaltningsrevisjonsrapporter til Stortinget, og disse forvaltningsrevisjonene dokumenterer svak måloppnåelse, lav effektivitet og/eller forvaltningspraksis på de undersøkte områdene, er jo det imidlertid tegn på at den erfaringa som en har trukket ut av forvaltningsrevisjonsrapportene hittil, ikke har vært tilstrekkelig til å få den nødvendige forbedring – sjøl om vi skal være klar over at de områdene som her er forvaltningsrevidert, er områder som en har hatt grunn til å se at det er størst behov for å gjøre noe med.

Det jeg ønsker med dette innlegget, er å rette oppmerksomheten mot hvordan norsk offentlig forvaltning i dag ledes, hvordan ledelse utøves. Vi har vært inne på dette i forhold til beredskapsorganisasjoner, vi er ganske ofte inne på det i forbindelse med spesialisthelsetjenesten, og mange har meninger om det i forhold til Nav. Svært mange som er berørt av det, har en mening om det i forhold til barnevernet, og senest i dag fikk vi et presseoppslag om hvordan forvaltninga er innenfor Jernbaneverket.

Jeg syns at dette temaet om ledelse har altfor lite fokus, og at det er for lite debatt rundt de rapportene som Riksrevisjonen gjør, som etterlater det inntrykk at her er det store forbedringsmuligheter. Det ble mye diskutert i forbindelse med kontrollkomiteens innstilling om 22. juli-tragedien, hvor en i kapittel 3.8.1 i regjeringspartienes merknad gikk inn på det som er kalt for «oppdragsbasert ledelse», en ny desentralisert ledelsesfilosofi for å sikre initiativ, kreativitet og eierforhold til arbeidsoppgavene, ansvarsfølelse og dermed en kollektiv forpliktelse, hvor hensikten er at den som har den beste situasjonsforståelsen, skal innse viktigheten av og øves opp til å handle sjølstendig, men i tråd med det overordnede nivåets intensjon, som det den gang het.

Sjølsagt må ledelse utøves forskjellig enten det er forvaltningsorganer, der rettsstatsverdier har høy prioritet, eller i beredskapsorganisasjoner, men nøkkelordet er det å ta ansvar, det å ha en ledelse som er slik at en gir ansvar, og at en dekker opp de personer som står i førstelinja.

Jeg tror det er vesentlig at vi ut ifra Riksrevisjonens forvaltningsrevisjonsrapporter får mer diskusjon om hvordan vi utøver ledelse i det offentlige, sånn at vi sikrer at dette ansvaret blir bedre, og at det dermed blir en mer effektiv, mer rettssikker og en bedre forvaltning av det som er så vesentlig for å sikre rettferdighet og trygghet for innbyggerne.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 27.

Vi behandler nå sakene nr. 28–45 samlet. Alle sakene gjelder andre gangs behandling av lovsaker. Det er lovvedtak fra og med nr. 73 og til og med nr. 90.

Sak nr. 28 [00:38:16]

Stortingets vedtak til lov om endringer i stortingsgodtgjørelsesloven (reisedekning, utbetaling av feriepenger og krav om opplysninger) (Lovvedtak 73 (2012–2013), jf. Innst. 334 L (2012–2013))

Sak nr. 29

Stortingets vedtak til lov om endringar i helsepersonellloven m.m. (utsending av epikrisar og utlevering av teiepliktige opplysningar til bruk i læringsarbeid og kvalitetssikring m.m.) (Lovvedtak 74 (2012–2013), jf. Innst. 299 L (2012–2013) og Prop. 87 L (2012–2013))

Sak nr. 30

Stortingets vedtak til lov om endringer i psykisk helsevernloven (Lovvedtak 75 (2012–2013), jf. Innst. 312 L (2012–2013) og Prop. 91 L (2012–2013))

Sak nr. 31

Stortingets vedtak til lov om endringer i legemiddelloven (utvidet forbud mot dopingmidler m.m.) (Lovvedtak 76 (2012–2013), jf. Innst. 315 L (2012–2013) og Prop. 107 L (2012–2013))

Sak nr. 32

Stortingets vedtak til lov om endringer i finansieringsvirksomhetsloven og verdipapirhandelloven (nye kapitalkrav mv.) (Lovvedtak 77 (2012–2013), jf. Innst. 295 L (2012–2013) og Prop. 96 L (2012–2013))

Sak nr. 33

Stortingets vedtak til lov om endringer i arbeidsmiljøloven mv. (søksmålsrett for fagforeninger mv., overtredelsesgebyr og ufrivillig deltid) (Lovvedtak 78 (2012–2013), jf. Innst. 348 L (2012–2013) og Prop. 83 L (2012–2013))

Sak nr. 34

Stortingets vedtak til lov om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover (Lovvedtak 79 (2012–2013), jf. Innst. 276 L (2012–2013) og Prop. 102 L (2012–2013))

Sak nr. 35

Stortingets vedtak til lov om midlertidig lov om endring i markedsføringsloven (Lovvedtak 80 (2012–2013),

jf. Innst. 274 L (2012–2013) og Prop. 76 L (2012–2013))

Sak nr. 36

Stortingets vedtak til lov om endringer i barnelova (barneperspektivet i foreldretvister) (Lovvedtak 81 (2012–2013), jf. Innst. 374 L (2012–2013) og Prop. 85 L (2012–2013))

Sak nr. 37

Stortingets vedtak til lov om endringer i barnelova (farskap og morskap) (Lovvedtak 82 (2012–2013), jf. Innst. 373 L (2012–2013) og Prop. 105 L (2012–2013))

Sak nr. 38

Stortingets vedtak til lov om endringar i jordlova (Lovvedtak 83 (2012–2013), jf. Innst. 362 L (2012–2013) og Prop. 127 L (2012–2013))

Sak nr. 39

Stortingets vedtak til lov om endringar i odelslova (Lovvedtak 84 (2012–2013), jf. Innst. 361 L (2012–2013) og Prop. 128 L (2012–2013))

Sak nr. 40

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen (Lovvedtak 85 (2012–2013), jf. Innst. 378 L (2012–2013) og Dokument 8:135 L (2012–2013))

Sak nr. 41

Stortingets vedtak til lov om endringer i energiloven (Lovvedtak 86 (2012–2013), jf. Innst. 390 L (2012–2013) og Prop. 113 L (2012–2013))

Sak nr. 42

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om statlig naturoppsyn (Lovvedtak 87 (2012–2013), jf. Innst. 391 L (2012–2013) og Prop. 121 L (2012–2013))

Sak nr. 43

Stortingets vedtak til lov om endringer i naturmangfoldloven og friluftsloven (Lovvedtak 88 (2012–2013), jf. Innst. 386 L (2012–2013) og Prop. 145 L (2012–2013))

Sak nr. 44

Stortingets vedtak til lov om endringer i naturmangfoldloven (Lovvedtak 89 (2012–2013), jf. Innst. 387 L (2012–2013) og Prop. 134 L (2012–2013))

Sak nr. 45

Stortingets vedtak til lov om endringer i kirkeloven (Lovvedtak 90 (2012–2013), jf. Innst. 363 L (2012–2013) og Prop. 78 L (2012–2013))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet til noen av disse sakene.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da ser det ut til at vi er klare til å gå til votering over gårsdagens kart.

Bare for ordens skyld, så ingen skal bli forvirret. Det er sånn at representanten Langeland kommer til å stå under hele voteringen. Det er ikke fordi han gjør opprør mot regjeringen, det er fordi han har kink i ryggen. (Munterhet i salen).

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 32 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–5, 28 og 32 fra Tord Lien på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 6 fra Tord Lien på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 7–10 og 29 fra Tord Lien på vegne av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslagene nr. 11–17 fra Henning Warloe på vegne av Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 18 fra Tord Lien på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 19–23, 25–27, 30 og 31 fra Dagrun Eriksen på vegne av Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 24 fra Trine Skei Grande på vegne av Venstre

Det voteres over forslag nr. 24, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en helhetlig strategi for fremtidens høyere utdannings- og forskningssektor i Norge. Strategien må bidra til en avklaring av hvordan fremtidens utdanningssektor i Norge skal se ut, og bidra til en tydeligere spissing og kvalitetssatsing innen norsk høyere utdanning og forskning.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 93 mot 2 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.47.27)

Presidenten: Bare for ordens skyld før vi går videre: Hvis noen kikket på de store skjermene, har de dessverre tatt kvelden, men voteringsresultatet vil være synlig på representantenes plasser i salen.

Det voteres over forslagene nr. 19–23, 25–27, 30 og 31, fra Kristelig Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen tidfeste forskningsmålet om 3 pst. av BNP til 2020.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere en ordning med utvidet statlig støtte for å rekruttere internasjonalt anerkjente utenlandske forskere til norske universiteter, høyskoler og institutter. Ordningen må utformes ubyråkratisk og være enkel å benytte for institusjonene.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en opptrappingsplan for det nasjonale stipendprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid. Planen skal ta sikte på å dekke hele spekteret av kunstneriske uttrykk og alle høyere utdanningsinstitusjoner som tilbyr kunstutdanning.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen bidra til en styrking av eksterne finansieringskilder for kunstnerisk utviklingsarbeid.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere en egen tilskuddsordning for innovative offentlige anskaffelser.»

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en samlokalisering av de maritime utdanningsinstitusjonene til regionale utdanningssteder knyttet til allerede eksisterende utdanningsinstitusjoner som i dag gir høyere maritim profesjonsutdanning.»

Forslag nr. 26 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal rammeplan, i forskrifts form, for høyere maritim profesjonsutdanning. Rammeplanen for maritim profesjonsutdanning bør samordnes med nasjonal rammeplan for ingeniørutdanning.»

Forslag nr. 27 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med næringen, utarbeide indikatorer for god maritim profesjonsutdanning.»

Forslag nr. 30 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å flytte ingeniørstudiet opp til kostnadskategori D.»

Forslag nr. 31 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke sivilingeniørstudiet, ved å øke kapasiteten og bedre studiestedenes infrastruktur.»

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 93 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.48.13)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 18, fra Fremskrittspartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2014 fremme forslag om å innplassere de 3-årige bachelorutdanningene i kategori D i finansieringssystemet.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 75 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.48.32)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 11–17, fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere en statlig stipendieordning som gir norske forskere mulighet til å forske og undervise ved fremragende utenlandske institusjoner, og en tilsvarende ordning for å trekke internasjonalt ledende forskere til Norge.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå å styrke Skattefunn-ordningen, gjennom å heve maksimalbeløpet knyttet til bedriftsintern og ekstern støtte, fjerne taket på timesats og utvide Skattefunn-ordningen til også å omfatte innovasjonsaktiviteter.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for hvordan insentivene for kommersialisering av forskningsresultatene kan styrkes og hvordan virkemiddelapparatet kan bidra til dette, samt utvide gaveforsterkningsordningen til også å gjelde kommersialiseringsaktiviteter.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å bevilge midler til nye stipendiatstillinger i forbindelse med statsbudsjettet for 2014.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn et minimumstall for opptrapping av rekrutteringsstillinger i langtidsplanen for forskning i tråd med rapporten «Etterspørsel og tilbud av stipendiatstillinger i Norge frem mot 2020», oppdatert med nye anslag.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere egne stipend- og forskningsprogrammer for unge forskere under 35 år som særlig vektlegger nye og innovative ideer.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere en ordning med startpakker av 5 års varighet for unge lovende forskere, som omfatter stillinger, utstyr, infrastruktur og driftsmidler etter mal av lignende europeiske ordninger.»

Votering:

Forslagene fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 75 mot 26 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.48.50)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 7–10 og 29, fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge et tidfestet forskningsmål til grunn for den nye langtidsplanen for forskning.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2015, legge frem forslag om rettighetsfesting av nærings-ph.d.-ordningen.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede nærmere mulighetene for å innføre en «120 %-modell» for bedre å legge til rette for å kunne kombinere familieliv med en forskerkarriere.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere en ordning der veletablerte forskningsinstitutter kan søke finansiell støtte for å kunne kvalifisere til statlig basisfinansiering. Støtten bør være av en slik størrelse og av en slik tidslengde at instituttet gis mulighet til å bli evaluert på et likeverdig grunnlag med institutter som allerede har slik finansiering.»

Forslag nr. 29 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette karakteren tre i matematikk som krav for opptak til ingeniørstudiet.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 70 mot 31 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.49.09)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen, innen 2017, legge frem en plan for hvordan 3 pst.-målet for forskning skal nås innen 2030.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 56 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.49.28)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1–5, 28 og 32, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak for en bedre koordinering av den offentlige forskningspolitikken.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi Norges forskningsråd i oppdrag å etablere ordninger som stimulerer flere ferske ph.d.-kandidater til å reise ut i årene rett etter avlagt ph.d.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om fremtidens maritime utdanning.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå å styrke den næringsrettede forskningen gjennom å øke bevilgningene til Forskningsrådets program Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) og andre bedriftsrettede satsinger.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan det offentlige kan bruke sin bestillerrolle til å fremme og belønne innovasjon, og mulige modeller for og effekter av å sette innovasjon som et kriterium ved offentlige anskaffelser.»

Forslag nr. 28 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for å tilby avansert matematikk som valgfag i ungdomsskolen.»

Forslag nr. 32 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en strategi for å styrke og løfte frem universitetsmiljøer i verdenstoppen, der følgende tiltak inngår: en mer robust finansieringsordning med en konkurransepott som stimulerer til økt kvalitet, en struktur for sektoren som løfter de fremste fagmiljøene, og nye virkemidler som kan gjøre norske forskningsmiljøer til attraktive partnere i internasjonalt forskningssamarbeid.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.49.48)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen foreslå å øke investeringene i avansert vitenskapelig utstyr og annen infrastruktur for forskning slik at norske forskere får tilgang til utstyr av verdensklasse.

II

Stortinget ber regjeringen stimulere til økt konkurranse for å bidra til høyere kvalitet i norsk forskning, herunder styrke Forskningsrådets åpne programmer, særlig innen grunnforskning.

III

Stortinget ber regjeringen bidra til ytterligere internasjonalisering av norsk forskning gjennom tilknytning til det europeiske forskningsområdet ERA, full deltakelse i Horizon 2020 og utvikling av programsamarbeid med ledende forskningsnasjoner.

IV

Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om studiekvalitet i høyere utdanning.

V

Stortinget ber regjeringen stimulere til mer forskning i næringslivet og sterkere samhandling mellom akademia og næringsliv.

VI

Stortinget ber regjeringen satse mer målrettet på internasjonalt fremragende forskningsmiljøer og universitetsmiljøer i verdenstoppen, etter modell av Global Centers of Expertise.

VII

Stortinget ber regjeringen opprette et valgforskningsprogram.

VIII

Meld. St. 18 (2012–2013) – om lange linjer – kunnskap gir muligheter – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:57 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Steinar Reiten og Line Henriette Hjemdal om tiltak for å styrke den maritime utdanningen – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:58 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Steinar Reiten og Øyvind Håbrekke om styrking av ingeniør- og sivilingeniørstudiene – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:59 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Tord Lien, Svein Harberg, Dagrun Eriksen og Trine Skei Grande om studiekvaliteten i høyere utdanning – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:82 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe og Ine M. Eriksen Søreide om en strategi for universitetsmiljøer i verdenstoppen – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten har Linda C. Hofstad Helleland satt fram tre forslag, forslagene nr. 1–3, på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide forslag til endringer i barnehageloven slik at politiattesten også gir arbeidsgiver opplysninger om forhold som legemsbeskadigelse og besittelse av narkotiske stoffer.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide forslag til endringer i barnehageloven slik at personer som er dømt for saker som involverer grov vold, menneskehandel eller vold i nære relasjoner utelukkes fra arbeid i barnehage.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide forslag til endringer i barnehageloven slik at det gis en generell mulighet til fornyet vandelskontroll som også omfatter andre opplysninger enn de som fremgår av hjemmelsgrunnlaget for utstedelse av den opprinnelige politiattesten.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 59 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.51.24)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i barnehageloven (politiattest m.m.)

I

I lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager gjøres følgende endringer:

§ 7 andre ledd skal lyde:

Kommunale barnehageeiere må legge frem opplysninger om tjenestedata. Ikke-kommunale barnehageeiere må legge frem opplysninger om tjenestedata og regnskapsdata. Departementet gir nærmere forskrifter om fremleggelse av tjenestedata og regnskapsdata.

§ 19 skal lyde:

§ 19 *Politiattest*

Den som skal ansettes fast eller midlertidig i barnehage skal legge frem politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd.

Barnehageeier og kommunen som barnehagemyndighet kan kreve politiattest som nevnt i første ledd for andre personer som regelmessig oppholder seg i barnehagen eller har vesentlig innflytelse på barnehagens drift.

Personer som er dømt for seksuelle overgrep mot mindreårige er utelukket fra fast eller midlertidig ansettelse i barnehager. I andre tilfeller må konsekvensene av merknader på politiattesten vurderes i det enkelte tilfellet.

Departementet gir nærmere forskrifter om gjennomføring av denne paragrafen.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten er det satt fram 38 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Solveig Horne på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 5–23, fra Solveig Horne på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 24–32, fra Solveig Horne på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 33, fra Øyvind Håbrekke på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 34–38, fra Trine Skei Grande på vegne av Venstre

Forslagene nr. 1–33 er tatt inn i innstillingen, mens forslagene nr. 34–38 er omdelt på representantenes plasser i salen.

Det voteres først over forslagene nr. 34, 35 og 38, fra Venstre.

Forslag nr. 34 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå arbeidsfordelingen mellom den kommunale barnevernstjenesten og Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) med tanke på å overføre oppgaver fra Bufetats regionskontorer til kommunene.»

Forslag nr. 35 lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å heve kvaliteten i sosionom- og barnevernspedagogutdanningen.»

Forslag nr. 38 lyder:

«Stortinget ber regjeringen lage incentiver for et mer lønnsdifferensiert system som også motiverer flere med høyere utdanning, som psykologer, jurister, spesialpedagoger, sosionomer og barnevernspedagoger med tilleggsutdanning, til å arbeide i barnevernet.»

Fremskrittspartiet har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 77 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.52.31)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 36 og 37, fra Venstre.

Forslag nr. 36 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en kompetansepott for barnevernets førstelinjetjeneste som det kan søkes penger fra til kompetansehevende kurs og videreutdanning.»

Forslag nr. 37 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stanse fagflukten fra kommunaltjenesten til statlig nivå gjennom å samordne lønnsnivået mellom statlig og kommunalt barnevern.»

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 100 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.52.49)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 33, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å lovfeste tilbud om sentre for foreldre og barn.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 93 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.53.13)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 24, 27, 31 og 32, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at kunnskap om tiltak i barnevernet gjøres tilgjengelige for alle på et egnet nettsted.»

Forslag nr. 27 lyder:

«Stortinget ber regjeringen lovfeste retten til støtteperson for foreldre som mister omsorgen permanent eller midlertidig.»

Forslag nr. 31 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester og fremme et helhetlig lovforslag hvor regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten foreslås avviklet.»

Forslag nr. 32 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå de nødvendige lovendringer for å legge ned fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, og overføre disse nemndenes oppgaver til de ordinære domstolene.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 78 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.53.34)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 28 og 29, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 28 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at ungdom under barnevernet sikres rett til ettervern fram til de er 23 år.»

Forslag nr. 29 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å overføre de utøvende barnevernsoppgavene til kommunene, og legge kontroll-, støtte- og finansieringsoppgavene til staten.»

Venstre har varslet at de støtter forslagene.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 20 stemmer mot og 12 stemmer for forslagene fra Fremskrittspartiet.

(Voteringsutskrift kl. 00.53.49)

Presidenten: Vi tar voteringen på nytt.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 77 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.54.51)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 12 og 23, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette en utredning om utforming og innføring av en Internett-basert tjenesteportal med det formål å gi oversikt og et sammenligningsgrunnlag mellom tilbudene, slik at det i større grad blir mulig å velge det beste tilbudet til det enkelte barn/den enkelte ungdom som skal plasseres utenfor hjemmet, øke kvaliteten på det samlede tilbudet samt bidra til full likebehandling mellom offentlige og private aktører.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å sette ned et rettssikkerhetsutvalg for barnevernet.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 59 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.55.12)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 5–11 og nr. 13–22, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre de nødvendige tiltak for at barnevernets samarbeid med familievernkontorene styrkes.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen bidra til at det etableres et tettere samarbeid mellom barnevern, barnehage, skole, politi og arbeids- og velferdsetaten (Nav), for å

unngå at barn og unge blir kasteballer mellom offentlige etater.»
Forslag nr. 7 lyder:
«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle kommuner er tilknyttet en barnevernsvakt.»
Forslag nr. 8:
«Stortinget ber regjeringen styrke informasjonsarbeidet for at kompetanse om kultursensitivitet i barnevernet gjøres tilgjengelig for, og benyttes av alle barnevernstjenester.»
Forslag nr. 9 lyder:
«Stortinget ber regjeringen innføre godkjenningsordninger for institusjoner med kvalitetskriterier, samt sikre full åpenhet om barneverntilbudets innhold, kvalitet og pris.»
Forslag nr. 10 lyder:
«Stortinget ber regjeringen gi kommunene rett til fritt å velge barnevernstiltak etter en vurdering av kvalitet, pris og hva som gir best hjelp til det enkelte barn, uavhengig av hvem som leverer tiltaket.»
Forslag nr. 11 lyder:
«Stortinget ber regjeringen legge til rette for et mangfold av barnevernstilbud ved å sikre stabile og gode rammevilkår også for private tilbud, samt styrke kvalitetskontrollen ved alle barnevernsinstitusjoner.»
Forslag nr. 13 lyder:
«Stortinget ber regjeringen skille fagdirektoratsoppgavene i det statlige barnevernsarbeidet fra det statlige ansvaret for institusjonsbarnevernet.»
Forslag nr. 14 lyder:
«Stortinget ber regjeringen legge større vekt på barn og unges behov for stabile omsorgspersoner i utarbeidelsen av turnusordninger for offentlige barnevernsansatte.»
Forslag nr. 15 lyder:
«Stortinget ber regjeringen bidra til at det etableres et bedre og mer forpliktende samarbeid mellom barnevernet og barne- og ungdomspsykiatrien.»
Forslag nr. 16 lyder:
«Stortinget ber regjeringen utarbeide en handlingsplan for å sørge for at alle barn under barnevernets omsorg får oppfylt retten til individuell opplæring.»
Forslag nr. 17 lyder:
«Stortinget ber regjeringen opprette en uavhengig lavterskel klageordning for barn og pårørende for å ivareta deres rettssikkerhet.»
Forslag nr. 18 lyder:
«Stortinget ber regjeringen styrke samordningen og oppfølgingen av ettervernet for ungdom i barnevernet.»
Forslag nr. 19 lyder:
«Stortinget ber regjeringen sikre at alle barnevernstjenester har en forsvarlig bemanning.»
Forslag nr. 20 lyder:
«Stortinget ber regjeringen vurdere å etablere like regler for godtgjørelse av fosterforeldre i alle kommuner.»
Forslag nr. 21 lyder:
«Stortinget ber regjeringen om å avsette midler til forskning som utvikler kunnskap rettet mot å forebygge og avdekke overgrep og omsorgssvikt i offentlig omsorg.»
Forslag nr. 22 lyder:
«Stortinget ber regjeringen gi de kommunene som har nødvendig kompetanse et helhetlig faglig og økonomisk ansvar for barnevernstjenesten.»
Venstre har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 58 mot 43 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.55.33)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:
«Stortinget ber regjeringen åpne for at flere barnevernsaktører kan rekruttere fosterforeldre, og at støtteapparatet rundt fosterfamiliene kan styrkes.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 53 mot 46 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.55.53)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, 3 og 4, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.
Forslag nr. 1 lyder:
«Stortinget ber regjeringen påse at nær slekt alltid vurderes som fosterfamilie før barn plasseres hos fremmede.»
Forslag nr. 3 lyder:
«Stortinget ber regjeringen vurdere å igangsette en offentlig utredning av fosterhjemsomsorgen.»
Forslag nr. 4 lyder:
«Stortinget ber regjeringen på nytt vurdere balansen mellom institusjons- og fosterhjemstilbudet.»
Venstre har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.56.15)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i barnevernloven

I

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

Overskriften til kapittel 1 skal lyde:

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde mv.

Ny § 1-4 skal lyde:
§ 1-4 *Krav til forsvarlighet*

Tjenester og tiltak etter denne loven skal være forsvarlige.

§ 2-2 skal lyde:
§ 2-2 *Statlige barnevernmyndigheters organisatoriske inndeling*

De statlige barnevernmyndighetene *består av departementet, Barne-, ungdoms- og familieetaten og fylkesmennene.* De statlige barnevernmyndighetene ledes av departementet.

Barne-, ungdoms- og familieetaten er inndelt i sentralt, regionalt og lokalt nivå. Etatens sentrale nivå leder etatens virksomhet.

§ 2-3 annet og tredje ledd skal lyde:

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal

a) etter anmodning fra kommunen bistå barneverntjenesten i kommunen med plassering av barn utenfor hjemmet,
b) ha ansvar for rekruttering og formidling av fosterhjem,
c) ha ansvar for at fosterhjemmene får nødvendig opplæring og generell veiledning.

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal ha internkontroll for å sikre at oppgavene utføres i samsvar med krav fastsatt i lov eller i medhold av lov. *Barne-, ungdoms- og familieetaten* må kunne gjøre rede for hvordan den oppfyller kravet til internkontroll. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om internkontroll.

§ 2-3 a første ledd skal lyde:

Lovens bestemmelser om *Barne-, ungdoms- og familieetatens* oppgaver og myndighet kommer ikke til anvendelse i Oslo kommune. I Oslo kommune skal *Barne-, ungdoms- og familieetatens* oppgaver og myndighet ivaretas av kommunen. *Kommunens vedtak om godkjenning etter § 5-8 kan påklages til sentralt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten.*

§ 2-3 b skal lyde:
§ 2-3 b *Statlig tilsyn på barnevernområdet*

Statens helsetilsyn har det overordnede faglige tilsyn med barnevernvirksomheten i de enkelte *kommuner, med* institusjoner, sentre for foreldre og barn og omsorgssentre for mindreårige *samt med andre statlige tjenester og tiltak* etter denne loven. Statens helsetilsyn skal utøve myndighet i samsvar med det som er bestemt i barnevernloven og forskrifter til denne.

Fylkesmannen skal føre tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter etter barnevernloven kap. 1 til 9. Reglene i lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner kapittel 10A gjelder for denne tilsynsvirksomheten.

Fylkesmannen skal også føre tilsyn med institusjoner og sentre for foreldre og barn etter kapittel 5 og omsorgssentre for mindreårige etter kapittel 5A.

Fylkesmannen skal videre føre tilsyn med lovligheten av andre statlige tjenester og tiltak etter denne loven. Fylkesmannen kan gi pålegg til Barne-, ungdoms- og familieetaten om å rette forhold som er i strid med bestemmelser etter denne loven. Det skal gis en rimelig frist til å rette forhold før pålegg benyttes. Pålegg kan påklages til Statens helsetilsyn.

Tilsynsmyndighetenes plikt til å føre tilsyn og adgang til å gi pålegg etter de foregående ledd omfatter også private som utfører tjenester og tiltak etter denne loven.

§ 3-5 nytt annet ledd skal lyde:

Når barn under 18 år sitter i varetekt eller gjennomfører fengselsstraff, skal barneverntjenesten holde jevnlig kontakt med kriminalomsorgen og barnet. Barneverntjenesten skal delta i planleggingen og tilretteleggelsen av tiltak etter endt opphold. Slik oppfølging under varetekt og straffegjennomføring skal regnes som et tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år, jf. § 1-3 annet ledd.

§ 4-1 skal lyde:
§ 4-1 *Hensynet til barnets beste*

Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal *det* legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.

Barnet skal gis mulighet til medvirkning og det skal tilrettelegges for samtaler med barnet. Barn som barnevernet har overtatt omsorgen for kan gis anledning til å ha med seg en person barnet har særlig tillit til. Departementet kan gi nærmere forskrifter om medvirkning og om tillitspersonens oppgaver og funksjon.

§ 4-4 første og annet ledd skal lyde:

Barneverntjenesten skal bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak. *Hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien.*

Barneverntjenesten skal, når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det, sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet og *familien*.

§ 4-4 tredje ledd oppheves.
Nåværende fjerde og femte ledd blir tredje og fjerde ledd.

§ 4-16 skal lyde:
§ 4-16 *Oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse*

Barneverntjenesten har etter omsorgsovertakelsen et løpende og helhetlig ansvar for oppfølgingen av barnet, herunder et ansvar for å følge utviklingen til barnet og foreldrene. Barneverntjenesten skal der hensynet til barnet ikke taler imot det, legge til rette for samvær med søsken.

Barneverntjenesten skal kort tid *etter omsorgsovertakelsen* kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barneverntjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.

§ 4-22 fjerde ledd oppheves.
Nåværende femte ledd blir fjerde ledd.

§ 4-22 nytt femte og sjette ledd skal lyde:

Kommunen skal føre tilsyn med hvert enkelt barn i fosterhjem fra plasseringstidspunktet og frem til barnet fyller 18 år. Formålet med tilsynet er å føre kontroll med at barnet får forsvarlig omsorg i fosterhjemmet og at de forutsetninger som ble lagt til grunn for plasseringen blir fulgt opp.

Kommunen skal sørge for at de som skal utøve tilsynet gis nødvendig opplæring og veiledning.

§ 4-25 annet ledd skal lyde:

Et vedtak etter § 4-24 første og annet ledd skal treffes av fylkesnemnda etter reglene i kapittel 7. Midlertidig vedtak kan treffes av barnevernadministrasjonens leder og av påtalemyndigheten. § 4-6 annet, fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende. *Plasseringstiden etter det midlertidige vedtaket skal inngå i den totale plasseringstiden som gjelder for vedtak etter § 4-24 første og annet ledd.*

§ 4-27 skal lyde:
§ 4-27 *Plasseringsalternativer ved vedtak om særlige tiltak for barn og unge med alvorlige atferdsvansker*

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal utpeke hvilke institusjoner som skal ta imot barn på grunnlag av vedtak som nevnt i § 4-24, jf. *§ 4-26*.

§ 4-28 tredje ledd skal lyde:

Når plasseringen skjer med bistand fra *Barne-, ungdoms- og familieetaten*, jf. § 2-3, skal *Barne-, ungdoms- og familieetaten* etter anmodning fra barneverntjenesten i kommunen bistå barneverntjenesten med utarbeidelse av tiltaksplanen.

§ 5-1 skal lyde:
§ 5-1 *Ansvaret for institusjoner*

Barne-, ungdoms- og familieetaten har ansvaret for etablering og drift av institusjoner, eventuelt med tilknyttede spesialisttjenester for omsorg og behandling av barn. Ansvaret gjelder institusjoner som hører under denne loven.

§ 5-4 første ledd skal lyde:

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal gi regler for hvordan inntak og utskrivning skal besluttes.

§ 5-6 skal lyde:
§ 5-6 *Samarbeid med institusjoner som hører under andre lover*

For barn som det blir vurdert å plassere i en institusjon under en annen lov, skal *Barne-, ungdoms- og familieetaten* sørge for at det blir etablert et samarbeid med barneverntjenesten og disse institusjonene. Kongen kan gi regler om samarbeidsordninger, herunder om plikt til å delta i samarbeidsgrupper, inntaksteam o.l.

§ 5-7 annet ledd skal lyde:

Finner fylkesmannen at institusjonen eller senteret drives uforsvarlig, kan fylkesmannen gi pålegg om å rette på forholdet, eller å nedlegge driften. *Pålegget kan gis til institusjonens leder eller institusjonens eier.*

§ 5-8 første ledd skal lyde:

Private og kommunale institusjoner og private og kommunale sentre for foreldre og barn kan bare benyttes for barn som omfattes av loven dersom institusjonen eller senteret er godkjent av *regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten*. Institusjonen eller senteret kan bare godkjennes dersom det drives i samsvar med denne loven og de forskrifter som gjelder for den, og ellers drives på en forsvarlig måte. Avgjørelser om godkjenning etter denne loven er enkeltvedtak og kan påklages til *sentralt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten*. Departementet kan gi nærmere forskrifter om godkjenningsordningen, herunder om vilkår for godkjenning, og om klageordningen.

Ny § 5-8 a skal lyde:
§ 5-8 a *Institusjoner med hjem*

Institusjoner som etter § 4-27 skal ta imot barn på grunnlag av vedtak eller samtykke som nevnt i § 4-24 eller § 4-26 kan omfatte institusjoner med hjem.

Hjemmene må ha særlige forutsetninger til å ta imot barn med alvorlige adferdsvansker og må være knyttet opp mot en oppfølgingsenhet.

Oppfølgingsenheten har ansvaret for oppfølgingen av hjemmene, herunder ansvaret for opplæring, behandling og veiledning.

Departementet kan gi forskrifter om institusjoner med hjem.

§ 5A-1 første og annet ledd skal lyde:

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal gi barn som har kommet til riket og søkt asyl uten foreldre eller andre med foreldreansvar, tilbud om opphold på et omsorgssenter for mindreårige.

Tilbudet skal gjelde fra barnet blir overført fra utlendingsmyndighetene til *Barne-, ungdoms- og familieetaten* frem til det blir bosatt i en kommune eller forlater riket.

§ 5A-2 første ledd skal lyde:

Når barnet har opphold på et omsorgssenter, har *Barne-, ungdoms- og familieetaten* omsorgen for barnet. På vegne av *Barne-, ungdoms- og familieetaten* skal omsorgssenteret utøve omsorgen.

§ 5A-4 første ledd skal lyde:

Omsorgssenteret skal i samarbeid med barnet utrede barnets situasjon og behov og utarbeide et forslag til oppfølging av barnet mens det oppholder seg på omsorgssenteret. Forslaget skal oversendes *Barne-, ungdoms- og*

familieetaten innen tre uker etter barnets ankomst til senteret. *Barne-, ungdoms- og familieetaten* skal innen seks uker etter barnets ankomst til senteret treffe vedtak om oppfølging av barnet mens det oppholder seg på senteret.

§ 5A-5 første ledd skal lyde:

Omsorgssenteret og *Barne-, ungdoms- og familieetaten* skal følge barnets utvikling nøye. Ved vesentlige endringer i barnets behov for oppfølging skal det om nødvendig treffes nytt oppfølgingsvedtak i tråd med § 5A-4 første ledd.

§ 5A-8 skal lyde:

§ 5A-8 *Ansvar for etablering og drift*

Barne-, ungdoms- og familieetaten har ansvar for at det etableres og drives omsorgssentre for mindreårige.

§ 5A-9 skal lyde:

§ 5A-9 Økonomisk ansvar

Utgiftene forbundet med opphold i omsorgssenter i medhold av § 5A-1 dekkes av *Barne-, ungdoms- og familieetaten*.

§ 6-5 skal lyde:

§ 6-5 *Klage over barneverntjenestens og Barne-, ungdoms- og familieetatens vedtak*

Enkeltvedtak som barneverntjenesten har truffet, og oppfølgingsvedtak som *Barne-, ungdoms- og familieetaten* har truffet, kan påklages til fylkesmannen.

Første ledd gjelder ikke saker som etter kapittel 7 hører under fylkesnemnda, med mindre noe annet er sagt i denne loven.

§ 6-10 første ledd skal lyde:

Den som skal ansettes i barneverntjenesten, jf. § 2-1, skal legge fram politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd. Tilsvarende gjelder for *støttekontakter og* andre som utfører oppgaver for barneverntjenesten som ledd i hjelpetiltak etter § 4-4. *Det skal også legges fram politiattest for tillitspersoner etter § 4-1 annet ledd og personer som skal utøve tilsyn med barn i fosterhjem etter § 4-22.*

§ 7-24 annet ledd skal lyde:

Fristen for å reise søksmål er *en måned* fra den dag den som har rett til å reise søksmål, fikk melding om vedtaket. Det kan gis oppfriskning mot oversittelse av søksmålsfristen.

§ 8-2 skal lyde:

§ 8-2 *Barne-, ungdoms- og familieetatens ansvar*

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal yte tjenester etter denne loven til alle som oppholder seg i riket. *Regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten skal yte tjenester etter denne loven til alle som oppholder seg i regionen*.

§ 8-4 nytt annet ledd skal lyde:

Endring i barnets tilknytning til kommunen i tidsrommet mellom begjæring om tiltak er sendt fylkesnemnda og vedtak er fattet, medfører ingen endring i ansvarsforholdet. Dette gjelder med mindre den kommunen som har reist saken ikke får medhold i fylkesnemnda, eller det blir inngått avtale som nevnt i første ledd annet punktum.

§ 8-4 nåværende annet ledd blir tredje ledd.

§ 9-4 skal lyde:

§ 9-4 *Barne-, ungdoms- og familieetatens økonomiske ansvar for tiltak etter loven*

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal dekke utgiftene til institusjoner og sentre for foreldre og barn som overstiger den andel av utgiftene som kommunen plikter å betale etter § 9-5. Barne-, ungdoms- og familieetaten skal dekke en andel av kommunens utgifter til fosterhjem etter satser som fastsettes av departementet.

Barne-, ungdoms- og familieetatens økonomiske ansvar gjelder for barn under 20 år.

Departementet kan gi forskrifter om betalingsordningen, herunder forskrifter som fastsetter nærmere rammer for statens betalingsansvar.

§ 9-5 skal lyde:

§ 9-5 *Kommunens økonomiske ansvar ved bruk av institusjoner mv*.

Ved bruk av institusjon og sentre for foreldre og barn, kan Barne-, ungdoms- og familieetaten kreve kommunen for egenbetaling for oppholdsutgifter etter satser som fastsettes av departementet. Egenbetalingen skal ytes av den kommunen som har søkt om inntak for et barn i tiltaket. Departementet kan gi forskrifter om egenbetalingen.

§ 9-6 skal lyde:

§ 9-6 *Rett for regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten til å kreve refusjon fra en annen region*

De utgiftene regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten har for et barn som ved innskrivningstidspunktet har bosted i en annen region, skal dekkes av *Barne-, ungdoms- og familieetaten* i den regionen der barnet bor. Departementet kan gi nærmere forskrifter om retten til å kreve refusjon.

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Departementet kan gi overgangsregler.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling til I § 5-7 annet ledd og forslag nr. 26 fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 5-7 annet og tredje ledd skal lyde:

Finner fylkesmannen at institusjonen eller senteret

drives uforsvarlig, kan fylkesmannen gi pålegg om å rette på forholdet, eller ilegge dagbøter. Pålegget kan gis til institusjonens leder eller institusjonens eier.

Ved gjentatte brudd på fylkesmannens pålegg og vedvarende uforsvarlig drift kan Barne-, ungdoms- og familieetaten trekke tilbake sin godkjenning av institusjonen eller senteret.

§ 5-7 nåværende tredje ledd blir fjerde ledd.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til I § 5-7 annet ledd og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 73 mot 28 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.56.51)

Presidenten: Det voteres så alternativt mellom komiteens innstilling til I §§ 2-2, 4-16, 5-8 første ledd, 8–2 og 9-6 og forslagene nr. 25 og 30 fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 25 lyder:

«I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 4-16 skal lyde:

§ 4-16 Oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse

Barneverntjenesten har etter omsorgsovertakelsen et løpende og helhetlig ansvar for oppfølgingen av barnet, herunder et ansvar for å følge utviklingen til barnet og foreldrene. Barneverntjenesten skal der hensynet til barnet ikke taler imot det, legge til rette for samvær med søsken og øvrig nær familie. Barneverntjenesten skal kort tid etter omsorgsovertakelsen kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barneverntjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.»

Forslag nr. 30 lyder:

«I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 2-2 skal lyde:

§ 2-2 Statlige barnevernmyndigheters organisatoriske inndeling

De statlige barnevernmyndighetene består av departementet, Barne-, ungdoms- og familieetaten og fylkesmennene. De statlige barnevernmyndighetene ledes av departementet.

Barne-, ungdoms- og familieetaten er inndelt i sentralt og lokalt nivå. Etatens sentrale nivå leder etatens virksomhet.

§ 5-8 første ledd skal lyde:

Private og kommunale institusjoner og private og kommunale sentre for foreldre og barn kan bare benyttes for barn som omfattes av loven dersom institusjonen eller senteret er godkjent av Barne-, ungdoms- og familieetaten. Institusjonen eller senteret kan bare godkjennes dersom det drives i samsvar med denne loven og de forskrifter som gjelder for den, og ellers drives på en forsvarlig måte. Avgjørelser om godkjenning etter denne loven er enkeltvedtak og kan påklages til fylkesmannen. Departementet kan gi nærmere forskrifter om godkjenningsordningen, herunder om vilkår for godkjenning, og om klageordningen.

§ 8-2 skal lyde:

§ 8-2 Barne-, ungdoms- og familieetatens ansvar

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal yte tjenester etter denne loven til alle som oppholder seg i riket.

§ 9-6 oppheves.»

Venstre har varslet at de støtter innstillingen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til I §§ 2-2, 4-16, 5-8 første ledd, 8–2 og 9-6 og forslagene fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 77 mot 23 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.57.24)

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til øvrige paragrafer under I og II.

Votering:

Komiteens innstilling til øvrige paragrafer under I og II ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten har Solveig Horne satt fram tre forslag, forslagene nr. 1–3, på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en handlingsplan for full fosterhjemsdekning innen 2015.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en stabilitetsreform i barnevernet.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvikle presis registre-

ring og fullverdig oversikt over omfanget av flyttinger av barn som er under barnevernets omsorg.»

Venstre har varslet at de støtter forslagene.

Det voteres alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:81 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Laila Dåvøy, Øyvind Håbrekke, Geir Jørgen Bekkevold og Kjell Ingolf Ropstad om handlingsplan for full fosterhjemsdekning og en stabilitetsreform i barnevernet – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 51 mot 49 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.58.32)

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten har Solveig Horne satt fram åtte forslag, forslagene nr. 1–8, på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå eksisterende likestillings- og diskrimineringslovgivning med tanke på å fremme forslag om en generell og overordnet lov for universell likestilling og mot diskriminering uavhengig av grunnlag, og komme tilbake til Stortinget med sak om dette.»

Forslag nr. 2 lyder:

«I lov om forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (diskrimineringsloven om seksuell orientering) gjøres følgende endringer:

§ 5 første ledd skal lyde:

Diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk er forbudt. *Det samme gjelder diskriminering på grunn av andre liknende vesentlige forhold ved en person.* Forbudet gjelder diskriminering på grunn av faktisk, antatt, tidligere eller fremtidig seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk. Forbudet gjelder også diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk til en person som den som diskrimineres har tilknytning til.»

Forslag nr. 3 lyder:

«I lov om likestilling mellom kjønnene (likestillingsloven) gjøres følgende endringer:

§ 5 første ledd skal lyde:

Diskriminering på grunn av kjønn er forbudt. *Det samme gjelder diskriminering på grunn av andre liknende vesentlige forhold ved en person.* Diskriminering på grunn av graviditet og permisjon ved fødsel eller adopsjon regnes som diskriminering på grunn av kjønn. Forbudet gjelder diskriminering på grunn av en persons faktiske, antatte, tidligere eller fremtidige graviditet eller permisjon. Forbudet gjelder også diskriminering på grunn av kjønn til en person som den som diskrimineres har tilknytning til.»

Forslag nr. 4 lyder:

«I lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn (diskrimineringsloven om etnisitet) gjøres følgende endringer:

§ 6 første ledd skal lyde:

Diskriminering på grunn av etnisitet, religion eller livssyn er forbudt. *Det samme gjelder diskriminering på grunn av andre liknende vesentlige forhold ved en person.* Diskriminering på grunn av nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk regnes også som diskriminering på grunn av etnisitet. Forbudet gjelder diskriminering på grunn av faktisk, antatt, tidligere eller fremtidig etnisitet, religion eller livssyn. Forbudet gjelder også diskriminering på grunn av etnisitet, religion eller livssyn til en person som den som diskrimineres har tilknytning til.»

Forslag nr. 5 lyder:

«I lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven) gjøres følgende endringer:

§ 5 første ledd skal lyde:

Diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne er forbudt. *Det samme gjelder diskriminering på grunn av andre liknende vesentlige forhold ved en person.* Forbudet gjelder diskriminering på grunn av faktisk, antatt, tidligere eller fremtidig nedsatt funksjonsevne. Forbudet gjelder også diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne hos en person som den som diskrimineres har tilknytning til.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en evaluering av lovendringens virkninger og konsekvenser for diskrimineringsvernet for gravide og foreldre som tar ut foreldrepermisjon, innen to år etter lovens ikrafttredelse.»

Forslag nr. 7 lyder:

«I lov om likestilling mellom kjønnene (likestillingsloven) gjøres følgende endringer:

§ 6 andre ledd skal lyde:

Forskjellsbehandling i trossamfunn på grunn av kjønn som er nødvendig for å oppnå et saklig formål, og som ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller dem som forskjellsbehandles, er tillatt. Ved ansettelser i trossamfunn må kravet til et bestemt kjønn i tillegg ha avgjørende betydning for utøvelsen av arbeid eller yrke.»

Forslag nr. 8 lyder:

«I lov om forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (diskrimineringsloven om seksuell orientering) gjøres følgende endringer:

§ 6 andre ledd skal lyde:

Forskjellsbehandling i trossamfunn på grunn av samlivsform som er nødvendig for å oppnå et saklig formål, og som ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller dem som forskjellsbehandles, er tillatt. Ved ansettelser i trossamfunn må kravet til samlivsform i tillegg ha avgjørende betydning for utøvelsen av arbeid eller yrke.»

Venstre har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 51 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.59.08)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slike vedtak til

lover

A.

Vedtak til lov

om forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (diskrimineringsloven om seksuell orientering)

Kapittel 1 Formål og virkeområde

§ 1 *Formål*

Lovens formål er å fremme likestilling uavhengig av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Likestilling innebærer:

1. likeverd,
2. like muligheter og rettigheter,
3. tilgjengelighet og
4. tilrettelegging.

§ 2 *Lovens saklige virkeområde*

Loven gjelder på alle områder i samfunnet, med unntak av familieliv og andre rent personlige forhold.

§ 3 *Lovens stedlige virkeområde*

Loven gjelder i hele landet, herunder på Svalbard og Jan Mayen. Loven gjelder også på faste og flyttbare installasjoner i virksomhet på norsk kontinentalsokkel, på norske skip og norske luftfartøyer.

Kongen gir forskrift om lovens anvendelse for utsendte arbeidstakere, jf. arbeidsmiljøloven § 1-7.

§ 4 *Ufravikelighet*

Bestemmelsene i denne loven kan ikke fravikes ved avtale.

Kapittel 2 Forbud mot diskriminering

§ 5 *Hovedregel om forbud mot diskriminering*

Diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk er forbudt. Forbudet gjelder diskriminering på grunn av faktisk, antatt, tidligere eller fremtidig seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk. Forbudet gjelder også diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk til en person som den som diskrimineres har tilknytning til.

Med diskriminering menes direkte og indirekte forskjellsbehandling som ikke er lovlig etter § 6 eller § 7. Med direkte forskjellsbehandling menes en handling eller unnlatelse som har som formål eller virkning at en person blir behandlet dårligere enn andre i tilsvarende situasjon, og at dette skyldes seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk. Med indirekte forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlatelse som fører til at personer stilles dårligere enn andre, og at dette skjer på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk.

§ 6 *Lovlig forskjellsbehandling*

Forskjellsbehandling er ikke i strid med forbudet i § 5 når:

a) den har et saklig formål,
b) den er nødvendig for å oppnå formålet og
c) det er et rimelig forhold mellom det man ønsker å oppnå og hvor inngripende forskjellsbehandlingen er for den eller de som stilles dårligere.

§ 7 *Positiv særbehandling*

Positiv særbehandling på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk er ikke i strid med forbudet i § 5 dersom:

a) særbehandlingen er egnet til å fremme lovens formål,
b) det er et rimelig forhold mellom det man ønsker å oppnå og hvor inngripende forskjellsbehandlingen er for den eller de som stilles dårligere og
c) særbehandlingen opphører når formålet med den er oppnådd.

§ 8 *Forbud mot trakassering*

Trakassering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk er forbudt. Med trakassering menes handlinger, unnlatelser eller ytringer som virker eller har til formål å virke krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdigende eller ydmykende.

§ 9 *Forbud mot gjengjeldelse*

Det er forbudt å gjøre gjengjeld mot noen som har fremmet klage om brudd på denne loven, eller som har gitt uttrykk for at klage kan bli fremmet. Dette gjelder ikke dersom klageren har opptrådt grovt uaktsomt. Forbudet gjelder også overfor vitner i en klagesak.

Det er forbudt å gjøre gjengjeld mot noen som unnlater å følge en instruks som er i strid med § 10.

§ 10 *Forbud mot instruks*

Det er forbudt å instruere noen om å diskriminere, trakassere eller gjøre gjengjeld i strid med denne loven.

§ 11 *Forbud mot medvirkning*

Det er forbudt å medvirke til å diskriminere, trakassere, gjøre gjengjeld eller instruere i strid med denne loven.

Kapittel 3 Aktivt likestillingsarbeid

§ 12 *Offentlige myndigheters plikt til aktivt likestillingsarbeid*

Offentlige myndigheter skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling uavhengig av seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk.

§ 13 *Arbeidslivets organisasjoners aktivitetsplikt*

Arbeidslivets organisasjoner skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål innenfor sitt virkefelt.

§ 14 *Organisasjoners og utdanningsinstitusjoners plikt til å forebygge og forhindre trakassering*

Ledelsen i organisasjoner og utdanningsinstitusjoner skal innenfor sitt ansvarsområde forebygge og søke å hindre at det forekommer trakassering i strid med § 8.

Kapittel 4 Supplerende regler i arbeidsforhold

§ 15 *Diskrimineringsforbudet i arbeidsforhold*

Forbudene i kapittel 2 gjelder alle sider av et ansettelsesforhold. Dette omfatter blant annet:

a) utlysning av stilling,
b) ansettelse, omplassering og forfremmelse,
c) opplæring og kompetanseutvikling,
d) lønns- og arbeidsvilkår og
e) opphør av ansettelsesforholdet.

Første ledd gjelder tilsvarende for arbeidsgiveres valg og behandling av selvstendig næringsdrivende og innleide arbeidstakere.

§ 16 *Forbud mot innhenting av opplysninger ved ansettelse*

En arbeidsgiver må ikke i ansettelsesprosessen, herunder under intervju eller på annen måte, innhente opplysninger om søkerens seksuelle orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Dette gjelder likevel ikke opplysninger om søkerens samlivsform dersom:

a) innhentingen av opplysningene er begrunnet i stillingens karakter eller
b) det inngår i formålet for virksomheten å fremme bestemte religiøse, kulturelle eller politiske syn, og arbeidstakerens stilling vil være av betydning for gjennomføringen av formålet.

Dersom slike opplysninger vil bli krevet, må dette angis i utlysningen av stillingen.

§ 17 *Arbeidsgivers opplysningsplikt overfor arbeidssøker*

En arbeidssøker som mener seg forbigått i strid med denne loven, kan kreve at arbeidsgiveren skriftlig gir opplysninger om den som ble ansatt. Arbeidsgiver skal opplyse om utdanning, praksis og andre formelle kvalifikasjoner.

§ 18 *Arbeidsgivers opplysningsplikt om lønn*

En arbeidstaker som har mistanke om diskriminering ved lønnsfastsettelsen, kan kreve at arbeidsgiver skriftlig opplyser om lønnsnivå og kriteriene for fastsettelsen av lønn for den eller de vedkommende sammenlikner seg med.

Den som mottar opplysninger om lønn i medhold av denne bestemmelsen, har taushetsplikt og skal underskrive en taushetserklæring. Dette gjelder ikke opplysninger som omfattes av offentleglova.

Arbeidsgiver som utleverer lønnsopplysninger om en ansatt etter denne bestemmelsen skal samtidig informere vedkommende om hvilke opplysninger som er utlevert, og til hvem.

§ 19 *Arbeidsgivers aktivitetsplikt*

Arbeidsgivere skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål innenfor sin virksomhet. Aktivitetsplikten omfatter blant annet rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter og beskyttelse mot trakassering. Aktivitetsplikten gjelder for:

a) arbeidsgivere i privat sektor som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte og
b) arbeidsgivere i offentlig sektor.

§ 20 *Arbeidsgivers redegjørelsesplikt*

Arbeidsgivere skal redegjøre for likestillingstiltak som er iverksatt og som planlegges iverksatt for å oppfylle aktivitetsplikten etter § 19.

Redegjørelsesplikten gjelder for virksomheter som har aktivitetsplikt etter § 19 og som i lov er pålagt å utarbeide årsberetning. Disse skal ta redegjørelsene inn i virksomhetens årsberetning.

Redegjørelsesplikten gjelder også for offentlige myndigheter og offentlige virksomheter som ikke er pålagt å utarbeide årsberetning. Disse skal ta redegjørelsene inn i årsbudsjettet.

§ 21 *Arbeidsgivers plikt til å forebygge og forhindre trakassering*

Arbeidsgivere skal forebygge og søke å hindre at det forekommer trakassering i strid med § 8.

Kapittel 5 Håndheving, bevisbyrde og reaksjoner

§ 22 *Håndheving av loven*

Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal håndheve og medvirke til gjennomføringen av denne loven, jf. diskrimineringsombudsloven. Ombudet og nemnda skal likevel ikke håndheve reglene om:

a) aktivt likestillingsarbeid i kapittel 3 og § 19,
b) behandling av lønnsopplysninger i § 18 andre ledd eller
c) oppreisning og erstatning i § 24.

§ 23 *Bevisbyrde*

Det skal legges til grunn at diskriminering har funnet sted hvis:

a) det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har skjedd diskriminering og
b) den ansvarlige ikke sannsynliggjør at diskriminering likevel ikke har funnet sted.

Dette gjelder ved påståtte brudd på bestemmelsene i kapittel 2 og §§ 15 og 16.

§ 24 *Oppreisning og erstatning*

Den som er blitt diskriminert kan kreve oppreisning og erstatning. Dette gjelder ved brudd på bestemmelsene i kapittel 2 og §§ 15 og 16.

I ansettelsesforhold gjelder ansvaret uavhengig av om arbeidsgiveren kan bebreides for diskrimineringen. På andre samfunnsområder gjelder ansvaret dersom den som har diskriminert kan bebreides for dette.

Erstatningen skal dekke økonomisk tap som følge av diskrimineringen. Oppreisning for ikke-økonomisk skade fastsettes til det som er rimelig ut fra skadens omfang og art, partenes forhold og omstendighetene for øvrig.

Disse reglene begrenser ikke personens rett til å kreve oppreisning og erstatning etter alminnelige erstatningsregler.

§ 25 *Organisasjoners adgang til å opptre som fullmektig*

I saker som behandles av Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda, kan en organisasjon som helt eller delvis har til formål å arbeide mot diskriminering brukes som fullmektig.

I saker for domstolene kan en person utpekt av og med tilknytning til en organisasjon som helt eller delvis har til formål å arbeide mot diskriminering, brukes som prosessfullmektig. Dette gjelder ikke for Høyesterett. Retten kan nekte å godta en prosessfullmakt hvis det etter rettens skjønn er fare for at prosessfullmektigen ikke har tilstrekkelige kvalifikasjoner til å ivareta partens interesser på en tilfredsstillende måte. En prosessfullmektig skal ved siden av fullmakt som nevnt i tvisteloven § 3-4 til samme tid fremlegge skriftlig orientering fra organisasjonen om prosessfullmektigens kvalifikasjoner.

Kapittel 6 Ikrafttredelse m.m.

§ 26 *Ikrafttredelse*

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

§ 27 *Videreføring av forskrifter*

Forskrifter gitt i medhold av lov 17. juli 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. og lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

B.

Vedtak til lov

om likestilling mellom kjønnene (likestillingsloven)

Kapittel 1 Formål og virkeområde

§ 1 *Formål*

Lovens formål er å fremme likestilling uavhengig av kjønn. Likestilling innebærer:

a) likeverd,
b) like muligheter og rettigheter,
c) tilgjengelighet og
d) tilrettelegging.

Loven tar særlig sikte på å bedre kvinners stilling.

§ 2 *Lovens saklige virkeområde*

Loven gjelder på alle områder i samfunnet.

Kongen kan gi forskrift om at kvinners tjeneste i Forsvaret helt eller delvis skal unntas fra lovens virkeområde.

§ 3 *Lovens stedlige virkeområde*

Loven gjelder i hele landet, herunder på Svalbard og Jan Mayen. Loven gjelder også på faste og flyttbare installasjoner i virksomhet på norsk kontinentalsokkel, på norske skip og norske luftfartøyer.

Kongen gir forskrift om lovens anvendelse for utsendte arbeidstakere, jf. arbeidsmiljøloven § 1-7.

§ 4 *Ufravikelighet*

Bestemmelsene i denne loven kan ikke fravikes ved avtale.

Kapittel 2 Forbud mot diskriminering

§ 5 *Hovedregel om forbud mot diskriminering*

Diskriminering på grunn av kjønn er forbudt. Diskriminering på grunn av graviditet og permisjon ved fødsel eller adopsjon regnes som diskriminering på grunn av kjønn. Forbudet gjelder diskriminering på grunn av en persons faktiske, antatte, tidligere eller fremtidige graviditet eller permisjon. Forbudet gjelder også diskriminering på grunn av kjønn til en person som den som diskrimineres har tilknytning til.

Med diskriminering menes direkte og indirekte forskjellsbehandling som ikke er lovlig etter § 6 eller § 7. Med direkte forskjellsbehandling menes en handling eller unnlatelse som har som formål eller virkning at en person blir behandlet dårligere enn andre i tilsvarende situasjon, og at dette skyldes kjønn. Med indirekte forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlatelse som fører til at personer stilles dårligere enn andre, og at dette skjer på grunn av kjønn.

§ 6 *Lovlig forskjellsbehandling*

Forskjellsbehandling er ikke i strid med forbudet i § 5 når:

a) den har et saklig formål,
b) den er nødvendig for å oppnå formålet og
c) det er et rimelig forhold mellom det man ønsker å oppnå og hvor inngripende forskjellsbehandlingen er for den eller de som stilles dårligere.

§ 7 *Positiv særbehandling*

Positiv særbehandling av det ene kjønn er ikke i strid med forbudet i § 5 dersom:

a) særbehandlingen er egnet til å fremme lovens formål,
b) det er et rimelig forhold mellom det man ønsker å

oppnå og hvor inngripende forskjellsbehandlingen er for den eller de som stilles dårligere og

c) særbehandlingen opphører når formålet med den er oppnådd.

Kongen kan gi forskrift om hvilke former for særbehandling som tillates i medhold av denne loven, herunder bestemmelser om særbehandling av menn i forbindelse med undervisning av og omsorg for barn.

§ 8 *Forbud mot trakassering*

Trakassering på grunn av kjønn og seksuell trakassering er forbudt.

Med trakassering på grunn av kjønn menes handlinger, unnlatelser eller ytringer som virker eller har til formål å virke krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdigende eller ydmykende. Med seksuell trakassering menes uønsket seksuell oppmerksomhet som er plagsom for den oppmerksomheten rammer.

§ 9 *Forbud mot gjengjeldelse*

Det er forbudt å gjøre gjengjeld mot noen som har fremmet klage om brudd på denne loven, eller som har gitt uttrykk for at klage kan bli fremmet. Dette gjelder ikke dersom klageren har opptrådt grovt uaktsomt. Forbudet gjelder også overfor vitner i en klagesak.

Det er forbudt å gjøre gjengjeld mot noen som unnlater å følge en instruks som er i strid med § 10.

§ 10 *Forbud mot instruks*

Det er forbudt å instruere noen om å diskriminere, trakassere eller gjøre gjengjeld i strid med denne loven.

§ 11 *Forbud mot medvirkning*

Det er forbudt å medvirke til å diskriminere, trakassere, gjøre gjengjeld eller instruere i strid med denne loven.

Kapittel 3 Aktivt likestillingsarbeid

§ 12 *Offentlige myndigheters plikt til aktivt likestillingsarbeid*

Offentlige myndigheter skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling mellom kjønnene.

§ 13 *Kjønnsbalanse i offentlige utvalg*

Når et offentlig organ oppnevner eller velger utvalg, styrer, råd, nemnder, delegasjoner mv., skal begge kjønn være representert på følgende måte:

a) Har utvalget to eller tre medlemmer, skal begge kjønn være representert.
b) Har utvalget fire eller fem medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst to.
c) Har utvalget seks til åtte medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst tre.
d) Har utvalget ni medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst fire.
e) Har utvalget flere medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent.

Første ledd gjelder også ved valg av varamedlemmer.

Departementet kan gi dispensasjon når det foreligger særlige forhold som gjør det åpenbart urimelig å oppfylle kravene.

Første ledd gjelder ikke for utvalg mv. som etter lov bare skal ha medlemmer fra direkte valgte forsamlinger. For utvalg mv. valgt av folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner, gjelder bestemmelsene i kommuneloven.

Kongen gir forskrift om håndheving og rapportering. Kongen kan også gi forskrift med utfyllende bestemmelser etter denne bestemmelsen.

§ 14 *Arbeidslivets organisasjoners aktivitetsplikt*

Arbeidslivets organisasjoner skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål innenfor sitt virkefelt.

§ 15 *Organisasjoners og utdanningsinstitusjoners plikt til å forebygge og forhindre trakassering*

Ledelsen i organisasjoner og utdanningsinstitusjoner skal innenfor sitt ansvarsområde forebygge og søke å hindre at det forekommer trakassering i strid med § 8.

§ 16 *Læremidlers innhold*

I skoler og andre undervisningsinstitusjoner skal læremidlene bygge på likestilling uavhengig av kjønn.

Kapittel 4 Supplerende regler i arbeidsforhold

§ 17 *Diskrimineringsforbudet i arbeidsforhold*

Forbudene i kapittel 2 gjelder alle sider av et ansettelsesforhold. Dette omfatter blant annet:

a) utlysning av stilling,
b) ansettelse, omplassering og forfremmelse,
c) opplæring og kompetanseutvikling,
d) lønns- og arbeidsvilkår og
e) opphør av ansettelsesforholdet.

Første ledd gjelder tilsvarende for arbeidsgivers valg og behandling av selvstendig næringsdrivende og innleide arbeidstakere.

§ 18 *Forbud mot innhenting av opplysninger ved ansettelse*

En arbeidsgiver må ikke i ansettelsesprosessen, herunder under intervju eller på annen måte, innhente opplysninger om graviditet, adopsjon eller planer om å få barn.

§ 19 *Arbeidsgivers opplysningsplikt overfor arbeidssøker*

En arbeidssøker som mener seg forbigått i strid med denne loven, kan kreve at arbeidsgiveren skriftlig gir opplysninger om den som ble ansatt. Arbeidsgiver skal opplyse om utdanning, praksis og andre formelle kvalifikasjoner.

§ 20 *Arbeidstakeres rettigheter ved foreldrepermisjon*

En arbeidstaker som er eller har vært i foreldrepermisjon etter arbeidsmiljøloven § 12-5 har rett til å:

a) vende tilbake til samme, eventuelt tilsvarende, stilling,
b) nyte godt av forbedringer av arbeidsvilkårene som arbeidstakeren ellers ville vært berettiget til under fraværet og
c) fremme lønnskrav og å bli vurdert i lønnsforhandlinger på samme måte som de øvrige arbeidstakerne i virksomheten.

Første ledd regulerer ikke fastsettelse eller endringer av lønns- og arbeidsvilkår som er en følge av andre forhold enn foreldrepermisjon.

Paragrafen her gjelder tilsvarende ved andre permisjoner knyttet til graviditet og fødsel, jf. arbeidsmiljøloven § 12-2 til § 12-8.

§ 21 *Lik lønn for arbeid av lik verdi*

Kvinner og menn i samme virksomhet skal ha lik lønn for samme arbeid eller arbeid av lik verdi. Lønnen skal fastsettes på samme måte for kvinner og menn uten hensyn til kjønn.

Retten til lik lønn for samme arbeid eller arbeid av lik verdi gjelder uavhengig av om arbeidene tilhører ulike fag eller om lønnen reguleres i ulike tariffavtaler.

Om arbeidene er av lik verdi, avgjøres etter en helhetsvurdering der det legges vekt på den kompetanse som er nødvendig for å utføre arbeidet og andre relevante faktorer, som for eksempel anstrengelse, ansvar og arbeidsforhold.

Med lønn menes det alminnelige arbeidsvederlag samt alle andre tillegg eller fordeler eller andre goder som ytes av arbeidsgiveren.

Kongen kan i forskrifter gi nærmere regler om hva som regnes som samme virksomhet i stat og kommune.

§ 22 *Arbeidsgivers opplysningsplikt om lønn*

En arbeidstaker som har mistanke om diskriminering ved lønnsfastsettelsen, kan kreve at arbeidsgiver skriftlig opplyser om lønnsnivå og kriteriene for fastsettelsen av lønn for den eller de vedkommende sammenlikner seg med.

Den som mottar opplysninger om lønn i medhold av denne bestemmelsen har taushetsplikt og skal underskrive en taushetserklæring. Dette gjelder ikke opplysninger som omfattes av offentleglova.

Arbeidsgiver som utleverer lønnsopplysninger om en ansatt etter denne bestemmelsen skal samtidig informere vedkommende om hvilke opplysninger som er utlevert, og til hvem.

§ 23 *Arbeidsgivers aktivitetsplikt*

Arbeidsgivere skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål innenfor sin virksomhet. Aktivitetsplikten omfatter blant annet rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter og beskyttelse mot trakassering.

§ 24 *Arbeidsgivers redegjørelsesplikt*

Arbeidsgivere skal redegjøre for:
a) den faktiske tilstanden når det gjelder kjønnslikestilling i virksomheten og
b) likestillingstiltak som er iverksatt og som planlegges iverksatt for å oppfylle aktivitetsplikten etter § 23.

Redegjørelsesplikten gjelder for virksomheter som i lov er pålagt å utarbeide årsberetning. Disse skal ta redegjørelsene inn i virksomhetens årsberetning.

Redegjørelsesplikten gjelder også for offentlige myndigheter og offentlige virksomheter som ikke er pålagt å utarbeide årsberetning. Disse skal ta redegjørelsene inn i årsbudsjettet.

§ 25 *Arbeidsgivers plikt til å forebygge og forhindre trakassering*

Arbeidsgivere skal forebygge og søke å hindre at det forekommer trakassering i strid med § 8.

Kapittel 5 Håndheving, bevisbyrde og reaksjoner

§ 26 *Håndheving av loven*

Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal håndheve og medvirke til gjennomføringen av denne loven, jf. diskrimineringsombudsloven. Ombudet og nemnda skal likevel ikke håndheve reglene om:
a) seksuell trakassering i § 8,
b) aktivt likestillingsarbeid i kapittel 3 og § 23,
c) behandling av lønnsopplysninger i § 22 andre ledd og
d) oppreisning og erstatning i § 28.

Ombudet og nemnda skal ikke håndheve forbudet mot diskriminering i familieliv og andre rent personlige forhold.

§ 27 *Bevisbyrde*

Det skal legges til grunn at diskriminering har funnet sted hvis:
a) det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har skjedd diskriminering og
b) den ansvarlige ikke sannsynliggjør at diskriminering likevel ikke har funnet sted.

Dette gjelder ved påståtte brudd på bestemmelsene i kapittel 2 og §§ 17, 18, 20 og 21.

§ 28 *Oppreisning og erstatning*

Den som er blitt diskriminert kan kreve oppreisning og erstatning. Dette gjelder ved brudd på bestemmelsene i kapittel 2 og §§ 17, 18, 20 og 21.

I ansettelsesforhold gjelder ansvaret uavhengig av om arbeidsgiveren kan bebreides for diskrimineringen. På andre samfunnsområder gjelder ansvaret dersom den som har diskriminert kan bebreides for dette.

Erstatningen skal dekke økonomisk tap som følge av diskrimineringen. Oppreisning for ikke-økonomisk skade fastsettes til det som er rimelig ut fra skadens omfang og art, partenes forhold og omstendighetene for øvrig.

Disse reglene begrenser ikke personens rett til å kreve oppreisning og erstatning etter alminnelige erstatningsregler.

§ 29 *Organisasjoners adgang til å opptre som fullmektig*

I saker som behandles av Likestillings- og diskrimine-

ringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda, kan en organisasjon som helt eller delvis har til formål å arbeide mot diskriminering brukes som fullmektig.

I saker for domstolene kan en person utpekt av og med tilknytning til en organisasjon som helt eller delvis har til formål å arbeide mot diskriminering, brukes som prosessfullmektig. Dette gjelder ikke for Høyesterett. Retten kan nekte å godta en prosessfullmakt hvis det etter rettens skjønn er fare for at prosessfullmektigen ikke har tilstrekkelige kvalifikasjoner til å ivareta partens interesser på en tilfredsstillende måte. En prosessfullmektig skal ved siden av fullmakt som nevnt i tvisteloven § 3-4 til samme tid fremlegge skriftlig orientering fra organisasjonen om prosessfullmektigens kvalifikasjoner.

Kapittel 6 Ikrafttredelse m.m.

§ 30 *Ikrafttredelse*

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Fra samme tid oppheves lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene.

§ 31 *Videreføring av forskrifter*

Forskrifter gitt i medhold av lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene § 2 fjerde ledd gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

C.

Vedtak til lov

om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn (diskrimineringsloven om etnisitet)

Kapittel 1 Formål og virkeområde

§ 1 *Formål*

Lovens formål er å fremme likestilling uavhengig av etnisitet, religion og livssyn. Likestilling innebærer:

a) likeverd,
b) like muligheter og rettigheter,
c) tilgjengelighet og
d) tilrettelegging.

§ 2 *Lovens saklige virkeområde*

Loven gjelder på alle områder i samfunnet, med unntak av familieliv og andre rent personlige forhold.

§ 3 *Lovens stedlige virkeområde*

Loven gjelder i hele landet, herunder på Svalbard og Jan Mayen. Loven gjelder også på faste og flyttbare installasjoner i virksomhet på norsk kontinentalsokkel, på norske skip og norske luftfartøyer.

Kongen gir forskrift om lovens anvendelse for utsendte arbeidstakere, jf. arbeidsmiljøloven § 1-7.

§ 4 *Ufravikelighet*

Bestemmelsene i denne loven kan ikke fravikes ved avtale.

§ 5 *FNs rasediskrimineringskonvensjon*

De forente nasjoners internasjonale konvensjon 21. desember 1965 om avskaffelse av alle former for rasediskriminering skal gjelde som norsk lov.

Kapittel 2 Forbud mot diskriminering

§ 6 *Hovedregel om forbud mot diskriminering*

Diskriminering på grunn av etnisitet, religion eller livssyn er forbudt. Diskriminering på grunn av nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk regnes også som diskriminering på grunn av etnisitet. Forbudet gjelder diskriminering på grunn av faktisk, antatt, tidligere eller fremtidig etnisitet, religion eller livssyn. Forbudet gjelder også diskriminering på grunn av etnisitet, religion eller livssyn til en person som den som diskrimineres har tilknytning til.

Med diskriminering menes direkte og indirekte forskjellsbehandling som ikke er lovlig etter § 7 eller § 8. Med direkte forskjellsbehandling menes en handling eller unnlatelse som har som formål eller virkning at en person eller et foretak blir behandlet dårligere enn andre i tilsvarende situasjon, og at dette skyldes etnisitet, religion eller livssyn. Med indirekte forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlatelse som fører til at personer stilles dårligere enn andre, og at dette skjer på grunn av etnisitet, religion eller livssyn.

§ 7 *Lovlig forskjellsbehandling*

Forskjellsbehandling er ikke i strid med forbudet i § 6 når:

a) den har et saklig formål,
b) den er nødvendig for å oppnå formålet og
c) det er et rimelig forhold mellom det man ønsker å oppnå og hvor inngripende forskjellsbehandlingen er for den eller de som stilles dårligere.

§ 8 *Positiv særbehandling*

Positiv særbehandling på grunn av etnisitet, religion eller livssyn er ikke i strid med forbudet i § 6 dersom:

a) særbehandlingen er egnet til å fremme lovens formål,
b) det er et rimelig forhold mellom det man ønsker å oppnå og hvor inngripende forskjellsbehandlingen er for den som stilles dårligere og
c) særbehandlingen opphører når formålet med den er oppnådd.

§ 9 *Forbud mot trakassering*

Trakassering på grunn av etnisitet, religion eller livssyn er forbudt. Med trakassering menes handlinger, unnlatelser eller ytringer som virker eller har til formål å virke krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdigende eller ydmykende.

§ 10 *Forbud mot gjengjeldelse*

Det er forbudt å gjøre gjengjeld mot noen som har fremmet klage om brudd på denne loven, eller som har gitt

uttrykk for at klage kan bli fremmet. Dette gjelder ikke dersom klageren har opptrådt grovt uaktsomt. Forbudet gjelder også overfor vitner i en klagesak.

Det er forbudt å gjøre gjengjeld mot noen som unnlater å følge en instruks som er i strid med § 11.

§ 11 *Forbud mot instruks*

Det er forbudt å instruere noen om å diskriminere, trakassere eller gjøre gjengjeld i strid med denne loven.

§ 12 *Forbud mot medvirkning*

Det er forbudt å medvirke til å diskriminere, trakassere, gjøre gjengjeld eller instruere i strid med denne loven.

Kapittel 3 Aktivt likestillingsarbeid

§ 13 *Offentlige myndigheters plikt til aktivt likestillingsarbeid*

Offentlige myndigheter skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling uavhengig av etnisitet, religion eller livssyn.

§ 14 *Arbeidslivets organisasjoners aktivitetsplikt*

Arbeidslivets organisasjoner skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål innenfor sitt virkefelt.

§ 15 *Organisasjoners og utdanningsinstitusjoners plikt til å forebygge og forhindre trakassering*

Ledelsen i organisasjoner og utdanningsinstitusjoner skal innenfor sitt ansvarsområde forebygge og søke å hindre at det forekommer trakassering i strid med § 9.

Kapittel 4 Supplerende regler i arbeidsforhold

§ 16 *Diskrimineringsforbudet i arbeidsforhold*

Forbudene i kapittel 2 gjelder alle sider av et ansettelsesforhold. Dette omfatter blant annet:

a) utlysning av stilling,
b) ansettelse, omplassering og forfremmelse,
c) opplæring og kompetanseutvikling,
d) lønns- og arbeidsvilkår og
e) opphør av ansettelsesforholdet.

Første ledd gjelder tilsvarende for arbeidsgivers valg og behandling av selvstendig næringsdrivende og innleide arbeidstakere.

§ 17 *Forbud mot innhenting av opplysninger ved ansettelser*

En arbeidsgiver må ikke i ansettelsesprosessen, herunder under intervju eller på annen måte, innhente opplysninger om hvordan de stiller seg til religiøse eller kulturelle spørsmål. Dette gjelder likevel ikke dersom:

a) innhentingen av opplysningene er begrunnet i stillingens karakter eller
b) det inngår i formålet for vedkommende virksomhet å fremme bestemte religiøse eller kulturelle syn, og arbeidstakerens stilling vil være av betydning for gjennomføringen av formålet.

Dersom slike opplysninger vil bli krevet, må dette angis i utlysningen av stillingen.

§ 18 *Arbeidsgivers opplysningsplikt overfor arbeidssøker*

En arbeidssøker som mener seg forbigått i strid med denne loven, kan kreve at arbeidsgiver skriftlig gir opplysninger om den som ble ansatt. Arbeidsgiver skal opplyse om utdanning, praksis og andre formelle kvalifikasjoner.

§ 19 *Arbeidsgivers opplysningsplikt om lønn*

En arbeidstaker som har mistanke om diskriminering ved lønnsfastsettelsen, kan kreve at arbeidsgiver skriftlig opplyser om lønnsnivå og kriteriene for fastsettelsen av lønn for den eller de vedkommende sammenlikner seg med.

Den som mottar opplysninger om lønn i medhold av denne bestemmelsen, har taushetsplikt og skal underskrive en taushetserklæring. Dette gjelder ikke opplysninger som omfattes av offentleglova.

Arbeidsgiver som utleverer lønnsopplysninger om en ansatt etter denne bestemmelsen skal samtidig informere vedkommende om hvilke opplysninger som er utlevert, og til hvem.

§ 20 *Arbeidsgivers aktivitetsplikt*

Arbeidsgivere skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål innenfor sin virksomhet. Aktivitetsplikten omfatter blant annet rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter og beskyttelse mot trakassering. Aktivitetsplikten gjelder for:

a) arbeidsgivere i privat sektor som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte og
b) arbeidsgivere i offentlig sektor.

§ 21 *Arbeidsgivers redegjørelsesplikt*

Arbeidsgivere skal redegjøre for likestillingstiltak som er iverksatt og som planlegges iverksatt for å oppfylle aktivitetsplikten etter § 20.

Redegjørelsesplikten gjelder for virksomheter som har aktivitetsplikt etter § 20 og som i lov er pålagt å utarbeide årsberetning. Disse skal ta redegjørelsene inn i virksomhetens årsberetning.

Redegjørelsesplikten gjelder også for offentlige myndigheter og offentlige virksomheter som ikke er pålagt å utarbeide årsberetning. Disse skal ta redegjørelsene inn i årsbudsjettet.

§ 22 *Arbeidsgivers plikt til å forebygge og forhindre trakassering*

Arbeidsgivere skal forebygge og søke å hindre at det forekommer trakassering i strid med § 9.

Kapittel 5 Håndheving, bevisbyrde og reaksjoner

§ 23 *Håndheving av loven*

Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal håndheve og medvirke til gjennomføringen av denne loven, jf. diskrimine-

ringsombudsloven. Ombudet og nemnda skal likevel ikke håndheve reglene om:
a) aktivt likestillingsarbeid i kapittel 3 og § 20,
b) behandling av lønnsopplysninger i § 19 andre ledd,
c) oppreisning og erstatning i § 25 og
d) straff for grov overtredelse av diskrimineringsforbudet begått av flere i fellesskap i § 26.

§ 24 *Bevisbyrde*

Det skal legges til grunn at diskriminering har funnet sted hvis:
a) det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har skjedd diskriminering, og
b) den ansvarlige ikke sannsynliggjør at diskriminering likevel ikke har funnet sted.

Dette gjelder ved påståtte brudd på bestemmelsene i kapittel 2 og §§ 16 og 17.

§ 25 *Oppreisning og erstatning*

Den som er blitt diskriminert kan kreve oppreisning og erstatning. Dette gjelder ved brudd på bestemmelsene i kapittel 2 og §§ 16 og 17.

I ansettelsesforhold gjelder ansvaret uavhengig av om arbeidsgiveren kan bebreides for diskrimineringen. På andre samfunnsområder gjelder ansvaret dersom den som har diskriminert kan bebreides for dette.

Erstatningen skal dekke økonomisk tap som følge av diskrimineringen. Oppreisning for ikke-økonomisk skade fastsettes til det som er rimelig ut fra skadens omfang og art, partenes forhold og omstendighetene for øvrig.

Disse reglene begrenser ikke personens rett til å kreve oppreisning og erstatning etter alminnelige erstatningsregler.

§ 26 *Straff for grov overtredelse av diskrimineringsforbudet som er begått av flere i fellesskap*

Den som forsettlig i fellesskap med minst to andre personer grovt overtrer eller medvirker til grov overtredelse av §§ 6 til 12, straffes med bøter eller fengsel inntil tre år. Den som tidligere er ilagt straff for overtredelse av denne bestemmelsen, kan straffes selv om overtredelsen ikke er grov.

Ved vurderingen av om en overtredelse er grov skal det særlig legges vekt på graden av utvist skyld, om overtredelsen er rasistisk motivert, om den har karakter av trakassering, om den innebærer en legemskrenkelse eller alvorlig krenkelse av noens psykiske integritet, om den er egnet til å skape frykt og om den er begått mot en person som er under 18 år.

Før tiltale tas ut for forhold som nevnt i første ledd, skal det vurderes om det vil være tilstrekkelig å ilegge en administrativ reaksjon.

Reglene om bevisbyrde i § 24 kommer ikke til anvendelse ved håndhevingen av denne bestemmelse.

Dersom overtredelsen er ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, gjelder straffeloven §§ 162 c og 60 a.

§ 27 *Organisasjoners adgang til å opptre som fullmektig*

I saker som behandles av Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda, kan en organisasjon som helt eller delvis har til formål å arbeide mot diskriminering brukes som fullmektig.

I saker for domstolene kan en person utpekt av og med tilknytning til en organisasjon som helt eller delvis har til formål å arbeide mot diskriminering, brukes som prosessfullmektig. Dette gjelder ikke for Høyesterett. Retten kan nekte å godta en prosessfullmakt hvis det etter rettens skjønn er fare for at prosessfullmektigen ikke har tilstrekkelige kvalifikasjoner til å ivareta partens interesser på en tilfredsstillende måte. En prosessfullmektig skal ved siden av fullmakt som nevnt i tvisteloven § 3-4 til samme tid fremlegge skriftlig orientering fra organisasjonen om prosessfullmektigens kvalifikasjoner.

Kapittel 6 Ikrafttredelse m.m.

§ 28 *Ikrafttredelse*

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Fra samme tid oppheves lov 3. juni 2005 nr. 33 om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv.

§ 29 *Videreføring av forskrifter*

Forskrifter gitt i medhold av lov 3. juni 2005 nr. 33 om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

D.

Vedtak til lov

om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven)

Kapittel 1 Formål og virkeområde

§ 1 *Formål*

Lovens formål er å fremme likestilling uavhengig av funksjonsevne. Likestilling innebærer:
a) likeverd,
b) like muligheter og rettigheter,
c) tilgjengelighet og
d) tilrettelegging.

Loven skal bidra til nedbygging av samfunnsskapte funksjonshemmende barrierer og hindre at nye skapes.

§ 2 *Lovens saklige virkeområde*

Loven gjelder på alle områder i samfunnet, med unntak av familieliv og andre rent personlige forhold.

§ 3 *Lovens stedlige virkeområde*

Loven gjelder i hele landet, herunder på Svalbard og Jan Mayen. Loven gjelder også på faste og flyttbare installasjoner i virksomhet på norsk kontinentalsokkel, på norske skip og norske luftfartøyer.

Kapittel 3 og §§ 18, 19, 24, 25 og 26 om universell utforming, individuell tilrettelegging, aktivt likestillingsarbeid og arbeidsgivers aktivitets- og redegjørelsesplikt gjelder likevel ikke på Svalbard og Jan Mayen, på installasjoner i virksomhet på norsk kontinentalsokkel, på norske skip i utenriks fart og norske luftfartøyer i internasjonal

trafikk. Kongen kan gi forskrift om anvendelsen av lovens bestemmelser på disse områdene.

Kongen gir forskrift om lovens anvendelse for utsendte arbeidstakere, jf. arbeidsmiljøloven § 1-7.

§ 4 *Ufravikelighet*

Bestemmelsene i denne loven kan ikke fravikes ved avtale.

Kapittel 2 Forbud mot diskriminering

§ 5 *Hovedregel om forbud mot diskriminering*

Diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne er forbudt. Forbudet gjelder diskriminering på grunn av faktisk, antatt, tidligere eller fremtidig nedsatt funksjonsevne. Forbudet gjelder også diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne hos en person som den som diskrimineres har tilknytning til.

Med diskriminering menes direkte og indirekte forskjellsbehandling som ikke er lovlig etter § 6 eller § 7. Med direkte forskjellsbehandling menes en handling eller unnlatelse som har som formål eller virkning at en person blir behandlet dårligere enn andre i tilsvarende situasjon, og at dette skyldes nedsatt funksjonsevne. Med indirekte forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlatelse som fører til at personer stilles dårligere enn andre, og at dette skjer på grunn av nedsatt funksjonsevne.

§ 6 *Lovlig forskjellsbehandling*

Forskjellsbehandling er ikke i strid med forbudet i § 5 når:

a) den har et saklig formål,
b) den er nødvendig for å oppnå formålet og
c) det er et rimelig forhold mellom det man ønsker å oppnå og hvor inngripende forskjellsbehandlingen er for den eller de som stilles dårligere.

§ 7 *Positiv særbehandling*

Positiv særbehandling på grunn av nedsatt funksjonsevne er ikke i strid med forbudet i § 5 dersom:

a) særbehandlingen er egnet til å fremme lovens formål,
b) det er et rimelig forhold mellom det man ønsker å oppnå og hvor inngripende forskjellsbehandlingen er for den eller de som stilles dårligere og
c) særbehandlingen opphører når formålet med den er oppnådd.

§ 8 *Forbud mot trakassering*

Trakassering på grunn av nedsatt funksjonsevne er forbudt. Med trakassering menes handlinger, unnlatelser eller ytringer som virker eller har til formål å virke krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdigende eller ydmykende.

§ 9 *Forbud mot gjengjeldelse*

Det er forbudt å gjøre gjengjeld mot noen som har fremmet klage om brudd på denne lov, eller som har gitt uttrykk for at klage kan bli fremmet. Dette gjelder ikke dersom klageren har opptrådt grovt uaktsomt. Forbudet gjelder også overfor vitner i en klagesak.

Det er forbudt å gjøre gjengjeld mot noen som unnlater å følge en instruks som er i strid med § 10.

§ 10 *Forbud mot instruks*

Det er forbudt å instruere noen om å diskriminere, trakassere eller gjøre gjengjeld i strid med denne loven.

§ 11 *Forbud mot medvirkning*

Det er forbudt å medvirke til å diskriminere, trakassere, gjøre gjengjeld eller instruere i strid med denne loven.

§ 12 *Brudd på plikten til universell utforming eller individuell tilrettelegging*

Brudd på plikten til universell utforming etter § 13 eller plikten til individuell tilrettelegging i §§ 16, 17 og 26 regnes som diskriminering.

Diskriminering som skyldes mangelfull fysisk tilrettelegging er uttømmende regulert i §§ 13 til 17 og § 26 for de rettssubjekter og på de områder disse bestemmelsene gjelder.

Kapittel 3 Universell utforming og individuell tilrettelegging

§ 13 *Universell utforming*

Offentlige virksomheter skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innenfor virksomheten. Tilsvarende gjelder for private virksomheter rettet mot allmennheten.

Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene, inkludert informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig.

Offentlige og private virksomheter rettet mot allmennheten har plikt til å sikre universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjon så langt det ikke medfører en uforholdsmessig byrde for virksomheten. Ved vurderingen av om utformingen eller tilretteleggingen medfører en uforholdsmessig byrde skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, hvorvidt virksomhetens alminnelige funksjon er av offentlig art, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen, virksomhetens ressurser, sikkerhetsmessige hensyn og vernehensyn.

Det er ikke plikt til universell utforming etter denne loven dersom virksomheten oppfyller nærmere bestemmelser i lov eller forskrift om innholdet i plikten til universell utforming.

Kongen kan gi forskrift om innholdet i plikten til universell utforming på områder som ikke er omfattet av krav i eller i medhold av annet lovverk.

§ 14 *Særlig om universell utforming av IKT*

Med informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) menes teknologi og systemer av teknologi som anvendes til å uttrykke, skape, omdanne, utveksle, lagre,

mangfoldiggjøre og publisere informasjon, eller som på annen måte gjør informasjon anvendbar.

Nye IKT-løsninger skal være universelt utformet. Denne plikten inntrer tolv måneder etter at det foreligger standarder eller retningslinjer for innholdet i plikten, jf. fjerde ledd. Alle IKT-løsninger skal være universelt utformet fra 1. januar 2021. Håndhevingsorganet utpekt etter § 29 kan gi dispensasjon fra fristene dersom det foreligger særlig tungtveiende grunner.

Plikten gjelder IKT-løsninger som underbygger virksomhetens alminnelige funksjoner og som er hovedløsninger rettet mot eller stillet til rådighet for allmennheten.

Kongen gir forskrifter med nærmere bestemmelser om avgrensning av virkeområdet og innholdet i plikten til universell utforming av IKT-løsninger.

§ 15 *Universell utforming av bygninger, anlegg mv.*

For bygninger, anlegg og uteområder rettet mot allmennheten gjelder kravene til universell utforming i eller i medhold av plan- og bygningsloven.

§ 16 *Rett til individuell tilrettelegging av kommunale tjenester*

Barn med nedsatt funksjonsevne har rett til egnet individuell tilrettelegging av kommunale barnehagetilbud for å sikre likeverdige utviklings- og aktivitetsmuligheter. Personer med nedsatt funksjonsevne har rett til egnet individuell tilrettelegging av kommunale tjenestetilbud etter helse- og omsorgstjenesteloven av varig karakter for den enkelte, for å sikre at personer med nedsatt funksjonsevne får et likeverdig tilbud.

Retten gjelder tilrettelegging som ikke innebærer en uforholdsmessig byrde. Ved vurderingen av om tilretteleggingen innebærer en uforholdsmessig byrde skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen og virksomhetens ressurser.

§ 17 *Rett til individuell tilrettelegging i skole- og utdanningsinstitusjoner*

Elever og studenter med nedsatt funksjonsevne ved skole- og utdanningsinstitusjoner har rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen for å sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter.

Retten gjelder tilrettelegging som ikke innebærer en uforholdsmessig byrde. Ved vurderingen av om tilretteleggingen innebærer en uforholdsmessig byrde skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen og virksomhetens ressurser.

Kapittel 4 Aktivt likestillingsarbeid

§ 18 *Offentlige myndigheters plikt til aktivt likestillingsarbeid*

Offentlige myndigheter skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling uavhengig av nedsatt funksjonsevne.

§ 19 *Arbeidslivets organisasjoners aktivitetsplikt*

Arbeidslivets organisasjoner skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål innenfor sitt virkefelt.

§ 20 *Organisasjoners og utdanningsinstitusjoners plikt til å forebygge og forhindre trakassering*

Ledelsen i organisasjoner og utdanningsinstitusjoner skal innenfor sitt ansvarsområde forebygge og søke å hindre at det forekommer trakassering i strid med § 8.

Kapittel 5 Supplerende regler i arbeidsforhold

§ 21 *Diskrimineringsforbudet i arbeidsforhold*

Forbudene i kapittel 2 gjelder alle sider av et ansettelsesforhold. Dette omfatter blant annet:

a) utlysning av stilling,
b) ansettelse, omplassering og forfremmelse,
c) opplæring og kompetanseutvikling,
d) lønns- og arbeidsvilkår og
e) opphør av ansettelsesforholdet.

Første ledd gjelder tilsvarende for arbeidsgivers valg og behandling av selvstendig næringsdrivende og innleide arbeidstakere.

§ 22 *Arbeidsgivers opplysningsplikt overfor arbeidssøker*

En arbeidssøker som mener seg forbigått i strid med denne loven, kan kreve at arbeidsgiver skriftlig gir opplysninger om den som ble ansatt. Arbeidsgiver skal opplyse om utdanning, praksis og andre formelle kvalifikasjoner.

§ 23 *Arbeidsgivers opplysningsplikt om lønn*

En arbeidstaker som har mistanke om diskriminering ved lønnsfastsettelsen, kan kreve at arbeidsgiver skriftlig opplyser om lønnsnivå og kriteriene for fastsettelsen av lønn for den eller de vedkommende sammenlikner seg med.

Den som mottar opplysninger om lønn i medhold av denne bestemmelsen har taushetsplikt og skal underskrive en taushetserklæring. Dette gjelder ikke opplysninger som omfattes av offentleglova.

Arbeidsgiver som utleverer lønnsopplysninger om en ansatt etter denne bestemmelsen skal samtidig informere vedkommende om hvilke opplysninger som er utlevert, og til hvem.

§ 24 *Arbeidsgivers aktivitetsplikt*

Arbeidsgivere skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål innenfor sin virksomhet. Aktivitetsplikten omfatter blant annet rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter og beskyttelse mot trakassering. Aktivitetsplikten gjelder for:

a) arbeidsgivere i privat sektor som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte og
b) arbeidsgivere i offentlig sektor.

§ 25 *Arbeidsgivers redegjørelsesplikt*

Arbeidsgivere skal redegjøre for likestillingstiltak som

er iverksatt og som planlegges iverksatt for å oppfylle aktivitetsplikten etter § 24.

Redegjørelsesplikten gjelder for virksomheter som har aktivitetsplikt etter § 24 og som i lov er pålagt å utarbeide årsberetning. Disse skal ta redegjørelsene inn i virksomhetens årsberetning.

Redegjørelsesplikten gjelder også for offentlige myndigheter og offentlige virksomheter som ikke er pålagt å utarbeide årsberetning. Disse skal ta redegjørelsene inn i årsbudsjettet.

§ 26 *Rett til individuell tilrettelegging*

Arbeidstakere og arbeidssøkere med nedsatt funksjonsevne har rett til egnet individuell tilrettelegging av arbeidsplass og arbeidsoppgaver for å sikre at de kan få eller beholde arbeid, ha tilgang til opplæring og annen kompetanseutvikling samt utføre og ha mulighet til fremgang i arbeidet på lik linje med andre.

Retten gjelder tilrettelegging som ikke innebærer en uforholdsmessig byrde. Ved vurderingen av om tilretteleggingen innebærer en uforholdsmessig byrde skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen og virksomhetens ressurser.

§ 27 *Arbeidsgivers plikt til å forebygge og forhindre trakassering*

Arbeidsgivere skal forebygge og søke å hindre at det forekommer trakassering i strid med § 8.

Kapittel 6 Håndheving, bevisbyrde og reaksjoner

§ 28 *Håndheving av loven*

Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal håndheve og medvirke til gjennomføringen av denne loven, jf. diskrimineringsombudsloven. Ombudet og nemnda skal likevel ikke håndheve reglene om:

a) universell utforming av IKT i § 14,
b) universell utforming av bygg, anlegg mv. i § 15,
c) behandling av lønnsopplysninger i § 23 andre ledd,
d) aktivt likestillingsarbeid i kapittel 4 og § 24 eller
e) oppreisning og erstatning i § 31.

§ 29 *Håndheving av reglene om universell utforming av IKT*

Kongen utpeker hvilket organ som skal føre tilsyn med at kravene i § 14 om universell utforming av IKT overholdes.

Organet kan gi pålegg om retting mot en virksomhet som ikke oppfyller kravene gitt i medhold av § 14 fjerde ledd, og kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre gjennomføring av pålegg dersom fristen for å etterkomme pålegget er oversittet. Reglene i diskrimineringsombudsloven § 8 første til tredje ledd gjelder tilsvarende.

Organet kan kreve de opplysningene som er nødvendige for å gjennomføre sine oppgaver etter loven, samt kreve adgang til IKT-løsninger som nevnt i § 15. Det samme gjelder klageinstansen ved klage over vedtak etter annet ledd.

Søksmål om gyldigheten av vedtak truffet av dette organet eller av klageinstansen, må reises innen tre måneder etter at underretning om vedtaket er mottatt. Vedtaket kan ikke bringes inn for domstolene uten at klageadgangen er utnyttet og klagen er avgjort.

Kongen kan gi forskrift om fastsettelse og gjennomføring av vedtak om tvangsmulkt.

§ 30 *Bevisbyrde*

Det skal legges til grunn at diskriminering har funnet sted hvis:

a) det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har skjedd diskriminering og
b) den ansvarlige ikke sannsynliggjør at diskriminering likevel ikke har funnet sted.

Dette gjelder ved påståtte brudd på:

a) bestemmelsene i §§ 5 til 11 og § 21,
b) reglene om universell utforming i § 13 og
c) reglene om individuell tilrettelegging i §§ 16, 17 og 26.

§ 31 *Oppreisning og erstatning*

Den som er blitt diskriminert kan kreve oppreisning og erstatning. Dette gjelder ved brudd på:

a) bestemmelsene i §§ 5 til 11 og § 21 og
b) reglene om individuell tilrettelegging i §§ 16, 17 og 26.

I ansettelsesforhold gjelder ansvaret uavhengig av om arbeidsgiveren kan bebreides for diskrimineringen. På andre samfunnsområder gjelder ansvaret dersom den som har diskriminert kan bebreides for dette.

Erstatningen skal dekke økonomisk tap som følge av diskrimineringen. Oppreisning for ikke-økonomisk skade fastsettes til det som er rimelig ut fra skadens omfang og art, partenes forhold og omstendighetene for øvrig.

Disse reglene begrenser ikke personens rett til å kreve oppreisning og erstatning etter alminnelige erstatningsregler.

§ 32 *Organisasjoners adgang til å opptre som fullmektig*

I saker som behandles av Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda, kan en organisasjon som helt eller delvis har til formål å arbeide mot diskriminering brukes som fullmektig.

I saker for domstolene kan en person utpekt av og med tilknytning til en organisasjon som helt eller delvis har til formål å arbeide mot diskriminering, brukes som prosessfullmektig. Dette gjelder ikke for Høyesterett. Retten kan nekte å godta en prosessfullmakt hvis det etter rettens skjønn er fare for at prosessfullmektigen ikke har tilstrekkelige kvalifikasjoner til å ivareta partens interesser på en tilfredsstillende måte. En prosessfullmektig skal ved siden av fullmakt som nevnt i tvisteloven § 3-4 til samme tid fremlegge skriftlig orientering fra organisasjonen om prosessfullmektigens kvalifikasjoner.

Kapittel 7 Ikrafttredelse og endringer i andre lover m.m.

§ 33 *Ikrafttredelse*

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Fra

samme tid oppheves lov 20. juni 2008 nr. 42 om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

§ 34 *Videreføring av forskrifter*

Forskrifter gitt i medhold av lov 20. juni 2008 nr. 42 om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

§ 35 *Endringer i andre lover*

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner skal § 3 a lyde:

§ 3 a *Forbud mot diskriminering*

I vedtektene kan det ikke settes vilkår for å være sameier som tar hensyn til kjønn, *etnisitet*, *religion, livssyn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk.* Slike omstendigheter kan ikke regnes som saklig grunn til å nekte godkjenning av en sameier eller bruker av eiendommen eller tillegges vekt ved bruk av eventuell forkjøpsrett. *Ved diskriminering* gjelder likestillingsloven, diskrimineringsloven *om etnisitet, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og diskrimineringsloven om seksuell orientering.*

2. I lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler skal § 1-8 lyde:

§ 1-8 *Forbud mot diskriminering*

Ved utleie av husrom kan det ikke tas hensyn til kjønn, *etnisitet*, *religion, livssyn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk.* Slike omstendigheter kan ikke regnes som saklig grunn til å nekte opptak i husstand, framleie, personskifte eller tillegges vekt ved opphør av leieforholdet. *Ved diskriminering* gjelder likestillingsloven, diskrimineringsloven *om etnisitet, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og diskrimineringsloven om seksuell orientering.*

3. I lov 6. juni 2003 nr. 38 om bustadbyggjelag skal § 1-4 lyde:

§ 1-4 *Forbod mot diskriminering*

I vedtektene kan det ikkje setjast vilkår for å vere andelseigar som tek omsyn til kjønn, *etnisitet*, *religion, livssyn*, *nedsett funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk.* Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller ha vekt ved tildeling av bustad. *Ved diskriminering* gjeld likestillingsloven, diskrimineringsloven *om etnisitet, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og diskrimineringsloven om seksuell orientering.*

4. I lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag skal § 1-5 lyde:

§ 1-5 *Forbod mot diskriminering*

I vedtektene kan det ikkje setjast vilkår for å vere andelseigar som tek omsyn til kjønn, *etnisitet*, *religion, livssyn, nedsett funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk.* Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller brukar eller ha vekt ved bruk av forkjøpsrett. *Ved diskriminering* gjeld likestillingsloven, diskrimineringsloven *om etnisitet, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og diskrimineringsloven om seksuell orientering.*

5. I lov 10. juni 2005 nr. 40 om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda gjøres følgende endringer:

§ 1 andre ledd skal lyde:

Ombudet og nemnda skal føre tilsyn med og medvirke til gjennomføringen av følgende lover:

1. *Likestillingsloven,* hvis ikke annet fremgår av denne loven.
2. *Diskrimineringsloven om etnisitet,* hvis ikke annet fremgår av denne loven.
3. *Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven,* hvis ikke annet fremgår av denne loven.
4. *Diskrimineringsloven om seksuell orientering, hvis ikke annet fremgår av denne loven.*
5. *Arbeidsmiljøloven* kapittel 13, med unntak av § 13-1 tredje ledd og § 13-9.
6. *Eierseksjonsloven* § 3 a annet ledd.
7. *Husleieloven* § 1-8 annet ledd.
8. *Budstadbyggjelagslova* § 1-4 annet ledd.
9. *Burettslagslova* § 1-5 annet ledd.

§ 3 første ledd skal lyde:

Ombudet skal arbeide for å fremme reell likestilling uavhengig av kjønn, nedsatt funksjonsevne, *etnisitet, religion, livssyn, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk* på alle samfunnsområder. På arbeidslivets område skal ombudet også arbeide for å fremme likebehandling uavhengig av politisk syn, medlemskap i *arbeidstakerorganisasjon og* alder.

§ 5 første ledd skal lyde:

Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal bestå av en leder, en nestleder og *åtte* øvrige medlemmer. Det skal i tillegg være *seks* varamedlemmer. Nemnda inndeles i to avdelinger. Lederen og nestlederen deltar i *hver sin avdeling.*

6. I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. gjøres følgende endringer:

§ 13-1 skal lyde:

§ 13-1 *Forbud mot diskriminering*

(1) Direkte og indirekte diskriminering på grunn av politisk syn, medlemskap i *arbeidstakerorganisasjon eller* alder er forbudt.

(2) Trakassering og instruks om å diskriminere personer av grunner nevnt i første ledd anses som diskriminering.

(3) Bestemmelsene i dette kapittel gjelder tilsvarende ved diskriminering av arbeidstaker som arbeider deltid eller er midlertidig ansatt.

(4) Ved diskriminering på grunn av kjønn gjelder likestillingsloven.

(5) Ved diskriminering på grunn av *etnisitet*, *religion* og livssyn gjelder diskrimineringsloven *om etnisitet*.

(6) Ved diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne gjelder diskriminerings- og tilgjengelighetsloven.

(7) Ved diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk gjelder diskrimineringsloven om seksuell orientering.

§ 13-4 skal lyde:

§ 13-4 Innhenting av opplysninger ved ansettelse

(1) Arbeidsgiver må ikke i utlysing etter nye arbeidstakere eller på annen måte be om at søkerne skal gi opplysninger *om hvordan* de stiller seg til politiske spørsmål eller om de er medlemmer av arbeidstakerorganisasjoner. Arbeidsgiver må heller ikke iverksette tiltak for å innhente slike opplysninger på annen *måte.*

(2) Forbudet i første ledd gjelder ikke dersom innhenting av opplysninger om hvordan søkerne stiller seg til politiske spørsmål eller om de er medlemmer av arbeidstakerorganisasjon er begrunnet i stillingens karakter eller det inngår i formålet for vedkommende virksomhet å fremme bestemte politiske syn og arbeidstakerens stilling vil være av betydning for gjennomføringen av *formålet*. *Dersom* slike opplysninger vil bli krevet, må dette angis i utlysingen av stillingen.

(3) Arbeidsgiver kan heller ikke innhente opplysninger som angitt i likestillingsloven § 18, diskrimineringsloven om etnisitet § 17 og diskrimineringsloven om seksuell orientering § 16.

§ 13-9 første ledd skal lyde:

(1) Den som er blitt diskriminert i strid med *§ 13-1* kan kreve oppreisning *og erstatning uavhengig av om arbeidsgiveren kan bebreides for diskrimineringen. Erstatningen skal dekke økonomisk tap som følge av diskrimineringen. Oppreisning for ikke-økonomisk skade fastsettes til det som er rimelig ut fra skadens omfang og art,* partenes forhold og omstendighetene for øvrig.

§ 13-9 andre ledd oppheves.

§ 13-9 tredje ledd blir nytt andre ledd.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovenes overskrifter og lovene i sin helhet.

Votering:

Lovenes overskrifter og lovene i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtakene vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Under debatten har Hans Frode Kielland Asmyhr satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Jordskiftelova § 7-11 første ledd skal lyde:

Den som ankar ei jordskifteavgjerd, skal betale et gebyr for behandling i lagmannsretten etter lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr §§ 11 og 12. Den som anker skal bere kostnaden med ankebehandlinga. Er det anke over fleire avgjerder etter § 6-23 samtidig, og førstelagmannen fastset at ankene skal behandlast som éi sak, skal det berre betalast eitt gebyr, men høgste alternative gebyrsats skal nyttast. I slike høve skal gebyret fordelast mellom dei som har anka etter høvetal. Dersom ankebehandlinga fører til ei monaleg endring i jordskiftet, skal lagmannsretten dele kostnadene med ankebehandlinga etter nytten kvar part får av det nye jordskiftet.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 56 mot 44 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.59.59)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m. (jordskiftelova)

Kapittel 1. Formål, verkeområde, definisjonar, saksinnhald og sakstilknyting

I Formål, verkeområde og definisjonar

§ 1-1 *Formålet med lova*

Formålet med lova er å leggje til rette for effektiv og rasjonell utnytting av fast eigedom og ressursar til beste for eigarane, rettshavarane og samfunnet. Dette skal skje ved at jordskifteretten bøter på utenlege eigedoms- og brukstilhøve, klarlegg og fastset grenser og rettar, og behandlar skjønn og andre avgjerder etter denne og andre lover.

Lova skal òg leggje til rette for rettferdig, forsvarleg, rask, effektiv og tillitsskapande behandling av sakene gjennom offentleg rettargang for uavhengige og upartiske jordskifterettar.

§ 1-2 *Verkeområde for lova m.m.*

Lova gjeld for fast eigedom og rettar over fast eigedom,

vassdrag og sjø i heile landet, om ikkje anna er fastsett i denne eller andre lover.

Kongen kan fastsetje at lova heilt eller delvis skal gjelde for Svalbard eller Jan Mayen, og kan da fastsetje særskilde tilpassingar etter tilhøva på staden.

Lova gjeld med dei avgrensingane som følgjer av folkeretten eller av avtale med framand stat.

§ 1-3 *Definisjonar*

I denne lova tyder

a) *jordskifteområdet:* den geografiske avgrensinga av jordskiftet, jf. § 6-9 første ledd
b) *tiltaksjordskifte:* jordskifte som følgje av iverksetjing av offentlege og private tiltak, jf. § 3-2 første ledd andre punktum
c) *vernejordskifte:* jordskifte som følgje av offentleg regulering av eigarrådvelde, jf. § 3-2 første ledd tredje punktum.

II Saksinnhald og sakstilknyting

§ 1-4 *Kva det kan reisast sak om for jordskifteretten*

Jordskifteretten kan behandle krav om

a) endring i eigedomstilhøve og rettar for å skape meir tenlege tilhøve, jf. kapittel 3
b) fastsetjing av eigedomstilhøve og rettar, jf. § 4-1
c) fastsetjing av grenser, jf. §§ 4-2 og 4-3
d) skjønn og andre avgjerder etter andre lover, slik det går fram av kapittel 5 og av reglane i særlovene.

§ 1-5 *Kven som kan reise sak*

Krav om sak kan setjast fram av den som eig fast eigedom, eller har rett knytt til fast eigedom, eller av festar.

I område med reindrift etter reindriftsloven, kan distriktsstyret, jf. reindriftsloven § 43, siidastyret, jf. reindriftsloven § 52, og leiar av siidaandel, jf. reindriftsloven § 10, krevje jordskifte i dei høve som § 3-8 fjerde ledd og § 3-9 andre ledd nemner. Det same gjeld ved krav om rettsutgreiing etter § 4-1 og grensefastsetjing etter § 4-2.

Offentleg styresmakt og andre tiltakshavarar med heimel til å ekspropriere til tiltak og anlegg, kan krevje jordskifte etter kapittel 3.

Offentleg styresmakt med heimel til å regulere eigarrådvelde, kan krevje jordskifte etter kapittel 3 og grensefastsetjing etter § 4-2.

Retten til å krevje sak kan ein ikkje skrive frå seg.

Kapittel 2. Jordskifterettane

I Organisering av jordskifterettane

§ 2-1 *Jordskiftesokn (verneting)*

Kongen deler riket inn i jordskiftesokn for jordskifterettane.

§ 2-2 *Tilhøvet til domstolloven*

Domstolloven gjeld for jordskifterettane om ikkje anna er fastsett, jf. domstolloven § 2 andre ledd.

§ 2-3 *Bemanning*

Jordskifteretten skal ha ein jordskifterettsleiar som òg er jordskiftedommar, og så mange jordskiftedommarar som til kvar tid er bestemt.

Jordskifteretten skal ha teknisk personale. For teknisk personale gjeld reglane i kapittel 6 i domstolloven så langt dei høver. Domstoladministrasjonen kan skipe ei eiga eining med faglege og tekniske støttefunksjonar for jordskifterettane. Eininga kan anten vere sjølvstendig eller vere knytt til ein domstol.

Jordskifteretten kan ha minst ein jordskiftedommarfullmektig som kan utføre oppgåver på vegner av jordskiftedommaren. Domstoladministrasjonen kan gi forskrift om kva for myndigheit dommarfullmektigen skal ha, og kven som kan gi slik myndigheit til dommarfullmektigen.

Domstolloven § 19 andre ledd gjeld ved tilkalling av jordskiftedommarar.

§ 2-4 *Utdanningskrav*

Jordskiftelagdommarar, jordskiftedommarar og jordskiftedommarfullmektigar må ha jordskiftefagleg utdanning på mastergradsnivå med fagkrins fastsett av departementet.

§ 2-5 *Utval av jordskiftemeddommarar*

I kvart jordskiftesokn skal det vere eit særskilt utval av jordskiftemeddommarar. Medlemmene i utvalet skal vere kunnige i saker som jordskifteretten i jordskiftesoknet til vanleg har. Jordskifterettsleiaren fastset kor mange jordskiftemeddommarar som skal utpeikast, slik at ein kan rekne med at kvart medlem kan gjere teneste i ei sak i valperioden.

Utvalet skal utpeikast etter reglane i domstolloven om val av meddommarar. Jordskifterettsleiaren fastset kor mange det skal vere i utvalet for kvar kommune. Alle kommunar i jordskiftesoknet skal peike ut minst éin medlem av kvart kjønn til utvalet, og alltid like mange av kvart kjønn. Lagrettemedlemmer, meddommarar og skjønnsmedlemmer er ikkje fritekne for val til utvalet av jordskiftemeddommarar.

II Samansetjinga av jordskifteretten i ulike slags saker. Lovnad frå jordskiftemeddommar med meir

§ 2-6 *Samansetjinga av jordskifteretten*

Jordskifteretten skal setjast med ein jordskiftedommar.

Dersom ein part krev det eller jordskiftedommaren meiner det trengst, skal retten setjast med to jordskiftemeddommarar.

I tiltaks- og vernejordskifte skal retten setjast med to jordskiftemeddommarar. Dersom ein part krev det eller jordskiftedommaren meiner det trengst, skal retten setjast med fire jordskiftemeddommarar.

I omfattande saker kan jordskifterettsleiaren fastsetje at ein eller to varajordskiftemeddommarar og ein varajordskiftedommar skal følgje forhandlingane for å ta sete i jordskifteretten ved forfall.

Ei avgjerd om samansetjinga etter andre til fjerde ledd kan ikkje ankast.

§ 2-7 *Oppnemning av jordskiftemeddommarar*

Utan omsyn til soknegrenser skal jordskiftedommaren

nemne opp jordskiftemeddommarar og varajordskiftemeddommarar frå utvalet som er nemnt i § 2-5. Jordskiftedommaren skal nemne opp jordskiftemeddommarar som er kunnige i det saka i hovudsak gjeld. Er det nødvendig for å få jordskiftemeddommarar som er særleg kunnige på eitt eller fleire område, kan jordskiftedommaren nemne opp jordskiftemeddommarar som ikkje er med i utvalet.

Dersom ein oppnemnt jordskiftemeddommar ikkje møter eller ikkje kan gjere teneste, og heller ikkje nokon av dei oppnemnde varajordskiftemeddommarane kan møte innan rimeleg tid, kan jordskiftedommaren nemne opp ein annan jordskiftemeddommar for møtet. Ein slik jordskiftemeddommar treng ikkje høyre til utvalet.

§ 2-8 *Innprenting og lovnad*

Første gong nokon gjer teneste som jordskiftemeddommar, skal jordskiftedommaren i rettsmøte gjere jordskiftemeddommaren kjend med dei pliktene ein jordskiftemeddommar har. Jordskiftemeddommaren skal love at han vil gjere pliktene sine samvitsfullt og etter beste overtyding i denne saka, og i alle framtidige saker.

Domstoladministrasjonen fastset ordlyden i lovnaden.

Kapittel 3. Jordskifte

I Utenlege eigedomstilhøve og bruk av verkemiddel i jordskifte

§ 3-1 *Verkemiddel for å bøte på utenlege eigedomstilhøve*

Jordskifteretten kan bruke verkemidla i §§ 3-4 til 3-10 for å bøte på utenlege eigedomstilhøve slik det går fram av § 3-2. Ei jordskiftesak kan omfatte eitt eller fleire av desse verkemidla. Om jordskifteretten brukar verkemiddel etter §§ 3-4 til 3-10, kan han òg bruke verkemidla i §§ 3-11 og 3-12.

For jordskifte i bygdeallmenningar gjeld lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger § 1-4. For jordskifte i statsallmenningar gjeld lov 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane § 16 og lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift mv. i statsallmenningene § 4-2.

§ 3-2 *Utenlege eigedomstilhøve*

Jordskifteretten kan halde jordskifte etter §§ 3-4 til 3-10 dersom minst éin eigedom eller bruksrett i jordskifteområdet er vanskeleg å bruke på tenleg måte etter tida og tilhøva. Det same gjeld dersom det er grunn til å rekne med at minst éin eigedom eller bruksrett vil bli vanskeleg å bruke på tenleg måte som følgje av eit offentleg eller privat tiltak. Som offentleg tiltak skal òg reknast offentleg regulering av eigarrådvelde eller vedteken reguleringsplan med tilhøyrande omsynssone.

Jordskifteretten kan ikkje gjere andre endringar enn dei som er nødvendige for å bøte på dei utenlege eigedomstilhøva som partane har teke opp i jordskiftet.

§ 3-3 *Meir tenlege eigedomstilhøve i jordskifteområdet*

Jordskifteretten kan berre halde jordskifte etter §§ 3-4 til 3-10 for å skape meir tenlege eigedomstilhøve i jordskifteområdet.

II Verkemiddel

§ 3-4 *Ny utforming av eigedom og alltidvarande bruksrett*

Jordskifteretten kan forme ut eigedom og alltidvarande bruksrett på nytt. Bruksretten må liggje til fast eigedom.

Jordskifteretten kan påby at vassleidningar, damanlegg, kraftleidningar og liknande som står på grunn som går i byte etter første ledd, blir overførte til ny eigar. Det same gjeld bygningar.

§ 3-5 *Skiping av sameige*

Jordskifteretten kan skipe sameige mellom eigedommar dersom dette bøter på dei utenlege eigedomstilhøva på ein betre måte enn det å gi reglar om sambruk mellom eigedommar etter § 3-8 ville ha gjort.

§ 3-6 *Oppløysing av sameige og sambruk mellom eigedommar*

Jordskifteretten kan løyse opp sameige og sambruk mellom eigedommar. Oppløysinga kan vere delvis eller fullstendig.

§ 3-7 *Deling av eigedom*

Jordskifteretten kan dele og forme ut ein eigedom med tilhøyrande bruksrettar etter eit fastsett høvetal.

§ 3-8 *Reglar om sambruk (bruksordning)*

Jordskifteretten kan gi eller endre reglar for eksisterande sambruk mellom eigedommar. Jordskifteretten kan skipe sambruk og gi reglar om sambruk der det ikkje er sambruk frå før, dersom det er særlege grunnar for det. Jordskifteretten kan ordne tilhøva mellom eigar og bruksrettshavar og mellom bruksrettshavarar. Jordskifteretten kan mellom anna avgrense feltet for utøving av bruksrett, og gi reglar om bruksmåte.

Jordskifteretten kan både gi varige og mellombelse reglar.

Jordskifteretten kan gi reglar om sambruk av uteareala til eigarseksjonar. Første og andre ledd gjeld for skiping av sambruk i uteareala til eigarseksjonar.

Jordskifteretten kan gi reglar om bruken i det samiske reinbeiteområdet der det blir drive reindrift. Retten kan ikkje regulere tilhøva mellom dei som driv slik reindrift.

§ 3-9 *Pålegg om felles tiltak og pålegg om felles investeringar*

Jordskifteretten kan påleggje felles tiltak og påleggje felles investeringar i samband med bruk av eigedommar eller bruksrettar.

Jordskifteretten kan òg påleggje felles tiltak og felles investeringar mellom reindrifta og grunneigarar eller bruksrettshavarar.

§ 3-10 *Skiping av lag og fastsetjing av vedtekter. Driftsselskap*

Jordskifteretten kan skipe lag for drift eller vedlikehald når fleire skal bruke eigedom eller har bruksrett. Jordskifteretten kan òg endre eksisterande lag.

Jordskifteretten skal fastsetje vedtekter for lag han skipar. I eksisterande lag skal vedtektene endrast i den mon

endringar i bruksreglar eller endringar i laget tilseier det.

Tiltak som kan innebere stor risiko, kan berre gjennomførast av eit driftsselskap. Laget tek avgjerd om gjennomføring ved fleirtalsvedtak. Kvar av deltakarane har rett til å vere med i driftsselskapet så langt det svarar til høvetalet. Om nokon vil vere med som ikkje røysta for, skal det seiast frå så snart råd er og seinast tre veker etter at han har fått skriftleg melding om vedtaket med opplysing om denne fristen. Driftsselskapet skal svare vederlag for utnyttingsretten til laget, som fordelar dette til deltakarane etter høvetalet deira.

Når partane er samde, kan andre tiltak enn nemnt i tredje ledd første punktum gjennomførast av eit driftsselskap. Tredje ledd tredje og femte punktum gjeld tilsvarande.

§ 3-11 *Omskiping og avløysing av tidsavgrensa bruksrett og alltidvarande bruksrett som ikkje ligg til fast eigedom*

Jordskifteretten kan omskipe ein tidsavgrensa bruksrett eller ein alltidvarande bruksrett som ikkje ligg til fast eigedom, dersom bruksretten er til hinder for ei tenleg jordskifteløysing. Fører ikkje omskiping fram, kan jordskifteretten avløyse bruksretten.

Første ledd gjeld ikkje for tomtefeste eller forpakting. Første ledd gjeld heller ikkje rett som samane har til å drive reindrift etter reindriftsloven.

§ 3-12 *Avløysing av alltidvarande bruksrett som ligg til fast eigedom, og negativ servitutt*

Jordskifteretten kan avløyse ein alltidvarande bruksrett som ligg til fast eigedom, eller ein rett til å forby enkelte slag verksemd, bruk eller tilstand (negative servituttar) dersom dei er til hinder for ei tenleg jordskifteløysing.

III Grunnlaget for jordskifteløysinga

§ 3-13 *Eigedoms- og bruksrettstilhøva*

Jordskifteretten skal fastsetje eigedomsrettstilhøva og bruksrettstilhøva slik dei er.

Dersom partane er samde om heile eller delar av grunnlaget for jordskifteløysinga, kan jordskifteretten byggje på denne semja.

§ 3-14 *Kva jordskifteretten skal verdsetje*

Jordskifteretten skal verdsetje det som går i byte.

Fører jordskifteløysinga til at vederlag skal fastsetjast i pengar eller anna, skal jordskifteretten fastsetje vederlaget særskilt.

§ 3-15 *Korleis jordskifteretten skal verdsetje*

Jordskifteretten skal verdsetje det som går i byte, ut frå påreknеleg bruk.

Ved verdsetjing av skog kan verdien av standskogen dragast inn i grunnlaget for jordskiftet.

IV Jordskifteløysinga

§ 3-16 *Avgrensing av jordskifteløysinga*

Jordskifteløysinga skal ikkje gå lenger enn nødvendig for å bøte på dei utenlege tilhøva som partane har teke opp i jordskiftet.

§ 3-17 *Føresegner og løyve*

Jordskifteløysinga skal ikkje vere i strid med bindande offentlege føresegner om arealbruk.

Nødvendige offentlege løyve skal liggje føre når jordskifteretten tek avgjerd om den endelege jordskifteløysinga. Jordskifteretten kan søkje om dei løyva som trengst for å setje i verk jordskiftet.

§ 3-18 *Vern mot tap*

Jordskifteløysinga skal ikkje føre til at kostnadene eller ulempene blir større enn nytten for nokon eigedom eller bruksrett.

§ 3-19 *Korleis jordskifteretten legg ut grunn og bruksrett*

Jordskifteretten skal leggje ut grunn og bruksrettar etter §§ 3-20 til 3-26 på tenleg måte ut frå grunnlaget for jordskiftet.

Jordskifteretten skal med unntak av § 3-20 andre og tredje ledd, § 3-21, § 3-25 eller § 3-26 leggje ut grunn og bruksrettar i jordskifteområdet slik at kvar eigedom får att tilsvarande den verdien som eigedommen misser.

§ 3-20 *Utlegging av grunn og bruksrett*

Jordskifteløysinga kan gå ut på å byte grunn mot grunn, bruksrett mot bruksrett, grunn mot bruksrett og bruksrett mot grunn.

Jordskifteløysinga kan gå ut på å byte grunn eller bruksrettar mot pengar eller andre verdiar dersom det ikkje let seg gjere å leggje ut eigedommane eller bruksrettane etter første ledd.

Jordskifteretten kan bruke pengar for å kompensere for ulik opparbeidingsgrad.

§ 3-21 *Vederlag ved overføring av anlegg til vassforsyning, kraftoverføring og liknande*

Når jordskifteretten med heimel i § 3-4 andre ledd påbyd overføring av anlegg eller bygningar, kan jordskifteløysinga vere eit pengevederlag eller vederlag i andre verdiar.

§ 3-22 *Utlegging av grunn til særskilde formål*

Dersom nokon part treng grunn til særskilde formål, kan han krevje dette utlagt av sin del.

§ 3-23 *Utlegging av grunn og bruksrett som kan endre verdi*

Meiner jordskifteretten at grunn og bruksrett i jordskifteområdet kan få ei utnytting som gir stor verdiendring, bør grunn eller bruksrett ikkje skifte eigar utan at det trengst for eit tenleg jordskifte. Om grunn eller bruksrett skiftar eigar, skal jordskifteretten sjå til at verdiendring som nemnt i første punktum, blir så lik som råd er før og etter jordskiftet.

§ 3-24 *Leigeareal*

Har jordskiftet noko å seie for leigar eller ein annan

som har liknande rett, skal jordskifteretten ordne høvet mellom han og eigaren om det trengst. Jordskifteretten bør ta omsyn til leigetilhøve i jordskifteområdet.

§ 3-25 *Utjamning ved overføring av standskog*

Jordskifteretten fastset utjamningsmåten i samband med overføring av standskog. Hogst kan brukast som utjamningsmåte for standskog som står på areal som skiftar eigar, dersom trea eller flata er forsvarleg identifiserte.

§ 3-26 *Vederlag ved avløysing av rettar*

Ved avløysing av bruksrett etter § 3-11 første ledd andre punktum eller § 3-12 skal rettshavaren til vanleg få grunn eller bruksrett i staden for den bruksretten som blir avløyst. Vederlaget kan vere pengar eller andre verdiar dersom det er meir tenleg.

Ved avløysing etter § 3-11 første ledd andre punktum eller § 3-12 kan vederlaget ikkje setjast lågare enn det retten er verd for rettshavaren.

§ 3-27 *Omsyn ved pålegg om felles investeringar etter § 3-9*

Ved vurderinga av kva for investeringar som kan påleggjast etter § 3-9, skal jordskifteretten leggje vekt på den framtidige utnyttinga av eigedommane og ta omsyn til dei økonomiske evnene partane har.

§ 3-28 *Fordeling av kostnader*

Kostnader med investeringstiltak etter § 3-9 skal retten dele etter nytten kvar part har av tiltaket.

§ 3-29 *Ansvar for gjeld*

Når jordskifteretten skipar lag etter § 3-10, svarar kvar av deltakarane i laget overfor tredjemann etter partshøvet i laget.

V Fordeling av planskapt netto verdiauke

§ 3-30 *Kompetansen jordskifteretten har*

Jordskifteretten kan fordele planskapt netto verdiauke mellom eigedommar som er omfatta av ein reguleringsplan. Fordelinga kan gjerast dersom planmyndigheita med heimel i plan- og bygningsloven § 12-7 nr. 13 i reguleringsplanen har gitt føresegn om at planskapt verdiauke skal fordelast. Planmyndigheita må i reguleringsplanen ha fastsett den geografiske avgrensinga av området for fordeling.

§ 3-31 *Korleis jordskifteretten skal verdsetje*

Jordskifteretten skal verdsetje samla planskapt netto verdiauke i området for fordeling. Jordskifteretten skal verdsetje dei delane som kvar part skal ha av verdiauken. Jordskifteretten skal verdsetje alle eigedommane ut frå eigenskapane dei har til utbyggingsformål og uavhengig av kva som går fram av reguleringsplanen.

§ 3-32 *Korleis jordskifteretten skal fordele planskapt netto verdiauke*

Jordskifteretten skal fordele planskapt netto verdiauke slik at kvar eigar får den delen av den planskapte netto verdiauken som følgjer av § 3-31 andre punktum.

Jordskifteretten skal ved fordeling etter første ledd, så langt råd er, tildele ein part utbyggingsrettar på eller inntil eigedommen parten har. Når ein part får tildelt ein utbyggingsrett som ikkje ligg på eigedommen parten har, følgjer eigedomsretten den tomta som utbyggingsretten gjeld.

Dersom planskapt netto verdiauke berre utgjer ein del av ein utbyggingsrett, har delhavaren med størst del av utbyggingsretten, rett til å krevje heile utbyggingsretten tildelt til seg. Dersom ingen av delhavarane krev utbyggingsretten tildelt til seg, blir den tomta som utbyggingsretten gjeld, eit sameige mellom delhavarane. Tek ein delhavar over etter første punktum, skal andre delhavarar få oppgjer for planskapt netto verdiauke i pengar.

VI Fare for naturskade

§ 3-33 *Fare for elvebrot, skred, sandfok og liknande*

Der det er fare for elvebrot, skred, sandfok og liknande, skal jordskifteretten om det ikkje er mogleg å ta omsyn til det i sjølve jordskifteløysinga, fastsetje nødvendig førebyggingsarbeid eller andre tryggingstiltak og gi reglar om korleis kostnadene med arbeidet og vedlikehaldet skal delast. Er det ikkje teke omsyn til faren i jordskifteløysinga, skal jordskifteretten gi reglar for det tilfellet det blir skade, og først og fremst om korleis skaden skal delast.

Når det er gitt reglar etter første ledd, kan skadelidne krevje hjelp av jordskifteretten til å jamne ut skaden, om ikkje anna er fastsett og partane ikkje blir samde. For slike saker gjeld reglane i kapittel 6 så langt dei høver.

VII Andre reglar om jordskifte

§ 3-34 *Reglar for bruken av jordskifteområdet*

Jordskifteretten kan fastsetje reglar for bruken av eigedommane i jordskifteområdet som skal gjelde frå det tidspunktet saka etter § 6-19 første ledd ikkje lenger kan trekkjast utan samtykke frå jordskifteretten, og fram til jordskiftet er gjennomført.

Den som må avstå frå bruk som følgje av avgjerd etter første ledd, har krav på vederlag. Jordskifteretten fastset vederlaget.

Dersom jordskifteretten har gitt reglar om bruk etter første ledd, skal dei som har nytte av avgjerda, bere kostnadene etter nytten.

§ 3-35 *Skiping og oppmåling av nye matrikkeleiningar*

Jordskifteretten kan skipe nye matrikkeleiningar og slå saman matrikkeleiningar etter matrikkellova § 10 femte ledd, og slå saman matrikkeleiningar i samsvar med matrikkellova § 18 og forskrifter gitt med heimel i matrikkellova.

Jordskifteretten skipar og måler opp nye matrikkeleiningar som inngår i sak for jordskifteretten, om ikkje jordskifteretten fastset noko anna. Reglane i matrikkellova gjeld så langt dei høver.

§ 3-36 *Frist for iverksetjing av avgjerd*

Jordskifteretten skal i samsvar med § 6-27 setje dei fristane som trengst for å setje i verk avgjerder etter kapitlet her.

§ 3-37 *Sperretid for nytt jordskifte*

Det som før har vore under jordskifte etter §§ 3-4 til 3-12 eller etter tidlegare jordskiftelov, kan ikkje takast opp til ny jordskiftebehandling før ti år etter at det førre jordskiftet var rettskraftig avgjort.

Det er òg ein frist på ti år for behandling av nytt krav der jordskifte er nekta fordi vilkåra i §§ 3-2, 3-18 eller 3-19 ikkje var oppfylte. Er vilkåra oppfylte på eit seinare tidspunkt, kan nytt krav om jordskifte takast opp til behandling utan omsyn til tiårsfristen.

Det som før har vore under jordskifte, kan utan hinder av fristen i første ledd takast med i jordskifteområdet når jordskifteretten i ny jordskiftesak utvidar saka etter § 6-9 fjerde ledd.

Første ledd gjeld ikkje når for eksempel skred, elvebrot, anlegg av offentlege vegar og kjøp av tilleggsjord gjer at det ikkje lenger er naturleg å sjå området som tidlegare skifta.

Kapittel 4. Rettsutgreiing og grensefastsetjing og anna

§ 4-1 *Rettsutgreiing*

Jordskifteretten kan fastsetje innhaldet i rettar og eigedomstilhøve som eiga sak

a) i sameige
b) i område der det er sambruk mellom eigedommar eller uklart om det er sambruk
c) ved registrering av uregistrert jordsameige
d) i område med reindrift i det samiske reinbeiteområdet
e) i område der det er sambruk av uteareala som ligg til eigarseksjonar.

§ 4-2 *Grensefastsetjing*

Jordskifteretten kan fastsetje grenser for fast eigedom og rettar som eiga sak, mellom anna grenser for

a) grunneigedom, jf. matrikkellova § 5 første ledd bokstav a
b) anleggseigedom, jf. matrikkellova § 5 første ledd bokstav b
c) uteareal som inngår i eigarseksjon, jf. matrikkellova § 4 første ledd siste punktum
d) jordsameige, jf. matrikkellova § 5 første ledd bokstav d
e) festegrunn, jf. matrikkellova § 5 første ledd bokstav e
f) offentleg regulering av eigarrådvelde
g) samisk reinbeite.

Jordskifteretten skal merkje og koordinatfeste grenser etter § 6-29.

§ 4-3 *Andre reglar om grensefastsetjing*

Jordskifteretten kan i sak etter § 4-2 ta avgjerd om gjerdehald for den grensestrekninga som er til behandling. Når retten tek ei slik avgjerd, gjeld § 3-34 så langt det høver.

Jordskifteretten kan justere grenser etter matrikkellova § 16.

For fastsetjing av grenser for bygdeallmenning eller statsallmenning, gjeld lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger § 1-4 og lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift m.v. i statsallmenningene § 4-2.

Jordskifteretten kan fastsetje slike grenser som er nemnde i lov 15. mars 1940 nr. 3 om vassdragene §§ 2, 3 og 4.

Jordskifteretten set i verk grensemerking i terrenget, koordinatfesting og kartlegging etter finnmarksloven § 45.

Dersom avgjerd etter første til fjerde ledd eller §§ 4-1 og 4-2 fører til at det må registrerast eit nytt jordsameige, eller til at umatrikulert grunneigedom eller festegrunn skal matrikulerast, gjeld § 3-35.

§ 4-4 *Tvist om underliggjande rettshøve*

Dersom det i sak om rettsutgreiing eller grensefastsetjing er tvist om grenser, eigedomsrett, bruksrett eller anna, skal jordskifteretten etter krav frå ein part, avgjere tvisten når det trengst for å avgjere saka.

Kapittel 5. Skjønn og andre avgjerder etter andre lover

§ 5-1 *Skjønn i samband med tiltaksjordskifte og vernejordskifte*

Jordskifteretten held skjønn i samband med tiltaksjordskifte og vernejordskifte. Dette gjeld ikkje slike jordskifte i vassdrag.

§ 5-2 *Skjønn i samband med jordskifte som følgje av tiltak fastsett av jordskifteretten i vassdrag*

Jordskifteretten held skjønn til fastsetjing av erstatninga eigedommar utanfor jordskifteområdet skal ha som følgje av tiltak etter § 3-9.

§ 5-3 *Skjønn og andre avgjerder etter andre lover i samband med sak for jordskifteretten*

Jordskifteretten held skjønn og tek andre avgjerder i samband med sak for jordskifteretten etter

a) lov 14. juni 1912 nr. 1 om anlæg av taugbaner og løipestrenger mv. § 8, når det er nødvendig av omsyn til jordskiftet
b) lov 5. mai 1961 om grannegjerde
c) lov 16. juni 1961 nr. 12 om ymse beitespørsmål §§ 7, 9 og 14
d) lov 21. juni 1963 nr. 23 om vegar kapittel VII
e) lov 29. november 1968 um særlege råderettar over framand eigedom
f) lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann § 31 tredje ledd bokstav c, og
g) lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift.

§ 5-4 *Skjønn og andre avgjerder etter andre lover som eiga sak*

Jordskifteretten held skjønn og tek andre avgjerder som eiga sak etter dei lovene som er nemnde i § 5-3. Første punktum gjeld ikkje sak etter lov 14. juni 1912 nr. 1 om anlæg av taugbaner og løipestrenger mv. § 8.

§ 5-5 *Avtaleskjønn som eiga sak*

Jordskifteretten kan òg halde skjønn i andre tilfelle enn dei som er nemnde i §§ 5-1 til 5-4, dersom partane er samde om det.

§ 5-6 *Skjønn og andre avgjerder i samband med sak for jordskifteretten skilt ut som eiga sak*

Jordskifteretten kan bestemme at skjønn og andre avgjerder etter §§ 5-1 til 5-3, skal behandlast som eiga sak. Første punktum gjeld ikkje sak etter lov 14. juni 1912 nr. 1 om anlæg av taugbaner og løipestrenger mv. § 8.

§ 5-7 *Behandlinga av saker etter kapittel 5*

Kapitla 1, 2, 6 og 8 gjeld så langt dei høver for skjønn og andre avgjerder som jordskifteretten held eller tek etter §§ 5-1 til 5-3. I tillegg gjeld § 7-1 andre ledd og § 7-10. Reglane for rettslege skjønn i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker gjeld så langt kapittel 1, 2, 6 og 8 ikkje har reglar om behandlinga. I tillegg gjeld reglane i dei lovene som er nemnde i § 5-3, for behandlinga.

Avgjerder som jordskifteretten tek som eiga sak etter §§ 5-4 til 5-6, følgjer reglane for rettsleg skjønn i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker. I tillegg gjeld reglane i dei lovene som er nemnde i § 5-3, for behandlinga.

§ 5-8 *Tvist*

Jordskifteretten avgjer under forretninga tvist om retten til og vilkåra for å fremje skjønn eller andre saker etter kapittel 5, og tvist om kva som skal vere emne for skjønn eller anna avgjerd.

Jordskifteretten avgjer under forretninga tvist om retten til og vilkåra for ekspropriasjon og tvist om kva som skal eksproprierast.

Dersom det i skjønn etter § 5-1 første punktum er tvist om eit underliggjande rettshøve om grenser, eigedomsrett eller anna innan jordskifteområdet og som det er nødvendig å ta stilling til for at saka skal kunne avgjerast, skal jordskifteretten etter krav frå ein part, avgjere dette. Jordskifteretten kan som del av skjønn i samband med vernejordskifte etter § 5-1 første punktum, avgjere om det skal ytast erstatning for den råderettsavgrensinga som følgjer av den offentlege reguleringa av eigarrådvelde.

Kapittel 6. Reglar om saksbehandling

I Tilhøvet til tvisteloven og lov om skjønn og ekspropriasjonssaker

§ 6-1 *Saksbehandlinga og tilhøvet til tvisteloven og lov om skjønn og ekspropriasjonssaker*

Reglane om saksbehandling i dette kapitlet gjeld for jordskiftesak etter kapittel 3, rettsutgreiing og grensefastsetjing etter kapittel 4, og skjønn og andre avgjerder etter §§ 5-1 til 5-3 i samband med sak for jordskifteretten.

Desse delane, kapitla og paragrafane i tvisteloven gjeld slik det går fram av paragrafane i lova her, og elles så langt dei høver:

a) Kapittel 2, 3 og 8, § 9-6 første og andre ledd, tredje ledd første og andre punktum og fjerde ledd, §§ 9-10 og 9-13 til 9-17, §10-5 første og andre ledd, kapittel 11, § 12-1 første til tredje ledd, § 13-1 andre og og tredje ledd, §§ 13-3 og 13-4, kapittel 13 II, kapittel 14, § 15 første ledd bokstav b, §§ 15-6 til 15-8, kapittel 16, I, II og III, §16-18, kapittel 17, §§ 18-1 og 18-2, kapittel 19 og 20, femte del og sjette del.

Lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker gjeld for behandlinga av skjønn og andre avgjerder som eiga sak etter §§ 5-4 til 5-6, jf. § 5-7 andre ledd.

II Førebuing av saka

§ 6-2 *Krav om sak*

Sak kan reisast ved skriftleg krav til jordskifteretten. Saka kan reisast munnleg, og kravet kan setjast opp som prosesskriv i samsvar med tvisteloven § 12-1 andre ledd. Kravet skal vere underskrive.

Så langt råd er skal det nemnast i kravet

a) kva eigedommar saka gjeld
b) namnet og adressa til partane, representantane og prosessfullmektigane
c) om det trengst meddommarar, og om dei bør ha særskild kunnskap, jf. § 2-7
d) kva parten vil oppnå med kravet, og
e) kva bevis som vil bli førte, og annan dokumentasjon.

Kravet skal utformast slik at det gir grunnlag for ei forsvarleg behandling av saka. Innhaldet i kravet må vere slik at dei andre partane kan ta stilling til kravet, og førebu saka. Kravet skal dessutan gi retten grunnlag for å vurdere om han kan behandle saka. Kravet skal om mogleg vise det geografiske området det gjeld på eit kart. Gjeld kravet jordskifte etter kapittel 3, skal det gå fram av kravet kva for utenlege eigedomstilhøve ein krev at retten skal bøte på.

§ 6-3 *Kvar krav om sak skal setjast fram (verneting)*

Krav om sak skal setjast fram for jordskifteretten i det jordskiftesoknet der eigedommen ligg. Dersom eigedommen ligg i fleire sokn eller det er uvisst i kva for eit sokn eigedommen ligg, kan kravet setjast fram for ein jordskifterett i eit av sokna.

Dersom det er sett fram krav for ein rett som ikkje har domsmakt på staden der eigedommen ligg, skal retten overføre saka til ein jordskifterett med slik domsmakt. Har fleire rettar domsmakt på staden, kan den som set fram kravet, velje jordskifterett.

For overføring av ei sak til ein annan jordskifterett etter søknad frå ein part eller etter tiltak frå retten sjølv, gjeld domstolloven § 38.

§ 6-4 *Avgjerd om vilkåra for å reise sak er til stades*

Når kravet kjem inn til jordskifteretten, skal retten undersøkje om vilkåra for å behandle saka er til stades.

Har kravet manglar som kan bøtast på, skal retten gi rettleiing og setje frist for retting etter § 6-16.

Avgjerd om vilkåra for sak er til stades eller ikkje, skal jordskifteretten ta så snart det er grunnlag for det.

Jordskifteretten skal føre inn i rettsboka at behandlinga av ei jordskiftesak har teke til.

§ 6-5 *Merknader til kravet*

Jordskifteretten skal forkynne kravet for dei andre partane og be dei komme med sitt syn. Partane bør seie si meining om kravet og gi dei opplysingane dei har. Dei bør nemne dei bevisa som vil bli førte, og vise til den doku-

mentasjonen dei byggjer på. Merknadene treng ikkje gå lenger enn det som er nødvendig for å gi eit tilstrekkeleg grunnlag for den vidare saksførebuinga.

Dersom nokon av partane vil ha meddommarar i det første rettsmøtet i saka, må merknadene innehalde krav om det.

Til vanleg skal merknadene vere skriftlege, men munnlege merknader kan setjast opp skriftleg av retten i samsvar med tvisteloven § 12-1 andre ledd.

Frist for merknader skal normalt ikkje vere kortare enn tre veker.

§ 6-6 *Aktiv saksstyring og planlegging*

Jordskifteretten skal aktivt og planmessig styre saksførebuinga og saka for å oppnå rask, prosessøkonomisk og forsvarleg behandling. Tvisteloven § 11-6 gjeld så langt han høver for plikta jordskifteretten har til å styre saka aktivt.

Etter drøfting med partane skal retten lage ein plan for behandlinga av saka. Planen skal gi retten og partane oversikt over saksgangen, når viktige avgjerder i saka må takast, og når retten ser for seg at saka kan avsluttast. Retten skal halde partane orienterte om eventuelle endringar i planen.

§ 6-7 *Saksførebuande rettsmøte*

Jordskifteretten kan kalle partane inn til saksførebuande rettsmøte på alle steg i saka. Slike rettsmøte kan vere fjernmøte, jf. tvisteloven § 13-1 andre og tredje ledd.

Saksførebuande rettsmøte kan setjast med jordskiftedommaren som einedommar.

§ 6-8 *Merknader til avgjerder om saksbehandlinga*

Partane skal få høve til å uttale seg om tilhøve som har noko å seie for avgjerder om saksbehandlinga. Ein part må setje fram motsegner mot prosesshandlingar så snart han kan.

Elles gjeld tvisteloven § 9-6 så langt han høver for retten partane har til å uttale seg og setje fram motsegner, og for avgjerdene jordskifteretten tek om saksbehandlinga. Tvisteloven § 9-6 tredje ledd siste punktum gjeld likevel ikkje.

§ 6-9 *Sakleg og geografisk avgrensing av saka*

Jordskifteretten skal gjere ei sakleg og geografisk avgrensing av saka i samsvar med det eller dei krava som reisast, og som partane har fått ytre seg om.

Retten kan setje ein frist for partane til å fremje krav om den saklege eller geografiske avgrensinga av saka. Krav som er sette fram etter denne fristen, skal avvisast dersom retten ikkje finn gode grunnar for krava. Det skal mellom anna takast omsyn til kva dei andre partane meiner om krava, og om saka vil bli mykje forseinka.

Retten skal ta avgjerd om avgrensinga så snart det er grunnlag for det.

Om retten meiner det må til for å bøte på dei utenlege eigedomstilhøva i eit jordskifteområde, kan han av eige tiltak gå utanom den geografiske avgrensinga i dei krava som er reiste, og ta med attverande delar av dei eigedommane som jordskiftet gjeld. Jordskifteområdet kan likevel ikkje utvidast meir enn det som trengst for å få løyst saka slik ho er sakleg avgrensa etter dei krava som er reiste.

III Rettsmøte

§ 6-10 *Innkalling til rettsmøte*

Jordskifteretten fastset når saka skal behandlast. Retten skal forkynne innkalling til det første ordinære rettsmøtet for alle saka vedkjem. Namna til medlemmene av retten skal stå i innkallinga. Innkallingsfristen skal vere minst to veker.

Til dei andre rettsmøta skal retten forkynne innkalling for partar som er pålagde å møte personleg, og forkynne når det skal reknast som fråvær i saka om parten ikkje møter. Elles skal partane få slikt varsel som retten finn høveleg.

Partar med advokat som prosessfullmektig skal kallast inn ved advokaten. Parten skal varslast med kopi av innkallinga. Har jordskifteretten pålagt ein part plikt til å møte personleg, skal innkallinga forkynnast for parten personleg sjølv om han har advokat.

Er det uklart kven som er eigar eller som har ein rett, eller meiner jordskifteretten det trengst av andre grunnar, kan det kallast inn med kunngjering i eitt eller fleire lokalblad og med oppslag. Det skal gå minst seks veker frå kunngjeringa til jordskifteretten held rettsmøtet.

Tvisteloven § 13-3 gjeld for innkalling av vitne og sakkunnige til rettsmøte.

§ 6-11 *Møte- og forklaringsplikt*

Partar, vitne og sakkunnige som blir kalla inn i samsvar med § 6-10, har plikt til å møte og gi forklaring etter nærare reglar i § 6-15.

Tvisteloven § 13-4 gjeld for spørsmålet om gyldig fråvær frå rettsmøte. Ved fråvær ved behandling av tvist, gjeld tvisteloven § 16-10.

§ 6-12 *Saksbehandlinga i rettsmøte*

Jordskifteretten skal sørgje for at forhandlingane i rettsmøte går føre seg på tenleg måte. Forhandlingane skal skje konsentrert og forsvarleg utan tidsspille for retten, partane, vitne og sakkunnige. Rettsmøte kan haldast som fjernmøte etter tvisteloven § 13-1 andre og tredje ledd.

Forhandlingane i rettsmøte er munnlege, og bevisa skal førast direkte for retten.

For saksbehandlinga gjeld elles reglane om hovudforhandlinga i tvisteloven §§ 9-13 til 9-17 så langt dei høver ved behandlinga av tvist om grenser, eigedomsrett, rettar og anna.

§ 6-13 *Rettsbok*

Jordskifteretten skal føre rettsbok i rettsmøte. Reglane i tvisteloven kapittel 13 II gjeld så langt dei høver.

Partane skal ha tilgang til rettsboka.

IV Generelle reglar

§ 6-14 *Grunnlaget for avgjerdene*

Jordskifteretten skal ta avgjerdene sine på grunnlag av behandlinga i rettsmøte, dokumenta i saka, andre bevis og merknader frå partane etter §§ 6-21 og 6-22.

Retten kan ikkje byggje avgjerdene på faktiske tilhøve partane ikkje har hatt oppmoding til å gi merknader om.

Dersom retten likevel vil gjere dette, må retten gi partane rettleiing etter § 6-16, og om nødvendig fortsetje behandlinga etter tvisteloven § 9-17 andre ledd, for å få eit forsvarleg avgjerdsgrunnlag.

§ 6-15 *Bevis*

Partane skal sørgje for at saka blir rett og fullstendig opplyst. Dei skal greie ut om saka og tilby dei bevisa dei har. Dei har plikt til å gi forklaringar og bevistilgang.

Kvar part skal òg opplyse om viktige bevis som parten ikkje har hand om, og som parten ikkje har grunn til å rekne med at andre partar er kjende med.

Pliktene etter første og andre ledd gjeld anten beviset er til støtte for parten sjølv eller for dei andre partane.

Jordskifteretten kan sørgje for bevisføring om ikkje partane set seg imot det. Retten er ikkje bunden av argumentasjonen partane har om bevis.

Retten kan nytte sakkunnig hjelp i særskilde spørsmål når han meiner det trengst.

Reglane i tvisteloven femte del (kapittel 21 til 28) gjeld så langt dei høver for bevisføringa i jordskifteretten.

§ 6-16 *Rettleiing og retting*

Jordskifteretten skal rettleie partane om reglar og rutinar for saksbehandlinga og andre formelle tilhøve som dei må kjenne til for å ta vare på interessene sine i saka. Retten skal søkje å førebyggje feil og skal gi rettleiing slik at feil kan rettast.

Retten skal gi rettleiing til partane slik at saka kan få ei rett avgjerd ut frå dei faktiske tilhøva og dei aktuelle reglane.

Retten skal ta særleg omsyn til det behovet som partar utan prosessfullmektig har for rettleiing.

Retten må gi rettleiinga på ein måte som ikkje svekkjer tilliten til at han er upartisk. Retten kan ikkje gi partane råd om standpunkt i tvistespørsmål, eller om kva prosesshandlingar dei bør setje i verk.

Elles gjeld tvisteloven § 11-5 for rettleiing av partane.

Tvisteloven § 16-5 gjeld for retting av feil. Retten kan mellom anna setje frist for retting.

§ 6-17 *Minneleg løysing av saker for jordskifteretten*

Jordskifteretten skal på eit kvart steg i saka vurdere om mekling kan føre til minneleg løysing.

Mekling skal skje ved at retten i rettsmøte eller gjennom annan kontakt med partane søkjer å leggje grunnlaget for ei minneleg løysing. Under meklinga skal retten ikkje halde møter med kvar part for seg eller ta imot opplysningar som ikkje kan gjerast kjende for alle partar. Retten kan ikkje komme med løysingsforslag, råd eller synspunkt som kan svekkje tilliten til at retten er upartisk.

§ 6-18 *Rettsmekling*

Tvisteloven kapittel 8 II gjeld så langt det høver for rettsmekling i tvist om grenser, eigedomsrett, rettar og anna for jordskifterettane.

Blir partane samde, kan resultatet av meklinga fastsetjast ved rettsforlik etter § 6-26.

Teknisk personale som nemnt i § 2-3 andre ledd første punktum kan vere rettsmeklarar. Dersom meklinga ikkje fører fram, kan teknisk personale likevel delta i det vidare tekniske arbeidet med saka, om ikkje partane krev at nytt personale tek over dette arbeidet.

Retten skal merkje, koordinatfeste, rapportere og tinglyse resultatet av rettsmeklinga etter §§ 6-29, 6-30 og 6-31.

§ 6-19 *Trekking av krav*

Når det er ført inn i rettsboka at behandlinga av eit jordskifte har teke til, kan rekvirenten berre trekkje krav om jordskifte dersom retten samtykkjer.

Krav om grensefastsetjing og rettsutgreiing kan trekkjast fram til retten tek avgjerd ved dom etter § 6-23. Tvisteloven § 18-4 gjeld ikkje.

§ 6-20 *Delvis avslutting av sakene*

Retten kan avslutte delar av sak. Kvar del som blir avslutta for seg, skal reknast som ei eiga sak med omsyn til fullføring, overprøving og ny behandling.

V Forslag til jordskifteavgjerd og fastsetjing av grenser, rettar og anna

§ 6-21 *Forslag til jordskifteavgjerd*

Jordskifteretten skal utarbeide forslag til jordskifteavgjerd, og forslaget skal leggjast skriftleg fram for partane.

Før forslaget blir utarbeidd, skal retten gi partane høve til å uttale seg. Partane skal òg få høve til å uttale seg om dei merknadene til forslaget som kjem inn.

Fristen for å uttale seg skal normalt ikkje vere kortare enn to veker.

Forslaget skal behandlast i rettsmøte. Dersom jordskifteretten meiner det held, og ingen av partane set seg imot det, kan forslaget behandlast skriftleg.

§ 6-22 *Forslag til fastsetjing av grenser, rettar og anna*

Dersom det ikkje er tvist mellom partane, skal jordskifteretten utarbeide forslag til fastsetjing av grenser, eigedomsrett, rettar eller anna, og forslaget skal leggjast skriftleg fram for partane.

Før forslaget blir utarbeidd, skal retten gi partane høve til å uttale seg. Partane skal òg få uttale seg om dei merknadene til forslaget som kjem inn.

Forslaget skal byggje på det partane er samde om.

Forslaget skal forkynnast for partane.

Fristen for å uttale seg skal normalt ikkje vere kortare enn to veker.

Forslaget skal behandlast skriftleg, om ikkje retten eller nokon av partane meiner det er nødvendig med behandling i rettsmøte.

VI Rettslege avgjerder og rettsforlik

§ 6-23 *Avgjerdsformer*

Ved dom tek jordskifteretten avgjerd om grenser, eigedomsrett, rettar og anna.

Ved orskurd tek retten avgjerd

a) når ei sak skal avvisast fordi formelle vilkår for å ta opp saka ikkje er oppfylte
b) når ei sak av andre grunnar blir avslutta utan realitetsavgjerd
c) ved tvist om bevis

d) når det er fastsett i lov at retten skal bruke orskurd.

Avgjerd om saksbehandlinga skal treffast som vedtak når det ikkje i lov er fastsett at avgjerda skal vere orskurd.

Ved jordskifteavgjerd tek retten avgjerd om

a) vilkåra for jordskifte i §§ 3-2, 3-3 og 3-18 er oppfylte eller ikkje
b) sakleg og geografisk avgrensing av saka, verdsetjing av det som skal gå i byte i jordskiftet, val av trasé for vegar og anna undervegs i saka
c) utsett merking og måling
d) skjønn og andre avgjerder etter andre lover etter kapittel 5 i samband med sak for jordskifteretten
e) reglar som etter § 3-34 skal gjelde for ei viss tid
f) fordeling av planskapt netto verdiauke etter § 3-30
g) sakskostnader etter § 7-6, og
h) den endelege jordskifteløysinga.

Om ei avgjerd er teken i feil form, har det ingenting å seie for rettsverknadene eller for prøving av avgjerda. Ved bruk av rettsmiddel etter kapittel 8 skal ein følgje reglane for den avgjerda som retten skulle ha brukt.

§ 6-24 *Innhaldet i avgjerdene*

I avgjerdene skal dette nemnast: namnet på domstolen, medlemmene av retten, partane, saksnummeret, kva for avgjerd som er teken, og tid og stad for avseiinga av avgjerda.

Avgjerdene skal vere skriftlege og underskrivne av medlemmene av retten.

Når det er meir enn ein dommar i ei sak, skal det gå fram om avgjerda er samrøystes. Ved dissens skal det gå fram kva dissensen gjeld, og kven som har dissentert.

Dom og orskurd skal grunngivast i samsvar med tvisteloven § 19-6 fjerde ledd.

Jordskifteavgjerder skal ha ei grunngiving som inneheld

a) heimelen for avgjerda
b) ei framstilling av kva avgjerda gjeld
c) ei framstilling av dei tilhøva som har hatt mest å seie for avgjerda
d) eventuelle påstandar frå partane, med påstandsgrunnlag, og
e) dei vurderingane retten har lagt til grunn for avgjerda.

Jordskifteavgjerder skal ha ei slutning som nøyaktig viser kva avgjerda går ut på. Jordskifteavgjerd med endeleg jordskifteløysing skal ha ei slutning som inneheld alt som må til for å setje i verk dei endringane som ligg i jordskifteløysinga.

Avgjerdene skal innehalde fordeling av kostnadene etter reglane i kapittel 7, så framt retten ikkje meiner at kostnadene skal fordelast i ei anna avgjerd seinare i saka.

§ 6-25 *Avseiing av avgjerd. Melding om avgjerd*

For avseiing av avgjerder etter § 6-23 gjeld tvisteloven § 19-4. Jordskifteavgjerd undervegs i saka kan likevel omgjerast fram til saka avsluttast, når særlege grunnar gjer at avgjerda ikkje kan bli ståande.

Partane skal få melding om avgjerder under saksgangen. Avgjerder som setjast til påanking, skal forkynnast. Elles gjeld tvisteloven § 19-5 så langt det høver for melding om avgjerder.

§ 6-26 *Rettsforlik*

Partane kan berre gjere rettsforlik for jordskifteretten i slike spørsmål som retten elles kan avgjere ved dom etter § 6-23 første ledd.

Eit rettsforlik skal førast i rettsboka. Partane og jordskifteretten skal skrive under på rettsforliket.

Retten ser til at forliket nøyaktig viser det partane er samde om. Skal forliket kunne fullbyrdast må retten fastsetje ein oppfyllingsfrist. Før partane gjer forlik skal dei orienterast om verknaden av rettsforlik, jf. tvisteloven § 19-11 tredje ledd.

Dersom rettsforliket ikkje seier noko om fordeling av sakskostnader, skal retten avgjere fordelinga når partane krev det.

Elles gjeld reglane i tvisteloven §§ 19-11 og 19-12 så langt dei høver.

§ 6-27 *Frist for iverksetjing av endeleg jordskifteløysing*

Endeleg jordskifteløysing etter § 6-23 fjerde ledd bokstav h skal innehalde frist for overgang til nye eigedomstilhøve og andre fristar som trengst for å setje i verk endringane i jordskiftet. Utan samtykke frå alle som endringane gjeld, må det ikkje setjast kortare frist enn ein månad rekna frå forkynninga. Fristen skal ikkje vere lengre enn det som trengst for å setje i verk ei avgjerd. Berre i særlege tilfelle kan ein frist setjast til meir enn fem år. Ein frist kan aldri vere lengre enn ti år.

Etter søknad kan jordskifteretten gi utsetjing med å gjennomføre tiltak dersom det blir bevist at det er uråd å gjennomføre tiltaket til fastsett tid, og vedkommande ikkje er skuld i eller rår for det. Om utsetjinga vil vere til skade for nokon av dei andre partane, skal jordskifteretten fastsetje vederlag for skaden.

Jordskifteretten kan etter søknad forlengje fristar for gjennomføring av felles tiltak, sjølv om vilkåra i andre ledd første punktum ikkje er oppfylte.

§ 6-28 *Tvangskraft og rettskraft*

For rettskraft og fullbyrding av avgjerdene jordskifteretten tek gjeld reglane i tvisteloven §§ 19-13 til 19-16 så langt dei høver.

§ 6-29 *Merking og koordinatfesting av grenser*

Jordskifteretten skal så langt råd er merkje og koordinatfeste grenser som blir fastsette i jordskifte. Det same gjeld for grenser som er fastsette ved dom.

Retten kan utsetje varig merking til saka er avslutta og alle avgjerder har fått rettskraft, dersom retten meiner at særlege grunnar talar for det. Retten fastset korleis kostnadene med det endelege grensearbeidet skal dekkjast.

Departementet kan gi forskrift om utforming av grensemerke.

VII Rapportering og tinglysing

§ 6-30 *Rapportering til matrikkelmyndigheita*

Jordskifteretten skal rapportere til matrikkelmyndig-

heita om at det er sett fram krav om sak, og om resultatet av saka.

§ 6-31 *Tinglysing*

Så snart alle avgjerder har fått rettskraft, skal jordskiftedommaren sørgje for at eit utdrag av rettsboka blir tinglyst. Alt av varig verdi skal vere med i utdraget.

Før saka er rettskraftig avgjord og om jordskiftedommaren finn grunn til det, kan melding om reglar i medhald av § 3-34, avgjerd etter § 8-2 tredje ledd og avgjerd om anna som gjeld rettshøva i jordskifteområdet, tinglysast på dei eigedommane det gjeld. Det same gjeld når eit avslutta jordskifte ikkje får rettskraft på grunn av anke.

Kapittel 7. Sakskostnader og gebyr

I Sakskostnader

§ 7-1 *Sakskostnader*

For sak etter kapittel 3 og 4 skal partane betale

a) gebyr etter §§ 7-2 til 7-5
b) godtgjering til jordskiftemeddommarar etter domstolloven § 105 a
c) kostnader til grensemerke
d) godtgjering til ekstrahjelp til verdsetjing etter § 3-14 og til måling og merking av grenser etter §§ 4-2 og 6-29
e) godtgjering til rettstolkar og til sakkunnige oppnemnd av retten etter lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse
f) kostnader til utskrifter eller kopiar av tinglyste dokument eller dokument frå statsarkivet som jordskifteretten hentar inn på vegner av partane
g) sideutgifter etter rettsgebyrloven § 2 andre ledd.

For skjønn og andre avgjerder i samband med jordskifte gjeld reglane om sakskostnader i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker.

Lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr gjeld slik det går fram av lova her, eller så langt ho høver.

II Gebyr

§ 7-2 *Inngangsgebyr*

Den som krev sak skal betale fem gonger rettsgebyret for krav om sak etter kapittel 3 eller 4. Det same gjeld for krav om utviding av sak etter at jordskifteretten har avgrensa saka sakleg og geografisk, jf. § 6-9.

Dersom kravet blir avvist eller trekt før realitetsbehandling, skal inngangsgebyret setjast ned til to gonger rettsgebyret.

§ 7-3 *Grenselengdegebyr*

Partane skal betale gebyr for merking og koordinatfesting av nye grenser og for koordinatfesting av eksisterande grenser. Departementet fastset gebyra ved forskrift.

§ 7-4 *Partsgebyr*

Partane skal betale to gonger rettsgebyret for kvar part i sak etter kapittel 3 og 4.

§ 7-5 *Samla gebyr og arbeidstid*

Jordskifteretten kan endre dei samla gebyra etter §§ 7-2 til 7-4 dersom arbeidstida i sak etter kapittel 3 og 4 avvik nemnande frå det vanlege.

III Fordeling av sakskostnader

§ 7-6 *Fordeling av sakskostnader*

I saker etter kapittel 3 og 4 deler jordskifteretten sakskostnadene mellom partane etter den nytten dei har av saka, med dei unntaka som går fram av andre og tredje ledd og § 7-7.

Tiltakshavar skal betale sakskostnadene i tiltaksjordskifte. I vernejordskifte skal vernemyndigheita betale sakskostnadene. Jordskifteretten kan leggje sakskostnader på partar som får netto nytte.

Vernemyndigheita skal betale sakskostnadene i grensefastsetjing etter § 4-2 første ledd bokstav f.

§ 7-7 *Sakskostnader som følgje av trekking av sak, avvising med vidare*

Jordskifteretten skal leggje sakskostnader knytte til

a) trekking av ei sak
b) avvising av ei sak når vilkåra for saka ikkje er oppfylte, eller
c) for seine krav eller opplysningar på dei som har valda kostnadene.

Utgift som omsynet til berre enkelte eigedommar eller berre ein part har valda, kan leggjast på vedkomande aleine.

IV Kostnader til rettshjelp og til anna sakkunnig hjelp

§ 7-8 *Kostnader til rettshjelp og til anna sakkunnig hjelp*

Med dei unntaka som går fram av § 7-9, skal kvar part bere sine eigne kostnader til rettshjelp og til anna sakkunnig hjelp i sak etter kapittel 3 og 4.

§ 7-9 *Erstatning for kostnader til rettshjelp og til anna sakkunnig hjelp*

Om det blir sagt dom i tvist, gjeld tvisteloven kapittel 20 for erstatning for kostnader som er direkte knytte til tvistebehandlinga. Dersom tvistesummen er under 125 000 kr, gjeld tvisteloven § 10-5 første og andre ledd.

Når ei sak blir trekt eller blir avvist fordi formelle vilkår for å behandle saka ikkje er oppfylte, gjeld tvisteloven kapittel 20. Tvisteloven kapittel 20 gjeld òg ved trekking av krav om endra sakleg og geografisk avgrensing av saka og ved avvising av eit endringskrav.

V Kostnader knytte til skjønn og andre avgjerder i samband med jordskifte, anke med meir

§ 7-10 *Kostnader med skjønn og andre avgjerder etter §§ 5-2 og 5-3*

Lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker § 54 gjeld for kostnader med skjønn og andre avgjerder etter §§ 5-2 og 5-3 som råkar eigedom som ikkje er med i jordskifteområdet.

Kostnader etter første ledd skal delast etter § 3-28 mellom dei partane som er knytte til investeringstiltaket.

§ 7-11 *Kostnader med anke over jordskifteavgjerd*

Den som ankar ei jordskifteavgjerd, skal *betale gebyr for behandling i lagmannsretten etter lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr § 8. Den som ankar skal* bere

kostnadene med ankebehandlinga. *Er det anka over fleire avgjerder etter § 6-23 samtidig, og førstelagmannen fastset at ankene skal behandlast som ei sak, skal det berre betalast eitt gebyr. I slike høve skal gebyret fordelast mellom dei som har anka etter høvetal.* Dersom ankebehandlinga fører til ei monaleg endring i jordskiftet, skal lagmannsretten dele kostnadene med ankebehandlinga etter nytten kvar part får av det nye jordskiftet.

Dersom ei jordskifteavgjerd blir oppheva etter § 8-10 tredje ledd, skal den som ankar, betale kostnadene med ankebehandlinga på forskot. Dei forskotterte kostnadene med ankebehandlinga skal reknast som ein del av kostnadene med den nye jordskifteavgjerda.

Ved behandling av anke over jordskifteavgjerd skal kvar part bere sine eigne kostnader til rettshjelp og til anna sakkunnig hjelp for lagmannsretten. Dersom lagmannsretten seier dom i tvist som ikkje har vore behandla i jordskifteretten, gjeld § 7-9 første ledd. Ved trekking av anke over jordskifteavgjerd og ved avvising av anke over jordskifteavgjerd gjeld § 7-9 andre ledd.

Ved anke over jordskifteavgjerd om utmåling av erstatning i tiltaksjordskifte og i vernejordskifte gjeld lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker §§ 54 a og 54 b.

§ 7-12 *Kostnader ved gjenopning*

Reglane i dette kapitlet gjeld for gjenopning med dei unntaka som går fram av andre og tredje ledd.

Den som krev gjenopning, skal betale seks gonger rettsgebyret. Gebyret skal setjast ned til to gonger rettsgebyret dersom gjenopningskravet blir avvist eller blir trekt før realitetsbehandling. Gebyret etter første punktum kjem i staden for inngangsgebyret etter § 7-2 dersom krav om gjenopning blir teke til følgje.

Jordskifteretten deler sakskostnadene mellom partane etter den nytta dei har av heile saka dersom krav om gjenopning blir teke til følgje. Det skal takast omsyn til kostnadsfordelinga i den tidlegare saka.

VI Andre reglar

§ 7-13 *Forskott*

Jordskifteretten kan krevje forskott frå rekvirenten i sak etter kapittel 3 og 4 for sakskostnader etter § 7-1. Når det er ført inn i rettsboka at behandlinga av eit jordskifte har teke til, kan retten krevje forskott frå alle partar til dekking av sakskostnader etter § 7-1. Ved forskott etter første og andre punktum, gjeld lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr § 3.

Jordskifteretten kan fastsetje at det skal reknast rente av innbetalte forskott.

§ 7-14 *Betalingsfrist*

Pålagde forskott og sakskostnader forfell til betaling 14 dagar etter at den som kravet er retta mot, er gjort kjend med pålegget om å betale. Jordskifteretten kan setje ein annan frist.

Dersom den som krev saka ikkje held betalingsfristen for inngangsgebyret etter § 7-2, for gebyret etter § 7-12 andre ledd første punktum eller for forskott etter § 7-13 første ledd første punktum, skal det reknast jamgodt med at sakskravet er trekt tilbake.

§ 7-15 *Statens erstatningsansvar*

Ein part som er påført sakskostnader på grunn av feil ved saksbehandlinga til jordskifteretten, kan krevje erstatning frå staten etter tvisteloven § 20-12.

§ 7-16 *Panterett for pålagd kostnad eller yting*

Ved tinglysing av utdrag av rettsboka etter § 6-31 første ledd i sak etter kapittel 3 og 4, blir kostnad eller yting som jordskifteretten legg på ein part sikra med panterett i matrikkeleininga til parten. Verknaden av tinglysinga fell bort etter 10 år.

Kapittel 8. Rettsmiddel med vidare

§ 8-1 *Rettsmiddel og kva for prosessreglar som gjeld ved bruk av rettsmiddel*

Avgjerd teken av jordskifteretten kan prøvast med anke til lagmannsretten.

Ved anke over dom, orskurd eller vedtak, gjeld reglane i tvisteloven.

Ved anke over jordskifteavgjerd etter § 6-23 gjeld reglane i kapittel 6 så langt dei høver. I tillegg gjeld tvisteloven slik det går fram av paragrafane i kapitlet her.

Ved anke over skjønn eller andre avgjerder tekne i medhald av §§ 5-1 til 5-3 gjeld reglane i tredje ledd.

Skjønn eller andre avgjerder tekne av jordskifteretten i eiga sak etter §§ 5-4 til 5-6, kan prøvast ved krav om overskjønn til lagmannsretten etter lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker.

Er det i same sak anka over fleire avgjerder etter § 6-23 samtidig, kan anken behandlast som ei sak for lagmannsretten. Førstelagmannen avgjer om anken skal behandlast som ei sak. Avgjerda kan ikkje ankast.

Avgjerd etter lova her kan gjenopnast etter § 8-14.

§ 8-2 *Når avgjerd kan ankast, og utsett iverksetjing av jordskiftet*

Med dei unntaka som denne paragrafen nemner, kan anke berre brukast når jordskifteretten har avgjort heile saka.

Ein orskurd kan ankast når han er avsagd.

Jordskifteretten kan gjere vedtak om at det kan ankast før heile saka er avgjord. Når dom gjeld eigedom eller bruksrett for ein som ikkje er godkjend som eigar eller bruksrettshavar i jordskifteområdet, skal slik avgjerd kunne ankast før heile saka er avgjord. Det same gjeld for nabo til jordskifteområdet. Tvisteloven § 29-3 tredje ledd gjeld for vedtak om å tillate anke før heile saka er avgjord.

Er det brukt rettsmiddel mot ei avgjerd, må iverksetjing av jordskiftet utsetjast til saka er rettskraftig avgjord.

§ 8-3 *Frist for anke*

Frist for anke er til vanleg ein månad, og følgjer elles tvisteloven § 29-5.

§ 8-4 *Avkall på rett til å anke*

Rett til å anke kan ein seie frå seg etter tvisteloven § 29-6. Dette gjeld alle avgjerder tekne etter reglane i lova her.

§ 8-5 *Ankefråsegna*

Ved anke over dom, orskurd, eller vedtak, skal ankefråsegna fylle krava i tvisteloven § 29-9.

Anke over jordskifteavgjerd skal setjast fram anten skriftleg eller munnleg etter reglane i tvisteloven § 12-1 for den jordskifteretten som har hatt saka. Anken skal oppgi

a) namnet på ankedomstolen
b) saksnummer og kva avgjerd anken gjeld
c) om anken gjeld heile avgjerda eller berre visse delar av henne, og
d) ankegrunnane, der det skal stå kvifor ein ankar og kva ein vil med anken.

Når anken gjeld jordskifteavgjerd og det ikkje ligg føre særlege grunnar, skal alle som var partar i jordskiftesaka, bli partar i ankesaka òg.

§ 8-6 *Saksførebuing i jordskifteretten*

Ved anke over dom, orskurd, eller vedtak skal jordskifteretten førebu behandlinga av anken etter tvisteloven § 29-10.

Ved anke over jordskifteavgjerd skal jordskifteretten, dersom han ser at det er manglar ved anken eller at fristen kan ha gått ut, gi den ankande parten høve til å rette feilen etter tvisteloven §§ 16-5 og 16-6. Avgjerd om avvising eller oppfrisking skal takast av lagmannsretten etter tvisteloven § 29-10.

Anke over jordskifteavgjerd skal snarast råd forkynnast for dei partane det gjeld, med frist til å uttale seg om anken. Etter uttalefristen skal saka utan opphald sendast til lagmannsretten.

§ 8-7 *Samansetjinga av lagmannsretten*

Ved prøving av dom, orskurd eller vedtak skal lagmannsretten setjast saman etter domstolloven § 12.

Ved prøving av jordskifteavgjerd skal lagmannsretten setjast med ein jordskiftelagdommar og to oppnemnde jordskiftemeddommarar frå det utvalet som er nemnt i § 2-5. Om ein part krev det, avgjer førstelagmannen om lagmannsretten skal setjast med fire oppnemnde jordskiftemeddommarar. Førstelagmannen avgjer om lagmannsretten skal setjast med ein jordskiftelagdommar, ein lagdommar og ein eller tre oppnemnde jordskiftemeddommarar. Ved oppnemning av jordskiftemeddommarar gjeld § 2-7.

Er det anka over ulike avgjerder i same sak, og behandlinga av saka etter § 8-1 sjette ledd er samla i ei sak for lagmannsretten, fastset førstelagmannen samansetjinga av retten. Dersom ei av dei anka avgjerdene er ei jordskifteavgjerd, skal jordskiftelagdommaren alltid delta ved behandlinga.

Førstelagmannen avgjer kven som skal vere saksførebuande dommar og leiar for retten.

Avgjerda førstelagmannen tek etter paragrafen her kan ikkje ankast.

§ 8-8 *Nekting eller avvising av anken*

Anken kan avvisast, ankesaka kan hevast og ei anka avgjerd kan opphevast under saksførebuinga i lagmannsretten etter tvisteloven § 29-12 første ledd.

Ved anke over dom gjeld tvisteloven § 29-13.

Ved anke over jordskifteavgjerd kan lagmannsretten nekte å ta anken opp til behandling dersom retten finn det klart at anken ikkje vil føre fram. Tvisteloven § 29-13 andre ledd gjeld i slike høve.

Den saksførebuande dommaren kan ta avgjerd som einedommar etter tredje ledd i denne paragrafen, etter at partane har fått høve til å uttale seg.

Tvisteloven § 29-13 femte ledd gjeld så langt han høver for avgjerd etter tredje og fjerde ledd.

§ 8-9 *Tilbakekalling av anke, nye fristar*

Om anken blir kalla tilbake, gjeld tvisteloven § 29-19.

Blir anken kalla tilbake, skal lagmannsretten endre fristar for iverksetjing etter §§ 3-36 og 6-27 om det trengst.

§ 8-10 *Prøving av jordskifteavgjerd*

Lagmannsretten kan prøve alle sider av jordskifteavgjerda.

Fører anke over jordskifteavgjerd ikkje til endring, skal anken forkastast etter tvisteloven § 29-23 andre ledd.

Fører anke over jordskifteavgjerd til endring, skal lagmannsretten ta ei ny jordskifteavgjerd eller oppheve avgjerda etter tvisteloven §§ 29-23 tredje og fjerde ledd og 29-24.

Når lagmannsretten skal treffe ny jordskifteavgjerd, kan lagmannsretten òg trekkje inn dei delane av jordskifteavgjerda frå jordskifteretten som det ikkje er anka over, og gå så langt det er nødvendig for å fylle vilkåra i §§ 3-2, 3-3 og 3-18.

Kjem det opp tvist om grenser, eigedomsrett, rettar eller anna som jordskifteretten ikkje har avgjort endeleg, kan lagmannsretten avgjere tvisten om det trengst av omsyn til jordskiftet.

Tvisteloven § 29-3 andre ledd gjeld for avgjerd om å vise ei sak tilbake til jordskifteretten.

§ 8-11 *Hjelp til teknisk arbeid*

Jordskifteretten skal gi teknisk hjelp når lagmannsretten ber om det i saker etter lova her.

Lagmannsretten kan fastsetje at jordskifteretten skal merkje av dei nye grensene som følgjer av ankebehandlinga.

§ 8-12 *Frist for å setje i verk jordskiftet*

Lagmannsretten set nye fristar for å setje i verk jordskiftet. Dersom ny frist ikkje er gitt i ankeavgjerda, og ein part krev det, kan førstelagmannen gi nye fristar.

§ 8-13 *Anke til Høgsterett*

Høgsterett er ankeinstans for avgjerder som er tekne av lagmannsretten etter reglane i denne lova. Tvisteloven kapittel 30 gjeld ved anke. Ei avgjerd som nemnd i § 8-1 tredje og fjerde ledd, kan berre ankast på grunn av feil ved

rettsbruken eller den saksbehandlinga som ligg til grunn for avgjerda.

§ 8-14 *Gjenopning*

Ei sak avgjord av jordskifteretten eller lagmannsretten etter lova her kan gjenopnast etter tvisteloven kapittel 31.

§ 8-15 *Særlege vilkår ved gjenopning av jordskifteavgjerd*

Ei sak der det er teke jordskifteavgjerd, kan gjenopnast på dei vilkåra som er sette i tvisteloven kapittel 31, og dessutan når føresetnadene som er lagde til grunn for avgjerda, endrar seg slik at avgjerande tiltak i jordskifteløysinga ikkje kan gjennomførast og det er tvillaust at §§ 3-2, 3-3 og 3-18 ikkje er oppfylt for minst éin part.

Det kan ikkje krevjast slik gjenopning dersom fristen etter §§ 3-36 og 6-27 for gjennomføring av tiltaket er ute.

§ 8-16 *Nærare om behandlinga av sak om gjenopning*

Krav om gjenopning av sak avgjord av jordskifteretten, skal rettast til ein jordskifterett med jordskiftesokn som grenser til domstolen som har teke avgjerda.

Gjenopningsdomstolen skal gjere dei endringane som trengst for å rette opp mishøvet. Gjeld endringa grenser og liknande der kostnadene ikkje vil stå i rimeleg høve til det ein oppnår, kan endringar gjerast opp heilt eller delvis i pengar, skog eller andre verdiar.

Elles gjeld reglane om gjenopning i tvisteloven kapittel 31 så langt dei høver.

Kapittel 9. Ymse reglar

§ 9-1 *Utbetaling av pengevederlag*

Pengevederlag for eigedom eller rett som det ligg hefte på, eller som er beslaglagd, må ikkje utbetalast til eigaren eller rettshavaren utan samtykke frå dei som har slikt hefte eller beslag.

Lov 17. februar 1939 nr. 2 om deponering i gjeldshøve gjeld tilsvarande for deponering av pengevederlag som ikkje kan utbetalast etter første ledd.

§ 9-2 *Skyldnader knytte til eigedom som er med i jordskifte*

Ein skyldnad som ligg på ein eigedom for anlegg som er sett i verk med offentleg tilskott, som for eksempel skogplantings-, senkings-, uttappings- eller førebyggingsarbeid, skal følgje det grunnstykket skyldnaden har samanheng med, om det let seg gjere utan avgjerande ulempe for det som er formålet med jordskiftet. Det same gjeld skyldnad til å halde ved like andre anlegg som for eksempel gravplassar.

§ 9-3 *Meldeplikt etter kulturminnelova*

Medan jordskiftet blir halde, har jordskiftedommaren meldeplikt etter lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, ved sida av eigar og brukar.

§ 9-4 *Fordeling av skogfond*

Jordskifteretten kan fordele innestående skogfondmidlar ved ny utforming av eigedom etter § 3-4, ved oppløysing av sameige etter § 3-6 og ved deling av eigedom etter § 3-7. Fordelinga skal leggjast fram for skogbruksmyndigheita til uttale.

Skogbruksmyndigheita skal gi jordskifteretten innsyn i saldo for skogfondrekneskapen for dei aktuelle partane.

§ 9-5 *Iverksetjing*

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset. Samstundes held lov 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte opp å gjelde.

§ 9-6 *Overgangsreglar*

Saker som er til behandling i jordskifterettane når lova her tek til å gjelde, skal behandlast ferdig etter lov 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte.

Anke som er innlevert før lova her tek til å gjelde, men som ikkje er behandla ferdig og avgjord, skal behandlast av lagmannsretten, og med lagmannsretten samansett etter § 8-7. Lagmannsretten skal leggje lov 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte til grunn for prøving av saksbehandling og materielle tilhøve.

§ 9-7 *Endringar i andre lover*

Når lova tek til å gjelde, skal det gjerast desse endringane i andre lover:

1. I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene skal det gjerast slike endringar:

§ 10 første ledd skal lyde:

Lagmannsrettene skal ha en førstelagmann som leder og så mange lagmenn, lagdommere *og jordskiftelagdommere* som til enhver tid er bestemt.

§ 10 andre ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Dette gjelder også for jordskiftelagdommere.

Nåværende tredje og fjerde punktum blir fjerde og femte punktum.

§ 12 nytt andre ledd skal lyde:

Førstelagmannen kan i sak som er anket fra jordskifterett, beslutte at en av de tre dommerne nevnt i første ledd, skal være jordskiftelagdommer. Også i andre saker som gjelder bruks- eller eiendomsrett til fast eiendom, kan førstelagmannen beslutte tilsvarende sammensetning av retten. Førstelagmannens beslutning etter første og annet punktum kan ikke ankes.

§ 12 andre og tredje ledd blir nye tredje og fjerde ledd.

§ 14 skal lyde:

I straffesaker sættes lagmandsretten med lagrette eller med meddommere og i sivile saker med meddommere i de tilfælde, som *straffeprosessloven, tvisteloven og jordskiftelova* bestemmer.

§ 15 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Det samme må jordskiftelagdommeren ved ankebehandling av jordskifteavgjerd.

§ 25 nytt femte ledd skal lyde:

Dersom ikke staten stiller rettslokale til rådighet for jordskifteretten, skal vedkommende kommune eller kommuner skaffe rettslokale. Andre til fjerde ledd gjelder tilsvarende for lokaler jordskifteretten bruker til rettsmøter.

§ 33 a første ledd andre punktum skal lyde:

Kongen oppnevner tre dommere, en *jordskiftedommer, en* representant fra de øvrige tilsatte i domstolene og to advokater til styret, og Stortinget velger to medlemmer.

§ 54 andre ledd nytt andre punktum skal lyde:

Jordskiftedommere og jordskiftelagdommere må ha fylt 25 år og ha jordskiftefaglig utdannelse på mastergradsnivå med fagkrets fastsatt etter jordskiftelova § 2-4.

§ 54 tredje ledd nytt andre punktum skal lyde:

Jordskiftedommerfullmektiger må ha fylt 21 år og ha jordskiftefaglig utdannelse på mastergradsnivå med fagkrets fastsatt etter jordskiftelova § 2-4.

§ 55 første ledd skal lyde:

Dommere til Høyesterett, lagmannsrettene, *tingrettene og* jordskifterettene utnevnes som embetsmenn av Kongen etter Grunnloven § 21.

§ 55 a første ledd tredje punktum skal lyde:

Når Innstillingsrådet behandler saker som gjelder utnevnelse eller konstitusjon av *jordskiftelagdommere* og jordskiftedommere, deltar en *jordskiftelagdommer* eller *en jordskiftedommer* og en jordskiftekandidat i stedet for henholdsvis en dommer og juristen ansatt i det offentlige.

§ 55 b andre ledd andre punktum skal lyde:

Til *dommerembeter* i tingretten, i lagmannsretten *og* i *jordskifteretten gir* domstollederen skriftlig uttalelse.

§ 55 d skal lyde:

Midlertidige dommere til Høyesterett, lagmannsrettene, *tingrettene* og jordskifterettene kan bare konstitueres eller tilsettes i de tilfeller som er nevnt i §§ 55 e til 55 g.

§ 55 e første ledd siste punktum skal lyde:

Konstitusjon av dommer *til jordskifterett* kan skje for inntil fire år.

§ 55 e andre ledd første punktum skal lyde:

En dommer eller en pensjonert dommer, med unntak av *jordskiftelagdommer* og *dommer* i jordskifterettene, kan likevel alltid konstitueres ved en annen domstol for å foreta vigsler.

§ 55 g skal lyde:

Dommerfullmektiger tilsettes for inntil to år av domstollederen.

Jordskiftedommerfullmektiger tilsettes for inntil tre år.

Domstollederen kan forlenge dommerfullmektigens tjeneste, men samlet tjeneste kan ikke overstige tre år. *Jordskifterettslederen kan forlenge jordskiftedommerfullmektigens tjeneste, men samlet tjeneste kan ikke overstige fire år*. Departementet kan fastsette unntak fra varigheten av dommerfullmektigenes *og jordskiftedommerfullmektigenes* funksjonstid.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om tilsetting av dommerfullmektiger *og jordskiftedommerfullmektiger*.

§ 55 h første punktum skal lyde:

En midlertidig dommer, herunder dommerfullmektig og *jordskiftedommerfullmektig,* kan ikke sies opp eller forflyttes mot sin vilje og kan bare avskjediges etter rettergang og dom i den perioden konstitusjonen eller tilsettingen gjelder for.

Ny § 62 a skal lyde:

Lagmannsrettene skal ha jordskifteteknisk personale.

§ 109 nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder i forholdet mellom jordskiftedommer og jordskiftedommerfullmektig.

§ 121 b skal lyde:

En dommer i Høyesterett, lagmannsrettene, *tingrettene og* jordskifterettene kan ikke utøve rettshjelp til stadighet eller mot vederlag.

§ 121 c første ledd innleiinga skal lyde:

En dommer i Høyesterett, lagmannsrettene, *tingrettene og* jordskifterettene må søke om godkjenning for sidegjøremål

§ 121 e første ledd første punktum skal lyde:

Sidegjøremål for dommere i Høyesterett, lagmannsrettene, *tingrettene og* jordskifterettene skal registreres.

§ 235 første ledd tredje punktum skal lyde:

Når Tilsynsutvalget behandler saker som gjelder en *jordskiftelagdommer* eller en jordskiftedommer, deltar en *jordskiftelagdommer* eller *jordskiftedommer* i stedet for en dommer.

§ 236 første ledd skal lyde:

Tilsynsutvalget kan treffe vedtak om disiplinærtiltak når en dommer i Høyesterett, lagmannsretten, *tingretten eller* jordskifteretten forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk.

§ 241 nytt tredje ledd skal lyde:

Dette gjelder på tilsvarende måte når denne eller annen lov krever jordskiftefaglig utdanning på mastergradsnivå.

2. I lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom skal det gjerast slike endringar:

§ 30 nr. 21 skal lyde:

21. *Lov nr. om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m. (jordskiftelova)*

3. I lov 5. mai 1961 om grannegjerde skal det gjerast slike endringar:

§ 5 tredje punktum skal lyde:

Tvist etter denne paragrafen kan avgjerast *av jordskifteretten*.

§ 8 første ledd andre punktum skal lyde:

Fell det då urimeleg mykje av gjerdehaldsskyldnaden på ein av grannane etter den nytta han har av gjerdet, kan gjerdehaldsskyldnaden delast mellom *dei av jordskifteretten.*

§ 9 andre punktum skal lyde:

Der lende, grindhald eller andre tilhøve gjer gjerdehaldet dyrare på det eine stykket enn på det andre, skal skilnaden jamnast ut med avstytting i lengda eller på annan måte som *jordskifteretten* fastset.

§ 10 første ledd skal lyde:

Der det er tenlegast så, kan *jordskifteretten* taka avgjerd om at grannane skal ha heile eller noko av gjerdehaldet i lag eller at den eine skal ha det heile åleine mot at den andre yter honom tilskot som *jordskifteretten* fastset.

Overskrifta Gjerdeskjøn skal lyde:

Avgjerd om gjerdehald

§ 14 skal lyde:

Jordskifteretten avgjer spørsmål om gjerdehald *i samband med sak for jordskifterett, eller som eiga sak*. *Jordskiftelova § 5-7 gjeld for behandlinga i jordskifteretten av saker etter lova her.*

I spørsmål om gjerdehaldstvang og gjerdehaldsdeling kan ny avgjerd krevjast når minst 15 år er gått. Det same gjeld etter eigedomsdeling og etter andre særlege omskifte i dei tilhøva som låg til grunn for avgjerda.

§ 15 første ledd første punktum skal lyde:

Kjem *jordskifteretten* til at der er skyldnad til å halde gjerde, tek *jordskifteretten* turvande avgjerder om korleis gjerdet skal vera, og kva tid det seinast skal bli sett i lovleg stand.

§ 16 skal lyde:

Kostnaden ved avgjerd om gjerdehald etter §§ 7 og 8 ber partane i høve til den nytta kvar av dei har av gjerde, såframt ikkje jordskifteretten finn grunn til ei anna deling. Om kostnaden elles, gjeld det som er fastsett i tvisteloven kapittel 20.

§ 17 første ledd første og andre punktum skal lyde:

Avgjerdene jordskifteretten tek er tvangsgrunnlag på same måte som orskurder. Klagen har ikkje utsetjande verknad om ikkje *jordskifteretten* vedtek noko anna.

§ 17 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Er det ikkje tvangsgrunnlag frå før, kan tvist om kostnadsspørsmålet avgjerast *av jordskifteretten* når arbeidet er gjort.

4. I lov 16. juni 1961 nr. 12 om ymse beitespørsmål

§ 11 første ledd skal lyde:

Vert det tvist om krav etter § 7 eller § 9, kan kvar av partane krevje at *jordskifteretten skal avgjere spørsmålet*. *Jordskiftelova § 5-7 gjeld for behandlinga i jordskifteretten av saker etter lova her.*

§ 11 andre og tredje ledd skal lyde:

Kostnaden *ved avgjerda* ber eigaren eller innehavaren så framt *jordskifteretten* ikkje finn grunn til ei anna deling.

Pengesummar nokon har krav på etter *avgjerd* i medhald av denne paragrafen kan søkjast inn etter dei reglar som gjeld om fullføring av domar.

§ 14 andre ledd første punktum skal lyde:

Den som har beiterett og som vert råka av forbodet i denne paragrafen, kan krevja retten sin avløyst *av jordskifteretten*.

5. I lov 21. juni 1963 nr. 23 om vegar skal det gjerast slike endringar:

§ 53 første ledd første og andre punktum skal lyde:

Jordskifteretten kan gjere vedtak om eigedomsinngrep til bygging, utbetring, vedlikehald og drift av privat veg, her òg gangstig, kløvveg *og liknande, mot* vederlag til den det råkar, dersom det må reknast for klårt at inngrepet vil vere meir til gagn enn skade. På same måte og vilkår kan *jordskifteretten* òg gi rett til å bruke veg som alt ligg der.

§ 53 tredje ledd første, andre og tredje punktum skal lyde:

Jordskifteretten tar avgjerd om kva inngrepet skal gå ut på, kor langt det skal gå, og kva for vilkår som i tilfelle skal settast for inngrepet. *Jordskifteretten* kan fastsette at vederlag for bruksrett til veg som alt ligg der, skal omfatte ein forholdsmessig part av utgiftene til anlegg og vedlikehald av vegen. *Sak for jordskifterett* til fastsetting av slikt vederlag kan krevjast av båe partane.

§ 53 fjerde ledd første og andre punktum skal lyde:

I det mon eigedomsinngrepet gjeld bruksrett eller annan særleg rett, og det er fastsett årleg vederlag, kan partane etter fem år krevje *ny behandling av vederlaget,* korleis inngrepet skal vere og kor langt det skal gå og andre vilkår *for jordskifteretten*. Under dei same føresetnader kan eigar eller brukar av den tenande eigedomen også krevje at *jordskifteretten avgjer* om inngrepet i det heile skal stå ved lag.

§ 54 tredje ledd skal lyde:

Blir dei interesserte ikkje samde om korleis plikta til vedlikehald eller utbetring skal fordelast, kan kvar av dei krevje at desse spørsmåla skal avgjerast av *jordskifteretten*.

§ 54 fjerde ledd skal lyde:

Er slik avgjerd og avgjerd etter § 53 tredje ledd teke etter reglar i § 55, må *krav om avgjerd vere sett fram* innan tre månader etter at mottakaren fekk melding om

avgjerda eller kunne ha gjort seg kjent med ho og om fristen.

§ 54 femte ledd skal lyde:

Når fem år er gått sidan bindande avgjerd er tatt etter reglane i § 55 eller *av jordskifteretten*, kan dei interesserte eller veglaget krevje ny avgjerd *av veglaget* eller *av jordskifteretten*.

§ 55 andre ledd tredje punktum skal lyde:

I mangel av semje om slik fordeling skal veglaget leggje si avgjerd i saka fram til endeleg avgjerd for *jordskifteretten* etter § 54 tredje ledd.

§ 55 tredje ledd fjerde punktum skal lyde:

Veglaget har tilsynet med at pliktene blir stetta slik som fastsett av veglaget, *jordskifteretten* eller på anna vis.

§ 60 første ledd skal lyde:

Med unntak av skjønn som nemnt i andre ledd, skal *skjønn etter denne lova* haldast som rettslege skjønn etter skjønnslova.

§ 60 andre ledd opphevast.

§ 60 nytt andre ledd skal lyde:

Jordskifteretten tek avgjerder og held skjønn etter kapittel VII. Dette gjeld avgjerder og skjønn i samband med sak for jordskifterett og avgjerder og skjønn som eiga sak. Jordskiftelova § 5-7 gjeld for behandlinga i jordskifteretten av saker etter lova her.

6. I lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker skal § 4 første ledd bokstav b lyde:

b) saker som forvaltningsorganet selv behandler eller avgjør i medhold av rettspleielovene (straffeprosesslovene, domstolloven, tvisteloven, voldgiftsloven, tvangsfullbyrdelsesloven, skjønnsloven) eller lover som knytter seg til disse lovene (konkursloven, skifteloven og gjeldsordningsloven), eller *jordskiftelova* eller rettsgebyrloven.

7. I Lov 29. november 1968 um særlege råderettar over framand eigedom skal det gjerast slike endringar:

§ 6 andre ledd første punktum skal lyde:

I slike høve skal den som krev omskipinga, svara mellomlag i jord, rettar eller *pengar*.

§ 7 andre ledd første punktum skal lyde:

I slike høve skal eigaren, svara vederlag i jord, rettar eller *pengar*.

Overskrifta Skjøn blir endra til:

Avgjerd om omskiping, avskiping eller utvising

§ 18 skal lyde:

Jordskifteretten tek avgjerder etter §§ 5 til 7 og § 13 i saker i samband med sak for jordskifterett og som eiga sak. Jordskiftelova § 5-7 gjeld for behandlinga i jordskifteretten av saker etter lova her.

Når retten er omskipa i avgjerd etter §§ 5 eller 6, kan om- eller avskiping etter denne lova ikkje krevjast før minst 20 år har gått, eller nye tilhøve gjev rimeleg grunn til det. Det same gjeld når om- eller avskiping er nekta i realitetsavgjerd etter lova her.

§ 19 skal lyde:

Når partane er samde om det, utfører jordskifteretten nødvendig oppmålingsarbeid som del av saka. *Jordskiftelova §§ 6-29, 7-1 andre ledd og 8-1* gjeld tilsvarande.

Kostnaden ved *avgjerd i jordskifteretten* etter denne lova skal leggjast på den parten som krev *avgjerd*, når ikkje *jordskifteretten* finn grunn til anna. Er omskipnaden til gagn for båe partar, kan kostnaden delast med ein høveleg sum på kvar.

8. I lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åsetesretten skal det gjerast slike endringar:

§ 16 tredje ledd andre og tredje punktum opphevast.

§ 16 femte ledd opphevast.

§ 32 første ledd andre punktum opphevast.

9. I lov 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsalmenningane skal § 16 andre ledd lyde:

Jordskifteretten kan ordne beitebruken når fjellstyret har gjort vedtak om beiteordning etter første ledd, og nokon beiterettshavar som denne ordninga vedkjem, har kravt saka inn for jordskifteretten innan 6 månader.

10. I lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift skal det gjerast slike endringar:

§ 7 femte ledd andre punktum skal lyde:

Denne regel gjelder også ved jordskifte etter *lov nr. … om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettsforhold på fast eigedom m.m.*

11. I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr skal § 22 første ledd nr. 9 lyde:

9. melding eller utdrag av rettsboken etter *jordskiftelova § 6-31* og skjøte som inngår som del av jordskiftet og dette bekreftes av jordskifteretten i skjøtet.

12. I lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v. skal § 25 åttande ledd lyde:

For gjennomføring av felles organisering kan bruksordning kreves etter *jordskiftelova*. Departementet kan kreve bruksordning etter *jordskiftelova § 3-8* når ingen av partene vil kreve det eller resultatet av minnelig ordning ikke er hensiktsmessig.

13. I lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger skal det gjerast slike endringar:

§ 1-4 *(jordskifte)* skal lyde:

Bygdeallmenning kan inngå i slikt jordskifte som omhandlet i *jordskiftelova §§ 3-4 og 3-9.*

Jordskifteretten kan ordne beiteforhold i bygdeallmenning dersom styret for allmenningen først har gjennomført beiteordning der, og innehaver av beiteretten har krevet sak inn for jordskifteretten innen seks måneder.

Jordskifteretten kan fastsette grenser mellom statsallmenning og bygdeallmenning, mellom bygdeallmenninger og mellom bygdeallmenning og annen tilstøtende eiendom.

Jordskiftelova § 4-2 gjelder tilsvarende for fastsetting av grensene.

For øvrig får *jordskiftelovas* bestemmelser ikke anvendelse på bygdeallmenninger.

§ 6-3 andre ledd første punktum skal lyde:

Beiteordning som er fastsatt av jordskifteretten etter *§ 1-4 annet ledd*, skal allmenningsstyret besørge inntatt i bruksreglene for allmenningen.

14. I lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift m.v. i statsallmenningene skal § 4-2 *(jordskifte)* lyde:

Statsallmenning kan inngå i slikt jordskifte som omhandlet i *jordskiftelova §§ 3-4 og 3-9.*

Jordskifteretten kan fastsette grenser mellom statsallmenning og bygdeallmenning, mellom statsallmenninger og mellom statsallmenning og annen tilstøtende eiendom. Jordskiftelova § 4-2 gjelder tilsvarende for fastsetting av grensene.

For øvrig får *jordskiftelovas* bestemmelser ikke anvendelse på statsallmenninger.

Krav om jordskifte som nevnt i første ledd, eller om *grensefastsetting* etter annet ledd, kan fremsettes av departementet, av allmenningsstyret og av fjellstyret.

15. I lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord skal det gjerast slike endringar:

§ 10 tredje punktum skal lyde:

Dersom ein bruksrettshavar til torvuttak meiner føresegnene fører med seg at retten hans vert minka urimeleg mykje, kan han leggje spørsmålet om endring i brukstilhøva fram for jordskifteretten, jf. *jordskiftelova § 3-8*.

§ 12 femte ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Andre punktum gjeld ikkje når jordskifteretten deler ein eigedom etter jordskiftelova § 3-7.

Jordlova III åttande ledd opphevast.

16. I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt skal § 9-2 tredje ledd bokstav g lyde:

g. jordskifte etter *jordskiftelova*

17. I lov 24. november 2000 nr. 8 om vassdrag og grunnvann skal § 31 tredje ledd bokstav c lyde:

av jordskifteretten etter begjæring fra en deltaker eller etter henvisning fra vassdragsmyndigheten.

18. I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff skal § 412 nr. 101 opphevast.

19. I lov 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke skal det gjerast slike endringar:

§ 45 overskrifta skal lyde:

Grensemerking m.m. og tinglysing

§ 45 første ledd skal lyde:

Rettskraftige dommer fra utmarksdomstolen samt erklæringer og avtaler som er avgitt eller inngått i samsvar med Finnmarkskommisjonens konklusjoner, kan bringes inn for *jordskifteretten som* gjennomfører grensemerking i terrenget, koordinatfesting og kartlegging av grensene i samsvar med dommen, erklæringen eller avtalen. *Saksbehandlingsreglene i jordskiftelova gjelder så langt de passer.* Jordskifteretten settes uten *jordskiftemeddommere*. *Det* skal ikke betales *gebyr etter* jordskiftelova *§§ 7-2 til 7-4. Partene* skal heller ikke betale for kostnadene ved grensemerking, koordinatfesting og kartlegging av grensene. For tinglysing *gjelder* jordskiftelova *§ 6-31.*

20. I lov 17. juni 2005 nr. 101 om eigedomsregistrering skal det gjerast slike endringar:

§ 24 sjette ledd opphevast.

§ 24 sjuande ledd blir nytt sjette ledd.

21. I lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift skal det gjerast slike endringar:

§ 8 tredje ledd skal lyde:

Dersom eiere og brukere som rår over den største delen av et fjellområde som er høvelig til tamreindrift, ønsker området disponert til slik virksomhet, men hindres i dette av enkelte grunneiere som ikke vil være med, kan bestemmelsene om *felles tiltak i jordskiftelovas § 3-9* brukes tilsvarende.

§ 21 andre ledd andre punktum skal lyde:

Kan ikke partene bli enige om at forutsetningene for å kreve utvisning av tomt er til stede, eller om stedsvalg, størrelse og avgrensing, vilkår og vederlag, avgjøres dette *av* jordskifteretten.

§ 22 andre ledd andre punktum skal lyde:

Eventuell skade som følge av omlegging av flyttlei eller åpning av ny flyttlei erstattes etter *avgjørelse* ved jordskifteretten.

§ 24 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Hvis ikke grunneieren og eventuelle bruksberettigede gir sitt samtykke, kan departementet gi tillatelse til utføring av anlegget mot vederlag *fastsatt av* jordskifteretten for skade og ulempe.

§ 25 tredje ledd tredje punktum skal lyde:

Oppnås ikke enighet om betalingen, kan beløpets størrelse kreves *fastsatt ved* jordskifteretten.

§ 63 tredje ledd skal lyde:

Spørsmål om tiltak kommer i strid med første ledd, kan avgjøres på forhånd *av* jordskifteretten. *Jordskifteretten* kan også avgjøre hvordan og på hvilke vilkår tiltaket kan gjennomføres. *Krav for jordskifteretten kan fremmes* av den som akter å sette et tiltak i verk eller av distriktsstyret ved lederen. Er distriktsstyre ikke opprettet, kan *krav fremmes* av reindriftsutøver i distrikt som vil bli berørt av tiltaket.

§ 69 overskrifta skal lyde:

Gjerder til støtte for reineierens driveplikt og sikring mot erstatningsansvar

§ 69 første ledd første punktum skal lyde:

I et reinbeitedistrikt kan så vel distriktsstyret som den

enkelte reineier i mangel av minnelig overenskomst få avgjort *ved jordskifteretten* om reineieren skal ha adgang til å føre opp gjerde til støtte for sin driveplikt og sikring mot erstatningsansvar.

§ 69 andre ledd skal lyde:

På samme måte kan en grunneier kreve avgjort *ved jordskifteretten* om noen del av utgiftene ved oppføring av gjerde som nevnt i § 19 og § 68 annet ledd bør utliknes på reineierne.

§ 70 første ledd blir ny § 70 som skal lyde:

§ 70 *Skade voldt av rein*

I mangel av enighet som er bekreftet skriftlig av reineieren eller av distriktsstyret ved lederen, avgjøres krav om erstatning for skade voldt av rein ved skjønn ved jordskifteretten eller tingretten.

I kapittel 9 skal ny § 70 a lyde:

§ 70 a *Saksbehandlingen av erstatningskrav*

Krav om skjønn *etter § 70* bør framsettes snarest mulig. I kravet om skjønn skal det gis så vidt mulig nøyaktige opplysninger om tid og sted for skade*for*voldelsen, skadens art og omfang og erstatningskravet størrelse. Det bør så vidt mulig gis opplysninger som kan ha betydning for å fastslå hvem som eier den reinen som har gjort skaden. Eventuelle vitner *og bevis* bør også oppgis.

Rettens leder skal snarest mulig foreta befaring etter at krav om skjønn er innkommet. Med på befaringen skal være representant fra vedkommende kommune og reindriftsetaten for å bistå rettens leder med faglige vurderinger. Om mulig skal også lederen i vedkommende reinbeitedistrikt være med, foruten den som har krevd skjønn. Er det åpenbart at det ikke er skjedd noen skade voldt av reinen, kan rettens leder avvise kravet om skjønn av eget tiltak.

Skjønnet skal fremmes så snart som mulig. Gjelder det skade voldt av rein som antas å høre hjemme i reinbeitedistrikt, skal distriktsstyret ved lederen alltid innkalles til skjønnet.

Skjønnsstyreren kan på ethvert trinn av saksbehandlingen forsøke megling med sikte *på en* minnelig ordning.

Skjønnet skal vurdere om skaden er voldt av rein og er av en slik art at den kan kreves erstattet og i tilfelle taksere skaden og fastsette erstatningsbeløpet.

I kapittel 9 skal ny § 70 b lyde:

§ 70 b *Forholdet til jordskiftelova*

Saker jordskifteretten behandler med hjemmel i loven her, skal følge reglene i jordskiftelova § 5-7. I tillegg gjelder reglene i § 70 a for saker jordskifteretten behandler etter § 70.

22. I lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling skal § 12-7 nr. 13 lyde:

13. krav om fordeling av *planskapt netto verdiøkning* ved ulike felles tiltak innenfor *en nærmere bestemt del av planområdet* i henhold til jordskifteloven § *3-30*,

23. lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål skal § 39 første ledd bokstav e lyde:

e) å kreve *sak etter jordskiftelova*,

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt åtte forslag. Det er

– forslagene nr. 1–3, fra Åse Michaelsen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
– forslagene nr. 4–8, fra Åse Michaelsen på vegne av Fremskrittspartiet

Det voteres over forslagene nr. 4–8, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide og fremme forslag om en plan for å redusere fengselskøene og bygge ut langt flere lukkede plasser innenfor eksisterende murer. Det forutsettes at det ikke gis noen form for strafferabatt for å redusere soningskøene eller at domfelte soner med elektronisk kontroll der dette ellers ikke er normalt.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle økonomiske utbetalinger til utenlandske innsatte stoppes med umiddelbar virkning.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å opprette egne varetektsfengsler for utlendinger med redusert standard og i tilknytning til grenseoverganger.»

Forslag nr. 7 lyder

«Stortinget ber regjeringen umiddelbart utarbeide og fremme forslag om en plan med sikte på å overføre alle utenlandske kriminelle til egne fengsler etter modell av prosjektet i Kongsvinger. Da resosialiseringsargumentet ikke er gyldig, og prevensjonsargumentet får økt betydning for kriminelle utlendinger, forutsettes det at disse fengslene får en redusert standard.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen se alle forslag i sammenheng med målet om at kriminelle utlendinger skal sone i eget hjemland.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 78 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.00.50)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem oversikt over hvilke økonomiske og sosiale ytelser utenlandske statsborgere har i norske fengsler, og at det gjøres en vurdering av hvilke skjæringspunkter for opptjening som bør legges til grunn.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 58 mot 43 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.01.08)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:95 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Ørsal Johansen, Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen, Ulf Leirstein og Per Sandberg om en økning i antall og reform av norske fengselsplasser – bifalles ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og forslagene nr. 1 og 3, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å legge fram en kapasitetsplan for kriminalomsorgen, som særlig vektlegger reduksjon av soningskøene, økning av varetektsplasser og egne fengsler/avdelinger for utenlandske statsborgere med utvisningsvedtak.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen umiddelbart starte arbeidet med å intensivere antallet soningsoverføringer, og at det i noen tilfeller også åpnes for å kjøpe soningsplasser til utenlandske straffedømte i deres hjemland.»

Venstre har varslet at de støtter forslagene.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) (fra salen): Og Kristelig Folkeparti!

Presidenten: Kristelig Folkeparti støtter også forslagene.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble innstillingen bifalt med 52 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.01.59)

Votering i sak nr. 12

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er forslagene nr. 1 og 2, fra Anders B. Werp på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovbestemmelse som kriminaliserer tigging på offentlig sted.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en tiltaksplan mot tiggerelatert kriminalitet. En slik plan bør blant annet omfatte økt oppmerksomhet på og straffeskjerpelse for menneskehandel, økt grensekontroll, samt forslag til kommunale tiltak mot tigging.»

Det voteres alternativt mellom forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet og Høyre og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:96 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen, Ulf Leirstein og Per Sandberg om handlingsplan mot tigging – vedlegges protokollen.

Presidenten: Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet at de støtter innstillingen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble innstillingen bifalt med 60 mot 41 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.02.48)

Votering i sak nr. 13

Presidenten: Under debatten er det satt fram ett forslag. Det er forslag nr. 1, fra Anders B. Werp på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«I

I lov 22. mai 1902 nr. 10 (straffeloven) skal ny § 350 a lyde:

Med bot eller fengsel inntil to måneder straffes den som ber tilfeldige personer om penger på offentlig sted eller for samme formål oppsøker dem i deres bolig.

Forbudet gjelder ikke organisert innsamling til veldedige eller allmennyttige formål når innsamlingen er registrert i Innsamlingsregisteret, og pengeinnsamleren dokumenterer tilknytning til innsamlingen. Forbudet gjelder heller ikke for virksomhet som er særskilt tillatt i eller i medhold av annen lovgivning.

Medvirkning straffes på samme måte.

II

Loven trer i kraft straks.»

Forslaget tas opp til votering.

Kristelig Folkeparti har varslet at de ønsker å stemme mot.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 58 mot 43 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.03.22)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endring i politiloven

I

I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet skal § 14 første ledd nytt nr. 8 lyde:

8. om eller overlates til politiet nærmere å utforme bestemmelser om vilkår for å opprettholde den offentlige ro og orden, herunder med hensyn til tid og sted, for den som vil samle inn penger på offentlig sted til egne eller andres formål. Adgangen til å sette vilkår kan også omfatte den som vil framføre sang og musikk eller stelle til oppvisning eller fremvisning. Politiet kan gis adgang til å pålegge meldeplikt og føre et register over dem som har meldt at de vil samle inn penger på offentlig sted. Kongen gir forskrift om registeret i henhold til politiregisterloven § 14.

II

Loven trer i kraft straks.

Presidenten: Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet at de ønsker å stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 52 mot 47 stemmer bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.03.46)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten antar at Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ønsker å stemme imot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 52 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.04.00)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 14

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endring i straffeprosessloven

I

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker skal § 4 nytt annet ledd lyde:

Kongen kan ved forskrift gi bestemmelser om hvordan loven kommer til anvendelse ved behandlingen av saker om straff utenfor norsk territorialfarvann og kan fastsette at deler av loven ikke skal gjelde, og særlige regler under hensyn til de aktuelle forhold.

II

Loven trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 15

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 16 (2012–2013) – årsrapport til Stortinget fra Stortingets utvalg for rettferdsvederlag – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 16

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt seks forslag. Det er

– forslagene nr. 1–3, fra Åse Michaelsen på vegne av Fremskrittspartiet
– forslagene nr. 4–6, fra André Oktay Dahl på vegne av Høyre

Det voteres først over forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å utbetale tilkjent erstatning som en engangssum for å lette rehabilitering av voldsofre.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen umiddelbart fremme lovforslag til endring av voldsoffererstatningsloven. Endringen bør gi alle voldsofre krav på inntil 60 G i erstatning, uavhengig av når forbrytelsen fant sted. De materielle lovkrav for erstatning, inkludert kravet om anmeldelse uten unødig opphold, tilpasses dagens regler.»

Kristelig Folkeparti har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 72 mot 28 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.05.21)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at staten forskutterer erstatningen for alle voldsofre, også dem som ikke tilkjennes erstatning av kontoret for voldsoffererstatning.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 75 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.05.40)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 4 og 5, fra Høyre.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede mulighetene for at dagens ordning hvor voldsofre har krav på inntil 60 G i erstatning kan gis tilbakevirkende kraft.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt det skal settes en dato tilbake i tid for når krav på inntil 60 G i erstatning, kan rettes.»

Fremskrittspartiet har varslet at de støtter forslagene subsidiært.

Votering:

Forslagene fra Høyre ble med 59 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.06.02)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 6, fra Høyre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt staten skal forskuttere erstatning for alle voldsofre, også dem som ikke tilkjennes erstatning av kontoret for voldsoffererstatning.»

Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 51 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.06.22)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:99 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen, Ulf Leirstein og Per Sandberg om en verdig voldsoffererstatning – bifalles ikke.

Presidenten: Presidenten antar at Fremskrittspartiet ønsker å stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 74 mot 24 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.06.53)

Votering i sak nr. 17

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er forslagene nr. 1–3, fra Per Sandberg på vegne av Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovforslag for å forby heldekkende plagg på offentlig sted.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag som sørger for at identitetskort som ikke oppfyller kravene i passforskriften, anses å være ugyldige.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovforslag som gir en egnet straffereaksjon, for eksempel bøter, for bruk av heldekkende plagg på offent-

lig sted, med mindre bekledningen brukes i henhold til bestemmelser som gjelder helse, miljø og sikkerhet (HMS).»

Det voteres alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:91 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Jensen, Morten Ørsal Johansen, Per Sandberg, Gjermund Hagesæter og Åge Starheim om ikke å tillate bruk av burka, niqab eller andre heldekkende plagg i det offentlige rom – bifalles ikke.

Presidenten: Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet at de støtter innstillingen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 77 mot 24 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.07.43)

Votering i sak nr. 18

Presidenten: Under debatten har Kjell Ingolf Ropstad satt fram to forslag på vegne av Kristelig Folkeparti. Forslagene er omdelt på representantenes plasser i salen.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at lønninger og godtgjørelse til ledere i aksjeselskap blir fastsatt ved bindende aksjonæravstemning i selskapenes generalforsamling.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at pensjonsfond, i aksjonæravstemninger om lederlønn, blir pålagt å stemme i medlemmenes interesse og offentliggjøre hva de stemmer.»

Det voteres alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:107 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagrun Eriksen, Line Henriette Hjemdal og Geir Jørgen Bekkevold om å innføre bindende aksjonæravstemning om lederlønninger i aksjeselskap – bifalles ikke.

Presidenten: Venstre har varslet at de støtter innstillingen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 94 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.08.31)

Votering i sak nr. 19

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

– forslag nr. 1, fra Svein Flåtten på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
– forslagene nr. 2 og 3, fra Borghild Tenden på vegne av Venstre

Forslagene fra Venstre er omdelt på representantenes plasser i salen.

Harald T. Nesvik (FrP) [01:08:52] (fra salen): Jeg vil anbefale at Fremskrittspartiets gruppe støtter forslagene fra Venstre.

Presidenten: Det voteres først over forslagene nr. 2 og 3, fra Venstre.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede modeller for hvordan en kan sikre at et landsdekkende bakkenett nummer 2 blir realisert raskest mulig.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for å øke kapasiteten på telenettet til utlandet, herunder en egen norsk Transatlantisk forbindelse.»

Fremskrittspartiet har varslet at de ønsker å støtte forslagene.

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 77 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.09.23)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremlegge en plan for når og hvordan kartdata- og eiendomsinformasjonsdata kan bli gjort tilgjengelige som rådata for alle.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.09.44)

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 23 (2012–2013) – om digital agenda for Norge – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 20

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt seks forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Harald T. Nesvik på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 3, fra Harald T. Nesvik på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslag nr. 4, fra Harald T. Nesvik på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 5, fra Harald T. Nesvik på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 6, fra Steinar Reiten på vegne av Kristelig Folkeparti

Det voteres først over forslag nr. 6, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning der kommuner som har anvendt areal til havbruk, får en kompensasjon fra oppdretter for dette. Det forutsettes at en slik ordning ikke skal medføre økte utgifter for oppdretter.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 94 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.10.40)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 5, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en strukturordning også for den minste delen av fiskeflåten.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 78 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.10.57)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2014 fremme forslag om å øke det særskilte skattefradraget for fiskere og fangstfolk.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 72 mot 29 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.11.15)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å legge til grunn et prinsipp om valgfrihet for fartøyeier når det gjelder fordeling av kvoter slik at fartøy i kystflåten over 11 meter gis mulighet til å velge mellom strukturmodell 3+3 eller 4+2. Stortinget ber regjeringen sette avkortingen til 20 pst. for strukturering ut over 3 ganger grunnkvoten.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 56 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.11.36)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å legge til grunn et prinsipp om valgfrihet for fartøyeier når det gjelder fordeling av kvoter for henholdsvis torskesektoren og pelagisk sektor for det enkelte fartøy mellom 11 og 15 meter i kystflåten.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å legge til grunn et prinsipp om valgfrihet for fartøyeier når det gjelder fordeling av kvoter for henholdsvis torskesektoren og pelagisk sektor for det enkelte fartøy over 15 meter i kystflåten.»

Venstre har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.11.59)

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 22 (2012–2013) – om verdens fremste sjømatnasjon – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 21

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt sju forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Harald T. Nesvik på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 3 og 4, fra Harald T. Nesvik på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 5 og 6, fra Frank Bakke-Jensen på vegne av Høyre
- forslag nr. 7, fra Steinar Reiten på vegne av Kristelig Folkeparti

Det voteres først over forslag nr. 7, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen, på egnet måte, regulere ansvaret for opprydding av rømt oppdrettsfisk, slik at næringsaktører med lavere risiko for rømming også bærer et mindre ansvar for opprydding av uidentifisert rømt oppdrettsfisk.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 95 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.12.47)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 5 og 6, fra Høyre.

Forslag nr. 5 lyder:

«§ 10 annet ledd skal lyde:

Departementet kan i enkeltvedtak eller forskrift gi nærmere bestemmelser for å sikre miljømessig forsvarlig akvakultur, herunder stille krav til forebyggende tiltak, krav om merking av akvatiske organismer og bruk av fremmede organismer.»

Forslag nr. 6 lyder:

«§ 11 tredje ledd første punktum skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om gebyr og avgift for gjennomføring av programmer for overvåking av innslaget av rømt fisk i vassdrag.»

Votering:

Forslagene fra Høyre ble med 82 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.13.07)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 3 og 4, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen medvirke til at arbeidet med å få på plass et sporbarhetssystem med å kunne spore laks tilbake til hvilket anlegg den har rømt ifra, blir sluttført, og at en tar sikte på en iverksettelse av dette systemet fra og med 1. januar 2015. Saken legges frem for Stortinget før endelig ikrafttredelse.»

Forslag nr. 4 lyder:

«§ 10 annet ledd skal lyde:

Departementet kan i enkeltvedtak eller forskrift gi nærmere bestemmelser for å sikre miljømessig forsvarlig akvakultur, herunder stille krav til forebyggende tiltak.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 77 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.13.23)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å åpne for rullerende gjennomsnitts-MTB for oppdrettsnæringen.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 58 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.13.41)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i akvakulturloven

I

I lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur gjøres følgende endringer:

§ 2 nytt annet ledd skal lyde:

Loven gjelder også anlegg ment for akvakultur, herunder anlegg uten akvatiske organismer.

Nåværende annet til fjerde ledd blir tredje til femte ledd.

§ 2 fjerde ledd skal lyde:

Departementet kan i forskrift bestemme at aktiviteter som nevnt i første *til tredje* ledd ikke skal omfattes av hele eller deler av loven.

§ 7 nytt tredje ledd skal lyde:

Departementet kan i forskrift bestemme hvor stor andel av produksjonskapasiteten et foretak kan kontrollere, herunder hvilke vilkår som skal gjelde for kontroll med en gitt andel mv.

Nåværende § 7 tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 10 annet ledd skal lyde:

Departementet kan i enkeltvedtak eller forskrift gi nærmere bestemmelser for å sikre miljømessig forsvarlig akvakultur, herunder *stille krav til forebyggende tiltak, krav om merking av akvatiske organismer, bruk av akvatiske organismer som ikke kan formere seg og bruk av fremmede organismer.*

§ 11 skal lyde:

§ 11 *Miljøovervåking*

Departementet kan i enkeltvedtak eller forskrift kreve at den som har eller søker om akvakulturtillatelse skal foreta *eller bekoste* nødvendige miljøundersøkelser *for* å dokumentere miljøtilstanden *innenfor lokalitetens influensområde* ved etablering, drift og avvikling av akvakultur.

Miljøundersøkelser etter denne bestemmelsen kan blant annet omfatte undersøkelser for å klarlegge om og hvordan akvakulturvirksomheten forårsaker, har forårsaket eller kan forårsake påvirkning på miljøet.

Departementet kan gi forskrift om gebyr og avgift for gjennomføring av miljøundersøkelser i regi av det offentlige. Skyldig gebyr og avgift er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 12 skal lyde:

§ 12 *Krav til vare- og tjenesteprodusenter, innretninger, utstyr mv.*

Vare- og tjenesteprodusenter til akvakulturnæringen skal utføre sine oppdrag og tjenester på en miljømessig forsvarlig måte. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser for å sikre forsvarlig gjennomføring av aktiviteter utført av vare- og tjenesteprodusenter.

Innretninger og utstyr som nyttes til aktiviteter som omfattes av denne lov skal være forsvarlig utformet, ha forsvarlige egenskaper og brukes med nødvendig aktsomhet.

Departementet kan gi forskrift om krav til tilvirkning, bruk og egenskaper ved innretninger og utstyr som nevnt i *annet* ledd, herunder fastsette godkjennings- og sertifiseringsordninger.

Ny § 13 a skal lyde:

§ 13 a *Fellesansvar for fjerning av rømte organismer*

Innehaver av akvakulturtillatelse plikter å delta i en sammenslutning opprettet av departementet og å betale avgift til sammenslutningen.

Sammenslutningen skal, med de begrensninger som er fastsatt i forskrift, dekke utgifter det offentlige eller private har med fjerning av organismer som har rømt eller på annen uønsket måte har spredt seg fra en lokalitet for akvakultur. Sammenslutningen skal også dekke utgifter til fjerning av organismer som innehaver av tillatelse er pliktig til å dekke etter § 13, dersom den ansvarlige er ukjent. Dersom den rømte akvatiske organismen kan spores tilbake til en innehaver av akvakulturtillatelse, kan sammenslutningen kreve regress hos den ansvarlige.

Innehavere av akvakulturtillatelse svarer én for alle og alle for én på objektivt grunnlag for sammenslutningens utgifter.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om sammenslutningens ikrafttreden, organisering og virksomhet, herunder om unntak fra plikten til medlemskap, årlig avgift for deltakelse i sammenslutningen og tilleggsinnbetalinger, begrensninger i ansvaret etter annet og tredje ledd og utbetaling.

Manglende innbetaling av avgift for deltakelse i sammenslutningen er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 20 fjerde ledd skal lyde:

Staten har panterett foran alle andre heftelser i tillatelsen for krav på tvangsmulkt etter § 28, krav om dekning av utgifter til iverksetting etter § 29*, inndragning etter § 29 a og* overtredelsesgebyr etter § 30.

§ 24 nytt fjerde ledd skal lyde:

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om at den som driver aktiviteter som omfattes av denne lov, skal ha og bruke utstyr og programvare med bestemt funksjon for rapportering etter denne bestemmelsen.

Ny 25 a skal lyde:

§ 25 a *Utveksling av opplysninger mellom myndigheter*

Tildelings- og tilsynsmyndigheter etter denne loven kan uten hinder av taushetsplikt gi opplysninger til kontroll-, politi- eller påtalemyndigheter dersom avgivelsen har sammenheng med deres oppgaver etter loven.

Taushetsplikt for andre kontroll-, politi- eller påtalemyndigheter hindrer ikke at disse gir tilsynsmyndigheter etter denne loven opplysninger som har naturlig sammenheng med deres oppgaver etter denne loven.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om utveksling av opplysninger etter denne bestemmelsen.

§ 26 overskriften skal lyde: *Gebyr og avgift*

Kapittel 7 overskriften skal lyde:

Kapittel VII Reaksjoner *og sanksjoner* vedovertredelse

§ 28 skal lyde:

§ 28 *Tvangsmulkt*

For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov blir gjennomført, kan tilsynsmyndigheten fatte vedtak om løpende tvangsmulkt overfor den ansvarlige. Det kan også vedtas tvangsmulkt som forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt kan vedtas samtidig med pålegg etter § 27 eller senere.

Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som tilsynsmyndigheten har fastsatt i vedtaket om tvangsmulkt, og løper så lenge det ulovlige forholdet varer. *Tvangsmulkt kan ikke fastsettes, og den løper heller ikke, så langt det* på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige, *er umulig å oppfylle eller å etterleve det pålegget som tvangsmulkten er knyttet til.*

Der flere er ansvarlige etter vedtak om tvangsmulkt, hefter de ansvarlige solidarisk for betaling av tvangsmulkten. *Dersom den ansvarlige for påløpt tvangsmulkt er et selskap som inngår i et konsern, hefter selskapets morsel-*

skap og morselskapet i det konsern selskapet er en del av, subsidiært for beløpet. Tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. *Departementet kan i særlige tilfeller frafalle* påløpt tvangsmulkt.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om tvangsmulkt, herunder tvangsmulktens størrelse og varighet, fastsettelse av tvangsmulkt og frafall av påløpt tvangsmulkt.

Ny § 29 a skal lyde:

§ 29 a *Administrativ innrdagning av utbytte*

Tilsynsmyndigheten kan helt eller delvis inndra utbytte som er oppnådd gjennom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven. Inndragning foretas overfor den som utbyttet har tilfalt. Inndragning kan bare skje så langt dette ikke vil være klart urimelig.

Dersom den som utbyttet har tilfalt er et selskap som inngår i et konsern, hefter selskapets morselskap og morselskapet i det konsern selskapet er en del av, subsidiært for beløpet.

Endelig vedtak om inndragning av utbytte er tvangsgrunnlag for utlegg. Inndratt utbytte tilfaller statskassen.

Retten kan prøve alle sider av saken. Retten kan avsi dom for realitet i saken, dersom den finner det hensiktsmessig og forsvarlig.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om inndragning, herunder om standardisert eller skjønnsmessig utmåling av utbytte og fradrag for utgifter.

§ 30 skal lyde:

§ 30 *Overtredelsesgebyr*

Et foretak kan ilegges overtredelsesgebyr dersom foretaket eller noen som har handlet på foretakets vegne overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av loven. Dette gjelder selv om ansvaret for overtredelsen ikke kan rettes mot noen enkeltperson.

Ved avgjørelsen av om foretaket skal ilegges overtredelsesgebyr og ved utmålingen av gebyret kan det særlig legges vekt på:

a) overtredelsesgebyrets preventive virkning,
b) overtredelsens grovhet,
c) om foretaket ved internkontroll, retningslinjer, instruksjon, opplæring eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen,
d) om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser,
e) om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen,
f) foretakets økonomiske evne,
g) om det foreligger gjentakelse,
h) hvilke tiltak som er iverksatt for å forebygge eller avbøte virkningene av overtredelsen og
i) om overtredelsen innebærer fare for eller har ført til alvorlig eller uopprettelig miljøskade.

Dersom den ansvarlige for overtredelsesgebyret er et foretak som inngår i et konsern, hefter foretakets morselskap og morselskapet i det konsern selskapet er en del av, subsidiært for beløpet.

Overtredelsesgebyret forfaller til betaling 2 måneder fra vedtak er fattet. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Dersom foretaket går til søksmål mot staten for å prøve vedtaket, suspenderes tvangskraften.

Retten kan prøve alle sider av saken. Retten kan avsi dom for realitet i saken, dersom den finner det hensiktsmessig og forsvarlig.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at tilsynsmyndigheten gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.

Departementet skal i forskrift fastsette et øvre tak for overtredelsesgebyr ilagt etter denne bestemmelsen. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om utmålingen av overtredelsesgebyr.

§ 31 skal lyde:

§ 31 *Straff*

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt vesentlig overtrer bestemmelsene gitt i eller i medhold av §§ 4, 5, 10, 12, 13, 14, 17, 19, 22, 23, 24 og 25, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, dersom forholdet ikke rammes av strengere straffebestemmelse.

Grov overtredelse av første ledd straffes med bot eller fengsel inntil 2 år eller begge deler, om ikke strengere straffebestemmelse får anvendelse. *Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om den økonomiske eller potensielle økonomiske verdien av overtredelsen er stor, om overtredelsen har skjedd systematisk og over tid, om overtredelsen har skjedd som ledd i organisert virksomhet, om overtredelsen har medført eller voldt fare for en betydelig miljøskade og om miljøskade som følge av overtredelsen er uopprettelig.*

Medvirkning og forsøk straffes på samme måte.

Departementet kan i forskrift gitt i medhold av denne loven fastsette at overtredelse av forskriften ikke er straffbar.

Ny § 31 a skal lyde:

§ 31 a *Samordning av tilsyn og reaksjoner i saker om akvakultur*

Myndighetene etter denne lov og etter lovene som er nevnt i § 6 første ledd bokstav d skal så langt det er hensiktsmessig, samordne tilsyn og ileggelse av reaksjoner eller sanksjoner ved lovbrudd innen akvakulturnæringen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om samordningen, herunder bestemmelser om varsling ved mulig reaksjons- eller sanksjonsileggelse.

Ny § 33 a skal lyde:

§ 33 a *Søksmålsfrist*

Departementet kan i forskrift bestemme at parten må reise søksmål om gyldigheten av forvaltningsvedtak med hjemmel i denne lov eller krav om erstatning som følge av vedtaket, innen seks måneder fra det tidspunkt da melding om endelig vedtak kom fram til vedkommende part. Det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14.

§ 34 oppheves.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen fastsetter.

Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Presidenten: Det voteres først over komiteens innstilling til I § 10 annet ledd.

Presidenten antar at Fremskrittspartiet og Høyre ønsker å stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til I § 10 annet ledd ble bifalt med 57 mot 44 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.14.09)

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til I § 11 tredje ledd første punktum.

Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de ønsker å stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til I § 11 tredje ledd første punktum ble bifalt med 60 mot 40 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.14.33)

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til I § 11 første og annet ledd og tredje ledd siste punktum.

Fremskrittspartiet har varslet at de ønsker å stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til I § 11 første og annet ledd og tredje ledd siste punktum ble bifalt med 76 mot 24 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.14.55)

Presidenten: Komiteens innstilling til I § 30 tas opp til votering.

Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 2 lyder:

«§ 30 Overtredelsesgebyr skal lyde:

Et foretak kan ilegges overtredelsesgebyr dersom foretaket eller noen som har handlet på foretakets vegne, overtrer bestemmelser gitt i eller medhold av loven. Dette gjelder selv om ansvaret for overtredelsen ikke kan rettes mot noen enkeltperson.

Ved avgjørelsen av om foretaket skal ilegges overtredelsesgebyr og ved utmålingen av gebyret, kan det særlig legges vekt på:

a) overtredelsesgebyrets preventive virkning,
b) overtredelsens grovhet,
c) om foretaket ved internkontroll, retningslinjer, instruksjon, opplæring eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen,
d) om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser,
e) om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen,
f) foretakets økonomiske evne,
g) om det foreligger gjentakelse,
h) hvilke tiltak som er iverksatt for å forebygge eller avbøte virkningene av overtredelsen og
i) om overtredelsen innebærer fare for eller har ført til alvorlig eller uopprettelig miljøskade.

Overtredelsesgebyrets størrelse kan ikke overstige 15 ganger folketrygdens grunnbeløp (G).

Dersom den ansvarlige for overtredelsesgebyret er et foretak som inngår i et konsern, hefter foretakets morselskap og morselskapet i det konsern selskapet er en del av, subsidiært for beløpet.

Overtredelsesgebyret forfaller til betaling 2 måneder fra vedtak er fattet. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Dersom foretaket går til søksmål mot staten for å prøve vedtaket, suspenderes tvangskraften.

Retten kan prøve alle sider av saken. Retten kan avsi dom for realitet i saken, dersom den finner det hensiktsmessig og forsvarlig.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at tilsynsmyndigheten gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om utmålingen av overtredelsesgebyr.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre og ble innstillingen bifalt med 58 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.15.20)

Lars Peder Brekk (Sp) [01:15:32] (fra salen): President! Ved de to siste voteringene ble det registrert feil. Jeg stemte for, men det ble registrert imot.

Presidenten: Er representanten Lars Peder Brekk registrert med en stemme imot?

Lars Peder Brekk (Sp) [01:15:46]: Det ble i hvert fall registrert slik at det ble motsatt av det jeg stemte.

Presidenten: Presidenten må si to ting til representanten Lars Peder Brekk. Det ene er at vi korrigerer det i ettertid. Det andre er at han må følge med videre, for det har hendt før at det er blitt feil her. Det er fint hvis man følger med på dette. Det blir notert at ved de to siste voteringene er representanten registrert med feil stemme, og det vil bli korrigert.

Presidenten: Det voteres så over de øvrige paragrafer under I og over II.

Votering:

Komiteens innstilling til de øvrige paragrafer under I og til II ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 22

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er

– forslag nr. 1, fra Harald T. Nesvik på vegne av Fremskrittspartiet
– forslag nr. 2, fra Harald T. Nesvik på vegne av Fremskrittspartiet

Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av førstehåndsomsetning av fisk og skalldyr.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen revidere ordningen med forhandling og fastsetting av minstepris.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 76 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.17.07)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar (fiskesalslagslova)

Kapittel 1. Innleiande føresegner

§ 1 *Formål*

Formålet med lova er å medverke til ei berekraftig og samfunnsøkonomisk lønsam forvaltning av viltlevande marine ressursar ved å leggje til rette for gode rammer for førstehandsomsetning og ved å sikre dokumentasjon av ressursuttaket.

§ 2 *Sakleg verkeområde*

Lova gjeld førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar, krav til råstoffkvalitet, stifting og godkjenning av fiskesalslag og kontrollansvaret og vedtaksretten deira. Lova gjeld likevel ikkje førstehandsomsetning av fangst i medhald av havbeiteløyve som er gjeve med heimel i akvakulturloven eller forskrift fastsett i medhald av denne. Departementet kan i forskrift fastsetje at slik førstehandsomsetning likevel skal vere omfatta av lova her.

Førstehandsomsetning er omsetning av viltlevande marine ressursar frå den som har hausta dei, og den første omsetninga etter ilandføring dersom fangsten ikkje tidlegare er omsett gjennom eller med godkjenning av eit fiskesalslag. Sal frå eit fiskesalslag er uansett å rekne som førstehandsomsetning.

Viltlevande marine ressursar er fisk, sjøpattedyr med heilt eller delvis tilhald i sjøen, andre marine organismar og plantar med tilhald i sjøen eller på eller under havbotnen. Lova gjeld likevel ikkje hausting og anna utnytting av anadrome laksefiskar slik det er definert i lakse- og innlandsfiskloven § 5 bokstav a.

§ 3 *Stadleg verkeområde*

Lova gjeld på norsk landterritorium unnateke Jan Mayen og Svalbard, i norsk sjøterritorium og indre farvatn, på den norske kontinentalsokkelen og i område oppretta etter lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone §§ 1 og 5.

Kongen kan fastsetje at heile eller delar av lova skal gjelde på norsk landterritorium på Jan Mayen, Svalbard, Peter Is øy og Dronning Maud Land.

For fartøy som fell inn under deltakerloven, gjeld lova også utanfor områda i første ledd. Departementet kan i forskrift fastsetje at lova skal gjelde for andre fartøy som fell inn under sjøloven §§ 1 og 4 og lov 12. juni 1987 om norsk internasjonalt skipsregister § 1.

Lova gjeld ikkje førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar som er hausta med utanlandsk fartøy når fangsten vert ført til utanlandsk hamn.

Kapittel 2. Stifting og godkjenning av fiskesalslag

§ 4 *Godkjenning av fiskesalslag*

Departementet kan godkjenne eit samvirkeforetak, jf. samvirkelova, som fiskesalslag. Berre fiskarar eller organisasjonar av fiskarar kan vere medlemmer i eit fiskesalslag.

Vedtektene til fiskesalslaget skal ha føresegner om følgjande:

a) at fiskesalslaget skal ha ein kontrollkomité,
b) at verksemd som fiskesalslaget driv, og som ikkje direkte er organisering av førstehandsomsetninga, skal skje gjennom eigne selskap,
c) at føresegner som vert fastsette om bruk av formuen

ved oppløysing av fiskesalslaget skal godkjennast av departementet,

d) at tvistar mellom fiskesalslaget og medlemmene skal løysast på nærare fastsett måte.

Departementet kan i forskrift gje nærare føresegner om ansvarsområda til fiskesalslaga, medrekna geografiske område og kva for viltlevande marine ressursar det enkelte fiskesalslaget skal ha einerett til å omsetje.

Fiskesalslag har revisjonsplikt.

§ 5 *Offentlege kontrollørar*

Departementet skal nemne opp ein offentleg kontrollør i kvart fiskesalslag som skal utføre dei tilsynsoppgåvene som departementet fastset i forskrift. Salslaget betalar honorar til kontrolløren etter satsar fastsette av departementet.

Kontrolløren skal ha uhindra tilgang til og innsyn i alle bøker og protokollar og all korrespondanse i salslaget og på førespurnad ha tilgang til andre opplysningar. Kontrolløren har rett til å vere til stades på styremøte og årsmøte i fiskesalslaget.

§ 6 *Tilbakekalling av godkjenning*

Departementet kan kalle tilbake godkjenninga permanent eller mellombels dersom

a) fiskesalslaget ikkje oppfyller dei krava som er fastsette i eller etter samvirkelova,
b) statens kontrollør har vorte hindra i arbeidet sitt,
c) fiskesalslaget grovt eller gjenteke har brote føresegner som er fastsette i eller etter lova her, eller
d) organiseringa og strukturen til fiskesalslaga ikkje er tenleg ut frå formålet med lova.

Ved tilbakekalling av godkjenning kan departementet fastsetje at eit anna fiskesalslag skal overta ansvarsområdet til det fiskesalslaget som fekk godkjenninga si kalla tilbake.

§ 7 *Overføring av ansvar*

Fiskesalslag kan føre over ansvar etter lova her eller ansvar etter havressurslova til eit felles organ for to eller fleire godkjende fiskesalslag. Fellesorganet skal ha vedtekter som er godkjende av departementet.

Kapittel 6 gjeld tilsvarande for eit slikt fellesorgan som er oppretta for å utføre kontroll.

Kapittel 3. Førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar

§ 8 *Førstehandsomsetning*

Førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar skal skje gjennom eller med godkjenning av eit fiskesalslag.

Det er forbode å utføre eller tilverke viltlevande marine ressursar som ikkje er omsette i første hand med godkjenning av eit fiskesalslag, med mindre det er til eige forbruk.

Departementet kan i forskrift gje nærare føresegner om unntak frå føresegnene i første og andre ledd, under dette unntak for delar, produkt eller biprodukt av viltlevande marine ressursar og for sjølvtilverking av eigen fangst.

§ 9 *Fastsetjing av avgift*

Eit fiskesalslag kan fastsetje avgift for førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar. Avgifta skal fastsetjast på årsmøtet til fiskesalslaget. Kapittel VII i forvaltningsloven gjeld ikkje for fastsetjing av avgifta.

Avgifta skal brukast til verksemd som anten direkte knyter seg til førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar, eller som står i rimeleg nær samanheng med fremme av dette formålet.

§ 10 *Fastsetjing av salsvilkår og omsetningsformer*

Eit fiskesalslag skal fastsetje allmenne salsvilkår for førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar, og kan avgjere kva omsetningsformer som kan nyttast.

Endringar i salsvilkår eller omsetningsformer skal leggjast fram for partane før endeleg avgjerd vert teken.

Kjøpar og seljar er bundne av dei fastsette salsvilkåra og omsetningsformene.

Kapittel VII i forvaltningsloven gjeld ikkje ved fastsetjing av salsvilkår og omsetningsformer.

§ 11 *Fastsetjing av minstepris*

Det kan fastsetjast minstepris for førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar. Formålet med minstepris er å få til ei rimeleg fordeling mellom fiskar og industri av inntekt frå marknaden.

Minstepris vert bestemt etter forhandlingar mellom fiskesalslaget og dei andre partane, og fiskesalslaget skal fastsetje den minsteprisen det er oppnådd semje om. Ved usemje om minsteprisen skal den fastsetjast etter dei prosedyrar som framgår av § 12. Kapittel VII i forvaltningsloven gjeld ikkje ved fastsetjing av minstepris.

Det er forbode å omsetje til lågare pris enn den fastsette minsteprisen.

§ 12 *Framgangsmåte ved usemje*

Dersom partane gjennom forhandlingar ikkje vert samde om minstepris, skal spørsmålet om minstepris leggjast fram for mekling. Departementet kan i forskrift gje nærare føresegner om samansetjing av meklingsnemnda og korleis meklinga skal gjennomførast.

Dersom mekling ikkje fører fram, kan fiskesalslaget fastsetje minstepris.

Kapittel 4. Regulering av hausting og dirigering av fangstar

§ 13 *Rett til å regulere hausting*

Når det er nødvendig av omsyn til avtaket kan fiskesalslag fastsetje mellombels forbod mot hausting eller gjennomføre andre reguleringar. Det same gjeld dersom reguleringar er nødvendige for å kunne utnytte fangstane på ein tenleg måte.

Reguleringane kan avgrensast til enkelte viltlevande marine ressursar, fartøygrupper og distrikt.

Departementet kan i forskrift gje nærare føresegner

om fiskesalslaga sin reguleringsrett etter første og andre ledd.

Kapittel VII i forvaltningsloven gjeld ikkje ved avgjerder etter første ledd.

§ 14 *Rett til å dirigere fangstar*

Når det er nødvendig for å få fangstar omsette på den mest tenlege måten, kan fiskesalslag dirigere fangstane til bestemte kjøparar og til bestemt bruk.

Kapittel V og VII i forvaltningsloven gjeld ikkje ved avgjerder etter første ledd.

§ 15 *Orientering*

Partane skal orienterast før det vert sett i verk regulering eller dirigering etter §§ 13 og 14.

Kapittel 5. Kvalitetskrav

§ 16 *Kvalitetskrav til hausting og handtering av råstoff*

Departementet kan påleggje fiskesalslaga oppgåver for å fremme og ha tilsyn med kvalitet ved hausting og handtering av råstoff, og sjå til at dette skjer i samsvar med forskrifter om kvalitet fastsette etter matlova § 9.

Kapittel 6. Kontrollansvaret til fiskesalslaga

§ 17 *Kontrolloppgåver*

Fiskesalslaga skal kontrollere at føresegner som er fastsette i eller etter lova her vert haldne.

Departementet kan påleggje fiskesalslag å kontrollere opplysningar om fangstar sjølv om fangsten ikkje fell inn under fiskesalslaga sin omsetningsrett.

Departementet kan i forskrift gje nærare føresegner om korleis fiskesalslaga skal organisere og gjennomføre kontrollarbeidet og om rapporteringsrutinar.

§ 18 *Tilgang og bistandsplikt*

Ved kontroll etter § 17 kan fiskesalslaga krevje uhindra tilgang til haustings- eller transportfartøy og til kontora, lagera og produksjonsanlegga til kjøparen eller mottakaren. I denne samanhengen kan salslaga krevje uhindra tilgang til fangstdagbok, landingsjournal, setlar og rekneskapar. Det same gjeld når fangst vert overført frå eller til steng eller merd.

Dei som vert kontrollerte i samsvar med føresegner gjevne i eller i medhald av lova, har plikt til å samarbeide ved kontrollen.

Politiet skal yte salslaget nødvendig hjelp og vern ved gjennomføring av kontroll.

§ 19 *Utveksling av informasjon*

Fiskesalslag skal gje og ta imot dei opplysningane som Fiskeridirektoratet meiner er nødvendige for å gjennomføre kontroll etter lova her og havressurslova.

§ 20 *Utveksling av opplysningar mellom kontrollstyresmakter*

Eit fiskesalslag kan utan hinder av teieplikta gje andre kontrollstyresmakter, politi eller påtalemakt opplysningar som har naturleg samanheng med oppgåvene deira etter lova her.

Teieplikta for personell i andre kontrollstyresmakter, politi eller påtalemakt hindrar ikkje at dei gjev fiskesalslaga opplysningar etter første ledd.

Kongen kan i forskrift gje nærare føresegner om utveksling av opplysningar.

§ 21 *Fangst som er omsett i strid med lova*

Fangst eller verdien av fangst tilfell vedkomande salslag når fangsten er hausta eller omsett i første hand i strid med føresegner som er fastsette i eller etter lova her.

Departementet kan i forskrift fastsetje reglar om handsaming av slike saker, korleis verdien av fangsten skal fastsetjast, om det kan gjevast vederlag for kostnader ved ilandføring og om kva fiskesalslaga kan bruke slike midlar til.

Endeleg vedtak er tvangsgrunnlag for utlegg, og verdien av fangsten kan krevjast inn ved motrekning i fangstoppgjer.

Departementet kan fastsetje forskrift om mellombels tilbakehald av fangstverdi.

Kapittel 7. Reaksjonar ved lovbrot

§ 22 *Straffansvar*

Den som med vilje eller aktlaust bryt føresegner eller let vere å etterkome pålegg fastsette i eller etter §§ 5 andre ledd, 8, 10 tredje ledd, 11 tredje ledd, 13, 14 og 18, vert straffa med bøter eller fengsel i inntil eitt år.

Grovt brot på føresegnene etter første ledd, som er gjort med grov aktløyse eller med vilje, kan straffast med fengsel i inntil seks år. Ved vurderinga av om brotet er grovt, skal det særleg leggjast vekt på om den økonomiske eller potensielle økonomiske verdien av brotet er stor, om brotet har skjedd systematisk og over tid, om brotet er grenseoverskridande og om brotet har skjedd som ledd i organisert verksemd.

Når straffansvar etter første ledd kan gjerast gjeldande mot fartøyføraren for ei handling nokon av mannskapet på eit fartøy står for, kan den underordna berre straffast dersom han har brote føresegner med vilje. Ved avgjerda av om ein underordna skal straffast, skal det særleg takast omsyn til den preventive verknaden av straffa, kor grovt brotet er og om vedkommande har hatt eller kunne ha oppnådd fordel ved brotet.

Fartøyføraren kan vedta førelegg på vegner av oppdragsgjevaren. Oppdragsgjevaren kan også straffast i sak som vert reist mot fartøyføraren.

Forsøk og medverknad vert straffa på same måte.

§ 23 *Inndraging*

Ved brot på føresegner etter § 22 første ledd kan fangsten inndragast. Det same gjeld reiskapar, gjenstandar, eigedomar, anlegg eller fartøy som er brukte ved lovbrotet. Dette gjeld utan omsyn til kven som er eigar. I staden for tingen kan verdien heilt eller delvis inndragast hos den skuldige eller den det er handla på vegner av, eller hos eigaren.

Det kan fastsetjast at panterett og andre rettar i ting som vert inndregne, heilt eller delvis fell bort. Føresegnene i straffeloven § 37 c gjeld tilsvarande.

Når lovleg og ulovleg fangst er blanda saman, kan heile fangsten inndragast.

Kapittel 8. Iverksetjing, overgangsregel og endringar i andre lover

§ 24 *Iverksetjing*

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset. Frå same tid vert lov 14. desember 1951 nr. 3 om omsetning av råfisk oppheva.

Forskrifter og enkeltvedtak som er fastsette i eller i medhald av lov 14. desember 1951 nr. 3 om omsetning av råfisk, gjeld framleis inntil dei vert oppheva.

§ 25 *Overgangsregel*

Fiskesalslag som har godkjende vedtekter etter lov 14. desember 1951 nr. 3 om omsetning av råfisk, kan utan ny godkjenning halde fram med verksemda i inntil to år etter at lova her vert sett i verk.

§ 26 *Endringar i andre lover*

Frå den tid lova vert sett i verk, vert det gjort følgjande endringar i andre lover:

1. I lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak vert det gjort følgjande endringar:

§ 27 andre ledd første punktum skal lyde:

Berre medlemmer kan ha krav på etterbetaling. I salsorganisasjonar av fiskarar som nemnt i *fiskesalslagslova § 4* kan også andre som har omsett med organisasjonen, ha krav på etterbetaling.

§ 37 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Likestilt med medlemmer som er representerte ved utsendingar, er fiskarar *eller organisasjonar av fiskarar, jf. fiskesalslagslova § 4.*

2. I lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar skal § 48 første ledd lyde:

Fiskesalslag etter fiskesalslagslova skal kontrollere at føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova vert følgde. Kontrollen skal avgrensast til opplysningar som naturleg følgjer av salslaget si verksemd etter *fiskesalslagslova*, særleg kontroll med at fangstuttak og landa fangst er i samsvar med føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova her. Departementet kan påleggje salsorganisasjonane å kontrollere opplysningar om fangstar som ikkje kjem inn under den retten salslaget har til førstehandsomsetning.

3. I lov 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere skal § 19 første ledd lyde:

Avgift som nevnt i § 15 bokstav c skal betales av *fiskesalgslagene jf. fiskesalslagslova*.

4. I lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift skal § 5-8 lyde:

§ 5-8 *Førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressurser*

Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved fiskeres omsetning til eller gjennom fiskesalgslag som er opprettet i medhold av av *fiskesalslagslova*. Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved fiskesalgslagets formidling eller godkjenning av slik omsetning.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 23

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen sikre at personer som er direkte involvert i arbeid for selskap som bistår ved utførelse av etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste, sikkerhetsklareres.

II

Dokument 7:1 (2012–2013) – årsmelding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) for 2012 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 24

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 7:2 (2012–2013) – særskilt melding til Stortinget fra EOS-utvalget – PSTs registrering av perso-

ner tilknyttet to muslimske miljøer – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 25

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endring i lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalgets innsynsrett)

I

I lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste skal § 4 første ledd nytt tredje punktum lyde:

Utvalgets rett til innsyn og adgang etter første punktum gjelder tilsvarende overfor virksomheter som bistår ved utførelse av etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste.

II

Loven trer i kraft 1. juli 2013.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 26

Komiteen hadde innstilt:

Statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli–31. desember 2012 vedkommende:

Statsministerens kontor
Arbeidsdepartementet
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Finansdepartementet
Fiskeri- og kystdepartementet
Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet
Forsvarsdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Justis- og beredskapsdepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet
Kulturdepartementet
Kunnskapsdepartementet
Landbruks- og matdepartementet
Miljøverndepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Olje- og energidepartementet
Samferdselsdepartementet
Utenriksdepartementet og
Utenriksdepartementet – utviklingssaker – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 27

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 2 (2012–2013) – Riksrevisjonens melding om verksemda i 2012 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sakene nr. 28–45

Presidenten: Når det gjelder de sakene som nå følger, fra og med sak nr. 28 til og med sak nr. 45, er de alle annen gangs behandling av lovsaker.

Siden det ikke foreligger merknader til noen av lovvedtakene, foreslår presidenten at vi behandler dem under ett. – Det anses vedtatt.

Det foreligger ingen forslag til anmerkninger til noen av lovvedtakene. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved annen gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 46 [01:19:12]

Referat

1. (415) Statsministerens kontor melder at
   1. lov om endringer i arbeidsmiljøloven (lønn under ammefri) (Lovvedtak 55 (2012–2013))

2. lov om endringer i lov om merking av forbruksvarer m.v. (Lovvedtak 56 (2012–2013))
3. lov om endringer i pasient- og brukerrettighetsloven mv. (styrking av pasienters, brukeres og pårørendes stilling m.m.) (Lovvedtak 64 (2012–2013))
4. lov om endringar i sjøloven (reglar om passasjeransvar, m.a. gjennomføring av forordning (EF) nr. 392/2009) (Lovvedtak 48 (2012–2013))
5. lov om Norsk kulturråd (kulturrådsloven) (Lovvedtak 58 (2012–2013))

– er sanksjonert under 7. juni 2013

Enst.: Vedlegges protokollen.

2. (416) Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2012–2013). Nye muligheter for Nord-Norge – åpning av Barentshavet sørøst for petroleumsvirksomhet (Meld. St. 41 (2012–2013))

   Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
3. (417) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Christian Tybring-Gjedde, Kenneth Svendsen og Jørund Rytman om modernisering av engangsavgiften for bil (Dokument 8:138 S (2012–2013))

   Enst.: Sendes finanskomiteen.
4. (418) Endringar i statsbudsjettet for 2013 under Helse- og omsorgsdepartementet (som følgje av endra takstar for legar, psykologar og fysioterapeutar) (Prop. 174 S (2012–2013))

   Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.
5. (419) Mangfold av vinnere. Næringspolitikken mot 2020 (Meld. St. 39 (2012–2013))
6. (420) Fiskeriavtalane Noreg har inngått med andre land for 2013 og fisket etter avtalane i 2011 og 2012 (Meld. St. 40 (2012–2013))

   Enst.: Nr. 6 og 6 sendes næringskomiteen.
7. (421) E6 Halselv – Møllnes i Finnmark – styrings- og kostnadsramme (Prop. 175 S (2012–2013))
8. (422) Revisjon og sluttføring av Østfoldpakka. Utbygging og finansiering av E18 på strekningene Riksgrensen – Ørje og Knapstad – Retvet i Østfold og Akershus (Prop. 176 S (2012–2013))

   Enst.: Nr. 7 og 8 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves?

– Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 01.20.